

ความเห็น "จันทราภา"

คัดจาก
หนังสือพิมพ์ไทย
พิมพ์แจก

ในงานพระราชทานเพลิงศพ
อำมาตย์เอก พระยาสุนทรเทพกิจจักษ์
(ทอง จันทรางค์)

พร: พุทธศักราช ๒๔๓๕

พระยา สุนทรเทพ กิจจารักษ์
(ทอง จันทรางศุ)

สารบรรพ์

-
๑	ปัญหา เรื่อง ถนนหนทาง ตามหัวเมือง	๑
๒	วินัยของข้าราชการพลเรือน	๑๕
๓	ปัญหา เรื่อง ถนนหนทาง ^{๒๒} ตอบผู้รู้ความจริง	๒๐
๔	ส่วนหนึ่งแห่งความเป็นไปในความสามัคคีธรรม ของข้าราชการหัวเมือง	๒๗
๕	ความเคราะห์ร้ายของทางหลวงของมณฑล และทางราษฎร ...	๓๖
๖	การพิจารณาบำเหน็จเดือนชน ... ของ เจ้าพนักงานปกครองท้องที่	๔๔
๗	การเปลี่ยนแปลงวิธีดำเนินราชการของกรมไปรษณีย์ ตามสภาพปัจจุบัน	๕๒
๘	การจดทะเบียนรถยนต์ตามหัวเมือง ดูเป็นการ奇特 ที่ไม่ต้องหุงนักร	๖๐
๙	แผนผังสำหรับหัวเมืองถึงเวลาดูควรดำริจัดบ้างหรือยัง ?	๖๖
๑๐	ความเป็นไปในเรื่องป่าไม้ กับความเป็นอยู่ของราษฎร	๗๓
๑๑	เรื่องราวคำร้องอาจเป็นเหตุให้อำนาจการปกครอง เสื่อมหรือไม่ ?	๘๐
๑๒	ความเห็นเอกชนเรื่องตำแหน่งปลัดมณฑลและตำแหน่ง มหาดไทยมณฑล	๘๖
๑๓	จำแนก "อาชีพพน" เป็น ๓ ประเภท	๑๐๕
๑๔	วิจารณ์เรื่องคดีขอมดิน ซึ่งตั้งมา ๑๖ ปีแล้ว	๑๑๕

คำปรารภ

เจ้าคุณสุนทรเทพภิกษุจรรักษ์ (ทอง จันทรางศุ) นอกจากที่จะ
ไตร่ตรอง นบถอก กับ ข้าพเจ้า เป็น ล้วน ทั่ว มา ชำ นาน แล้ว ยัง เป็น
กตยาณมิตร ของ หนังสือ พิมพ์ ไทย ด้วย มี อาก คือ ได้ เขียน ความ เห็น
ต่าง ๆ ส่ง มา ดง พิมพ์ ใน หน้า กระจาษ หนังสือ พิมพ์ ไทย โดยใช้ นาม
ปากกา ว่า “จันทราภา” สุด แต่ เหตุการณ์ และ โอกาส จะ อำนวย

ใน เมื่อ ถึง โอกาส ที่ เจ้า ภาพ จะ ได้ จด การ พระราชทาน เพด็จ ศพ
หนังสือ พิมพ์ ไทย จึง จด การ พิมพ์ หนังสือ เดิม นี้ เป็น ปฏิการ ที่ ได้ มี อุปการะ
ต่อ หนังสือ พิมพ์ ไทย สำหรับ บรรณาการ แก่ ผู้ มา ใน วัน นั้น ตาม คำ
ขอ ร้อง ของ ท่าน ผู้ ตาย ที่ ได้ เจตนา ไว้

ตาม กติกา ของ หนังสือ พิมพ์ จะต้อง บิด นาม ผู้ เขียน อย่าง เกร็ง ครัว
แต่ ท่าน ผู้ เขียน ก็ ได้ มรณกัมม์ ไป แล้ว ซึ่ง แม้ แต่ ทาง กฎหมาย ก็ ต้อง
ยุติ ไป ด้วย มรณะ ของ จำ เดย จึง หมด อาบ ตี ที่ จะ กดำ ว่า จันทราภา
คือ ใคร นาม จันทราภา ขณะ ที่ กดำ ดง พิมพ์ ใน หน้า กระจาษ มี จำ นวน
ผู้ ต่ ต้อง การ ทราบ ว่า จันทราภา คือ ใคร ไม่ น้อย เดย ใน บ่าย วัน หนึ่ง
ข้าพเจ้า ได้ รับ โทรศพัท มา จาก วง บุรพา ว่า ส่ม เต็จ พระราชบิดุตา รับ ตั้ง
ให้ หา เมื่อ ข้าพเจ้า ไป เผ่า จึง รับ ตั้ง ถา ม ว่า จันทราภา คือ ใคร
ข้าพเจ้า มี รุ จะ ทำ อะไร นอก จาก กราบ พระบาท หวัง เราะ แล้ว ก็ หนึ่ง เดียม ได้
เพช ทูต จึง มี พระกระแส ต่อ ไป ว่า ไม่ใช่ ใคร คือ พระยาสุนทรเทพ ซึ่ง
เป็น มหาเด็ก ของ พระองค์ ท่าน กระแส รับ ตั้ง นี้ ต่อ หน้า พระภูเบศร์
ผู้ เป็น พี่ชาย เจ้าคุณสุนทร เอง ดง น เป็น คว อย่าง

ความเห็น จันทราภา น ไต๋ตง หตาย ครัง หตาย คราง เหมาะ แก่
เหตุการณ์ ใน สัมย น्ह ๓ แต่ ถึง บดิน ก็ ยังไม่ ถึง อากาธ เก้า คร่ำ คร่ำ
หวัง ว่า ผู้ที่ ได้ รับ ไป จะ พอ ใจ ทั้ง กัน

จิตรกรรมของดล

วันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๔

๔ ปัญหาเรื่องถนนหนทางตามหัวเมือง

กรมทางเป็นผู้ได้ “พระคุณ”
แต่เทศาและเจ้าเมืองได้ “พระเดช”

กฐีของกรมทางได้ค่าจ้างเป็นเบี้ยเลี้ยงท้อง
กฐีของเทศาและเจ้าเมืองได้อะไร ?

(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๔๗๐)

— ๑ —

ถนนหัวเมืองก่อนสมัยกรมทาง

การทำ ถนน หนทาง มีใช้ ฟัง มี ขึ้น เมื่อ มี กรมทาง แล้ว มี มา
ก่อน นั้น เป็น เวตา นาน ยิ่ง ทาง บั กษ ์ ได้ และ ทาง ภาค พายัพ ได้ เริ่ม ตัด
ถนน หนทาง กัน มา ตั้งแต่ ยุค แรก จัดการ มณฑล เทศาภิบาล (ร.ศ. ๑๑๕)
การ ก่อสร้าง ถนน หนทาง ก่อ การ บำรุง ทาง ก่อ ใน เวตา นั้น
อยู่ใน ความ อำนวย การ ของ สุ่มหเทศาภิบาล และ ทำ ความ ติด ต่อ กับ
กระทรวง มหาดไทย ใน ทาง ที่ จะ ทำ เพราะ สุ่มห มาก เรือง แรง คน มี ได้
จ้าง ใช้ การ กะเกณฑ์ มี เงิน งบประมาณ กระทรวง มหาดไทย ใน การ
บ้าง สำหรับ ค่า เครื่องมือ เครื่องใช้ ใน การ ก่อสร้าง เช่น การ ทำ สะพาน เป็น
ต้น บัดะ มาก บ้าง น้อย บ้าง ใน ตอน ก่อน หน้า ตัง กรมทาง ขึ้น มี เงิน
ประมาณ บัดะ ๑๕๐,๐๐๐ บาท

กระทรวงคมนาคม ซึ่งเวลานั้น เรียก กระทรวง โยธา ออกหนุนในทาง
ข้าง มีเจ้าพนักงานโยธา เงินเดือน มากบ้าง น้อยบ้าง นับ ตั้งแต่ ๕๐ บาท
ขึ้นไป ประจำ อยู่แทบทุก จังหวัด และ มณฑล มณฑลใด ที่มี การ บำรุง
ถนน หนทาง มาก อย่าง เช่น มณฑล ทางบักซ์ ไค ถึง มีกอง ข้าราชการโยธา
และ มี คอ ข้าราชการ เป็น ชาว ต่างประเทศ

แรงราษฎร์กับบ้านเมือง

จำนวนเงิน เด็กน้อยที่รับใช้ได้ ใช้อยู่ประจำปี แต่ก็ได้นอน หนทาง
ที่ใด ใช้อยู่เป็นประจำ เป็น อันมาก เนื่อง จาก แรงราษฎร์ ถ้า จะ คิด
นึกหา ว่า เกณฑ์ เขา ๆ เดือดร้อน ก็มี เรื่อง ที่ น่า จะ นึก อยู่บ้าง การ
เกณฑ์ ทำ ถนน หนทางใน ขณะ ผู้ถูก เกณฑ์ เห็นด เห็นอย เดือด ร้อน แต่
เมื่อ ทางไป มา สะดวก ผู้ถูก เกณฑ์ นั้นเอง ได้ รับ ความ สะดวก ใน การไป
มา ค้าขาย จาก หน้าพัก หน้าแรง ของ คน และ อีก ประการ หนึ่ง เมืองใด
เคยง กับ เรา เขาก็ เกณฑ์ ดงน เหมือนกัน เรา ยัง พยายาม ให้ เขา กว่า
เขา เดียว อีก และ ถ้า เงิน เรา ไม่ มีพอ ขอแรง กัน ทำได้ เรา ก็ ไม่ทำ ฉะนั้น
แล้วเราจะ ได้ รับ ความ เดียวใจ ในภายหลังว่าเรา ดำรง เพื่อนบ้านเขาเกินไป

สมัยเมื่อกรมทางเกิดขึ้นแล้ว

ใน สมัย เมื่อ กรมทาง เกิด ขึ้น ตาม ความ เข้าใจ ของ คน ทั่วไป
ดูเหมือน ว่า บรรดา ทาง ทว พระราชาอาณาจักร กรมทาง เป็นผู้ ทำ และ
รักษา และด้วย ประการนี้ เจ้าพนักงาน โยธา ตามหัวเมือง ก็ได้ เลิกถอน
หมด มารวม อยู่ใน กรมทาง งบประมาณ ที่มีอยู่ใน กระทรวงมหาดไทย
เพียง เด็กน้อย สำหรับ เพียง แต่แก้ความ ขัดข้อง ใน เครื่องมือ เครื่องใช้
ก็ได้ ถูก คัดไป บวก เข้าใน งบประมาณ ของ กรมทาง ทั้งสิ้น

ต่อมา มี พระราชบัญญัติ ว่างการรถไฟ และทางหลวงชน พระราช

บัญญัติขึ้นโดยราชชน จากกรมทาง และเพราะความต้องการพระราชบัญญัติ
 นี้โดยด่วน จึงทราบข่าวว่ามีได้ ชนิดที่ ประชุมเสนาบดีสภา โดยฉะเพาะ
 ทางบก พระราชบัญญัติได้แบ่งทางเป็น ๓ ชนิดคือ ทางหลวงของ
 แผ่นดิน ๑ ทางหลวงของมณฑล ๑ ทาง ราษฎร ๑ นำสงสัยว่าทาง
 ทั้ง ๓ ประเภทนี้ หน้าตา แตกต่างกันอย่างไร ที่จริงมัน ต่างกัน ด้วยใคร
 เป็น ผู้รักษา ถ้าทาง เส้นใด ที่ กรมทาง รับทำ หรือ รับรักษา ทาง นั้น เป็น
 ทาง หลวงของ แผ่นดิน ทาง เส้นใด ที่ กรมทางไม่รับ ทำ และ รักษา
 ทาง เส้นนั้น ก็เป็น ทาง หลวงของ มณฑล ส่วน ทาง เส้น ๆ และ โดย มาก
 เป็น ทางใน ตะแคว บ้าน นายอำเภอ เป็น ผู้ มี หน้าท รักษา นั้น เรียก ว่า
 ทาง ราษฎร อย่างไร ก็ตาม กรมทาง ทรงไว้ซึ่ง อำนาจ ที่จะ แนะนำ
 ใน การทำ และ รักษา หรือ ถ้าเห็น สัมควร จะให้ นายช่างไป ช่วย เหลือ
 หรือ ช่วย การ ส่ง เงินใน ที่ จำเป็น ก็ได้

อำนาจ อีก อย่างหนึ่ง ตาม พระราชบัญญัติ ทางการเงิน และ ทาง
 หลวง มีว่า กรมทาง ทรงไว้ซึ่ง อำนาจ ที่จะ เตือน ทางหลวงของ มณฑล
 หรือ ทาง ราษฎร มา เป็น ทาง หลวงของ แผ่นดิน ก็ได้ และ จะ ดัด ทาง
 หลวงของ แผ่นดิน ลงเป็น ทางหลวงของมณฑล หรือ ราษฎรก็ได้ อำนาจ
 นี้ แปลว่า กรมทาง จะทำได้ ตาม ความ พอใจ อ่าน ตัวหนังสือไม่ นึกถึง
 ความจริง ก็ไม่สู้ กระทบ หนัก ถ้า นึกถึง ความจริง ก็มี เหตุผล ที่น่า พิจารณา
 อยู่ มาก

เดือนและถอดยศถนน

เหตุใดพระราชบัญญัติจึงได้ ให้อำนาจแก่กรมทางเช่นนั้น บรรดา
 ทาง ทั้ง หลายใน พระ ราช อาณาจักร ได้ อุดม ชน ก่อน อุดม ของ กรม ทาง
 ชำนาญ ครน เมื่อมี กรมทางขึ้น และ โดย อำนาจใน พระราชบัญญัติ

วาง การรถไฟ และ ทางหลวง ซึ่งกรม ทางเป็น ผู้วางที่แบ่ง ทางเป็น ๓ ชนิด
 และ ที่ กรมทาง สัมคร จะ รักษา เอง ก็ได้ ไม่ สัมคร จะ รักษา ก็ได้ นั้น
 ข้าพเจ้า อยาก จะ เดา เอาว่า กรมทาง จะ รับ รักษา เท่า วงเงิน ที่มี อยู่ใน
 ประมาณ ของ กรมทาง ซึ่ง จะ รักษา ได้ โดย อาการ จำ และ หยิบ เอา
 ทาง ที่ เขา ทำ ได้ เท่า มา รักษา บ้าง ทำ ชน เอง ใหม่ บ้าง เท่า ที่ จะ เห็น ว่า
 เป็น ประโยชน์ ยิ่ง ที่ เหน็ดเหนื่อย ก็ ปล่อยให้ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ รักษา
 กัน ไป ตาม บุญ ตาม กรรม ถ้า พอใจ ก็ ให้ เงิน บ้าง พอ เป็น ค่า เครื่องมือ
 ถ้า ไม่ พอใจ ก็ ไม่ ให้ เลย และ ถ้า ภายหลัง ปรากฏ ว่า ถนน ที่ เจ้าพนักงาน
 ปกครอง ท้องที่ เป็น ผู้รักษา นั้น เส้น ไค เส้น หนึ่ง เป็น ประโยชน์ แก่ การ ไป
 มา ดี กว่า ส่วน ไค ส่วน หนึ่ง ที่ กรมทาง รับ รักษา แล้ว ครั้น จะ เอา ทาง
 เส้น นั้น มา บวก ชน ใน ความ รักษา ของ กรมทาง โดย ไม่ ดัด จำนวน ทาง ที่
 รักษา อยู่ เดิม ดง ไป จำนวน ทาง ที่ รักษา ก็ จะ มากกว่า วงเงิน ที่มี จึง
 จำ ต้อง ถอด ยศ ทางหลวง ของ แผ่นดิน ใน ส่วน ที่ เห็น ว่า เป็น ประโยชน์ น้อย
 ดง เป็น ทางหลวง ของ มณฑล หรือ ทาง ราษฎร์ เสีย แล้ว หยิบ เอา
 ทางหลวง ของ มณฑล หรือ ทาง ราษฎร์ ใน ส่วน ที่ เห็น ว่า เป็น ประโยชน์
 กว่า นั้น เดือน ชน เป็น ทางหลวง ของ แผ่นดิน แทน เรื่อง เดือนยศ ถอด ยศ
 ถนน ไค มา แล้ว หลาย แห่ง เช่น ถนน บางลำพู ทจิงหวัด ระนอง เป็นต้น
 เหตุการณ์ จึง เป็น ว่า ฝ่าย กรมทาง รักษา ถนน หนทาง ด้วย เงิน ฝ่าย
 เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ รักษา ถนน หนทาง ด้วย อำนาจ คือ กะเกณฑ์
 แล้ว แต่ กรมทาง จะ เลือก บำรุง รักษา หรือ ไม่ ตาม ความ พอใจ จึง นำ เห็น
 ออก เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ อยู่ บ้าง เป็น ผู้ปกครอง ราษฎร์ อยู่ โกด
 ชิด ติด ต่อ กับ ราษฎร์ น่า จะ เป็น พระคุณ มากกว่า พระเดช แต่ ด้วย
 เหตุว่า ทาง การ เป็น ดังว่า น จึง กลาย เป็น ตรง กัน ช้าม

ตำแหน่งพระคุณกับพระเดช

ผู้ที่ห่างจาก ราชฎร ดัง เช่น กรมทาง เป็นได้ รับ ตำแหน่ง พระคุณ
 แทน ยิง ทาง ๒ ประเภทนี้ อยู่ใกล้ ๆ กัน ดัง เช่น จังหวัด อุตรดิตถ์ ทาง
 ไป พระแท่น และ ดับแด กรมทาง รับ รักษา เป็น ทางหลวง ของ แผ่นดิน
 ทางไป ท่าเต่า และ ทางใน บริเวณ เป็น ทางหลวง ของ มณฑล ราชฎร
 ทำถนน ๒ ประเภทนี้ มองเห็นกันอยู่ ฝ่ายผู้ทำถนน ด้ายดับแด และพระแท่น
 ได้ ค่าจ้าง วันละ ๗๕ สตางค์ ผู้ทำ ถนน ท่าเต่า และ บริเวณ เมือง ต้อง
 ห่อ เข้า มา บริโภค และ เอา เครื่องมือ ของ ตน มา ใช้ เอง ที่ เป็น ดง นั้น มี
 โดยมาก แห่ง ที่ ยก คิวอย่าง มาก เพียง แห่งเดียว เหตุ ที่ เป็น ดง
 ปลูก ใจ ให้ ราชฎร ประหาค อยู่ ไม่น้อย เพราะ กิจงาน รัฐบาล เหมือนกัน
 แต่ อีก ฝ่าย หนึ่ง ได้ เงิน และ อีก ฝ่าย หนึ่ง ไม่ ได้ เงิน เป็น เหตุ ให้ การ
 บังคับ บัญชา ด่าบาค ยิ่ง กว่า ที่ ควร จะ เป็น และ ไม่ ต้อง สงสัย เดียวว่า
 การขอแรง ราชฎร จะ ไม่ ด่าบาค ยาก เข็ญ จน จนถึง ที่ สุด ต่อ ไป ช่าง หน้า
 ก็ ขอ แรง ไม่ ได้ ใน ที่ นั้น และ ทางหลวง ของ มณฑล และ ทาง ราชฎร
 ทุ่ม อยู่ แลว จะ รักษา กัน ได้ ด้วย ประการใด และ เพราะ เหตุนี้ เอง น่าจะ
 ทำให้ เทศา ผู้ว่าราชการ จังหวัด ชัก ท้อ ไป ตาม ๆ กัน ถึง จะ เห็น
 ประโยชน์ ใน ทาง ทนุบำรุง การ คมนาคม เพียงไร แต่ เมื่อ เกิด ความ
 ยาก ด่าบาค เพราะ ทางการ ดัง กล่าวมา ก็ เป็น ขรรคมดา อยู่เอง ที่ จะ ชวน ให้
 ท้อถอย ใน ฝ่าย ราชฎร เอง เขา ก็ ไม่ อยาก ให้ ใคร รบกดจน กะเกณฑ์
 เขา นัก แม้ จะ เป็น เวลาว่าง นอน เดิน ตาม ค่ำดาววัด ก็ ดี กว่า ดง นั้น
 การ กะเกณฑ์ จึง เป็น การ ผันใจ ได้ ของ เมื่อใด ก็ ไป เก็บ เรือง อัน ตก
 หัดนมา ทำ เรืองราว และ ฎีกา เพราะ ค่า ขรรคมเนียม ก็ เพียง ๑๐ สตางค์
 ใน ที่ นั้น ก็ ต้อง เป็น จำเดย ซึ่ง ถึง ไม่ ผิด ก็ ไม่ ส่นุก เป็น อย่างยิ่ง

ทางหลวงกับรถยนต์

เมื่อได้กล่าวมาเพียงนี้ ก็ใคร่จะกล่าวถึงการ จดทะเบียนรถยนต์ ตามหัวเมือง การ จด ทะเบียน รถยนต์ นั้น แต่เดิม เป็น หน้าที่ ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ทังในกรุง และ หัวเมือง ส่วนใน กรุง นั้น ยกไว้ จะได้ กล่าว ถึง ฉะเพาะ แต่ หัวเมือง นำพิจารณาว่า เมื่อการจดทะเบียนรถยนต์ อยู่ กับ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ซึ่ง ตาม ที่ ประกาศ มา แล้ว ให้ผู้ว่า ราชการ จังหวัด เป็น นายทะเบียน นั้น มิได้ ผิด เสียผิด อย่างไร ถนนหนทาง ที่ ใช้ เติรรถยนต์ ตามหัวเมืองเดี๋ยวนี้ ส่วนมากเป็นทางหลวงของ มณฑล ฝ่าย พนักงาน ปกครอง ท้องที่ เป็น ผู้ทำ และ รักษา โดยอาศัย ขอแรง ราษฎร ที่ รถยนต์ เติร อยู่ บน ทางหลวง ของแผ่นดิน มีน้อย กว่า ทาง หลวง ของ มณฑล และ ทาง ราษฎร มาก การ เติร รถยนต์ หา ประโยชน์ นั้น ที่ จริง มี ทังคุณ ทัง โทษ ฝ่าย ข้างคุณ นั้น ก็คือ การส่ง ดินค้า และ คน โดยสำน รวดเร็ว ขึ้น ฝ่าย ข้างโทษ นั้น ถ้า การอนุญาตไม่พิจารณา ดูให้พอ ควร แก่ การไปมาในท้องที่ ถนนหนทาง ก็ ชด โชม จะ มา หนึ่ง แต่ ขอแรง ราษฎร ทำ และ รักษา เพื่อ ประโยชน์ แก่ การ เติร รถยนต์ โดยไม่รู้ จุบริ สัน อย่างไรไห้ มีหน้า ถ้า รถยนต์ หมายเจ้าของ หมายบริษัท ก็ แน่ นอน ว่า คง เกิด การ แย่ง ประโยชน์ ชิงกัน และ กัน ต่างฝ่าย ก็คิด ทำตาย ประโยชน์ ของ อีกฝ่ายหนึ่ง ผิด ที่สุด ก็ เกิด ความไม่ สงบใน ท้องที่ เกิด ความ ร้อนใจ แก่ ผู้ปกครอง ท้องที่ ซึ่ง จะ ต้อง ระวัง ปราบปราม และ เมื่อ ถนน หนทาง ชด โชม เกินควร ถ้า เป็น ทางหลวง ของมณฑล หรือ ทางราษฎร เจ้าพนักงาน

ปกครอง ท้องที่ กตอง เป็นธุระ โดยใช้ แรงราษฎร ซ่อมแซม เพราะฉะนั้น
 ใน การที่ จะ อนุญาตให้ ใคร เดิร รถยนต์ จึง เป็น การ ควร อย่างยิ่ง
 ที่ จะ ต้อง มี การ พิจารณาให้ พอควร แก่การไปมา ใน ท้องที่ และ ระวังเหตุ
 จุกจิก อัน จะ พัง บังเกิด ขึ้นได้ จาก การ แย่ง ประโยชน์ ซึ่งกัน และ กัน ของ
 เจ้าของ รถยนต์ เจ้า พนักงาน ผู้ ปกครอง ท้องที่ ย่อม รับผิดชอบใน
 การ เหล่านี้ ถ้าไม่ ระวัง ตนเอง ต้อง เดือดร้อน เพราะ ฉะนั้น เมื่อการ
 อนุญาตให้ เดิร รถยนต์ ยัง อยู่ใน อำนาจ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ จึง
 มี การ ระวัง ดังกล่าว มา น ด้วย จะ เป็นได้ บางแห่ง ที่ รู้ เท่าไม่ถึงการ

ข้อแย้งเปลี่ยนแปลงทางการ

นานไปกระทำให้เกิดบกพร่องขึ้น อันเป็นเหตุจะยับยั้งกันได้ ดัง
 เช่น การ อนุญาตให้ เดิร รถยนต์ จาก ตลาด ปากน้ำ โฟไป โรงทหาร ตำบล
 สพานดำ จังหวัดนครสวรรค์ สุ่มหเทศาภิบาล หรือ ผู้ว่า ราชการจังหวัด
 ได้ อนุญาตให้มี ผู้ผูกขาด เดิรรถได้ แต่ คนเดียว หรือ บริษัท เดียว แด
 ก่อน หน้าใช้ พระราชบัญญัติ จดทะเบียน รถยนต์ ใน ที่ นั้น ซึ่ง ถ้า จะ
 ว่าไป แด้ว ก็ ทำไม่ ถูก แต่ น่า จะ ให้ ภัย อยู่ บาง เหมือนกัน ที่ ทำ ด้วย
 เจตนา ดี เพราะว่า ถนน ของ จังหวัด นครสวรรค์ ก็มี สำคัญ อยู่ สายนี้
 สายเดียว เป็น ถนน ประเภท ทางหลวง ของมณฑล การ รักษา ด้วย
 ไร่ ทุนรอน จึง ชุกโซม มาก ด้วยใจ ร้อน พยายาม หาทุน ดำรง ซ่อม
 ถนน แต่ บกพร่องใน การ รอบคอบ เหตุนี้ เป็น เหตุหนึ่ง ที่ กรมทาง
 จะ อ้าง เอา การ จดทะเบียน รถยนต์ มาไว้ ใน กำมือ ซึ่ง ดู ก็ น่า คิด
 อยู่บ้าง เพราะ ทำให้ เห็นไป ว่า ทาง การ ของ เราไม่ แน่ นอน บุคคล
 กระทำผิด แทน ที่ เรา จะ วินิจฉัย ความผิด ของ บุคคล เรา กัดบ ถือ เอา
 ความผิด ของ บุคคล นั้น เป็น เหตุให้ มา ข้อแย้ง เปลี่ยนแปลง ทาง การ กัน

ทราบว่า เหตุที่อ้าง อีก อย่าง หนึ่ง ใน การ ที่ จะ รวบ รััด เป็ลี่ยน ทาง การ
 รถยนต์ มา ไว้ ใน กรม ทาง นั้น โดย ยก เอา ถนน จอหอ จังหวัด นครราชสีมา
 ขึ้น มา อ้าง ว่า เจ้า พนักงาน ทำผิด ใน การ ที่ ไป เก็บ ค่า ยาน พาหนะ ที่ เติร
 ผ่าน ทาง

อุทาหรณ์ ที่ควรอ้าง

ควร เค้า เรือง ทาง สาย น้ ใ้ บาง ทาง สาย น้ เป็น ทาง รถม ยาน
 พาหนะ บรรทุก ดิน ค้า มี เกวียน เป็น คัน ซึ่ง มา จาก มณฑลอุดร แล หัก เมือง
 ใน ร้อยเอ็จ เดิม ทั้ง ผู้ คน แล ยาน พาหนะ เติร ทาง สาย น้ วน เตระ มาก ๆ
 แต่ เดิม ถ้า ย่าง เข้า ฤตุ ฝน ใน ระยะ ทาง จาก จอหอ มา เมือง นครราชสีมา
 ไม่ ถึง ๒๐๐ เส้น เกวียน เติร นับ ตัง ๑ วัน ทั้ง น เพราะ ทาง เป็น หด้ม เป็น โคน
 คดอด ด้วย ทาง น้ เป็น ทาง สำคัญ ใน การ ไป มา ค้า ขาย จึง อยู่ ใน ความ
 ดำริห์ ของ สุ่มุหเทศำภิบาล แต่ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด นครราชสีมา ที่
 ได้ ใจ คการ แก่ ไซ คดอด มา ภาย หดง เมื่อ มี กรม ทาง ขึ้น แลว ครัง
 หนึ่ง กรม ทาง เข้า รับ ทำการ รักษา ได้ ไซ จ่าย เงิน ไป แลว เป็น จำนวน นับ
 ๓๐๐,๐๐๐ บาท แต่ ก็ ไม่ เป็น ผล สำเรจ ทาง สาย น้ ก็ ยัง ไม่ ดี ขึ้น จน เป็น
 ที่ อิดหนา ระอาใจ ของ กรม ทาง หรือ กรม ทาง เห็น ว่า ได้ ไม่ เท่า เดีย
 อย่างไร ก็ ทัง ไป ปลด อยให้ เงิน จำนวน นับ ๓๐๐,๐๐๐ บาท นั้น เป็น ดิน เป็น โคน
 อยู่ สุ่มุหเทศำภิบาล แล ผู้ว่า ราชการ จังหวัด นครราชสีมา อุด ดู ความ
 ลำบาก ของ ประชาชน ไม่ ได้ แต่ ถ้า ไม่มี เงิน บ้าง ก็ ไม่มี ทาง อื่น ที่ จะ ทำ
 ให้ ดี ขึ้น จึง หนี เข้า หา ทาง การ เก็บ เงิน จาก ยาน พาหนะ มี เกวียน
 แล รถยนต์ ที่ เติร ทาง ๆ น้ เป็น คัน หมุน เงิน ราย น้ เอา มา หา ดิน หา ไม้
 แจง กุด ถม แล ทำ สะพาน ทำ ได้ ดี ขึ้น เป็น น้ กหนา ยาน พาหนะ ก็ ไป มา
 ได้ สะดวก ผู้ ที่ เสีย เงิน ไป ก็ มี ได้ แล คง ว่า เตื่อ ตรอื่น แต่ ไม่ ถูก ค้อง

ด้วยรัฐประศาสตร์นโยบาย ของ กรมทาง อย่างไร อย่างหนึ่ง จึง รวมเอา เหตุ
 นี้ไป อ้าง ว่า เจ้า พนักงาน ท้องที่ กระทำ ผิด จนใน ที่ สุด เดียวนี้ สมุห
 เทศาภิบาล แล ผู้ว่า ราชการ จังหวัด นครราชสีมา ก็ เป็น อัน ต้อง
 ราเด็ก การ ทำนุบำรุง ทาง น ด้วย วิชา ดาว แล วิชา เดี่ยว ถ้าไม่ มี วิชา ไค
 วิชา หนึ่ง เข้า มา แทน หรือ กรม ทาง ไม่ เข้า ไป รักษา ก็ นับ วัน นับ แต่ จะ
 ชุด โขม ลง ส่วน บาน นั้น ก็ คง ไม่ ตก แก่ คน อื่น นอกจาก ตก แก่ ประชาชน
 ที่ จะ ไป มา ค้า ขาย ถ้า บาก เข้า รูป เดิม ถ้า ดัง นั้น ดู ก็ เป็น กรรม
 ของ สัตว์ อยู่ มาก

การแย่งอำนาจ

เมื่อรวมความแล้วในทางการสุขาภิบาลก็ได้ ผลลัพธ์ ดังกล่าวมานี้
 ในทางฝ่าย ปกครอง ก็ แยก อำนาจ กัน คือ.

๑ การ ทำ แล ซ่อมแซม ถนน ถนน ทาง ใน หัวเมือง ที่ รถยนต์ เติรอยู่
 เป็น ส่วน มาก นั้น เป็น ทาง หลวง ของ มณฑล เทศา เจ้า เมือง เป็น ผู้ ทำ
 แล ซ่อม โดย ขอ แวง ราษฎร (เป็น ถนนดิน เพราะไม่มี เงิน ซ่อ หิน ไรย)
 แต่ยาน ที่ ทำลาย ถนน อย่าง ยิง คือ รถยนต์ นั้น ไป อยู่ ใน ความ ควบคุม ของ
 กรมทาง ซึ่งไม่มี ส่วน ต้อง รับ ติชม เมื่อ ทาง นั้น ชุด โขม

๒ การรักษา ความสงบ ใน ท้องที่ รวม ทั้ง การ บองกัน ภัยอันตราย
 อื่น จะ เกิด จาก ภัย มี อาทิ เติรกัน หลตาย เจ้าของ ใน เดี้น เดียว กัน แย่งกัน
 โดนกัน วิวาท กัน บรรทุกคนเกิน อัตรา จน นำ หนาว แล ไข้ เติร รถ
 เร็ว เกิน ประมาณ อยู่ แก่ เจ้า พนักงาน ปกครอง ท้องที่ แต่ การ ครอบงำ
 พระราชบัญญัติ นั้น อยู่ แก่ เดี้นาบดี กระทรวงพาณิชย์ แล ะ คมนาคม ซึ่ง มี
 คุกมือ อยู่ ตาม จังหวัด โดย มาก เป็น พนักงาน ไป รัชณีย์ โทเรเตชไม่ เกิน

จังหวัด ละ สองคน เงินเดือนไม่เกิน ๑๕๐ บาท (เว้น น้อยแห่ง ที่มี
นายช่าง บำรุง ทาง และ พนักงานไปรษณีย์โทรเลข ประจำภาค) แต่ ซึ่ง
ไม่ต้อง รับ ผิดชอบในการ รักษา ความ สงบใน ที่ซึ่ง ตั้ง ก่อตัว มา ข้างต้น

ดู ทาง การ ของ เรา พาน แต่ จะ เป็น เกิดยว กัน อยู่ เสมอ แต่ น่า
พิจารณา ว่า การ เปลี่ยนแปลง เมื่อใด ผล ดัง นั้น กับเมื่อไม่ เปลี่ยนแปลง
ทางใด จะ ดี กว่า กัน ^{๕๕ ๕๕} ทั้งนี้ เราไม่มี ทาง การ ที่ แน่ นอน ว่า จะ

เอา อย่างไร กิจ การ ของ เรา ดำเนิน อยู่ใน วง อำนาจ เฉพาะ บุคคล
บุคคล หนึ่งคน ความคิด เห็น ก็ ต่างกัน กิจ ราชการ จึง โยนไป โยนมา
แล้ว แต่ แรง อำนาจ ฉลาด ของ บุคคล จะ พาไป เมื่อไร หนอ อำนาจ
เหล่านี้ จึง จะ รวม เป็นกลุ่ม ก้อนเดียว กัน อัน จะ ยัง ผล คือ การ รวม
แรง แยก ห้าม ให้ ราชการ ของ พระบาท สัมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เจริญ ยิ่ง ขึ้น
แต่ เปลี่ยน สภาพ จาก แรงใคร แรงมัน อัน เป็น อยู่ใน เวลานี้

เหตุที่รายได้ตกลง

อีกประการหนึ่ง เมื่อก่อนโอนการควบคุม การจดทะเบียนรถยนต์
ไปได้ ใน ความ ควบคุม ของ กรมทางนั้น สุขาภิบาล หัวเมือง ได้รับ
พระบรมราชานุญาต ประกาศ เก็บ ผล ประโยชน์ ทั้งหลาย มี เก็บ จาก ยาน
พาหนะที่ใช้ ในเขตต์ สุขาภิบาล เป็นต้น เอา เงิน รายนี้ มา บำรุง การ
สุขาภิบาล โดย เฉพาะ เรื่อง รถยนต์ จังหวัด ที่มี การใช้ รถยนต์ มาก
ได้ ประกาศใช้ พระราชบัญญัติ รถยนต์ แต่ได้ พระราชทาน รายได้ ค่า
จดทะเบียน แก่ สุขาภิบาล มานาน แล้ว ก็หลาย จังหวัด บางจังหวัด
ยังมีได้ ประกาศใช้ พระราชบัญญัติ รถยนต์ แต่มี ผู้นำ รถยนต์ เข้าไป
เติร์ ใน เขตต์ สุขาภิบาล ในนามว่า สุขาภิบาล เป็นเจ้าของทาง จึง เก็บ
เงิน จาก รถยนต์ ที่ ไป เติร์ สำหรับ เป็น ราย ได้ ของ สุขาภิบาล ดัง นั้น

รายได้ ประเภท น อาจสูงกว่าเก็บ ตามอัตราใน พระราชบัญญัติรถยนต์
เมื่อ กรมทาง เข้า ครอบงำ การ จด ทะเบียน รถยนต์แล้ว แต่ได้ ประกาศ
ใช้ พระราชบัญญัติ รถยนต์ทั่วไปในหัวเมือง แม้ว่าจะได้ประกาศกระแส
พระบรมราชโองการว่า ในท้องที่ ๆ จัดการ สุขาภิบาล พระราชทาน
รายได้ ใน การ จดทะเบียนให้ แก่ สุขาภิบาลใน ท้องที่ นั้น แต่ผล เกิด
แก่ สุขาภิบาล หัวเมือง คือ.

๑ แต่เดิมมา เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียน เพราะ
ผู้ว่า ราชการ จังหวัด เป็น ประธาน กรรมการ สุขาภิบาล อยู่ในตัว พอ
ได้ ค่า จดทะเบียน เงิน นั้น ก็ เป็น ของ สุขาภิบาลทันที แต่เมื่อ การ
จด ทะเบียนรถไป อยู่ใน อำนาจ กรมทาง สุขาภิบาล จะต้อง ร้องขอ จาก
กรมทาง อีก แต่กว่าจะได้ แต่ ละ คราว ก็ วัน แล้ว วัน อีก มิใช่ได้
โดยง่าย อย่าง แต่ ก่อน ถ้าไม่ เชื่อ ว่า ที่ ก้าว มา นี้ เป็น ความจริง ก็
ตอง ทาม สุขาภิบาล บางแห่ง เช่น สุขาภิบาล เชียงใหม่ ดู เกิด

๒ สุขาภิบาลบางแห่งที่ในเขตคั้นยังมีได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ
รถยนต์ เก็บ เงิน จาก รถยนต์ที่ เข้าไป เดิรใน เขตต์ โดย สุขาภิบาล
ถือสิทธิ์ ว่า เป็น เจ้าของ ถนนได้ เงิน พอ ส้มควร แก่ การ ซ่อม ถนน 'ครั้น
กรมทาง เข้า ครอบงำ การ เก็บเงิน ค่า จด ทะเบียน ประกาศให้ ใช้ พระราช
บัญญัติใน เขตคั้น และ เก็บ ตาม อัตราใน พระราชบัญญัติ เป็นเหตุ
ให้ สุขาภิบาล ตกลง รถเข้าไป เดิรโดยไม่มี จำกัค โดย ถือ อำนาจ ว่า
ได้ มี ใบ อนุญาต ของ กรมทาง ประจำ รถแล้ว ถนน หนทางใน เขตต์
สุขาภิบาล ซ่อม ลง โดย รวด เร็ว ถ้าใครไม่เชื่อ ขอให้ ช้ นไป ดู ที่ จังหวัด
นครราชสีมา แต่ ทาม กรรมการ สุขาภิบาลใน ที่ นั้น ดู เกิด

วินัยของข้าราชการพลเรือน

ความต่างกันในระหว่างวินัย
ของข้าราชการฝ่ายทหารและพลเรือน

ข้าราชการปกครองต้องโคลงเคลง เพราะมีวินัยมากมายเล่ม
(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๑๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๐)

- ๑ -

เรื่อง ทมุง จะเขียน ดงบอก เรื่องไว้ ข้างต้นนี้ ล้วน มาก โอน ไป
ทาง เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ เพราะ เป็น จำพวก ที่ถูก ห้ามมา มาก
กว่า จำพวก อื่น ว่า ทำงาน ไม่มี วินัย หรือไม่ อยู่ใน วินัย สู้ ข้าราชการ
ทหารไม่ได้ ข้าราชการ ฝ่าย ทหาร มี วินัย แต่ ทุกคน ทำการ อยู่ใน วินัย
กว่า ดงน เคยได้ยิน มี ใช่ แต่คน ชนกลาง แม้ คน ชนสูง ก็เคย ได้ยิน ท่าน พุด
จึงเป็นเหตุให้เรา ให้เอาใจได้พิจารณาเรื่องนั้นมาแต่ได้ เขียนลงเป็นตายดกษณ
อักษรใน กาดนี้ แต่ เป็น แต่ เพียง ความ เห็น ฉะเพาะ คน จะผิด ถูก
อย่างไร ผู้อ่าน โปรด ตัดสิน เอง เพราะ หตายคน ก็ หตาย ความเห็น

วินัยข้าราชการทหาร

เป็น ความจริง ทว่า ข้าราชการ ทหาร มีวินัย แต่ ข้าราชการฝ่ายทหาร
ปฏิบัติ การ อยู่ใน วินัย แต่ วินัย ท ทหาร ปฏิบัติ อยู่เป็น วินัย เดิมเดียง
คือ ถ้าเป็น ข้าราชการ ทหารบก ก็ถือ วินัย กระทรวง กตาโหม ถ้า เป็น
ทหารเรือ ก็ถือ วินัย กระทรวง ทหารเรือ ผู้ ที่ อยู่ใน ร่ม แห่ง การ ทศอง

ปฏิบัติ ตาม วินัยนั้น เดากัดจน แต่ ผู้ชายไทย ที่ อายุ เจริญวัย แล้ว คือ ถึง
 สภาว เป็น ผู้ใหญ่ ตาม กฎหมายแล้ว (๒๑ ปี) มี ที่ อยู่ ที่ อาศัย แด่ การ
 ควบคุม เป็น หมอวัดหมื่น แม่ จำพวก นายทหาร จะ ไป อยู่ กับ บ้าน ของ คน
 นอก เวด่า ทำ ราชการ แต่ ก็ เป็น ผู้ คง แก่ เรียน คือ เป็น ผู้ ดำ รั้ง การ
 เรียน จาก โรงเรียน ชั้นสูง ของ ทหารแล้ว แต่ ซึ่ง นับ ว่า กระทบ กระทบ กระทบ โหม
 แด่ กระทบ ทหาร เรือ ได้ มี โอกาส โดม เดียง แด่ ชัด เกิด นิสสัย อภัย คัย ให้
 ต้อง ด้วย ความ ประสงค์ มา แล้ว แต่ อ่อน แต่ ออก ทง ดัน ด้วย ประการ ฉะ น
 เจ้า กระทบ วง การ ทหาร ทง สอง นั้น ย่อม ทรง ใจ ซึ่ง การ รักษา อำนาจ ใน
 วินัย ที่ ได้ บัญญัติ ขึ้น โดย สดวก ในการ ที่จะ แขง ซึ่ง ให้ คน ที่ อยู่ใน ความ
 ปกครอง ปฏิบัติ คน ให้ เกรง ครัด แด่ อยู่ใน วินัย อัน คน ได้ คง จน อย่างไร
 ก็ ทำ ได้ ไม่มี ใคร หาญ เข้า มา กระทบ ทำ การ ชัด ชวาง ให้ เดียง อำนาจ แม่ กระทบ
 บาง คราว ก็ ยิง แหก วินัย ทำให้ เจ้า กระทบ วง ทั้ง สอง นั้น ต้อง ร้อน ใจ ดัง ที่
 เรา ท่าน ทราบ ก็นิด อยู่ ก็มี

วินัย ข้าราชการ พลเรือน

ใน ฝ่าย เจ้าหน้า ที่ พลเรือน เด่า ไม่มี วินัย ดอก หรือ ? มี แต่ ยิง
 เป็น ข้าราชการ ใน แผนก ปก ครอง ท้อง ที่ มี ตำแหน่ง เทศา ผู้ ว่า ราชการ
 จังหวัด แตะ นาย อำเภอ เป็น ดัน แด่ ยัง มี วินัย มาก มาย หดา ย เดิม
 แยก แทบ ไม่ ไหว ที่ เดียว ทง น เพราะ ตำแหน่ง เหล่า นั้น ต้อง ทำ งาน เกี่ยว แก่
 หดา ย กระทบ วง ทะบวง การ ทำ งาน มหา ดไทย ถือ วินัย กระทบ วง มหา ดไทย
 ทำ งาน เกี่ยว แก่ การ ศึก ษา แด่ การ ดำ รั้ง ถือ วินัย กระทบ วง ธรรม การ
 ทำ งาน เกี่ยว แก่ การ คด ัง แด่ สรรพ การ ถือ วินัย กระทบ วง พระ คด ัง ๆ
 ทำ งาน เกี่ยว แก่ การ เพาะ ปลุก ถือ วินัย กระทบ วง เกษ ตร วด ๆ ชือ ท
 ราช อย่าง ยิง ก็ คือ วินัย ซึ่ง ต่าง กระทบ วง ต่าง เชียน ขึ้น ให้ ปฏิบัติ นั้น บาง อย่าง

ก็ไม่ลงโบสถ์กัน เช่น วินัย คดง ต้อง การ ให้จำหน่าย สุรา ให้มาก
 แต่วินัย มหาดไทย แต่ วินัย กระทรวงธรรมการ ต้องการ ปกครอง พดเมือง
 ให้ เป็น พดเมืองดี วินัย ทาง สรรพากร เก็บเงินให้ ได้มาก เป็นต้น วินัย
 สำหรับ การปกครอง ทวีป ต้องดู ถึงความ ทุกข์ยาก ของราษฎร ทั่ว ๆ ไป
 แม้ จะต้อง เร่งรัด ก็อยู่ใน อากาณ ผ่อนผัน สันยาณ ถึง จะได้ เงิน เข้าไปบ้างก็
 พอ อย่าให้ ถึง กับ ราษฎร รู้สึก ว่า รัดเคียด ดึงน เป็นต้น ทำถูก ทางหนึ่ง
 ก็คง ไม่ถูก ทางหนึ่ง อยู่ใน ฉานะ ต้อง โคตงไป โคตงมา พอให้ ได้ การ
 ทาง โนน นิด ทางน หน้อย พอรอด ทวีป คน หตาย นาย ย่อม มี ความ
 คับ แค้น เพียงใด เจ้า พนักงาน ปกครอง ท้องที่ เหล่านี้ ย่อม มี นาย คด
 ครึง โหด และ มี วินัย มาสู่ มาให้ นาย ละเต็ม ๆ ทงนั้น ผิด กับ วินัย
 ของ ทหาร ของท่าน มี เต็มเดียวไม่มี ทางที่ จะขัด กันได้ เมื่อไร หนอ ?
 จึง จะถึง เวลา ที่ การเขียน วินัย เหล่านี้ ให้ ได้ มีการ ปรีกษา หา รือ ในระหว่าง
 กระทรวงที่ มีการ เกยวของ กันก่อน อย่าให้ ต่างคน ต่างเขียน ชิงความ
 ดำบากไป ตกอยู่แก่ ผู้ ปฏิบัติ.

— ๒ —

ใน ฝ่าย เจ้าหน้าที่ เต่า งาน เกยวแก่ แผนกใด ถ้าเป็น แผนก ใหญ่ ๆ
 มงาน มาก ก็มี เจ้าหน้าที่ ของ กระทรวงนั้น เป็นผู้ ช่วย เช่น เจ้าพนักงาน
 คดง สรรพากร คัดดี ธรรมการ ตำราณัฐ เป็นต้น (บางแผนกที่
 ยังไม่มี ผู้ ช่วย โดย มาก ตก เป็น หน้าก แผนก มหาดไทย) คน เหล่านี้ มา
 จาก กระทรวง และ กรม ต่าง ๆ ไม่ใช่ เกิดขึ้น จาก ตำคณ หนึ่งเดียวกัน อย่าง
 นายทหาร นิสสัย อัยการ เมื่อ ต่างคน มา แต่จากที่คื บางที่ ก็ต่างกันไป
 ได้ มาก แต่ ยิ่ง กว่านั้น บางกรม บาง กระทรวง มี ได้ ปลดอย อำนาจ การ
 บังคับ บัญชา ให้ แก่ เทศา ผู้ว่า ราชการ จังหวัด อย่างแท้จริง แต่ มี ได้

ปล่อยให้พิจารณา ความซื่อ ความดี อยู่ใน การ เสนอ ของ เทศา แต่ ผู้ว่า
 ราชการ จังหวัด นัก ผู้น้อย ลงไป จาก เจ้าหน้าที่แม่ เทศา ผู้ว่าราชการ
 จังหวัด จะ เห็น ความ บก พร่อง ไม่ เสนอ แต่ เจ้า หน้า เสนอ ตรงไป
 ก็ดำไว้ ผิด ใน ส่วน เจ้าหน้าที่ ถึง เทศา ผู้ว่าราชการ จังหวัด จะไม่ เสนอ
 หัวหน้า กรม, กระทรวง ทาน ก็ให้ กันเอง เป็น เหตุ ให้ การ เชอ ฟัง การ บังคับ
 บัญชา เทศา ผู้ว่าราชการ จังหวัด นายอำเภอ น้อยไป เป็น เหตุ ให้
 เจ้าหน้าที่ หา วิธี เด็ด หาย หน้า ยิ่ง เจ้าพนักงาน ตั้ง กัด กรม บ้าไม่ แด
 ไป ปรุณีย์ โทรม เดช แดว ยิ่ง สักว่า อยู่ใน ความ ปกครอง เทศา ผู้ว่าราชการ
 จังหวัด แต่ ใน นาม เท่านั้น แด ยิ่ง ว่า ก็ ดู เหมือน เข้ม ติศ ของ เจ้า กระทรวง
 ยิ่ง แยก ไป ใน ทาง อีตต์ ระมาก ชน ทุกที่

ส่วน อากา รที่ ตรง กัน ข้าม อีก อย่าง หนึ่ง คือ งาน อัน ไต ที่ ท่าน
 เห็น ว่า ปล่อยให้ ผู้น้อย ทำ แต่ ถ้า ฟัง จะ เป็น การ กิน ตัว หรือ การ นั้น จะ ไม่
 สามารถ ดำไว้ ได้ หรือ ท่าน จะ ต้อง รับ ผิด ชอบ มากไป ท่าน ก็ คิด อ่าน
 เขียน วินัย งาน ดัง นั้น มา คิด อยู่ ใน ความ รับ ผิด ชอบ ของ เทศา ผู้ว่า
 ราชการ จังหวัด แด นายอำเภอ แด ฤทธิ ที่จะ เอา ความ รับ ผิด ชอบ ให้ แขง แรง
 ท่าน เขียน วินัย ให้ ต้อง ทำ เสีย จน เกิน กว่า ที่ คน มี ภา ระมาก เช่น ผู้ว่าราชการ
 จังหวัด แด นายอำเภอ จะ ปฏิบัติ ให้ ครบ ถ้วน ได้ ไหว เช่น ขอบ บังคับ รักษา
 เงิน ผล ประโยชน์ ใน หน้า นายอำเภอ เป็นต้น ครั้น เกิด การ ชาติ หาย ชน แม่
 โดย อากา รทุ จริต ของ เจ้าหน้าที่ ซึ่ง ท่าน ตั้ง แด่ง มาเอง แด แม่ จะ จับ
 ตัว ผู้ ทุ จริต ให้ ได้ จน ถึง ค้า ตัด สิ้น ลง โทษ แด ให้ จำ แดย ใช้ เงิน แด่ง ท่าน ก็
 ยัง ไม่ ว่า ย จะ เรียก ร้อง เอา เงิน ใช้ จาก ผู้ว่าราชการ จังหวัด แด นายอำเภอ
 โดย อ่าง เหตุ ว่า เพราะ ไม่ ได้ ปฏิบัติ การ โดย ครบ ถ้วน ตาม ขอบ บังคับ ได้
 มี นายอำเภอ เคย ถูก เช่น นั้น มา แดว ถึง ค้า ตัด จะ ยก ฟ้อง ใน การ เป็น จำ แดย

ใครเห็น เป็นสนุกบ้าง แด่ข้อ บงคบทเขียน ตามใจตัวเอง เช่นนี้ อยาก
 จะเอาผิด กันเมื่อไร ก็คงได้ เมื่อ นั้น เหตุการณ์ ที่ เป็น อยู่ใน เวลานี้ ที่
 เกือบ แก่ หน้าที่ ผู้ จาราชการจังหวัด กับ นายอำเภอ ทบฏูปต ยอนนดัว มาก
 ท่าน มอบ ความ รับผิดชอบ ให้ เป็นการ แท้จริง มาก กว่า การ รับผิดชอบ สัมห
 เทศาภิบาล ก็มิได้ สำเร็จ ราชการ ตามข้อ ที่ กิจการ เป็นไป อยู่เดี๋ยว
 โดยมากแห่ง ไม่มีการยั้งเหยียง ยังกว นกคดวยเพอนเฮย, พเฮย, นองเฮย
 เท่านั้น ถ้าขึ้นใช้ อำนาจ การบังคับ บัญชา อย่างทหาร เข้าจริง ๆ เมื่อไร
 ก็แถว จะต้อง เดี่ย อำนาจ สักครึ่ง หนึ่ง เพราะ ถานะ เป็น ที่ตั้ง แห่ง อำนาจ
 นั้นไม่ใช่ เป็น คอนกรีต เป็น เตน

เป็นสิ่ง ที่น่าคิด หรือไม่ว่า ถ้าความ ประสงค์ ของเจ้ากระทรวงนั้นๆ
 อยากให้ ลูกน้อง ทำการงาน โดย อึดสรระก็อย่า ให้ เป็นแค่ครึ่ง ๆ กลาง ๆ
 ดงน ให้ เป็น อึดสรระขนกรม ขนกระทรวง ตรง ที่เคยด อย่า ต้องไปคดอง
 ใจกับเทศา แต่ ผู้ จาราชการจังหวัด เพียงครึ่ง ๆ กลาง ๆ ถ้าด้วยประการ
 หนึ่งงาน เทศา ผู้ จาราชการ จังหวัด จะ น้อยไป ก็ เดิก ตำแหน่ง เทศา แต่ ผู้
 ราชการ จังหวัด เดี่ย กระทรวง มหาดไทย ตั้ง เจ้า หน้าที่ มหาดไทย ขน
 แทน ที่ แดว บงคบทการ ตรง เจ้าหน้าท กน เดี่ย ทุก กระทรวง แต่ ถายัง เห็น
 ประโยชน์ ก็จะ ให้ มี เทศา ผู้ จาราชการ จังหวัด เป็น ผู้ ใหญ่ ต่าง พระเนตร
 พระกรรม ควบคุม อยู่ ก็ ให้ อำนาจ ใน การ บังคับ บัญชา กน สิทธิขาด
 จริง ๆ ใคร ใช้ อำนาจ ผิด หรือไม่รู้ จักใช้ อำนาจ ที่ท่านได้ ให้ ใจ ก็
 ว่ากต่าง เขาโทษหรือ ถอดถอน กันเดี่ยบ้าง อย่า ให้ เป็นว่า บุคคล ผิด ไม่
 วจนจนิย ความผิด บุคคล กัดไป เียง แย้ง ทาง การ โดยวิธี เห็นยวด ตั้งเขา
 อำนาจไป ก้า แต่ โดยมี ทาง ออก ว่าไว้ ใจ ท่าน แดว ท่าน ทำผิด

นอกจากอำนาจเทศา, ผู้ว่าราชการจังหวัดมีเหนือเจ้าหน้าที่
 ในมณฑลในจังหวัด ของตนเพียงครึ่ง ๆ กต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ เทศา
 ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปกครองใคร ? ปกครองพลเมืองซึ่ง
 อยู่ในท้องที่ของตนทั้งหมด ต้องเป็นผู้ระงับทุกข์บำรุงความสุขของเขา
 รักษาความสงบในท้องที่ พลเมืองทั้งหมดมีหลายพวกหลายศาสนา เป็น
 ไทย, จีน, แขก, ฝรั่งเศส, ฯลฯ แต่ตั้งแต่เด็กเกิดวันเดียวตลอดไปจนยายแก่
 ตาเฒ่า ซึ่งจวนตาย แต่กระจายกันอยู่ทั่วไปในท้องที่ทั้งทุ่งนา ป่าเขา
 มิได้ปกครองแต่ผู้ชายไทยที่เจริญวัยแล้ว แต่อยู่ในกรอบหรือสายตา
 อันพึงมองเห็น แต่บังคับบัญชาได้สะดวกอย่างทหาร แต่บางหมู่
 บางเหล่ามิได้เป็นไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเด็ดเนื้อของประเทศโดยตรง เป็น
 แต่เพียงผู้มาพึ่งพระบรมศมภาร ประกอบการหาเลี้ยงชีพเท่านั้น คน
 พวกนี้บางชาติบางภาษา แต่เดิมเขาแบกเอาอำนาจกฎหมายอันเป็น
 วินัยของบ้านเมืองเขาเข้ามาบังคับพวกเขาเองด้วยซ้ำ เดียวกันถึงเขาจะ
 วางดวง แต่นับว่า จะถือวินัยของบ้านเมืองเราแทนแต่ ก็ดูวางไม่ราบนัก
 เพราะยังมีกำหนดเขตต์ที่ เขาจะถอนคดีไปพิจารณาตามอำนาจเขาเมื่อ
 ใด ตามที่ เขาเห็นสมควร ก็ได้จนกว่ากฎหมายของเราจะได้ เป็นประมวต
 แต่ดวง ๕ ปีแล้ว คนพวกนี้ด้วยเขามีนาย แต่ด้วยการตัดวินัย
 ของเขาไม่ราบ แต่ด้วยอหิยาศัยย์ไมตรี ทมต่อกัน แต่กันในกิจการที่
 เกี่ยวข้องกับ การปกครอง ตลอด จนการจับกุมคุมขังในเมื่อกระทำผิด,
 การชำระอรรถคดีในโรงศาล เป็นต้น จึงต้องเป็นไปในทางผ่อนสั้นยาว
 อยู่เป็นอันมาก การกระทำของเจ้าพนักงานพลเรือนดังกล่าวนี้ นับถือ
 วินัยจะเรียกว่าไม่มีวินัยหรือไม่ถือวินัยหรือไม่ เกรงต่อวินัยอย่างไร ก็

ตาม แต่เข้าใจ ว่ารัฐประศาสตร์นโยบาย ของ ราชการ ยังต้อง ให้เป็น ดั่งนี้
อยู่ ใคร จึงผิด ตามวินัย อย่าง เกร่งครัด ไม่รู้จัก การเดือก บุคคล
เดือก เวลดา ปฏิบัติ อนุ โดม ผ่อนผัน ไป ตามคหระ ฌุบ เหตุการณ์ อาจทำความ
ร้อนใจ ให้แก่ รัฐบาล แด แก่ ตนเอง ได้ มาก

แม้ บุคคล ที่ เป็น ขา แผ่นดิน โดยตรง ก็ ยัง ต่าง กัน ด้วย ถานะ คำสั่ง
เป็น หัตถ์ ดด กิจที่ เกยวของ แก่ ราชการ อย่าง เดียวกัน เป็นคนธรรมดา
เรียก มาที่ ว่าการ อำเภอก ก็ไม่มี ปากเลี้ยง เป็น ขุนนาง ผู้ใหญ่ หรือเจ้า
ใหญ่ นายโต ใคร เต่า จะไป ถือ วินัย ว่า เมื่อเรียก ราษฎร มาได้ ท่าน
เหต่านน ก็เป็น ราษฎร คนหนึ่ง แด เป็น ราษฎร ที่มี ความรู้ดี มีความ เคารพ
ต่อ อำนาจราชการ ดักว่า ชนสามัญ แด จะเรียกมา อย่าง คนสามัญได้ ถ้า
ท่าน คิด ดั่งนั้น ผิด ถ้าใคร ทำ ดั่งนั้น ไม่บ้า ก็ ทดถึง จำต้องไป กราบเท้า
ถึง บ้าน แดไป เผ้า ถึงวัง

ที่จริง ถ้าว่า กัน ด้วย ราษฎร ทัวไป ยิ่ง ห่าง พระ มหานคร ออก ไป
ยิ่ง น่าชอบใจเขาในเรื่องต้องการความสงบ แดรู้จัก เคารพต่อเจ้าพนักงาน
ท้องที่ใน อำเภอ หนึ่ง ๆ การไป มา จะได้ คดออกท้องที่กักตองค้างวันค้างคืน
มีพดเมือง ดัง ๒๐,๐๐๐ คน ๑๓๑ ๕๐,๐๐๐ คน มี คณะ กรมการ อำเภอ
อยู่เพียง ๓-๔ คน มี ตำรวจ ภูธร อย่างมาก ๖-๑๒ คน แดะ บาง
อำเภอไม่มี เลย ราษฎร ไป ทำนา กดบมา เห็นจเห็นอย กต่างคน ยังต้อง
นอนเผ้า โค กระบือ อัก ก็มีได้ ปรีปาก บ่นว่า เจ้าพนักงาน จะเก็บ ภาษี
อากร ก็ อุดำห้ หา ทูต เกด่า ๆ ถวาย เป็น ราช พด เวีย ราย เพื่อ ช่วย ก่าตั้ง
บ้านเมือง เช่น บำรุง การบิน ก็ สดะให้ เวียราย เพื่อ ส่าชาารณ กุศด
ดั่งเช่น บำรุง สภากาชาด ก็ บริจาค แม้ จะไม่ได้ รับ คำ ช้แจง พอว่า สภา
กาชาด คือ อะไร กะเกณท์ ใช้งาน โยชามี การทำ ถนน หนทางก็ พยายาม
ทำ ขอแค่ เพียงว่าใน การ ที่จะ กระทำ อะไรอันเกยวแก่การ บังคับบัญชา

นั้น จึงโปรด กระทำ ด้วยการ เมตตา กรุณา โดย อากาโร ม่อนฝน เห็นแก่
 เวลา ทุกข์ ยาก แด โปรด กระทำ ด้วยความ เป็น ชราม อยา กระทำ ด้วย
 อากาโร กตช ชมเหง นอกถุ นอกทาง เดย ถ้า กระทำ โดย อากาโร ตรงข้าม
 กบ ทวา น จนรอน เหดอ อด เหดอทน ก็อาจ จะเกิด ผดร้าย อนเนื่องแด
 การ กระทำ ซึ่ง เกิด จากความ ไม่พอใจ ของ ราษฏร ใน ท้องที่ ใน ที่ดีด
 ก็ ทำให้ ผู้ ปกครอง ซึ่ง กระทำ เช่นนั้น ได้ยคนได้ นี้ ก็เป็น วินัย อีกเดิมหนึ่ง
 ซึ่ง ประชาชน เขา วาดชน ในใจ แด ขอ มอบ ให้ เจ้าพนักงาน ผู้ มหน้าท ปกครอง
 ปฏิบัติ คือ เขา แด เป็น วินัย เดิม ที่ จะ หา ซ้อ หา เรียน ไม่ได้ พวก ท่าน
 ที่ จะ ต้อง ไป อ่าน หน้าใจ แด ความ เป็น ไป ของ ราษฏร ใน ที่ นั้น ๆ เขาเอง
 ทง หตาย น แหะ เป็น วินัย ของ ข้าราชการ พด เรือน โดย ฉะเพาะ ของ เจ้า
 พนักงาน ปกครอง ท้องที่ ซึ่ง มอย หตาย เดิม

ปัญหา

เรื่องถนนหนทางหัวเมือง

ตอบ “ผู้รู้ความจริง” อย่าง อร่อย
ป ข

“จันทราภา” ว่า — ไม่อยาก เอา ชนะ คะคาน ดอก

แต่ “ผู้รู้ความจริง” เป็นผู้รู้ความจริง
แต่งงานใน ซายคา ที่ ทำอยู่ เท่านั้น

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย ฉบับวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๔๗๐)

ในการเขียนเรื่อง ถนนหนทางและการจัดระเบียบนครหัวเมือง
ที่แถมมานั้น ก็น่าจะเหมือนกันว่าคง สดุดใจเจ้าหน้าท บางก็จริงอย่างนี้
แต่เกินกว่าที่ใด คาดใจออก การเขียน ครังนี้ ก็เพียง แค่ จะ รวบรวม ความ
ประสงค์ ที่เขียน ครังแรก ว่า มี อย่างไร มิได้ ปราศจาก จะเอา ชนะ กับ
ท่าน ที่ใช้นาม ปากกา ว่า “ผู้รู้ความจริง” และ ก็ เป็น ผู้รู้ความจริง
สำหรับ งานใน ซายคา ที่ ทำราชการ อยู่ เป็น อันมาก (รวมทั้ง มีตาสว่าง
พอสมควรใน ประเทศ ด้วย)

ความ ประสงค์ ครังแรก มีอยู่ คือ :

๑ การกระทำ ถนนหนทาง จะเป็น ฝ่ายพนักงาน ปกครอง ท้องที่
แต่รักษา กดี ฝ่าย กรมทาง ทำแต่ รักษา กดี น่าจะให้ เป็นไป ใน ท่านของ
เดียวกัน หรือ ตัดหนด กันเพียง เด็กน้อย เพราะ กรมทาง ทรงไว้ ซึ่งอำนาจ
ทั้ง จะ รักษา ทาง ก็ได้ ไม่ รักษา ก็ได้ และ การ เงิน แด เพราะ กรมทาง
หรือ พนักงาน ปกครอง ท้องที่ ก็ อยู่ใน จำพวก รัฐบาล ของ พระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัวด้วยกัน   อย่าให้ฝ่ายหนึ่ง เป็น พระคุณ และ อีกฝ่ายหนึ่ง
เป็น พระเดช จนเกินไป

๓ ประสงค์ที่จะให้เห็นว่า การ จดทะเบียน รถยนต์ ก็ เกี่ยวพัน ถึง
การ รักษา ถนน หนทาง (ที่เป็น ทางหลวง ของ มณฑล เป็นส่วนมาก)
แต่ เกี่ยว แก่ การ รักษา ความ สงบ แด ความ เป็น ปกติสุข ของ ประชาชน
จะเป็น เจ้าพนักงาน แผนกไหน เป็น นายทะเบียน ก็ ตาม ควรจะชำเคื่องดู
แต่ เป็น ห่วงใน ข้อ สำคัญ ข้อ นี้ บาง เพราะ บ้าน เมือง เป็น ของ เรา ทุก คน
ประชาชน ก็คือ เรานั่นเอง   เจ้านายใน พระราชวงศ์ จักร มี พระเมตตา
กรุณาถึงแก่ ประชาชน ๆ (สยาม) ไม่เคยขาดความจงรักใน พระราชวงศ์
แต่คน ๒ ประเภทเป็นชั้น สูงสุด กับชั้น ๓   ข้าราชการ เป็นชั้น กดาง
ที่จะเชื่อม ต่อ   ถ้าหาก เรา (ข้าราชการ) จะไม่ช่วยกัน ชำเคื่องถึง
ความ สงบสุข ของ ประชาชน ต่าง ก็ จะโยนทอดอง กัน ด้วย หน้าที่ ความ
เชื่อม ต่อ ที่มีมาแล้วใน ระหว่าง ชั้น ๑ กับชั้น ๓ จะมีห่างไป หรือ ?

ขอ บรรยาย หัวข้อ ย่อ ๒ ประการนี้ เพิ่มเติม อีกบ้าง
การ ที่จะบรรยาย ถึง ความ ประสงค์ ใน ประการที่ ๑ ซึ่ง จะ เห็น
ความ แตกต่างกัน   จะต้อง ย้อนกล่าว ถึงพระราช บัญญัติวางการ รถไฟ
และ ทางหลวง อีก   พระราชบัญญัติ นี้ จะได้ ชน ตู เสนาบดีสภา หรือไม่นั้น
ไม่ใช่ เป็น ข้อ สำคัญ ที่ ได้ กล่าว มาแล้ว หรือ ที่จะกล่าว ต่อไป   แต่อยาก
จะพูดว่า ขอให้ ท่าน “ ผู้รู้ ความจริง ” ไปตรวจ เรื่องนี้ ซึ่งมีอยู่แล้ว
ที่ กรมรถไฟ หลวง หรือ กรมทางเกิด   จะ มาเถียง กันไย เพราะ ประการนี้
พระราชบัญญัติ นี้ ทบบัญญัติ ทาง เป็น ๓ ประเภท   แด กรมทาง
ทรงไว้ ซึ่ง อำนาจ ที่จะ สดุดทาง หลวง ของแผ่นดินให้ ดดชันดงมา เป็นทาง
หลวง ของ มณฑล หรือ ทาง ราษฎร   แด ที่ จะเทียบ ทาง หลวง ของ

มณฑล หรือทางราษฎร เดี๋ยวนี้ เดี๋ยวหนึ่งเดือนขึ้นเป็นทางหลวงของแผ่นดิน
ก็ได้ เพียงเท่านั้น ก็ จะเห็น ความ แตกต่างกัน ในระหว่าง เจ้าพนักงาน
กรมทาง กับ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ แล้ว ที่ จะเห็นได้ว่า กรมทาง
ทำได้ตามใจ เศษส่วน ที่ จะเหลือ นั้น จึงมา อยู่ใน ความ อารักขา อย่าง
ลำบาก ยากเย็น ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่

ใน ส่วนเงิน นั้น ข้าพเจ้า มิ ได้ หมายถึง ว่า กรมทาง มิ ได้ ให้ เตย
ข้าพเจ้า หมายถึง แต่เพียง ว่า ใน เรื่อง ทางหลวง ของ มณฑล นั้น กรมทาง
เห็นสมควร จะจ่ายเงิน ออกหนุ่ ก็ได้ แต่เท่าที่ กรมทางได้ ออกหนุ่มาแล้ว
ก็เพียงค่า เครื่องมือ และ เครื่องอุปกรณ บางอย่าง แต่ กระนั้น ก็ ทว่า ถึง หรือ
ส่วนแรงนั้น ยังคง ใช้ วิธี กะเกณฑ์ ซึ่ง ตรง กัน ข้าม กับ กรมทาง อัน ใช้ วิธี
จ้าง ฝ่ายพนักงาน ปกครอง ท้องที่ จะจ้าง บาง ก็ ไม่มีเงิน ครั้นจะนั่ง
ดูตาย ก็เป็น ห่วง กวไปมา ค่าขาย ของประชาชน เรื่องจึง เตยกลายเป็น
ฝ่ายหนึ่ง ต้องเป็น พระเดช แทนที่ จะเป็น พระคุณ แก่ ราษฎร แต่ ขอยืนยัน
ยืนยันว่า เป็น ความจริง ที่เป็น ดังนั ขอ ปรีดคก ของ ข้าพเจ้า ที่ เป็น ขอใหญ่
มี ออก อย่างหนึ่ง ว่า กรมทาง ก็ไม่ แน่ใจว่า เมื่อใด จะมี ก่าตั้งพอ
ที่จะเดือน เกียรติยศ ทางหลวงของมณฑล แลทางราษฎร ขึ้นเป็นทางหลวง
ของ แผ่นดิน เสียให้หมด หรือ เป็นส่วน มาก การ บังคับ บัญชา ราษฎร
นับวัน นับจะ ยาก ขึ้น ทุกที่ ฝ่ายเจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ จะ กะเกณฑ์
หรือ ขอแรง กันไป ได้ สักก็ปี ตัว อย่าง ใน มณฑล ขึ้นใน นี้ ก็ กะเกณฑ์
กันไม่ใคร่ได้ แล้ว เหลือ สะดวก อยู่บ้าง แต่ มณฑล ชนนอก แต่เมื่อ
ความเจริญ อย่าง มณฑล ชนใน แม่สร้าไป ถึง การ กะเกณฑ์ ก็คง เข้า
รูปมณฑล ชนใน ใน ทน การ รักษา ทางหลวง ของมณฑล ซึ่ง มีอยู่
เป็น ส่วนมาก จะ ทำกัน อย่างไร ? จ้าง ก็ไม่มีเงิน เกณฑ์ หรือขอแรง

ก็ไม่ได้ ในที่สุดก็มีประตูเดียว คือทงไว้เป็นป่าไป ตามเดิม ถ้า
ตั้งนั้น เรามีนานาเสียดายแรงที่ใด เคยขอเชิญให้ราษฎร ทำอยู่ใน เวदानหรือ ?

จำนวนเงินที่ผู้จัดการ หนังสือพิมพ์ไทย ได้โอกาสคิดมานั้น
จะมองเห็นได้ว่า มณฑลหนึ่งใดอยู่เพียงไร เป็นการ ยินยอม อยู่ในตัว
แล้วว่า ได้พอที่จะหาเครื่องใช้ที่จำเป็นได้จริง ๆ เท่านั้น แต่กระนั้น

ราษฎรผู้ถูกเกณฑ์ยังต้องใช้ จอบ เสียม ขวาน ของตัวเองเสียอีก นำ
เสียดายอีก อย่าง ๑ ถ้าได้มีโอกาสทราบจำนวนเงิน ประเภทการ ก่อสร้าง
แต่รักษาทางหลวง ของ แผ่นดิน เทียบ เคียง กัน ด้วยได้ รวมทั้งเส้นทาง
ที่ กรมทาง สร้าง แต่รักษาเอง เท่าใด เดือนยศ ทางหลวง ของ มณฑล
และ ทางราษฎร ชนมา รักษาเท่าใด ก็เด่นกว่า นมาก

ที่ชนหน้าชน ตาว่า ทาง หลวงได้ รับ เกียรติยศ เป็น ทางหลวง ของ
แผ่นดิน มากก็ มณฑลภูเก็ต แต่กระนั้น ทางหลวง ของ มณฑลใน มณฑล
นั้นเอง มีอยู่เท่าไร ซึ่ง กระทำ แต่ รักษา อยู่ โดย อากา รหนักใจ เจ้า หน้าที
ผู้ ปกครอง ท้องที่ แต่ อากา รหนักแรง ราษฎร ตาม จำนวน เดชที่ว่าเมื่อ
การ บำรุง ถนน หนทาง ครั้ง อยู่ใน งบประมาณ ของ กระทรวง มหาดไทย
มณฑลภูเก็ต ได้ เงินบำรุงเพียง ๔๘,๐๐๐ บาท ถึง ปี พ.ศ. ๒๔๖๗ กรม
ทางใช้ บำรุง ทาง หลวง ของ แผ่นดินใน มณฑล น ถึง ๔๕๕,๐๐๐ บาท นั้น
เป็น ความจริง แต่ ตกษณ การ ผิดกัน ดังข้าพเจ้าได้ เคยกล่าว มา แล้ว
ว่าการ กระทำ ถนน หนทางใน ครั้ง นั้นไม่ได้จ้าง แต่ยงที่ มณฑลภูเก็ต
แล้ว นอกจาก ไม่ได้จ้างแรง ยังมี สิ่งซึ่ง เป็น อุปกรณ์ แก่การ ทำถนนเป็น
อันมาก ยกตัว อย่าง ดังเช่น ผู้ใด จะขอ อนุญาต ทำเหมืองแร่ ส้มหู
เทศาภิบาล (พระยารัษฎานุประดิษฐ์ คอชิมบี) มักจ. เกียงเอาข้อสัญญา

ข้อหนึ่ง เมื่อขุดดินลงไป ถึง ดูก กะละ (เป็นหินก้อนย่อม ๆ บิด
 อยู่ชั้นหนึ่ง ก่อน ถึงแล้ว ขนาด พอดี กับ ที่ จะ ไรยกถนน แต่ ไม่ใช่อย่าง
 ตะเอียด) ผู้รับ อนุญาต ทำเหมือง จะต้อง ขน ดูก กะละ นี้ มาให้ ใน ที่ โกด
 ถนน ที่ สู้ โดยไม่คิด ราคา ค่างวด ใดๆ อีก ข้อหนึ่ง ก็คือ เกียง ให้ ทำ
 ถนน จะ เป็น จำนวน เท่าใด เช่น ตาม แต่ เหมือง ใหญ่ เหมือง เล็ก แต่ ตาม ที่
 เทศา เห็น สสมควร เพื่อ เป็น ความ สะดวก นายเหมือง ต้อง คิด ให้ เป็น
 จำนวนเงิน ซึ่ง อยู่ใน อำนาจ เทศา จะจ่าย สร้าง ถนน หนทางที่ใด แต่ จะ
 เห็น สสมควร จำนวนเงิน ที่ได้ บัดนี้ มาก ๆ ใน ยุค หดงน ก็ เรียก เงิน
 กนเหมือนกัน แต่ มิได้ เอา การ ทำ ถนน ขน บังหน้า เป็นเงิน ตรง ที่เดียว
 (พรูเมียม) แต่ ต้อง นำ ดัง คดง เพราะ ถือ หดก ที่ ว่า ราย ได้ ต้อง เป็น ราย ได้
 รายจ่าย ก็ คดง บประมาณ เอา เหตุการณ์ เป็น ดัง นั้น จึง เป็น เครื่อง หนักใจ
 สมุเทศา ภิบาล มณฑล นั้น ใน ตอน หดง อยู่ ตอนหนึ่ง แต่ ก็ เป็น การ
 สสมควร ยังกกรมทาง ได้ เดือนยี่ ทาง หดง ของ มณฑล ใน มณฑล นั้น เป็น
 ทาง หดง ของ แผ่นดิน แต่ จ่ายเงิน ถึง ๔๕๔,๐๐๐ บาท (ปี พ.ศ. ๒๔๖๗)
 อันเป็นการ ทดแทน ที่ ว่า ราย ได้ ต้อง เป็น ราย ได้ แต่ น่า จะ เป็นการ จำเป็น
 ยิ่งกว่า การ กระทำ เท่าที่ ได้ ทำ แล้ว แต่ น่า จะ จำเป็น ยิ่งกว่า การ บำรุง
 ถนน บางสาย เช่น ถนน จาก ตัวเมือง เชียงใหม่ ไป ห้วยแก้ว ซึ่ง ประโยชน์
 ด่วนมาก จาก ถนน สายนี้ ก็ เพียง ไป เทียว เล่น เพราะ ทาง นั้น เป็น ทาง โกด
 ซิด โกด การ วัดความ เจริญ ของ เรา แด ของ เขา ถึง เรา จะ ดำ หดง เขา
 ก็ ย่า ให้ ตำ จนเกิน ควร เข้าใจว่า จะ เข้า อยู่ในวง แห่ง ความ ดำวิธี ของ
 กกรมทาง แล้ว แต่ ถนน ใน จำพวก ทาง หดง ของ มณฑล ซึ่ง ทำ อย่าง
 วิธิการ เจ้าคุณ รัชฎานุประดิษฐ์ ยัง เหน็ด อยู่ เป็น อัน มาก ใน มณฑล นั้น เมื่อ
 ไต จะ ได้ มี ฉาก เป็น ทาง หดง ของ แผ่นดิน ขน มา บ้าง ? ใน มณฑล

บัตตานี พระยาเดชาบุชิต ก็ทำได้มาก แต่ก็มีเด็กน้อยทกรมทางเข้าไป
ทำด้วยอำนาจเงิน แต่เป็นความลำบาก สำหรับการบำรุงรักษาทาง
หลวงของมณฑลในทนั้น เป็นอันมาก อยู่ในเวลานี้ แต่ไม่น่าคิดว่าที่
นั้น คือกดั้นคั้น แต่เป็นแขกที่ เคยทำให้เรา ตกใจมา ไม่น้อยกว่า ๒ ครั้ง
ภายใน ๒๖ ปีมานี้

ข้าพเจ้าไม่ปฏิเสธมิได้ว่าเป็นเทศาภิบาลต้องการให้ตั้งคณะแพะมณฑล
ของคุณ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดกมมอ แต่คณะแพะเมืองที่ คุณ ปกครอง
อยู่ แต่ข้าพเจ้าอยาก จะขอว่ากรมทาง เป็นเจ้าหน้าที สำคัญของประเทศ
ในเรื่อง บำรุง ทางน้ำ ทางบก ขอได้ โปรด มองดู ทิว ๆ ไป จริง ๆ
อย่าแบ่ง ว่า นั้น เป็น เทศาภิบาลเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ข้าพเจ้า เป็นกรม
ทาง โปรด ช่วย แบกความลำบาก ด้วยกัน อย่าให้ ต้อง เดือดนัยศ ตดยศ
ถนน หนทาง ดังใน เวลานี้ ข้าพเจ้า จะอนุโมทนา ด้วยน้ำใสใจจริง

ส่วนในเรื่อง การ จัดระเบียบนยาน พาหนะ นั้น ถ้าไม่นึก ว่าความ
สงบ เรียบร้อยใน ท้องที่ ที่ เราควร ระวัง ด้วยกัน นึก แต่ เพียงว่า เป็น
หน้าที ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ต่างหาก ฉะนั้น แดง ก็ แท้จะ
หา ความสงบ เรียบร้อยได้ ยาก เพราะ เจ้าพนักงาน ของ รัฐบาล เอง ถ่วง
น้ำหนัก กันเอง หรือไม่ ดังนั้น ก็ ใคร วิ่งได้ วิ่งเอา แน่หนอน ว่าใคร มา
รับ อนุญาต แต่ มีใบ อนุญาต แดง ก็ เดิร รถยนต์ บน ถนน ได้ทั้งนั้น แต่ไม่
เป็นการ บังควร ที่ จะ เอา ถนนไป ผูกขาดให้ ประโยชน์ แก่ บุคคลใด บุคคล
หนึ่ง เดิร รถยนต์ ได้ฝ่าย เดียว แต่เมื่อ มองเห็น โทษ อยู่ว่า ถ้าอนุญาต
ให้ มาก เกิน ก่าดังถนน (ทางหลวง ของ แผ่นดินไม่มี ปัญหา ๆ อยู่ที่ ทาง
หลวง ของ มณฑล) เกิน ความสมควร แก่ การไป มาใน ท้องที่ เป็นมุด
เหตุ อันหนึ่ง ซึ่ง นำความ ไม่ สงบ มาให้ แต่ ยิ่งกว่านั้น ออก ถ้า จำนวน ยาน

พาหนะ เกิน สัมคอร แก่ การไป มาใน ท้องที่ ก็แท้ ว่า เจ้าของ ยานพาหนะ จะต้อง ถึง ความ หนีหาย ซึ่ง มี คว อย่าง อยู่ แดง ใน หัว เมือง หาดาย เมือง ถ้าเป็น สุ่มหเทศ์ภิปาตหรือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ทรงไว้ซึ่งวิจาร์ณญาณ รอบ คอบ เป็น ผู้ ออกใบ อนุญาต หรือ เป็น ผู้ควบคุม การ ออก ใบ อนุญาต คงไม่ ปลดปล่อย ให้ เป็น เช่น นั้น แน่ กรมทาง ก็ เป็น กรม หนึ่งใน รัฐบาด เดียวกัน จะ ควร ถือ หรือไม่ว่า หน้าที่ ข้าพเจ้า ออกใบ อนุญาต ข้าพเจ้า ก็ จะ ออก ส่วน ความ ยุ่ง เหียง อัน จะเกิด มี แก่ ประชาชน เนื่อง แต่ การนั้น อย่างไร เป็น หน้าที่ ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ที่ จะ ว่ากต่างจับกุม ดังนั้นจะไม่ เป็นการ เพราะความ หนักใจให้ แก่อกฝ่ายหนึ่ง หรือ เพราะ ความ หนักให้ แก่ รัฐบาด ของ ตนเอง บาง หรือ ? ถ้าเรา ช่วย กัน ระวง จะ มีดี กว่า หรือ ? ข้าพเจ้า ขอ กต่าง เดี่ยว ด้วยว่า ผู้ ที่ เขา ทาง หดวงไปอนุญาตให้ บุกดเคิดรรถยนต์ ได้ ฉะเพาะคนเดียวข้าพเจ้า ก็ไม่เห็น ด้วย เหมือนกัน

ยังอก ประการหนึ่ง ตามที่ โอน พระราชบัญญัติ ดอเดอน พระ ราชบัญญัติ ขนาด เกวียน มาอยู่ใน กรมทางนั้น ที่จริง ถ้าทำได้ กติ เหมือนกัน เพราะ กรมทาง บริบูรณ์ด้วยช่าง แต่ขอได้ โปรด ระตั้งถึง เกวียนพนเมืองในพระราชอาณาจกร ซึ่งมีจำนวนนับไม่น้อยกว่า ๕๐๐๐๐ เด่ม ใน เมื่อไม่มียาน อย่างอื่น เข้า มาแทนที่ ขอได้ โปรด ลดหย่อน ผ่อนผัน ใน เรื่อง ค่าธรรมเนียม จดทะเบียน (ถ้า กรมทาง จะสามารถ มี พนักงานที่ จะทำได้) ซึ่ง ถ้าเรียกเข้า ก็เส่มอว่า เขาไฟถนน ราษฎรชาวบ้านนอก ซึ่ง มี เกวียน เพียง แต่ ขน เขาในนา เข้าบ้าน ขนไม้ ของตัวเอง และ ขอได้ โปรด ผ่อนผัน ใน เรื่อง ที่ จะให้ ใช้ ทางดวง ตาม สัมคอร อย่าให้ เป็นว่า เกณฑ์ ราษฎร ทำ แด รักษา ถนน แต่ เกวียน ของ ราษฎร จะ บิน ขน มา

เติร บน ถนนไม่ได้ นอกจาก จะ เติรใน ทางเกวียน ของตน ดังอาการ
 ที่ เป็น อยู่ใน มณฑลอุดร ซึ่ง อ้างว่า ได้ บำรุง ทางเกวียน ให้แล้ว แต่ก็
 แรง ราษฎร นั้นเอง บำรุง แต่ โดย นัยว่า จะ เอาเกวียน ขึ้น เติร บน ถนน
 ก็ได้ แต่ ต้อง เปลี่ยน ลักษณะเกวียนเป็น ลูกต้อ กว้าง เท่า ไศแซนค์ (ตาม
 ความ คำนวณใน ทางช่างของ กรมทาง) ซึ่ง ราษฎร เปลี่ยนไม่ได้ เปลี่ยน
 แต่ คนเดียว ลง ทางเกวียน กับ เพื่อน บ้านไม่ได้ ครั้น จะ เติร บน ถนน ก็ไป
 ไม่ได้ ทว่า ไป อย่าง ที่ เติรใน ทางเกวียน เพราะ ถนน มีไม่เท่าไร รอ
 ให้ เพื่อนบ้าน เปลี่ยน ด้วยกัน ทั้งหมด ก็ ต่างคน ต่างรอดู กัน ในที่สุด ก็ไม่ได้
 เปลี่ยน แต่ ในที่สุด ก็ อยู่ใน อาการ ห้ามไม่ให้ ผู้ทำ ถนน ใช้ ถนน ที่ตนทำ
 ได้ ตามควร นั้นเอง

เพื่อไม่ให้ ก่อ ความยาว ล่าง ความยัดใน เรื่องนี้ ข้าพเจ้า จะพูด
 เรื่องนี้ เพียง เท่านี้ จะยังไม่ ได้ ตอบ ผู้ใด แม้แต่ จะ มีความเห็นแย้ง ปล่อยให้
 ไว้ ให้ ผู้ อาน วิจัยเอง

ล่วนหนึ่งแห่งความเป็นไป

ใน ความ สำนึกคือ ธรรม ของ ข้าราชการ หัวเมือง

การ ปกครองไม่ได้สำเร็จ ด้วย มี ปริญา
แต่สำเร็จได้ ด้วย นิสสัย และ อัจฉาศัย ต่าง หาก

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย กระบับ วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๔๗๐)

ใคร ๆ ก็ ย่อม ทราบดี อยู่แล้ว ว่า ความ สำนึกคือ ธรรม นั้น ถ้า สติคุณ
ดีเยี่ยม อยู่ ณ หมู่ใด คณะใด ความสุข และ ความ พัฒนา ก็ ย่อม มี แก่
หมู่ นั้น คณะ นั้น และ ตรงกันข้าม ถ้า หมู่ใด คณะใดไร้ สำนึกคือ ธรรม
หมู่ นั้น คณะ นั้น ก็ มี หายนะ แมร์ อยู่ ดัง นั้น บาง หมู่ บาง คณะ และ
บาง บุคคล ก็ หา ว่าจะ แตก ร้าว กันได้ ไม่ สำหรับ ข้าราชการ ผู้ เป็น
เจ้า หน้าที่ ปกครอง ท้อง ที่ ซึ่ง มี ผู้ ก่อสร้าง วัตถุ ถึง อาคาร แยก ร้าง กัน
อยู่ เนื่อง ๆ ก็ เป็นได้ หลาย ทาง แต่ ถ้า คิด ถึง ล่วน รวม ก็ น่า จะ เป็น
เพราะ มาก แห่ง มาก บุคคล เรา จึง ได้ ยิน เหตุ เช่น นั้น บ่อย ๆ บัจจย
ที่ เป็น ดัง นั้น เกิด ขึ้น ได้ หลาย ทาง แต่ ที่ เป็น สำคัญ นั้น เจ้าพนักงาน
ปกครอง ท้องที่ ของ รัฐบาล กิจการ หลาย แฉก หลาย กระทบวง คน
ผู้ อยู่ ไต่ บงคบบัญชา มา จาก หลาย แห่ง และ ล่วน แฉก ด้วย แยก เขา
ฉินย ของ กระทบวง นั้น ไปถือ ฉินย หลาย เต็ม เขาก็ ชวน ยุง ซึ่ง ขาพเจ้า
ได้ ก่อสร้าง มา แฉก ใน เรื่อง ฉินย ขา ราชการ พดเมือง น เป็น บัจจย อย่าง หนึ่ง
เป็น แน่ นอน นอกจาก นี้ ก็ ได้ ก่อสร้าง มา แฉก ใน หน้า กระดาษ หนังสือพิมพ์
นี้ ถึง สำเหตุ และ ทาง การ อัน เป็น ฉนวน ให้ ขา ราชการ หัว เมือง
แตกความ สำนึก กัน พรอม ด้วย ความ คิด เห็น อัน น่า พัง น่า พิจารณา อยู่

ข้าพเจ้าใคร่ที่จะขอให้ ความ ยุติธรรม อีก อย่าง หนึ่ง ว่า นอกจาก
 ทาง การ จะ อำนวย หรือ ชวนให้ เป็น ดัง นั้น แล้ว ใน ส่วน ตัว บุคคล ที่
 ตั้ง แต่งไป รับ ราช การ หัว เมือง ก็ เป็น บัณฑิต สำคัญ ใน การ เชื่อม ความ
 สัมพันธ หรือ แลก ความ สัมพันธ อยู่ ไม่น้อย เหมือนกัน (นอกจาก ทาง
 การ อัน ชวนให้ แลก แยก กัน ดัง เคย กล่าว กัน มา แล้ว) ใน ส่วน ผู้น้อย
 นั้น ดัง จะ เกก มะเหวก บ้าง ก็ ไม่ สู้ ภาระ ไร ถ้า ผู้ ใหญ่ ซึ่ง ยึด บัง เหียน
 ต้อย แล้ว ก็ พอ เอา ไว้ อยู่ ถ้า ชน พยัค มาก ไป ก็ แพ้ ภัย ตน เอง เพราะ
 ผู้ ใหญ่ เป็น ถู ผู้ น้อย เป็น งา คน สำคัญ อัน เป็น ผู้ ถ้อ บัง เหียน สำหรับ
 เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ นั้น คือ เทศา ครอบ มณฑล ผู้ว่า ราชการ
 จังหวัด ครอบ จังหวัด นาย อำเภอ ครอบ อำเภอ

ผู้น้อย ที่ ดั้น นน พรอม ที่ จะ โอน อดน อดน ตาม อยู่ แล้ว ถ้า ผู้ ใหญ่
 ดี ไม่ กิน หนาง แคลงใจ และ ดับ อดน คม ใน ต่อ ผู้น้อย ทำ งาน และ
 พุด กัน อย่าง ตรง ไป ตรง มา ไม่ ภาระ หนัก แง อดน ต่อ ผู้น้อย เป็น ผู้ รุ้ จัก
 รับ ผิด และ รับ ชอบ อย่า ให้ ผู้น้อย เห็น ใจ ว่า คอย รับ แต่ ชอบ ไม่ รับ ผิด
 ไม่ เจ้า พยัค ถ้อ ตอ เกิน ควร แก่ ตำแหน่ง ไม่ ถ้อ เรา ถ้อ เขา ใน ที่ใด
 ที่ เหตุ การณ์ เจียบ ไม่ สู้ มี เรื่อง มี เหตุ มัก มี ผู้ ใหญ่ ชะนิตน อยู่ ใน ทน
 นอกจาก นั้น ที่ เจียบ ไต่ ก็ ผู้ ใหญ่ จำ พวก ที่มี บุญ หนัก ศักดิ์ ใหญ่ จริง ๆ
 มี บารมี พอ ที่ จะ ให้ ผู้น้อย เกรง ขาม ขารมี ก็ เจียบ ไต่ เหมือนกัน ที่
 ยุง กัน มา ดวย บุคคล ผู้ ถ้อ บัง เหียน เป็น เหตุ นับ ไม่ ถ้อ น และ เรา อาจ
 สังเกต ตอ บุคคล ผู้ เป็น ประมุข ของ ท้องที่ นั้น ๆ ที่ ยาย หดาย ๆ ครั้ง (ไม่
 ไร ยาย เพราะ ทำ ความ สงบ) เรา อาจ รู้ ได้ ดี ว่า ใคร เพราะ เหตุ ที่
 เป็น นั้น เนื่อง จาก นิสสัย อธิบาย จึง ผัน ยาก อยู่ ที่ ไหน ก็ ที่ นั้น
 การ ถ้อ พวก ถ้อ เหต่า หรือ กระทำ ตน ให้ คนอื่น เห็น ว่า เป็น เช่น นั้น

เป็น ชะนวนแห่ง ความ แดก ราว อย่าง สำคัญ มี ทาง ที่ จะ เกิด ได้ ทั้ง ผู้ สูง
และ ผู้ ต่ำ

เป็น ธรรมดา บุคคล ที่ นึก หวั่นไหว ไม่ หนัก แน่น พอ จะ ไป เป็น
เทศา ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ที่ใด ก็ มัก จะ สืบสวน ว่า ที่
นั้นๆ มี ใคร อยู่บ้าง และ ใคร เป็น พวกใด การ สืบ ดึง นี้ ก็ ดี ดอก สำหรับ
รู้ บุคคล แต่ น่า จะ ถือ เอา ความ รู้ นั้น เป็น ประโยชน์ ที่ จะ ปฏิบัติ คน
ให้ เข้า กัน ง่าย บาง ท่าน แทน ที่ จะ เป็น ดั่งนั้น ก็ ดับ ยินดี ใน การ ที่ มี
พวก คน อยู่ และ ยิน รัย เมื่อ ทราบ ว่า มี บุคคล ที่ คน ไม่ ชอบ หรือ เป็น
พวก บุคคล ที่ คน ไม่ ชอบ

ข้าง ฝ่าย ผู้ น้อย เต่า พอ จะ เป็ด ยน ผู้ ใหญ่ ก็ สืบ กัน ว่า ใคร เป็น
ใคร ถึ ทราบ ว่า เป็น พวก ที่ คน นึก ว่า มี ทำ ทาง ที่ ไม่ ดี สำหรับ คน
มา แต่ ก่อน ก็ รู้ ดีก เดือด รอน ดนรน เพราะ เคย เช็ด ด้วย อากา ร ดึง
พอ เริ่ม คน ย้าย เป็ด ยน ก็ ดึง กัก เหล่า ชน พรอม กัน ไป

ยัง อีก ลักษณะ บาง คน พอ จะ ย้าย ไป ก่ณ ที่ จะ รู้ ว่า บุคคล ทาง ที่
คน จะ ย้าย ไป ใหม่ เขา เป็น อย่างไร เขา ทำ งาน อย่างไร ก็ กะ คน ที่ เคย
สับ เดี้ย มา กับ คน ใน ที่ เดิม แล้ว ว่า จะ พา ใคร ไป บ้าง พอ ไป ถึง ที่ ไม่ ช้า
ก็ เคย ระบาย คน ข้าง เจ้า กระทรวง จะ ชัด ชวาง ก็ อยู่ ใน ฐาน ต้อง เกรง
ใจ อยู่ บ้าง ผล ที่ มี ชน ก็ คอ กตาย เป็น แบ่ง พวก ใหม่ พวก เก่า อัน เป็น
มูล เหตุ แห่ง ความ บาดหมาง พวก ใหม่ มา ถึง จะ สามารถ พอ ควร แก่
ตำแหน่ง แต่ เพราะ ไม่ รู้ การ เก่า อย่าง น้อย ราชการ ก็ ต้อง ชะงัก ไป
พักหนึ่ง ที่ ช้า รัย นน บาง คน ความ รู้ ความ สามารถ สู้ พวก เก่า ก็ ไม่ ได้
เงิน ค่า พา หนะ เดิร ทาง ก็ หมด เป็ด ต้อง ไป โดยใช้ ที่ ๆ จะ หมด เป็ด ต้อง พวก
กา ฝาก ที่ ใน กรม พระ ตำรง ๆ ซึ่ง เคย ทรง ตำรง ตำแหน่ง เล่นา บด้ม ชาติ ไทย

พระองค์ ก่อนโน้น เคย ทรง รังเกียจ ถึง มี ท้อง ตรา ห้าม ก็ ตก และ ชุ่มชื้น
เป็น กาฝาก ใน วัฒนธรรม

ยัง จำพวก ราษฎร ยิ่ง พ่อค้า ด้วย แล้วย น้อย มณฑล จังหวัด
อำเภอ นัก ที่ จะไม่ แยก ก็ แยก เหล่า กัน ต่าง คน ต่าง อิจฉา ริษยา กัน
ข้าราชการ ผู้ปกครอง ท้อง ที่ กับ ราษฎร และ พ่อค้า ว่า โดยทั่วไป ย่อม
เกี่ยว ของ กัน ถ้า ผู้ปกครอง ไม่ ทำใจ และ ดำรง ตน เป็น กตาง ให้ดี
แสดง อาการ ให้ เห็น ว่า เอื้อ และ ช่วย เหลือ แก่ อีก ฝ่าย หนึ่ง ขาด หรือ
หย่อน ความเอื้อ เพื่อ แก่ อีก ฝ่าย หนึ่ง ใน กาล นั้น ความ แตก ร้าว บั่น บั่น
ก็ รวน ไป ถึง ราษฎร กับ ข้าราชการ ด้วย ยิ่ง ใน หม่อม ข้าราชการ ไม่ ดง รอย
ด้วย แล้วย ก็ เป็น ช่อง ให้ ราษฎร เข้า เป็น ปีก หาง รวม กัน เป็น พวก เป็น
ก๊ก เป็น เหล่า บั่น บั่น แกร่ง ร้าย ชน ทเดียว

อัน เท่านี้, ผู้ว่า ข้าราชการ จังหวัด, นาย อำเภอ, ก็ เป็น บุคคล ธรรมดา
ย่อม ต้อง มี รัก, โกรธ, โดง, หลง, แต่ เพราะ หน้าที่ ย่อม บังคับ ให้ ต้อง
ให้ ความ สงบ สุข แก่ คน ที่ อยู่ ใน บังคับ บัญชา ทั้ง ๆ ไป เสมอ กัน ด้วย ความ
เที่ยง ธรรม แม้ ว่า อคติ จะ มี บ้าง ตาม ธรรมดา บุคคล จะ ส่งวน
ความ ดำเอียง โดย อคติ ได้ แต่ เพียง ในใจ เอา การงาน อัน เป็น หน้าที่ ซึ่ง
ตน ควร ปฏิบัติ เป็น เครื่อง ยึดเหนี่ยว ก็ น่า จะ ทำตน เป็น กตาง โดยมี แสด ดง
อคติ ให้ ปราบ ฎโดย กิริยา หรือ วาจา ก็ น่า จะ ได้ ถ้า ดังนั้น ก็ คง จะ ตัด
ความ บั่น บั่น อัน เกิด แต่ ความ ถ้อ พวก ถ้อ เหล่า ลง ไป ได้ เป็น อัน มาก

ใน ส่วน ผู้ครอบ ท้อง ที่ ทั้ง ๓ ตำแหน่ง ซึ่ง กล่าว มา ข้างต้น นั้น ก็
มี เหตุผล ซึ่ง เคย กระทบ กระทบ กัน มา แล้วย อันเนื่อง แต่ การ ข้าม กรายการ
บังคับ บัญชา กัน ก็ หาดาย แห่ง หาดาย บุคคล “ น, วิรู ” ได้ กล่าว ขอน
มา บ้าง แล้วย แต่ ข้าพเจ้า ขอ เพิ่มเติม

มีข้าราชการหัวเมืองโดยมาก เคยบ่นว่าไม่ ยาก เป็นผู้ว่าราชการ
 จังหวัดใน เมืองที่ ตั้ง มณฑล (แม้ ถึง เมื่อ เรียก ผู้ว่า ราชการ จังหวัด
 ที่ ตั้ง มณฑล คราว ก่อน ว่า ปลัด เทศาก็ มี ผู้บ่น ดังนี้ เช่น กัน) และ ไม่
 ยาก เป็น นาย อำเภอ ที่ ตั้ง จังหวัด (อำเภอ เมือง) โดย อรรถ ว่า
 บังคับ บัญชา ยาก ความจริง ก็ ยาก จริง เพราะ ใน ที่ เช่น นั้น มี ข้าราชการ
 มาก หมอ มาก ความ นอกจาก ยาก ราษฎร ฉลาด และมี สันนิษฐาน มาก
 แล้ว ยังมี ยาก ใน ข้อ ที่ ผู้ เป็น หัวหน้า ใน การ บังคับ บัญชา ซึ่ง หัด นั้น
 เป็น ชั้น เหล่า นั้น มิใคร จะ ระวัง รักษา อำนาจ ใน การ บังคับ บัญชา กัน

เป็น ขรรคมตา ของ ราษฎร มัก จะ บิน ขึ้น หา ที่ สูง เสมอ ถ้า เข้า
 หา นาย อำเภอ ได้ ชุระ เด็ก ๆ น้อย ๆ อัน ควร สำเร็จ ได้ ที่ กำนัน ก็ หา
 ถึง กำนัน ไม่ บิน ขึ้น ไป ถึง นาย อำเภอ ถ้า เข้า หา ผู้ว่า ราชการ ได้
 ก็ ต้ม ว่า มี นาย อำเภอ อยู่ ต้อง บิน ไป จน ถึง ผู้ว่า ราชการ จังหวัด เข้า
 หา เทศา ได้ ก็ ต้ม ผู้ว่า ราชการ จังหวัด อีก ถึง เทศา ที่ เดียว เมือง
 อีสสระ อย่าง จะ บิน ก็ ไม่ ถึง มณฑล ก่อน ใน เรื่อง เด็ก ๆ น้อย ๆ อำเภอ
 อีสสระ ก็ คง จะ ไม่ ถึง เมือง ก่อน เพราะ ทาง โกลด เว้น แต่ จะ จัด ให้ เขา ไม่
 สำเร็จ หรือ ไม่ เป็น ที่ พอใจ แต่ เมือง ที่ ตั้ง มณฑล และ อำเภอ ที่
 ตั้ง เมือง โกลด จะ มี ทำ ทาง บิน ได้ สะดวก ผู้ใหญ่ ที่ ต้องการ จะ ปลุก
 ความ นิยม สำหรับ คน เป็น ยิ่ง ยิ่ง กว่า ระวัง อำนาจ ใน การ บังคับ
 บัญชา ของ ผู้รอง ลงไป เมื่อ ใคร มา ร้อง ว่า กระจไก็ บัญชา ไป โดยมี ได้
 นึก ถึง ว่า ที่ ควร เป็น หน้า ที่ ใคร บัญชา ผล ที่ เกิด ขึ้น ก็ คือ เมือง ที่ ตั้ง
 มณฑล ชุระ เด็ก น้อย ไป ถึง เทศา หมด เท่ากับ ราษฎร ยืม อำนาจ เทศา
 ให้ บังคับ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด และ กรมการ อำเภอ เมือง ใน จังหวัด
 ที่ ตั้ง มณฑล ให้ เกิด การ กระจ่าง เรื่อง ควร แล้ว ใน ตอน อำเภอ หรือ ตอน

จังหวัด แถว จะ ต้อง พัง เติง เทศา ก่อน ดู ว่า ราช การ จังหวัด
ออก จะ ทวิ ดับ ๆ ไม่ สำ เร็จ เต็ด ขาด อย่าง จังหวัด อิศสระ อำเภอ
ที่ ตง จังหวัด ก็ เป็น ไป ใน ท่านอง เดียวกัน ที่ จริง นาย อำเภอก็ เป็น กำตั้ง
ของ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด ๆ เป็น กำตั้ง ของ เทศา ใน การ ที่ ไม่ ระวง
อำนาจ ใน การ บังคับ บัญชา ให้ เป็น ไป ตาม ชั้น นั้น เป็น การ คัด ทอน
กำตั้ง ตน เอง ใน ที่ สุด งาน อัน ไม่ จำ เป็น ก็ พอก ผู้ สูง มาก ชั้น ผู้ รอง
ลงไป ก็ ถึง อากา รอัน เหยียบ มุด ระกา ไม่ ผื่อ ที่ ร้าย มาก นั้น เพราะ ต่าง
ก็ นึก ว่า มี อำนาจ ทำ ได้ ทำ หรือ สั่ง ก็น ไป คน ตะ ทาง หรือ สอง ทาง
ผล ที่ สุด ผู้ น้อย เป็น ผู้ เสีย อำนาจ ถ้า เป็น ผู้ น้อย ใจ ไม่ บ้า มหน้อย ความ
ต่ำ มคค ก็ ถึง ซึ่ง อากา ร สดาย ที่ แท้ ถ้า ผู้ ใหญ่ จะ เห็น การ บังคับ บัญชา
ตาม ตำดับ เป็น ของ สำคัญ ช่วย กัน ระวง เช่น ว่า มี ราช ฎร มา ขอให้ ผู้
ว่า ราชการ จังหวัด ทำ ชุระ ซึ่ง อยู่ ใน หน้า ที่ นาย อำเภอ จะ ทำ ถ้า เขา
ยังไม่ ได้ ไป ขอ ร้อง ให้ นาย อำเภอ ทำ แตะ เป็น ชุระ ซึ่ง ไม่ รับผิดชอบ พอ จะ
ให้ กัด บไป ขอ ร้อง ต่อ นาย อำเภอ ให้ ทำ ชุระ ได้ ก็ ชแจง โดย สุภาพ ให้ เขา
ทราบ ว่า เขา ควร ไป หา นาย อำเภอ แตะ การ ที่ เขา ชั้น มา ถึง เมือง
ควน เป็น การ เสีย เวตา เสีย ประ โยชน์ ของ เขา เอง เพียงไร แตะ ให้ เขา
ไป หา นาย อำเภอ ต่อ ไม่ ได้ รับ ความ พอใจ จึง ให้ มา หา แต่ ถ้า เป็น
การ บัจจุบัน ทัณฑ์ ควน ไม่ บัญชา ไป จะ ไม่ ทัณฑ์ การ จะ เสีย ประ โยชน์ ของ ผู้ มา
ร้อง ก็ บัญชา ไป ได้ แต่ ควร ให้ รู้ ว่า เขา ควร ไป หา นาย อำเภอ ก่อน
ที่ บัญชา ไป ก็ เพราะ เห็น ว่า เป็น การ รับผิดชอบ แถว อย่า ดิม บอก นาย
อำเภอ ว่า คน บัญชา ไป อย่างไร เพื่อ รู้ กนไว้ ดงนี้ ก็ ดู ไม่ เป็น การ ยาก
ลำบาก อันใด เพราะ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด กับ นาย อำเภอ นั้น พบ ประ
กัน อยู่ แทบ ทุกวัน ใน ฝ่าย เทศา กับ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด ที่ ตง มณฑล

ก็ ควร เป็น เช่น เดียว กับ นาย อำเภอกับ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด และถ้า
ได้ พยายาม ทำ ดงน เสีย จน เคย แล้ว การ บ้าย บิน อำนาจ กัน กงไม่มี
หรือ มี แค่ คง น้อย เข้า จึง ดอก อำนาจ อันใด ของ ผู้ น้อย ย่อม รวม
อยู่ ใน อำนาจ ของ ผู้ ใหญ่ จะ ทำ ได้ แต่ เมื่อ ปรากฏ ว่า มี ทาง เสีย และ
ทาง อื่น ที่ จะ ทำ ได้ ดี กว่า แล้ว จะ นิยม ชม ชื่น อำนาจ เช่น นั้น ใด ทำ ไม่

การ แก่ ไซ มิ ให้ แยก ราว ด้วย วิถี เด็ก ยุก หรือ ฉนดย์ ตำแหน่ง นั้น
อาจ ได้ ผด ใน เรื่อง ไม่ แยก ราว กัน จริง เพราะ น้อย คน อาการ วิชา
คง น้อย เข้า ยิ่ง อยู่ คน เดียว ไม่ รู้ จะ วิชา ท กับ ใคร แต่ ข้าพเจ้า ไม่ แน่
ใจ หนัก ว่า จะ เป็น ผด ดี แก่ การ งาน จึง กต่าง ใน เวด่า นี้ เพียง นิสสัย
อชยาศัย และ วิถี ดำเนิร การ ของ บุคคล ไป พดาง

ที่ ข้าพเจ้า กต่าง มา ดงน มิ ได้ ตงใจ จะ ปรก ปรำ ว่า เทศา, ผู้ว่า
ราชการ จังหวัด, นาย อำเภอก จะ เป็น ดงน เสีย ทงหมด หรือ เป็น ดงน มาก
“ที่ ดี มี ไซ ข้า ขอ โมทนา ไป” แต่ ปรากฏ ว่า ความจริง เท่า ที่ กต่าง
มา ก็ มี อยู่ บ้าง จึง ได้ เก็บ เขา มา เขียน ชน เป็น รูป เพื่อ เป็น ทาง
พิจารณา ถึง การ แก่ ไซ ถึง ว่า การ ที่ กต่าง มา หาก จะ เหลื่อม ไป ใน
ความ ก้าว ราว บ้าง ก็ มิ ได้ ตงใจ จะ เป็น ส่วน บุคคล เดย ขอ ผู้ อำน
โปรด ให้ อภัย ใน ความ หวงดี ของ ข้าพเจ้า ด้วย เถิด เมื่อ ได้ ประมวณ
ขอ บกพร้อง ฉะเพาะ บาง ขอ ที่ ได้ สังกศ และ เคย เห็น มา ดงน จึง ขอ
ยุติ ดง ด้วย ความ อชยฐานใจ ว่า ทำไม เรา จึง จะ ได้ ผู้ ปกครอง ท้อง ที่ ๆ
ทรง คุณ ธรรม (ฉะเพาะ ส่วน ที่ ได้ มุง กต่าง มา แล้ว นี้ อื่น เป็น ส่วน หนึ่ง
ของ อัก หตาย ส่วน) ดง จะ กต่าง ต่อ ไป นี้ คือ

๑. เป็น ผู้ กอศว อย่าง แน่ แน่ ว่า เมื่อ คน ดำรง ตำแหน่ง เทศา
ผู้ว่า ราชการ จังหวัด, นาย อำเภอก, นั้น คน เอง ต้อง มั่นคง ใน ความ เป็น

คน กต่าง ใจ กถ้า พอ ที่ จะ ต้องไม่ หา หมู หา คณะ เป็น เอกเทศ และ
 คิด ว่า ข้าราชการ ที่ รวม ราชการ ทุก หมู เหล่า ที่ อยู่ รวม ราชการ นั้น
 คือ หมู คณะ ของคน ที่ ได้ รับ มอบ มา จาก พระบาท สมเด็จพระเจ้า อยู่ หัว
 ให้ กระทำ การ มุ่งไป ใน จุด เดียว กัน คือ ความ สันติสุข และ ความ เจริญ
 ของ ประชาชน อย่า ต้อง แก่งแย่ง กัน ด้วย หน้าที่, ด้วย อำนาจ, ด้วยการ ถ้อ
 คน, ถ้อ วิชาชีพ ฐานะ

๒. ให้ รู้จัก ใช้ คน ทั่วไป อย่า ต้อง ให้ รู้จัก ใช้ ได้ แต่ คน ที่ คน
 เคย ใช้ และ พยายาม ชน กัน ไป ชน กัน มา ซึ่ง ไร้ ประโยชน์ กับ เป็น โทษ
 ต่าง ดัง ข้าราชการ ทั่ว ทั่ว ต่าง กัน และไม่ ดู แก่ อำนาจ ตนเอง ระวัง
 รักษา อำนาจ การ บังคับ บัญชา ให้ เป็น ไป ตาม ลำดับ และ ตาม ที่ ควร

คิด ว่า ขอ เหล่า นี้ ไม่ เป็น วิชา ที่ จะ สอบ ได้ ได้ ด้วย ตัว หนึ่ง คือ
 ด้วย ว่า เป็น การ เนื่อง จาก นิสสัย, อหิชา คัย เป็น ฉะเพาะ บุคคล ๆ ที่ มี
 ตักร อย่าง สูง ต่อ ให้ เป็น ตักร ต่าง ประเทศ ก็ ควร นับว่า เป็น ตักร
 สำหรับ วิชา เท่านั้น และ ลักษณะ คน ที่ จะ ปกครอง คน ได้ ดัน เป็น
 อีก อย่าง หนึ่ง จาก ประเภท วิชา ถ้า ไม่ ดัง นั้น คำ ของ เรา จะมี ต่าง ๆ
 คือ “วิชา, สติ, ปัญญา” ทำไม? คน ได้ กฎหมาย ได้ เท่ากัน ได้
 วิชา ปกครอง ได้ เท่ากัน ได้ วิชา แพทย์ ได้ เท่ากัน แต่ ใน ที่ สุด ผล
 ที่ ทำ กิจการ ตาม หน้าที่ หา ได้ เท่ากัน ไม่ เพราะ ฉะนั้น ปัญหา ใน เรื่อง
 เลือก บุคคล ผู้ ปกครอง ที่ องค์ จักร ราช ใช้ เป็น ปัญหา ที่ จะ มุ่ง แต่ เพียง ผู้ ดำ รั่ว
 วิชา อย่าง เดียว ไม่ ยัง ต้อง มุ่ง ถึง นิสสัย, อหิชา คัย, อัน ควร ที่ จะ เป็น
 ผู้ ปกครอง คน มาก ได้ ด้วย รัฐบาล กับ ราษฎร จะ ไม่ หัน หลัง ให้ กัน
 ก็ เพราะ ได้ คน ที่ รู้จัก ปกครอง คน เป็น ผู้ ปกครอง ดัง เหล่า นั้น จะ ต้อง
 พิจารณา กัน ฉะเพาะ การ ฉะเพาะ บุคคล หา ใช้ ด้วย วิชาการ สอบ ได้ ไม่ ซึ่ง
 ข้าราชการ ขอ ระวัง ใจ ทั่ว ทั่ว ถึง การ เลือก บุคคล ใน ครัง หลัง เมื่อ มมี เวตา เขียน.

ความเคราะห์ร้าย

ของ

ทางหลวง ของ มณฑล และ ทางราษฎร

(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๔๗๐)

ข้าพเจ้าคิดว่า จะไม่ พูด ถึง ถนนหนทาง หัวเมืองในเร็ววัน ก็มีเหตุ บางอย่าง ที่เราใจให้ต้องเขียนใน ครังนี้ อีก ถ้าหากว่าจะเป็นการ ซ้ำ ซาก บ้าง ขอ ผู้อ่าน โปรดให้อภัย แก่ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าได้ กล่าวมา แรกก่อนแล้วว่า การทำทางหลวงของมณฑลนั้น ในที่ที่ยัง เกณฑ์แรง ทำได้ อยู่ ถึงว่า จะเกณฑ์ให้ราษฎร ทำ และรักษา ก็ ให้ผู้ทำ และ รักษา ได้ มี สิทธิ ใช้ ทาง นั้น ได้ ตามควร และในเรื่อง เงิน ที่ จะ จับจ่าย ใช้ สรรอย ใน การ ทำ และ รักษา ถนนหนทาง นั้นถึงว่า จะไม่ พุ่มเพอຍ ก็ อย่า ให้ ทัง กัน โทก ดิบ กับ ทาง หลวง ของ แผ่นดินดัง เป็น อยู่ ใน เวदान ซึ่ง โดยมาก แห่ง ทำไป โดยไม่มี เงิน เลย แม้ค่าเครื่องมือ และ เครื่องใช้ ใน สิ่ง อื่น จะ เกยว แก่ การ ทำ และ ซ่อม ทาง นั้น

บัดนี้ มี เหตุ อื่น ส่งเสริม ความลำบาก ซึ่งเป็น อยู่ แลวให้ ยิงชน เกิดขึ้น ใน มณฑล อุดร ซึ่ง ใน ที่นั้น กรม ทาง ได้ อุดหนุน ใน ทาง การ เงิน บ้างเพียงค่า เครื่องเหล็ก เครื่องมือ สำหรับ ทำท่อ ระบายน้ำ และ สะพาน เป็นต้นตาม การ ที่ ปฏิบัติ มา ใน มณฑล นั้น เท่า, ผู้ว่าราชการจังหวัด, ไปตรวจ ถนนหนทาง ก็ ดี กรมการ อำเภอก็ ไป เรียก ราษฎร ทำ หรือ ซ่อม หรือ ไป กำกับ การ ทำ และ การซ่อม ถนนหนทาง ก็ ดี ย่อมเบียด ค่าพาหนะ เติร ทาง ๆ แผนก มหาดไทย ก็ จึง การ ได้ เป็น ไป โดย เรียบร้อย ตลอด มา

พะเคิน เมื่อ พ. ศ. ๒๔๖๘ จังหวัด นคร พนม มีเงิน แผนก มหาดไทย ค้าง
 เบิก ซึ่ง ต้อง ได้ รับ อนุญาต จาก กระทรวง พระคลัง ฯ จึง จะ เบิก ชำบ บี้ ได้
 เป็นเงิน ๖๒๘ บาท ๓๐ สตางค์ ในจำนวนนี้ มีเงินค่า พาหนะเดีรทาง
 ที่ กรมการ อำเภอบอก ออกไป เกณฑ์คน ทำ ถนน และไป กำกับ การ ซ่อม ถนน
 รวมอยู่ด้วย ๓๖๐ บาท ๕ สตางค์ กระทรวงพระคลัง ฯ ได้มีท้องตราไปว่า
 “ รายจ่ายใน การ ซ่อม ทาง หรือ ทำ ทาง เช่นนี้ จะ เป็น ทางหลวง ของ
 มณฑลหรือแผ่นดินก็ดี เป็นหน้าที่ของกรมทางจะบำรุงรักษา (กระทรวง
 พระคลัง ฯ ใช้ค่า เช่นนี้ น่า จะ หมายถึง ว่า การ ทำ หรือ ซ่อม ทางนั้น
 ไม่ ใช้ หน้าที่ ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่) ซึ่งได้ อนุญาต เงินไว้ ใน
 งบประมาณ ของ กรม ทาง ส่วน หนึ่ง แล้ว จะ มา เบิก ใน แผนก มหาด ไทย
 ไม่ ถูก ให้ หัก ออก (แต่ ท้อง ตรา ฉบับ นี้ ก็ ไม่ ปรากฏ ว่า อนุญาต ให้
 เบิก เงิน แผนก ไหน) ฯ ล ฯ ” ดั่งนข้างฝ่าย กรม บัญชี กต่าง ก็ ถ้อ
 เอา ท้อง ตรา ฉบับ น เป็น ระเบียบ เคย คิด ดำเนา ส่ง ค้าง หวัง เมือง ทั่วไป
 ให้ ปฏิบัติ ตาม นั้น ซึ่ง แน่ นอน ว่า เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ คนใด
 ไป ใน กิจการ ที่ เกี่ยว แก่ การ ทำ หรือ ซ่อม ถนน หนทาง และ กัด บ มา เบิก
 เงิน ทาง แผนก มหาด ไทย จะ ไม่ ถูก อารูช ของ เจ้า พนักงาน คลัง คือ
 ดำเนา ท้อง ตรา ฉบับ นี้ ให้ ต้อง รับ ฎีกา กัด บ คั้น มา ด้วย ความ เสียใจ

น่า จะ พิจารณา ดู พฤติการ โดย ทั่วไป ว่า เจ้าพนักงาน ปกครอง
 ท้องที่ มี หน้าที่ เกี่ยว แก่ การ ทำ และ รักษา ถนน หนทาง อยู่ อย่างไร มี ความ
 ลำบาก ขัดข้อง อยู่ เพียงไร ที่ การ นี้ ดู ดั่ง เป็น ผล ดำ เริ่จ โดย เรียบ ร้อย
 มี ได้ ใน การ ที่ พิจารณา เช่น ว่า นี้ ข้าพเจ้า ขอ ชวน ท่าน ผู้ อ่าน ได้
 ไป รด คำนึง ถึง ความ ลำบาก ต่าง ๆ ใน เรื่อง นี้ ของ เจ้า พนักงาน ปกครอง
 ท้องที่ ซึ่ง ข้าพเจ้า ได้ กัด บ แล้ว แต่ หน หลัง ใน น้า หนังสือ พิมพ์ น มา รวม

ด้วย เพื่อ จะไม่ นำ มา ก่อ ให้ ชำ ใน ที่ นี้ อีก   พุทธิการ ต่าง ๆ ที่ ควร
พิจารณา นั้น คือ

๑. ตาม พระ ราช บัญญัติ ดกษณะ ปกครอง ท้อง ที่ มาตรา ๓๑๘
มี ความ ว่า “ กรมการ อำเภอบ มี หน้าที่ จะ ต้อง ตรวจตรา และ รักษา ทางบก
ทางน้ำ อัน เป็น ทาง ที่ ราษฎร ไป มา ค้าขาย ให้ ไป มา ได้ สะดวก
ตาม ที่ จะ เป็น ได้ ทุก ฤดู กาล การ อัน นี้ ถ้า จะ ต้อง ทำ การ ซ่อมแซม หรือ
แก้ไข ความ ชัด ของ ให้ กรมการ อำเภอบ เรียก ราษฎร ช่วย กัน ทำ อย่าง
ว่า มา แดง ” (คำ ว่า “ อย่าง ว่า มา แดง ” โยง ถึง มาตรา ๓๑๕ ว่า ด้วย การ
บำรุง ผล ประ โยชน์ และ การ ป้องกัน ภัย น ตราย ใน การ หา เติง ชีพ ของ
ราษฎร และ มาตรา ๓๑๗ การ รักษา ห้วย หนอง คลอง บึง บาง)

๒. พระ ราช บัญญัติ ฉาง การ รถไฟ และ ทาง หาดวง พ. ศ. ๒๔๖๔
มาตรา ๓๕๖ มี ใจ ความ สำคัญ แบ่ง ทาง หาดวง เป็น ๒ ชนิด คือ (๑) ทาง
หาดวง ของ แผ่นดิน กรม ทาง เป็น เจ้า หน้าที่ ก่อสร้าง และ บำรุง รักษา ใน
นาม ของ รัฐ บาด ประเภท หนึ่ง และ (๒) ทาง หาดวง ของ มณฑล ซึ่ง
เจ้า หน้าที่ ของ มณฑล ได้ สร้าง ขึ้น และ รักษา โดย ได้ รับ อนุมัติ จาก
กรม ทาง ประเภท หนึ่ง ๆ ต ๆ (ถ้า ไม่ รับ อนุมัติ เดียวกัน ก็ รักษา อยู่
มาก มาย) มาตรา ๓๕๓ การ ก่อสร้าง และ บำรุง รักษา ทาง ราษฎร นั้น
ให้ อยู่ ใน ความ กำกับ ตรวจตรา ของ นาย อำเภอบ

ตาม พระ ราช บัญญัติ ฉาง การ รถไฟ และ ทาง หาดวง ๒ มาตรา ที่ อ้าง
มานี้ ไม่ มี ข้อ ใด ที่ ตบ ต่าง พระ ราช บัญญัติ ดกษณะ ปกครอง ท้อง ที่ มาตรา ๓๑๘
ให้ พ้น จาก หน้าที่ กรมการ อำเภอบ เพียง แต่ แบ่ง หน้าที่ ใน ระหว่าง เจ้า
พนักงาน ปกครอง ท้อง ที่ กับ กรม ทาง ให้ รู้ ว่า เป็น หน้าที่ ใคร เพียง ไร ด้วย
ประการ นี้ เจ้า พนักงาน ปกครอง ท้อง ที่ จึง ยัง มี หน้าที่ รักษา ถนน หนทาง

อยู่ เว้นแต่ทางหลวง ของ แผ่นดินไม่ ไร่ กรมทาง เป็น หน้าทรรกษาทั้งหมด
มิได้ และใน ส่วน การเงิน นั้นก็ ไม่มี มาตรการใน พระราชบัญญัติ วาง
การ รถไฟ และ ทาง หลวง ว่า กรมทาง จำต้องให้ เงิน แม้ แต่ เด็กน้อย แก่
เจ้าหน้าทปกรองท้องที่ ซึ่ง จะ ทำ การ ตาม พระราชบัญญัติ ลักษณะ ปกครอง
ท้องที่ มาตรา ๓๓๘ และ พระราช บัญญัติ วาง การ รถไฟ และ ทาง หลวง ดัง
กล่าว มา แล้ว ด้วย

๓. พฤติการณ์ ใน เรื่อง การทำ และ รักษา ถนน หนทาง ตั้งแต่ ครอง
ไม่มี พระราชบัญญัติ วาง การ รถไฟ และ ทาง หลวง ซึ่ง เวลานี้ เงิน ประเภท
อยู่ใน กระทรวงมหาดไทยบ้าง แต่ ก็ มิได้ มี เงิน ค่า พาหนะ เดิม ทางไว้
โดย ฉะเพาะ กรมการ อำเภอก็ไป ทำ การ ใน ประเภทนี้ มี การ ไป เกณฑ์
คน เป็น ต้น ย่อม เบิก เงิน ค่า พาหนะ เดิม ทาง ใน แผนก มหาด ไทย โดย ถือ
ว่า กรมการ อำเภอก็ ต้อง ทำ การ ตาม หน้า ที่ ซึ่ง บัญญัติ ไว้ ใน พระราชบัญญัติ
ปกครอง ท้องที่ มาตรา ๓๓๘ และ เงิน ประเภท นี้ ก็ ช่วย ใน ทาง อื่น ค่า
ทำ เครื่องมือ เครื่องเหล็ก เป็นต้น เว้น แต่ บาง มณฑล ที่ มี กอง ข้าราชการ
โยธา จึง มี เงิน ค่า ใช้จ่าย ร้อย ของ การ นั้น โดย ฉะเพาะ จาก กระทรวงโยธา ฯ
แม้ กระนั้น กรมการ อำเภอก็ ซึ่ง ไป เกณฑ์ ผู้ คน ทำ ถนน มา ให้ เจ้าพนักงาน
โยธา เป็นต้น ก็ คง เบิก ค่า พาหนะ เดิม ทาง ใน แผนก มหาด ไทย คง
เบิก ค่า ใช้จ่าย ร้อย ของ กระทรวงโยธา ฯ ตรง ก็ ฉะเพาะ เจ้าพนักงาน ใน แผนก
นั้นไป ทำ

๔. ตาม อธิบายใน พระราช บัญญัติ วาง การ รถไฟ และ ทาง หลวง
คำว่า “ทางหลวง” ไม่ได้ หมาย แต่ ฉะเพาะ ทาง ซึ่ง ขุด ร่อง พูนดิน
ถมหิน หมาย ตลอดไป ถึง ทาง ด้อยกว่า และ ทาง ที่ ประชาชน ด้ญจร
ไป มา ทั่ว ๆ ไป

๕. ในทาง การ เงิน นั้น   ฉะเพาะ เงิน ประเภทนี้ ได้ โอน จาก
 กระทรวง มหาดไทย มา รวม อยู่ใน กรมทาง ดัง กล่าว มา แล้ว   และ ซึ่งมี
 น้อย จงหวัดที่ กรมทาง ได้ อุดหนุน แม้ เพียง ฉะเพาะ ค่า เครื่องมือ และ เครื่อง
 เหล็ก ทำ สะพาน เป็นต้น   เท่า ความจำเป็น   แต่ โดยมาก จงหวัดมิได้
 รับ การ อุดหนุน ดัง นั้น   คง บำรุง รักษา กัน ไป โดย มือ เปตา   ทั้งนี้ จะ
 เป็น เพราะ กรมทาง ไม่ ให้ เงิน หรือ ไม่มี เงิน จะ ให้   หรือ จะ ส่งเงิน
 เพื่อ ทุ่มเท ไป ใน ทางหลวง ของ แผ่นดิน ซึ่ง กรมทาง รับ ผิดชอบ ฉะเพาะ เห็น
 เป็น การ สำคัญ กว่า ก็ ตาม

เป็นที่ รู้ กัน อยู่ ทั่วไป ว่า   ทาง คมนาคม เป็น ของ สำคัญ ใน ทาง
 ทะลุ บารุง เศรษฐกิจ และ ใน ทาง ที่ จะ ให้ เศรษฐกิจ อัน อยู่ใน กำมือ เรา
 แล้ว คง อยู่ใน กำมือ เรา โดย ยึดมั่น   ไม่ แต่ เรา จะ ถอยหลัง เพียง หยุด
 อยู่ หนึ่ง ๆ   แต่ ประเทศ โกลด์ เคียง เขา ก้าวหน้า ไป เสมอ เรา ก็ แพ้ เปรียบ
 เขา ใน ทาง เศรษฐกิจ   เพราะ การ เศรษฐกิจ ย่อม มี ทาง คมนาคม เป็น
 เครื่องช่วย อย่าง สำคัญ   เพราะ รู้ กัน อยู่ เช่น นั้น ถึง จะ เป็น ความ ยาก
 ลำบาก เพราะ ไม่มี เงิน   เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ก็ พยายาม ทะลุ บารุง
 เท่า ที่ จะ เป็น ไป ได้   แม้ จะ ไม่ ดิบ ดี่ ปานใด ก็ พอ ให้ ราษฎร ได้ ไป มา
 ค้าขาย ไม่ลำบาก เกินไป   นอกจาก ถนน แดง ทาง เกวียน ซึ่งมี อยู่ ทั่ว
 ทั้ง ท้องที่ จงหวัด และ ส่งน มาก ทาง ภาค อีสาน   รอง ลง มา ก็ ภาค กวาง
 ถ้า เจ้า พนักงาน ปกครอง ท้อง ที่ เพ็ก ฉะฉาย แม้ ดัง บั เดียว จะ เป็น หด้ม
 เป็น โคนน ถึง สภาพ แห่ง การ ไป มาลำบาก หรือ ไป ไม่ ได้ เขา เลย   การ
 ตรวจตรา ดู แด ทะลุ บารุง ทางหลวง ดัง ว่า นั้น มี ไซ้ โกลด์ ๆ   ต้อง ไป ดู แด
 กำกับ ควบคุม ค้างคน ค้างวัน (ไม่ ไซ้ เสมอ ฉะเพาะ คราว ที่ ควร ซ่อม
 มี ฉะ คราว หนึ่ง หรือ สอง คราว)   ก็ เมื่อ กรมทาง ก็ ไม่มี เงิน ให้ แม้ เพียง

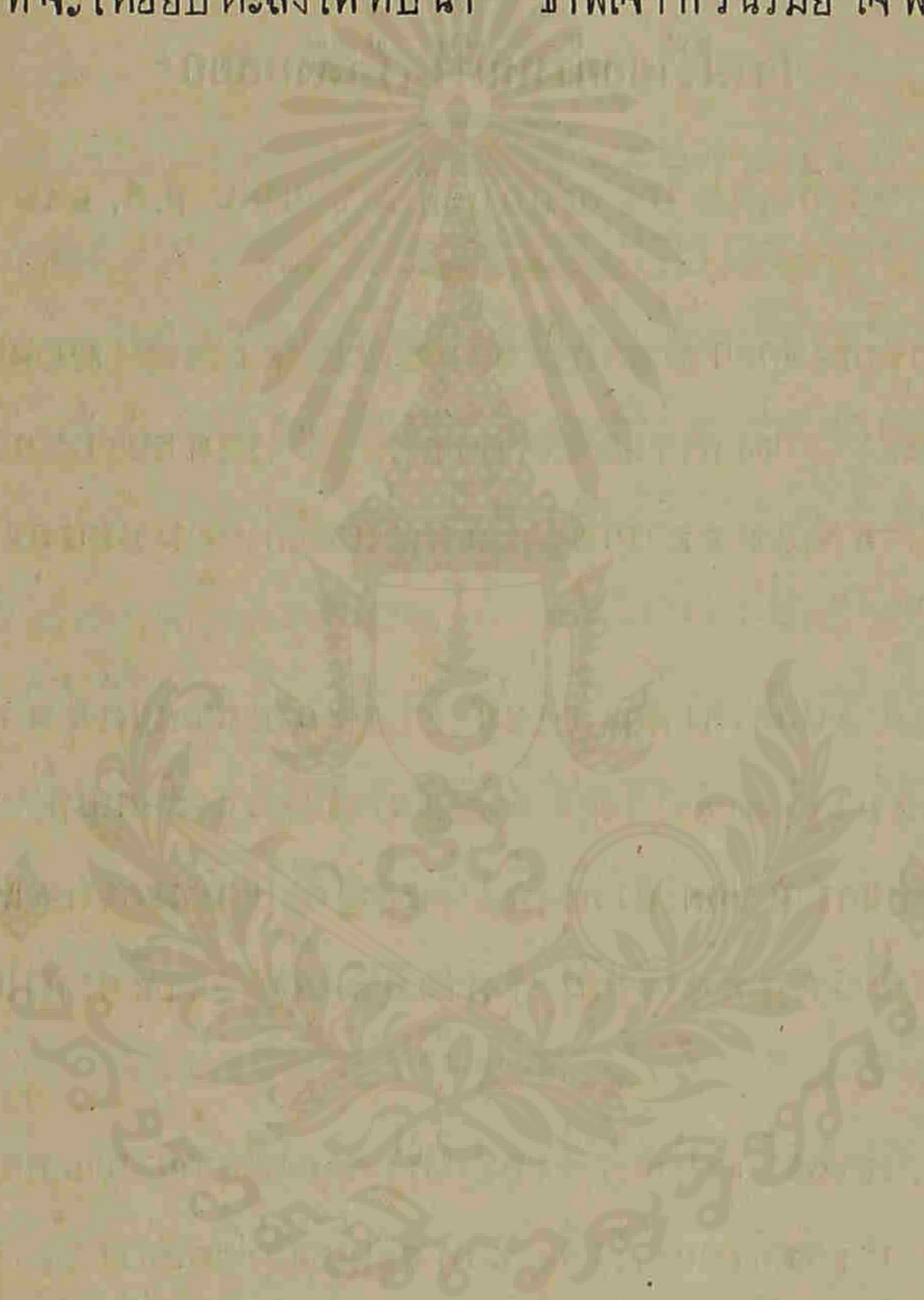
ค่า พานหะ เดิรทาง ครัน เบิก เงิน ค่าพานหะ เดิรทาง ๆ แผนก มหาดไทย
 กระทบวง พระคตัง ๆ ก็ ชัดชอง ว่า การ บำรุง รักษา ทางหตวง นั้น เป็น
 หน้าที่ ของ กรมทาง ไม่ อนุญาต ให้ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ เบิก เงินค่า
 พานหะ เดิรทาง แผนก มหาดไทย ดึงน ทาน ผู้อาน ทั้งหลาย ไปรด ช่วย
 กัน ครอบง ว่า จะ ให้ เจ้าพนักงาน ท้องที่ ทำฉนใด มี หน้าที่ ต้อง ทำ และ
 บำรุง รักษา ถนน หนทาง ตาม กฎหมาย และ มี หน้าที่ ต้อง รับ ผิดชอบ
 ใน การ ทะนุ บำรุง หา เดียงชีพ ของ พลเมือง ที่คน ปกครอง มี หน้าที่ ต้อง
 พัง บังคับ บัญชา ของ หลาย กระทบวง (หรือ ถือ วินัย หลาย เด่ม ดัง
 กตาวไว้ ใน เรื่อง วินัย พลเรือน) เมื่อ ต่างกรม ต่าง กระทบวง ก็ โยน กัน
 ด้วย หน้าที่ จน เป็น เหตุ ให้ ชัด แะ ไม่ สะดวก แก่ การ ที่ จะ ทะนุ บำรุง การ
 หา เดียงชีพ ของ ราษฎร ดัง เรื่องนี้ จะ ให้ ผู้นอย ซึ่ง มี หน้าที่ เกยวของ
 ปฏิบัติฉนใด

ยัง มี เรื่อง ทนา เทียบ อีก อย่างหนึ่ง คือ การ รักษา ทางน้ำ ก็ เป็น
 หน้าที่ ของ พนักงาน ปกครอง ท้องที่ และ กรมทาง เหมือนกัน แต่ พระราช
 บัญญัติ กำจัด ผักตบ ชะวา อยู่ กับ กระทบวง เกษตร มี เงิน ก้อน สำหรับ
 กำจัด ผัก ตบ ชะวา โดย ฉะเพาะ เกณฑ์ แรง ราษฎร เก็บ เงิน นั้น สำหรับ
 เป็น ค่า เบย เดียง คน เกณฑ์ และ ค่า เครื่อง ไร่ ในการ เก็บ ผัก ตบ ชะวา
 กรมการ อำเภอ ผู้ไป เกณฑ์ ราษฎร หรือ ไป กำกับ ราษฎร เก็บนั้น ถ้า
 เป็น สุ่มหบัญญัติ ก็ เบิก เงิน ค่า พานหะ เดิร ทางใน แผนก สรรพากร ถ้า
 เป็น กรมการ อำเภอ คนอื่นไป ก็ เบิกเงินใน แผนก มหาดไทย กระทบวง
 พระคตัง ยัง มิได้ บัญชา ให้ เบิก ค่า พานหะ เดิร ทางใน หน้าที่ใด โดย ฉะเพาะ
 ทงนี้ จะ เป็น ด้วย ผักตบชะวา เป็น นักเตงโต ประทุษฐุร้าย ทั้งทางคมนาคม
 อื่น เกยว แก่ หน้าที่ กรมทาง และ ประทุษฐุร้าย ทั้ง หวง หนอง คตอง

บึงบาง ซึ่ง เป็น ที่ ส่งวน พืช พันธุ์ และ ที่ จับ สัตว์ นาน เกี้ยว แก่ กรม เพาะ
 พันธุ์ ปลา ใน กระทรวง เกษตร และ กรม สรรพากร ใน กระทรวง พระคลัง เป็น
 การ ประทศฐกรรรม แก่ หาดาย กรม หาดาย กระทรวง เสนาบดี กระทรวง
 พระคลัง ยัง ไม่ ตกตง พระทัย ว่า ใคร จะ ควร เป็น ผู้ รับ ผิดชอบ ใน เรื่อง ค่า
 ค่า พาหนะ เติร ทาง สำหรับ ผู้ ไป กำจัด ผักตบ ชะวา กระมัง จึง ยัง ไม่ ทรง
 บัญชา ให้ เต็ด ขาด ตงไป แต่ ถ้า ถือ หดก ตาม ที่ ทรง บัญชา ใน เรื่อง
 ค่า พาหนะ เติร ทาง ของ ผู้ ไป ทำ ถนน แดง ก็ น่า จะ เบิก ใน งบ ประมาณ
 กระทรวง เกษตร เพราะ กระทรวง เกษตร เป็น ผู้ รักษา พระราชบัญญัติ
 และ มี เงิน กำจัด ผักตบ ชะวา อยู่ นี้ เป็น การ ก่อวาง นอกเรื่อง ถนน หนทาง
 แต่ เห็น ว่า ตกษณ การ ค่อยากัน และ เป็น การ เกี้ยวแก่มาก เหมือนกัน เห็น
 จะ นึก อะไร ได้ ก็ ส่งไป ชั่วขณะนี้ การ จึง แยกต่าง กัน อยู่ จึง ขอ เสนอ

เพราะ เหตุ ที่ ทาง คมนาคม เป็น การ สำคัญ และ จะต้อง บำรุง รักษา
 จะ ให้ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ อัน เป็น ผู้ ไป กระทำ การ เบิก ค่า พาหนะ
 ที่ ไหน ก็ ได้ สุด แต่ ขอ ให้ ว่าง ทาง การ ให้ สะดวก อย่า ต้อง ให้ เบิก ทาง น
 ก็ ผิด หน้าที่ เบิก ทาง ไหน ก็ ไม่ ให้ เงิน จน ไม่ รู้ว่า จะ ไป ว่าง ฎีกา
 แหมะ ตง ทาง ไหน ใน ที่ สุด ก็ ต้อง รามือ ใน การ งาน อัน ไม่ ควร จะ รา
 และ อัน ไม่ เป็น ผดดี แก่ บ้าน เมือง และ ประชาชน จึง ขอ จึง วน พระสยาม
 เทวาราช ได้ โปรด ตต พระ ฤทัย ของ พระ บรมวงศานุวงศ์ ผู้ ทรง
 ดำรง ตำแหน่ง เสนาบดี ทั้ง สามี กระทรวง คือ กระทรวง มหาตไทย กระทรวง
 พาณิชย์ และ คมนาคม กระทรวง พระคลัง โปรด แปร พระพักตร์ เข้า
 ประสบบกัน ว่าง ทาง ให้ ผู้ ซึ่ง จะ รับ ราชการ ฌอง พระเดช พระคุณ ใน เรื่อง
 นี้ ให้ สะดวก โดย รวดเร็ว ด้วย เกิด

ในที่สุด ข้าพเจ้า ขอกล่าวโดยจริงใจว่า เท่าที่กล่าวมาแต่มีได้
 กล่าวโดย ประสงค์ร้าย แต่กล่าวโดยหวังดี ต่อราชการ บ้านเมือง ถ้า
 หากว่า คำกล่าวทั้งหลาย จะ ยัง ผลให้ เป็นดัง อាកาร แมตงหวดตอมตาซ้าง
 จนยอมที่จะ เขี่ยบ ตะดังให้ทบนา ข้าพเจ้า ก็ ปรนรมย์ ใจ พอแล้ว.

การพิจารณา

บำเหน็จเดือนชน ๗๓๗ ของเจ้าพนักงานปกครองท้องที่

ควรพิจารณาให้รอบคอบ ไม่ใช่การปราบปราม

โจรผู้ร้ายอย่างหน้าไหว้หลังหลอก

(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๐)

การเขียน ข้อความ ค่อไปนี้ ขอ ผู้อ่าน โปรด ถ้อยเพียง ความเห็นของ
บุคคล คน หนึ่ง ซึ่ง อาจ ผิด อาจ ถูก ก็ได้ โปรด อย่า ถ้อยว่า ผู้เขียน
อวดดีใน ทาง ที่ จะ เขียน ตำรา ซึ่ง เป็น การ เกิน แก่ ความ ปรารถนา ของ ผู้
เขียน เดย

อัน การ ปกครอง พดเมือง นั้น มีความ สำคัญ ที่ ผู้ ม หน้าที่ จะ
พึง เอาใจได้ มาก หตาย แต่ ที่ สำคัญ จริง ใน ความ สำคัญ ทง หตาย นั้น
เรา (เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่) น่า จะ ตั้งใจ ถาม ตนเอง และ คอบ
คำ ถาม นั้น ด้วย การ กระทำ จริง ๆ ตาม อำนาจ วิชา สนา ที่ จะ ทำ ได้ สัก ๕
อย่าง คือ

๑. เรา จะ ทำ อย่างไร จึง อย่า ให้ บุคคล ที่ ไม่ ควร ตาย ต้อง ตาย
๒. เรา จะ ทำ อย่างไร จึง จะ ให้ พดเมือง ภู ผิด, ชอบ, ดี, ชัด
และ มี ความ ตะฮาย ค่อ บาบ

๓. เรา จะ ทำ อย่างไร จึง จะ ให้ พดเมือง มั่งคั่ง ด้วย โภค สัมบัติ
๔. เรา จะ ทำ อย่างไร จึง จะ ให้ การ โจร ผู้ร้าย เมา บาง ลงไป
ใน บัญหา ๕ ขอ น ชาติพเจ้า มุง ที่ จะ กตาด ถง ข้อ ๕ เป็น ข้อใหญ่
ข้อ คั้น ๆ จะ กตาด เป็น ตั้งเขย เท่า นั้น

๒๒ ๒๒๒ ๒๒๒๒
 นัยข้อ ๑ นั้นได้แก่การ รักษา พยาบาล และ การ ป้องกัน โรค ภัย ไข้
 เจ็บ เพราะชาติจะเจริญก็ต่อเมื่อ มี พดเมือง อันเป็น ชาติภูมิ ของตนเอง และ
 ซึ่งเป็น คน มี ก่าดั่ง วิชา (ไม่มีโรค ปลูก เป็ดย) เป็น เจ้า ของ ภูมิ
 สัมบัติ ใน ประเทศ ของตน ให้ มาก ที่สุด เปิด โอกาส ให้ คนอื่น มา แ่ง กิน
 ให้ น้อย ที่สุด ประเทศ ดยวม พนท ดิน ยัง ว่าง พดเมือง อัน เป็น ชาติ ภูมิ
 ยัง น้อย กว่า จำนวน ที่ดิน และ ภูมิ สัมบัติ อัน ธรรมชาติ ได้ บันดาล ให้ เกิด มี
 ใน ภูมิประเทศ มาก มาย จึง เปิด ช่อง โหว่ ไร่ อย่าง มหันต์ สำหรับ ให้
 คนอื่น ถ้อ เอา โอกาส เข้ามา ยึดถือ ที่ดิน และ ภูมิ สัมบัติ ใน ประเทศ อัน
 เป็น การ คัด ทอน ก่าดั่ง และ ทำ ความ ลำบาก ให้ แก่ การ ปลูก ครอบ ประเทศ
 มาก ถ้า การ รักษา พยาบาล และ การ ป้องกัน โรค ภัย ไข้ เจ็บ ของเรา คัด
 พดเมือง ไม่ ตาย เสีย แต่ เด็ก มาก และ ไม่มี โรค ซึ่ง คัด ทอน ก่าดั่ง ให้
 เป็น คน ปลูก เป็ดย โดย ธรรมชาติ บังคับ จะ ได้ ทำ มาหากิน เป็น เจ้า ของ
 พนท และ ภูมิ สัมบัติ อันมี อยู่ใน ชาติ ภูมิ ของ ตนเอง ให้ มาก จน

นัย ข้อ ๒ ได้ แก่ การ ศึกษา และ การ พระดำดณา ทั้ง ๒ อย่าง น
 ๒๒๒๒ ๒๒๒๒๒๒
 รัฐบาล อัน เป็น ที่ เคารพ ยิง ของ เรา ได้ พยายาม เป็น อัน มาก แต่ ความ
 ความ รุ สึก ของ เจ้าหน้าท ๆ หล่นดง ไป ทง ฝ่าย วัด และ ฝ่าย บ้าน ต่าง รุ สึก
 ข้อ ดำคณู เหต่าน ต่างกัน การ ทะนุบำรุง จึง ต่างกัน ตาม อธิษาศัย ของ
 เจ้าหน้าท ใน ท้องที่ นั้น ๆ

นัย ข้อ ๓ ได้ แก่ การ ทะนุบำรุง การหา เติงชีพ ของ พดเมือง แม
 ว่า จะ เป็น การ ไหญ่ แต่ ถ้า เจ้าพนักงาน ปลูกครอบ ท้องที่ เอาใจ ไล่ สอด
 ล่อง จริง ๆ ก็ คง ทำ ประโยชน์ ให้ แก่ พดเมือง ใน ส่วน นั้น ได้ มาก อย่า
 ไป คิด เสีย ว่า มัน ไหญ่ แล้ว เกิด ความ ท้อใจ เติงไม่ ทำ อะไร เสีย เติง

นัยข้อ ๔ ได้แก่ การ ตรวจตรา บังคับ และปราบปราม จับกุม
โจรผู้ร้าย

ความจริงถ้าเจ้าพนักงาน (รวมทั้งเจ้ากระทรวง) ปกครอง
ท้องที่โดยความอุปการ ของเจ้ากระทรวง ที่มีการ เกี่ยวข้อง คือ กระทรวง
ธรรมการและ กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคมให้ความสะดวก ถ้าได้ตอบ
ปัญหาข้อ ๒ — ๓ ดังวงไปได้เท่าใด ก็เหมือนอย่างช่วยตอบปัญหา
ข้อ ๔ ด้วย เพราะตามธรรมเนียมมนุษย์เมื่อเป็นคนรู้จักดี ชัด ผิด
ชอบ ดะฮายต่อบาป มีกินมีใช้พอควร แก้อัศภาพ ก็คงไม่อยากจะ
เข้าไปสู่คุกตาราง อันไม่เป็นที่ความสุข และอิสรเสรีภาพ สำหรับตน เว้น
แต่จะมีเหตุบังเกิดเป็น แต่ว่าการตอบปัญหาประการ ๒ — ๓ ดัง
กล่าวมาแล้ว เป็นปัญหาใหญ่ จะตอบให้สำเร็จใน สัปดาห์เดียว
หาได้ไม่ รวมทั้งเจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ก็ ต่างกัน ด้วยความคิด
เห็น และความพอใจ การเปลี่ยนแปลงบุคคลก็ถี่ คนหนึ่ง หนักไปในทาง
ศึกษา การศึกษา ก็เจริญ ครั้นเปลี่ยนแปลง อีกคนหนึ่ง หนักไปใน การ
ทะนุบำรุง การทำมาหาเลี้ยงชีพ ความสะดวกในการนี้ เช่น บัด ทำนบ
กักน้ำ การคมนาคม ฯลฯ อันให้ความสะดวกในการหาเลี้ยงชีพ ก็
ไปหน้า การศึกษา คงที่ หรือ หยุด และถ้าเปลี่ยนแปลง บางคน ซึ่ง ข้างเจ้า
ขอ ยืนยัน ว่า มีจริง ๆ ที่ท่าน ถือ สุนัข ว่า ทำมาก ผิดมาก ทำน้อย
ผิดน้อย ไม่ทำไม่ผิดเลย ความก้าวหน้าในกิจการ ที่ กล่าวแล้ว
ก็ไม่มี เอาทีเดียว

เพราะเหตุว่า ปัญหาข้อ ๓ — ๒ — ๓ นั้น จะก้าวหน้า หรือ
ซุกซิม เป็นสิ่งที่เห็นกันได้ชัด ถึงจะไม่ได้รับความเอาใจใส่บ้าง
ก็ เป็นไปใน อากาศ คด้าย เรือน ที่ ถูก มอดกิน กว่า คน จะ เห็น ว่า ซิม

ก็ นาน แต่ การ โจร ผู้ร้าย นั้น เปรียบ ด้วยไฟใหม่ คน เห็นได้เร็ว ผู้
 ถอบังเหียน การ ปกครอง จึง เอาใจใส่ใน การ เหล่านั้น มาก ความจริง
 ก็เป็น ของ ถูกต้อง เพราะการ ทะนุบำรุง การหา เดียงชีพ ก็กับการปราบ
 ปราบ โจร ผู้ร้าย เป็นของ คู่กัน การ ทะนุบำรุง การหา เดียงชีพ เปรียบ
 ด้วย การ ปดุง ต้นไม้ การ โจร ผู้ร้าย เปรียบ ด้วย ศัตรู แมลง อัน เป็น
 อันตราย แก่ต้นไม้ นั้น ชัด แต่เรา จะยัดหรือหมุนให้ ราษฎร ออกสำห
 ทำมาหากิน สัก เพียงใด ถ้า การ โจร ผู้ร้าย ครึก โครมอยู่ การ หนุน
 ให้ราษฎร ทำกิน ก็ เป็น ผลได้ยาก เพราะความไม่ไว้ใจในการ รักษา
 ทรัพย์สมบัติ ที่ คน หา มาได้ว่าจะ ปลอด ภัย และไม่นำ อันตราย มา
 ผู้คน เชื่อว่า เพราะ ประการนี้ ผู้เป็นใหญ่ใน หน้าที่ ราชการ จึง กวดขัน
 ใน การปราบ ปราบ โจร ผู้ร้าย หนักหนา แต่ก็ น่า วิเคราะห์ อีก อย่าง
 หนึ่งว่า แมผู้ร้าย ธรรมดา จะ ครึก โครม บ้าง ก็ไม่น่า เอาใจใส่ มากนัก
 เว้น แต่ การ ตกทรัพย์ ซึ่งมี ราคา แต่ ๘๐๐ บาท ขึ้นไป ความจริง ผู้ร้าย
 ธรรมดา นั้น มาก เวียง และ มาก ทุนทรัพย์ กว่า ผู้ร้าย ออกฉกรรจ์ มาก แต่
 ถ้า ขน ซอ ว่า เป็น ออกฉกรรจ์ แม้ จะ เป็น ออกฉกรรจ์ ตาม กฎหมาย ค่า เสีย
 หายเพียง ๒ - ๓ สตางค์ ไม่ทำ ความ หวั่น หวาดให้แก่ ประชาชน ก็ดูเอา
 ใจได้ได้ เบียดกัน มาก แต่ดู แต่ จำนวน ว่า เรื่อง หนึ่ง เสีย และ มาก กว่าที่ จะ
 พิจารณา ว่า เรื่อง หนึ่ง นั้น หนัก เบา เพียงไร

ข้าพเจ้า มิได้ เชื่อว่า ผู้ใหญ่ ซึ่งถอบังเหียนใน การ ปกครอง ท้องที่
 ทง ที่ แดง มา และ บัณฑิต นั้น จะไม่ หนัก ถึง การ ปกครอง ท้อง ใด ๆ ไป เช่น
 ปัญหาใน ข้อ ๑ - ๒ - ๓ ที่กล่าวแล้ว แต่ เพราะ การ โจร ผู้ร้าย มี
 รุบราบเป็นไฟใหม่ ท่าน ประสงค์ จะดับไฟ จึง กวดขันใน เรื่อง ผู้ร้าย
 ออกฉกรรจ์ เป็น ข้อใหญ่ บำเหน็จ ความ ชอบ หรือ ความ ผิด คดไป

อยู่กับเรื่อง อุกถกรรจ์ เป็น ส่วนมาก จนเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ประจำ
 ท้อง ที่ มาก คน ต้ม ความ สำคัญ ส่วน อื่น ๆ เดี่ยว ทำ แต่ พอ ได้ หรือ เฉย ๆ
 เฉย ๆ ข้าพเจ้า ยัง จำ เรื่อง หนึ่ง ซึ่ง ควร ยก มา เต่า ให้ ท่าน ผู้อ่าน ออก
 ความ เห็น นี้ ได้ คือ เมื่อ ปลาย พ.ศ. ๒๔๖๐ กับ ต้น พ.ศ. ๒๔๖๑ มี ชาว
 ด้อ ก็น่า จะ โอน การ จับกุม และ การ ไล่ ส่วน ซึ่ง อำเภอบาง ใน มณฑล ต่าง ๆ
 ทำ อยู่ เดี่ยว ไป ให้ ตำรวจ ภูธร ซึ่ง กระจ่าง นครบ ใน เวลานี้ มี
 ยาว สาว เขา ไป ได้ มี นาย อำเภอบาง คน หนึ่ง พูด กับ ข้าพเจ้า ว่า ถ้า ดั่ง นั้น
 อำเภอบาง ก็ จะ ไม่ มี งาน อะไร ทำ ดู เกิด เพราะ การ กวด ขัน ใน เรื่อง โจร
 ร้าย และ หย่อน การ กวด ขัน ใน ทาง อื่น มาก ไป หรือ เรียก ว่า ปล่อย ตาม
 บุญ ตาม กรรม คน ที่มี ฐานะ เป็น นาย อำเภอบาง เงิน เดือน ๓๐ ยัง หด
 หนาท ถึง เพียง ๒๐

ใน เวลานี้ ข้าพเจ้า ได้ ทราบ แล้ว มา ว่า การ วิจัย ญา บำ เหน็จ
 ข้าราชการ หัวเมือง ที่ สังกัด ๓๐ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐
 อุกถกรรจ์ ไป เทียบ อยู่ ถ้า สูง กว่า บั ท แดง มา บ้าง ถึง การ สำนึก ใน
 การ ปกครอง อย่าง อื่น จะ ต่ำ เป็น อื่น ว่า ถูก ขัด หรือ ได้ ก็ ด้วย เพราะ หนี
 เต็ม ที่ จึง จะ ทำให้ ความ สำนึก ใน การ ทุ่ม บำ รุง อย่าง อื่น ของ เจ้า พนักงาน
 ปกครอง ท้อง ที่ คง เป็น ไป ตาม ยถากรรม ดัง ที่ แดง มา ความ จริง บัญหา
 ๓ - ๒ - ๓ ข้าง คน เป็น เรื่อง กัน บัญหา ๔ เป็น เรื่อง แก่ ถ้า
 เรา จะ ไม่ ปล่อย การ บังคับ เป็น ของ คู่ กัน ไป กับ การ แก่ หย่อน ฝ่าย หนึ่ง ตั้ง
 ฝ่าย หนึ่ง ดัง นั้น แดง เรา จะ หวัง สำนึก ให้ ตัก ถาน ใน อนาคต ได้ อย่างไร ?

ยัง มี ข้อ ที่ หนา คัด อยู่ หดหาย อย่าง จะ เป็น ได้ หรือ ไม่ ว่า เจ้า
 พนักงาน ปกครอง ท้อง ที่ สังกัด ๓๐ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐
 ความ ผิด ย่อม ต้อง พิจารณา ใน วงงาน ของ ๓๐ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐
 การ

ศึกษา และการ พระดำต้งนา กัด การ ทนุบำรุง การหา เติงชีพ เช่น การ
 ทนุบำรุง ทาง คมนาคมให้ สะดวก แก่การ ส่ง สิ้นค้า กัด ไม่ใช่ หน้าที่ ๆ
 กระทรวง มหาตไทย รับ ผิด ชอบโดย ตรง ฉะนั้น ถ้า ข้าพเจ้า ก็ อาจ จะ
 ยินยอม ว่าถ้า ข้าราชการ ผู้น้อย จะเข้าใจ ผิดแต่ ข้าราชการ ผู้ใหญ่ จะเข้าใจ
 ไม่ได้ ขอให้ดู พระราชบัญญัติ ดกษณะ ปกครอง ท้องที่ เกิด ไม่ใช่
 ร่าง จาก กระทรวง มหาตไทย ดอก หรือ ก็ ยังได้ วาง หน้าที่ เหล่า นั้นไว้
 แก่ กรมการ อำเภอ และ ยัง กว่า นั้น ทราบ ว่า กระทรวง ชรรวมการได้
 เคย เสนอ ความดี ความ ชอบ ผู้ว่าราชการ จังหวัด และ นาย อำเภอ บางคน
 ที่เอาใจใส่ ใน การ บำรุง การ ศึกษา ดัด แต่ กระทรวง มหาตไทย ก็ เคย
 รับไว้ พิจารณา

ข้อที่ นาคิด อีก อย่างหนึ่ง ถ้า กระทรวง มหาตไทย จะเผดอไป จนถึง
 การวินิจฉัย บำเหน็จความชอบ จะดูแต่จำนวน โจจรผู้ร้าย ฉะเพาะ ออกฉกรรจ์
 ว่า ดด หรือ เพิ่ม จาก บัเก่า เป็น หดก สำคัญ จนไม่ แดดู การ ปกครอง
 อย่าง อื่น ๆ แด้ว ข้าราชการ ที่ ดั้งกิด กระทรวง มหาตไทย ซึ่ง อยู่ ตาม
 หัวเมือง ที่รับ ผิด ชอบใน การ ผู้ร้าย โดย ตรง ก็ มี หดาย ตำแหน่ง เช่น ปลัด
 จังหวัด, เตมียน ตรา, อักษรเดช เป็น ตน เหล่านี้ จะ เอา อะไร เป็น คาตั้ง
 สำหรับ ชัง บำเหน็จได้ จะมี ให้ บำเหน็จง่ายไป กว่า ผู้ทมิ หน้าที่ มาก
 มาย หดาย อย่าง และ มี หน้าที่ ผ่า อินตราย คือ การ ระวัง บปราบ ปราบ
 โจจรผู้ร้าย เช่น ตำแหน่ง นายอำเภอ เป็นต้นไป หรือ

อีก อย่าง หนึ่ง จะ เป็น ช่องให้คน เห็น แก่ตน มากกว่า ราชการ เตน
 กด หรือไม่ คือว่า ตาม ชรรวมตา งบประมาณ กระทรวง มหาตไทย
 (ฉะเพาะ แผนก มหาตไทย และ อีก บาง พวก) แบ่ง เป็น ดี ชัน (เว้นแต่
 นาย อำเภอ เดียวน กระทรวง พระคตง ๆ ยอมให้ ชนตน ด้วย ชัน ๓) ไม่มี

การ ชนคน เมอครบ รอบบ อย่าง แผนกอื่น ๆ ชน ก็เดือน ชน ทเคยว นอก
 จาก เล่มยณ แดว ขาวาชาการ คงแต่ ชน รอง กรมการ ชนไป มี บัญญัติไว้ว่า
 ใน การ เดือน ชน นั้น ต้อง อยู่ใน ชน เดิม มา แดวไม่ น้อยกว่า ๓ ปี ถ้า
 การ ให้ บำเหน็จ จะ พิจารณา เทียบ จำนวน ผู้ราย ออกฉกรรจ์ ปีใหม่ กับเก่า
 เป็น ข้อใหญ่ใจ ความ แดว อยากจะ สัมมติว่าจะ เป็น ช่องให้ เดือนตก
 ดัง ตัวอย่าง คอไป นได้ หรือไม่ หลวง ก. เป็น นายอำเภอโพธาราม
 (อย่า ต้มว่า สัมมติ) อยากได้ เดือน ชน เงินเดือน แต่เพราะที่ ทำการ
 ปราบปรามใจ ผู้ราย มาชน ก็ ทำ โดย เต็มที่ แดว จำนวน ผู้ราย ปีใหม่ กับ
 เก่า ก็ ได้เรียก กันไม่ได้ ผล ในการ ที่จะ เดือน ชน ปี พ.ศ. ๒๔๖๘ แภย่อน
 ความ เอาใจได้ เลี่ย น้อย จำนวน ผู้ราย ออกฉกรรจ์ ชน ปี พ.ศ. ๒๔๖๘
 แภ กระตุก ดัง เขา จำนวน ผู้ราย ตก ใน ทน น หลก ที่ ถือ เทียบ จำนวน
 ผู้ราย ออกฉกรรจ์ ปีใหม่กับเก่า จะ นายรัศมี หลวง ก. ให้เห็น ความ สัมคอร
 ได้ บำเหน็จ โดย เต็ม สัมมติว่า หลวง ก. ก็ ได้ เดือน ชน เพราะ ประการนี้
 คราวน เบน ทรุ กน อยุ แดวว่า การ เดือน ชน เงินเดือน นั้น ต้อง ได้ เงินเดือน
 ชนคน มา แดวไม่ น้อยกว่า ๓ ปี นอกจาก ความ ชอบ พิเศษ จริง ๆ แดว
 หลวง ก. จะไม่ได้ เดือน ชน เงินเดือน อีก ก่อน พ.ศ. ๒๔๗๓ แม้ว่าจะมี
 บำเหน็จ อย่างอื่น เช่น เครื่อง ราชอิสต์รียาภรณ์ และ บรรดาศักดิ์ ก็มี กฎ
 เกณฑ์ ได้ บำเหน็จ อย่าง หนึ่ง แดว ถ้าไม่ใช้ พิเศษ ตาม ขรรมดา จะ
 ต้อง เว้น ระยะเวลา อย่าง น้อย ปี ๓ ใน ระหว่าง ที่ ยังไม่ เข้า กฎเกณฑ์ ที่ จะ
 ได้ อะไร อีก จะทำให้ หลวง ก. เพดามือ ใน การ ปราบปรามใจ ผู้ราย
 ดงไป เพื่อ เป็น ความ สะดวก ใน ที่ จะ คง ชน เมอ ถึง คราว บำเหน็จ ได้ บ้าง
 หรือไม่ ที่ กต่าง มาชน มี ได้ หมายถึง ใคร จะ เป็น ดังนั้น แต่ เมื่อ มี
 มุอยู่ ก็ ต้อง นำมา เขียนไว้ ให้ พิจารณา กันดู

รวม ความที่เขียน มา ก็ เพื่อเสนอว่า เจ้าหน้าที่ ปกครอง ท้องที่
 บาง ท่าน อย่า ตีตรา นอกจาก การ ปราบ ปราบ โจร ฝูงร้าย แล้ว ย่อมมี
 หน้าที่สำคัญอีก หลายอย่าง อันเกี่ยวแก่การ ปกครอง แด่ทะนุบำรุง พดเมือง
 ถ้า ความ เห็น ของ ข้าพเจ้าไม่ เหวงไป จาก ทาง ที่ ควร เวลาว่าง จาก
 ความ ฉุกตะมุกลง ใน การ โจร ฝูงร้าย โปรด หัน มา ใฝ่ใจ ใน การ ทะนุบำรุง
 บ้าง แม้ ว่า จะ สำเร็จ ผล เพียงไม่ มาก ก็ ดี กว่า ไม่ ใฝ่ใจ เสีย เลย
 และ ถ้า ท่าน ทำการ เป็น ผล สำเร็จ ถึง ท่าน จะ ไม่ ได้ บำเหน็จ ที่ บุคคล
 ให้ แต่ ก็ จะ ได้ รับ ความ บั่นเพ็งใจ ใน กิจการ ที่ ได้ ทำ ให้ เป็น ประโยชน์
 นั้น อัน เป็น บำเหน็จ ที่ ชรรคมตา ให้

อีกประการหนึ่ง ผู้ที่จะ อำนวย การ ให้ เจ้าพนักงาน ผู้ปกครอง ท้องที่
 ได้ รับ บำเหน็จ ความชอบ นั้น ถึงว่า การ โจร ฝูงร้าย จะ ชูช่า เสมอไฟ ใหม่
 ซึ่ง จะ ต้อง รับผิดชอบ ก็จริง แต่ ได้ โปรด พิจารณา ถึง ความดี ของ คน ที่ บ้องกัน
 หรือ ปราบ มอด คือ ความดี ใน การ ปกครอง ทั่วไป มี การ ทะนุบำรุง
 การ หา เดียงชีพ ของ ราษฎร เป็นต้น ควบ กัน ไป ด้วย ถึง ไม่ เสมอ กัน
 ก็ เพียง ดดตา วาดอก ตาม สัมควร อย่า ค้างไป ใน ทาง เทียบ จำนวน ฝูงร้าย
 ออกกรรจ์ แต่ ฝ่าย เดียว ซึ่งเป็น เหตุ ให้ ผู้น้อย เข้าใจ ผิด จนถึง กับ
 ถ้อยใจ ว่า ไม่มี โจร ฝูงร้าย ดูเหมือน ไม่ มี งาน อะไร ทำ

ข้าพเจ้า ขอ แถดงไว้ ใน ที่ สุด นี้ ด้วย ว่า ผู้เขียน เรื่องนี้ ไม่มี เหตุ
 ที่ จะ ต้อง เสียใจ หรือ น้อยใจ อย่างหนึ่ง อย่างใด ใน เรื่อง บำเหน็จ ความชอบ
 ที่ คน ไม่ ได้ ไม่ ถึง แล้ว จึง เขียน เรื่องนี้ แต่ ได้ ตั้ง เหตุการณ์ มา แล้ว
 คง นั้น จึง ต้อง เขียน ดู เผื่อ จะ เป็น ประโยชน์ แก่ ราชการ บ้าง ถ้า จะ
 วิบัติ ชาติ คดาค เกิดอน แต่ ด้วย เจตนา ดี หวัง ว่า คง ไม่ มี บาป

การเปลี่ยนแปลง

วิธีดำเนินราชการของกรมไปรษณีย์ ตามสภาพปัจจุบัน

ฟังดูแล้วก็เหมือนอย่างถอยหลังเข้าคลอง

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย ฉบับวันที ๓๓ ธันวาคม ๒๔๗๐)

การเขียนเรื่องหน้า จะเป็นการสะดุดใจเจ้าหน้าที่ดังเช่นเรื่อง
“ การทำแต่รักษาถนนหนทางตามหัวเมือง ” คราวที่แถมมา แต่
ข้าพเจ้าขอแสดงด้วยความจริงใจว่ามีได้มีความตั้งใจแม้แต่เล็กน้อย
ที่จะให้เห็นเป็นความบกพร่องหรือเสียหายแก่เจ้าหน้าที่คนหนึ่งคนใด
ความจริงเจ้าหน้าที่ก็ยอมปฏิบัติตามโครงการที่เจ้ากระทรวงได้วางไว้
แต่ข้าพเจ้าก็มิได้ไม่สูงเออมนิตเคียนเจ้ากระทรวง แต่ยอมเป็น
ธรรมดาที่การทำงานซึ่งเปลี่ยนแปลงใหม่ แม้ผู้อำนวยการเปลี่ยนแปลงนั้น
จะเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งความสามารถเพียงไรเมื่อได้วางการทางใดก็คงจะไม่ใจ
มองดูผลแห่งการเปลี่ยนแปลงบ้างว่าจะได้ผลดีเดวอย่างไร เพราะ
ตามธรรมดาไม่ใช่ว่าเมื่อวางทาง การใดลงไปแล้วจะได้ผลดีไม่มีพลาด
เสมอไป การเขียนเรื่องจริง เจตนาแต่การเก่าใหม่ และรวมทั้งใน
หัวต่อ การเปลี่ยนแปลงนั้น เป็นอย่างไร สู้กันฟัง ข้าพเจ้าไม่หาญพอ
ที่จะกล่าว ว่า ประสงค์ เห็นอ เรือง แก่การ กระทรวง พาณิชย์ และ คมนาคม
เพราะใน กรม เด่นาบดีของ กระทรวงนั้นเป็นผู้ทรง พระปรีชา สามารถยิ่ง แด
มี พระ โสภ ติ ประสาท เป็นทิพยดัง วิทญู โทเรศพิท อยู่แล้ว โฉนแต่ข้าพเจ้า
จึงจะเห็ดอมนไป หมั้นพระบารมีว่าพระองค์ ไม่ทรงทราบกิจการเล็กน้อยนอน
อยู่ในวง แห่ง กระทรวง ของ พระองค์ ดัง ข้าพเจ้า ขอ ดำเนิน เรื่อง ต่อไป

การจำหน่ายตั๋วตราไปรษณีย์

เป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วทุกหนทุกแห่งว่า ตั๋วไปรษณีย์ โทรเลข นั้น มีคุณในการ
ส่งข่าวสำคัญ การค้าขาย อย่าง มหันต์ เพราะฉะนั้น ผู้เกี่ยวข้องใน
การส่งข่าว และรับข่าว ทางไปรษณีย์ โทรเลข นั้น ย่อมใจจดใจจ่อ รอ ฟัง
ข่าวที่ตนส่งและจะรับ ยิ่งเกี่ยวข้องด้วยการค้าขาย แล้ว การได้รับข่าว
ช้าเร็ว ก็ เกี่ยว ด้วยการได้ผล เสียผล ที่เดียว พวกพ่อค้า แต่ โดยเฉพาะ
ชาวต่างประเทศ (ฝรั่ง) ยิ่งเอาใจใส่มาก หัวเมืองที่มีฝรั่ง อยู่ โดย
มาก พอวันใด เมட் ไปรษณีย์ ถึง ก็ไป แน่น กัน อยู่ ที่ ๆ ทำการไปรษณีย์
แล้ว ถ้า หนังสือ ด่าเข้าไป ก็ ถึง ต่อว่า ต่อชาน กัน เอะอะ แด เป็น จุดใน
ทาง ข้างไม่เหมาะ สำหรับ กรมไปรษณีย์ เพราะ ฉะนั้น ดู เหมือน กรม
ไปรษณีย์ จะ เอาใจใส่ เพื่อให้ การรับ ส่ง ไปรษณีย์ รวดเร็ว อยู่ แต่ จะ เอา
ใจใส่ ยิ่งหย่อน กับ ที่ ๆ ไม่มี ฝรั่ง อยู่ อย่างไร ข้าง นั้น ไม่ สามารถ ที่จะ เทียบ

การจำหน่าย ตั๋ว ตราไปรษณีย์ ก็ เป็นกิจ อันหนึ่ง ซึ่ง เกี่ยวของ แก่
ผลประโยชน์ ของแผ่นดิน จึง ต้อง ระวง ทั้ง ทางเจ้าพนักงาน มิให้มีการ รว้ ไร
และ ต้อง ระวง ทั้ง การให้ ความ สะดวก แก่ ผู้ ต้องการ ช้อ เพราะ นอก
จาก จะ ส่ง หนังสือ ใน ราชการ ของ กรมไปรษณีย์ เอง แล้ว ใคร ๆ จะ
ส่ง หนังสือ โดยไม่ บิด ตั๋วตราไปรษณีย์ หาได้ ไม่ เพราะ ฉะนั้น ตาม ทาง
ที่ ควร จึง ต้อง ให้ ความ ง่าย และ ความ สะดวก แก่ ผู้ ต้องการ ช้อ และ อย่า
ให้ ตั๋วตราไปรษณีย์ อันมี อยู่ในมือ เจ้าพนักงาน ขาด ๆ เกิน ๆ ซึ่ง ผู้ต้องการ
ช้อ ๆ ไม่ได้ เพราะ ถ้า ไม่ สะดวก หรือ ขาด ๆ เกิน ๆ แล้ว ผลประโยชน์
ที่รัฐบาล จะ พึง ได้ ในส่วนนี้ ก็ จะ บกพร่อง การส่งข่าว โดย ทางไปรษณีย์
ก็จะ ชักช้า ความครหา จากเพื่อนร่วมสัญญา ว่าด้วยการไปรษณีย์ โทรเลข
ก็จะ เกิดขึ้น เพราะ เป็น สัญญา ล้ากาล

การจำหน่ายตั๋วตราไปรษณีย์เมื่อแรกขยายการไปรษณีย์ตาม
หัวเมืองนั้น ถ้าข้าพเจ้าจำไม่ผิดหรือเข้าใจไม่ผิด ทราบว่า ตั๋วตรา
ไปรษณีย์ โทรเดซ (ตั๋วตรา มีคนเดียวประจำมณฑล) รับเอาไป
จ่ายให้แก่พนักงานไปรษณีย์ประจำที่ทำการไปรษณีย์ย่อยสำหรับจำหน่าย
แก่ผู้ต้องการ ครั้นล่วงมาไม่นานด้วยความไม่ประมาทของรัฐบาล
ครั้งกระโน้น และเป็นครั้งที่เทศาภิบาลสำเร็จราชการจริงอยู่บ้าง ซึ่งนับ
ว่า อยู่ใกล้หูใกล้ตา ผู้ใหญ่ในมณฑล และจังหวัดด้วยซ้ำ เห็นว่า
เจ้าพนักงานไปรษณีย์ตามที่ทำการไปรษณีย์ย่อยต่าง ๆ เงินเดือนค่า
การปล่อยให้ตั๋วตราไปรษณีย์อันนับเนื่องคล้ายตัวเงิน อยู่ในกำมือเกิน
ไปโดยไม่มีการกำกับ และระแวงระวังให้ดีกว่านั้น อาจเปิดช่อง
อันตรายแก่พระราชทรัพย์ และเป็น การชบเตียงคนให้เสียคนได้

การเปลี่ยนแปลงคนแรกนั้นจึงเป็นอันว่า ให้ตั๋วตราไปรษณีย์
มาอยู่ในความรักษาของพระคลังมณฑล และคลังจังหวัดทั่วไป เจ้า
พนักงานไปรษณีย์ต้องการเบิกจ่ายตั๋วไปรษณีย์และนำเงินค่าตั๋วตราตั้ง
ต้องทำฎีกาเบิกหรือใบนำส่งให้เทศาภิบาล และผู้ราชการจังหวัด เช่นตั้ง
โดยพิจารณาจำนวนตามสมควร เมื่อจะเบิกต่อไปอีกก็เบิกได้เท่า
จำนวนเงินที่ขายตั๋วตราไปรษณีย์ที่เบิกไปก่อนจำหน่ายได้ และนำส่งคลัง
ครั้น พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้มีขอมงคบทรงพระคลังว่าด้วย "การ
เบิกจ่าย สแตมป์ ออก" ออกใช้ เป็นอันให้เจ้าพนักงานไปรษณีย์
ทำการเบิกจ่ายตั๋วตราไปรษณีย์ตรงกับพนักงานคลังทีเดียว ส่วน
ประเภทเงินผลประโยชน์รายได้ ในการนี้คงอยู่ในบัญชีรายได้ของแผนก
ไปรษณีย์นั่นเอง มิใช่ว่าแยกไปเป็นรายได้ของแผนกอื่น ผลแห่ง
การเปลี่ยนแปลงนี้มีคือ

๑. ตัวตราไปรษณีย์ตามจำนวน ส้มควรได้ ไปรษณีย์ที่คดงจังหวัด
ซึ่ง รักษา โดย คณะ กรรมการ อันเป็น ความ มั่นคง น่าไว้วางใจ และใกล้ที่
ทำการไปรษณีย์ ซึ่งทาง ที่ทำการไปรษณีย์ จำนวนชาติมือ เมื่อใด เดิมไปเบิก
ประเดี๋ยว หนึ่ง ก็ได้มา และไม่เคย ปรากฏว่า ตัวตราไปรษณีย์ ได้ชาติมือ
ไม่มี จำหน่ายให้แก่ผู้ต้องการ

๒. เป็นการ มั่นใจ ว่ามี ทาง ที่จะ รั่วไหลไป ใน อันไม่ ส้มควร จาก
เจ้าพนักงานไปรษณีย์ ได้น้อย และ ทั้ง พนักงาน คดง ผู้จ่าย พนักงาน
ไปรษณีย์ ผู้เบิก ต่าง พึ่ง เด็ง กัน เป็นการ กำกับ กันไป ใน ตัว แต่ กำกับ
กัน สะดวก เพราะ อยู่ใกล้ และ เป็น คณะ แผนก แต่การ งาน เกี่ยว ข้อง กัน

ครั้น พ.ศ. ๒๔๗๐ เรื่องการ เบิกจ่าย ตัวตราไปรษณีย์ นั้นได้ ตกไป
อยู่ใน หน้าที่ ของ ตำรวจไปรษณีย์ ประจำภาค (ดูเหมือนว่า ให้มี การ
เบิกจ่าย เช่นนี้ไป กว่า จะ หมด ที่ มี คดง คดง หัวเมือง อยู่) นายไปรษณีย์
จังหวัด ต้องเบิกจาก ตำรวจไปรษณีย์ ประจำภาค อันนอกจาก ภาคกลาง
แล้วทั่ว พระราช อาณาจักร มี เพียง สาม ภาค เท่านั้น ซึ่ง นอก จาก
จังหวัด ที่ ตำรวจไปรษณีย์ ประจำภาค ตั้ง อยู่ แล้ว ไม่ใช่ เป็น การ
เดิรไป สอง สาม ภาค ก็ เบิกได้ อย่าง ที่ เบิก จาก คดง ตั้ง แต่ ก่อน จึง
บังเกิด การ ขดก ขดก ตัวตราไปรษณีย์ บาง ชนิดไม่มี จำหน่ายให้แก่
ผู้ต้องการ ใน บาง จังหวัด ใน ระหว่าง ขดกขดก อยู่ เห็น กันว่า กว่า จะ
เบิกจ่าย ตัวตราไปรษณีย์ จากคดง ประจำ จังหวัด หมด ความ อึดอึดระ
อัน แท้จริง ของ กรมไปรษณีย์ และ ของ เจ้าพนักงานไปรษณีย์ หัวเมือง จะ
ยังมี หมดไม่ เด่นชัด หรือ เข้าไป กระมั่ง กระทรวง พาณิชย์ และ คมนาคม
แต่ กระทรวง พระคดง จึงได้ตกลง กันให้ พระคดง จังหวัดต่าง ๆ ส่ง ตัวตรา
ไปรษณีย์ ที่คดงเหลือ ทั้งหมด แก่ ส้มหมัญชี่ใหญ่ กรมไปรษณีย์ ซึ่งมี หลวง

ผู้ค้นพบศพผู้ถูกละทิ้ง เป็น หัวหน้า พนักงานไปรษณีย์ จังหวัด ต่าง ๆ ต้อง
 เบิก ค่าตราไปรษณีย์ ตรงไป ยัง สุ่มหับบัญชีใหญ่ กรุงเทพฯ ฯ กติบ ยิง
 โทดไป กว่าเมื่อ เบิกจาก ตำรวจตร ประจำ ภาค อื่น บาง แห่ง ที่ โทด ทาง
 รถไฟ ทราบ ว่า เบิก มา คง ๒ อาทิตย์ จึง ได้ รับ และ เนื่อง ด้วย จำ ต้อง
 รมิตร วงอัน เกียว แก่ ความ ใจ เนื้อ เชื้อ ใจ เจ้าพนักงานไปรษณีย์ ตาม จังหวัด
 อยู่ บาง จะ จำ ไป ประจำ ใจ มาก ดูก ก็ เข้า ใน วง แห่ง ความ ประมาท อยู่
 จึง จำ คิด จำ เชื้อ จำ เทา ที่ เห็น สุ่มควร ผล ที่ ปราบกฎ แด่ว ดึงนี้ คือ

๑. เมื่อ จำนวน ที่ ได้ รับ น้อย ต้อง เบิก บ่อย ๆ และ ใน ระยะ ทาง โทด
 ไม่ใช่ สอง สาม ก้าว ก็ ถึง แด ประเดี้ยว ก็ ได้ คง เบิก ที่ คง จังหวัด เป็น
 เหตุ ให้ ตำตราไปรษณีย์ ใน จังหวัด ที่ ทาง คมนาคม ไม่ สู่ สะดวก ขาด มือ ผล
 ประ โยชน์ ทรู ฐาตควร ได้ จาก การ จำ หน่าย ตำตราไปรษณีย์ ก็ คง บก พร้อง
 ไป ตาม

๒. เป็น การ คิด ชัด แก่ การ ส่ง ข่าวด่าสั้น และ เลื่อม ประ โยชน์ ใน
 การ ค้าขาย อัน ต้อง อาศัย ข่าวด คราว จาก การ ไปรษณีย์

๓. เป็น อัน ผ่าน พัน ไป เสีย จาก การ ที่ พระคตังมณฑล คตังจังหวัด
 กับ เจ้าพนักงานไปรษณีย์ ซึ่ง อยู่ โทด กัน จะ พึง ดู แด กำกับ กัน นับ ว่า
 คตัง มณฑล จังหวัด หมด ภาว ไป อย่างหนึ่ง แต่ มี สุ่มหับบัญชีใหญ่ ของ
 กรมไปรษณีย์ ซึ่ง อยู่ใน กรุงเทพฯ ฯ กำกับ การ น ทอ พระราช อาณาจักร

๔. ข้าพเจ้าไม่ แน่ใจ ว่า เมื่อ สุ่มห บัญชี กรมไปรษณีย์ ต้อง เพิ่ม
 งาน วน อื่น คงนี้ จะ ต้อง เพิ่ม คนงาน ใน แผนกนี้ วน อื่น หรือ ไม่ ถ้า ไม่
 เพิ่ม ก็ นำ ส่ง ตำ สุ่มหับบัญชีใหญ่ ที่ ต้อง ทำ งาน มาก วน ถ้า เพิ่ม คนงาน
 ก็ นำ ส่ง ตำ ฐาต ท การ แด่ กอน ก็ เวียบ ร้อย อยู่ แด่ว แด่ ต้อง มา เพิ่ม
 เงิน เพราะ การ เปด ยน แด่ว

เพราะเหตุที่ได้กล่าวแล้วว่า คิวตราไปรษณีย์บาง ราคา และ
ของ บาง จังหวัด ชาติ มือ เนื้อ ๆ จึงเห็นควร ที่จะให้ความ ยุติธรรม แก่
นายไปรษณีย์ ในที่นั้น ๆ นำเอาการ ผันผอนของเขา มาเดาดูกัน พังบ้าง คือ

คิวตราไปรษณีย์ ราคา ๑๐ สตางค์ ลง มา ชาติ มือ สุ่มมติว่า
มี ราคา ๕๐ สตางค์ ถ้า เป็น จุดหมาย เจ้าของ เดียวกัน มี หตายุ ระเบียบ
พอแก่ ราคา ๕๐ สตางค์ และ ส่งไป ใน ที่ เดียว กัน เขา ก็ ปิด คิว ตรา ราคา
๕๐ สตางค์ นั้น ใน หนังสือ ของ หนึ่ง แล้ว หมายเหตุไว้ หตายุ ของ ว่า แทน
ระเบียบ ที่ ทำ นั้น ๆ และ หมายเหตุไว้ ที่ หตายุ ของ ของ หนังสือ ระเบียบ
เหล่านั้น ด้วย แต่ ที่ จะ มี หนังสือ คน เจ้าของ เดียวกัน มาก ระเบียบ ดัง นั้น
ก็ เห็น มี แต่ หนังสือ ราชการ ราษฎร ก็ อยู่ใน ช่อง เดียว สอง ช่อง เท่านั้น

อีก อย่าง หนึ่ง เขา รับ เงิน แล้ว เขียน หมายเหตุ รับ เงิน ไว้ ที่ หตายุ ของ
ขอให้ ทำ การ ไปรษณีย์ ปลายทาง ปิด คิว ตรา ไปรษณีย์ ให้ ชาว เจ้า
ยังไม่ ทราบ ว่า ถ้า ทำ การ ไปรษณีย์ ปลายทาง ก็ ชาติ คิว ตรา ชะนิด นั้น
เหมือน กัน เขา จะ ทำ อย่างไร

การส่งเงินผลประโยชน์

เมื่อได้กล่าว มา แล้ว ถึง เรื่อง การ จำหน่าย คิวตราไปรษณีย์ ก็
ขอกล่าว ถึง การ ส่งเงิน เบิกเงิน ใน แผนกนี้ เสีย โดย ส่ง เชป ด้วย พ.ศ. ๒๔๗๐
นี้ได้ เปลี่ยนวิธี ส่งเงิน และ ผลประโยชน์ อีก อย่าง หนึ่ง เป็น แต่ เดิม มา การ
ส่งเงิน ผลประโยชน์ แยก เป็น ประเภท ใน โบนำส่ง เช่น ค่า คิวตราไปรษณีย์,
ค่า ค่า โทรเลข ฯลฯ แล้ว นำส่ง เป็น ราย ได้ ที่ คัด จังหวัด นั้น เป็น แต่ แยก
ประเภท ไว้ ใน บัญชี ต่าง ๆ เช่น งบ เดือน เป็นต้น ว่า เป็น ราย ได้ ของ แผนก
ไปรษณีย์ โทรเลข เดียวนี้ ไม่ ต้อง แยก ประเภท ว่า เป็น ราย ได้ ค่า อะไร บ้าง
ส่ง เป็น ก้อน และ โอน มา จ่าย ให้ สุ่ม มติ ใหญ่ กรม ไปรษณีย์ โทรเลข

ทาง การไปรษณีย์ ทกดาว มา^{๕๗}น^{๕๘}เป็น^{๕๙} ทาง การที่^{๖๐}พืง^{๖๑} เ^{๖๒}ดิ^{๖๓}ย^{๖๔}น^{๖๕}ไม่^{๖๖}ถึง^{๖๗}ร^{๖๘}อบ^{๖๙}บ^{๗๐}ปี^{๗๑} เป็น^{๗๒}
 ธรรมเนียม การใหม่^{๗๓} ก็^{๗๔}ยอม^{๗๕} ต^{๗๖}อง^{๗๗}มี^{๗๘} ข^{๗๙}ด^{๘๐}ก^{๘๑} ข^{๘๒}ด^{๘๓}ก^{๘๔} บ^{๘๕}้าง^{๘๖} จึง^{๘๗}คว^{๘๘}ร^{๘๙} ม^{๙๐}อง^{๙๑}ค^{๙๒}ุ^{๙๓}ม^{๙๔}ต^{๙๕}่^{๙๖}ไป^{๙๗}
 ว่า^{๙๘} ภั^{๙๙}ระ^{๑๐๐}ท^{๑๐๑}ร^{๑๐๒}ว^{๑๐๓}ง^{๑๐๔}พ^{๑๐๕}า^{๑๐๖}ณ^{๑๐๗}ิ^{๑๐๘}ช^{๑๐๙}ย์^{๑๑๐} แ^{๑๑๑}ะ^{๑๑๒} ค^{๑๑๓}ม^{๑๑๔}น^{๑๑๕}า^{๑๑๖}ค^{๑๑๗}ม^{๑๑๘} จ^{๑๑๙}ะ^{๑๒๐}เ^{๑๒๑}ดิ^{๑๒๒}ย^{๑๒๓}น^{๑๒๔}ให้^{๑๒๕} ส^{๑๒๖}ะ^{๑๒๗}ด^{๑๒๘}ว^{๑๒๙}ก^{๑๓๐} เ^{๑๓๑}า^{๑๓๒}เ^{๑๓๓}ด^{๑๓๔}ิม^{๑๓๕} ห^{๑๓๖}ร^{๑๓๗}ือ^{๑๓๘}ด^{๑๓๙}ี^{๑๔๐}ก^{๑๔๑}ว^{๑๔๒}
 เ^{๑๔๓}ด^{๑๔๔}ิม^{๑๔๕} ต^{๑๔๖}่^{๑๔๗}ไป^{๑๔๘} อ^{๑๔๙}ย^{๑๕๐}่าง^{๑๕๑}ไร^{๑๕๒}

การจดทะเบียนรถยนต์

ตามหัวเมืองตราบเป็นการอดิเรกที่ไม่ต้องห่วงนัก

“จันทราภา” เผยความเดือดร้อนของชาวจังหวัด
ที่มีอาชีพทางเคีรรถยนต์ให้เห็นว่าเป็นอย่างไรร ?

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย ฉบับวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๗๐)

เรื่อง การ ทำ แด บำรุง รักษา ทาง หาดวง แด การ จด ทะเบียน รถ แด
ตลอด หวงเมือง นั้น ถ้า ทาน ที่ ไม่ เห็น ใจ ชาว เจ้า ก็น่า จะ เห็น ว่า ชาว เจ้า
กล่าว ด้วย มี เจตนา ร้าย ค่อ กรรม ทาง ชาว คู่ ยเซย บ่อย ๆ แด ชาว เจ้า ก
ชาว เคราะห ร้าย ที่ จำ เพาะ ไป ทราบ เหตุ การณ์ อัน ไม่ ราบ วัน ใน ล่วง นี้ มา
บ่อย ๆ ถ้า จะ ว่า ๆ “ กการ ะไร ของ ชาว เจ้า เค้า จึง ได้ เอา การ งาน ของ
คน อื่น มาก กล่าว ู แด วง หนึ่ง เดี๋ย ไม่ ได หรือ ” ที่จริง กอ ยาก เป็น ดง นั้น เพราะ
ทาน ค่ำ ไว ถึง ค่ำ ดง ทอง แด นิสสัย ที่ ไม่ ยอม เอา ตัว รอด เป็น ยอด คดี
แแต่ คน เดียว อ ยาก แด ค่ำ ว่า คดี คือ ชา คี หรือ เพ็ช น รว ม ชา คี จึง
อด หนึ่ง ไม่ ไคร จะ อยู่ ใน เมื่อ ได เห็น การ งาน อัน เกยว แก่ ความ ไม่ สะดวก ของ
ประ ชา ชน มี ได ห่วง ให้ ร้าย อย่าง ได มี ได ถ้า หาก ว่า การ เซย น เรื่อง นี้
จะ เป็น เหตุ ให้ กรรม ทาง ชาว เดีอง มา พิ จาร ณา การ เด็ก น้อย นี้ ก็ จะ เป็น
พระ เเดช พระ คุณ

ตั้ง แแต่ กรรม ทาง ได ประกาศ ใ้ พระ ราช บัญ ญัติ รถ ยนต์ ใน บาง
มณฑล แด บาง เมือง ที่ ยง มี ได ประกาศ มา แแต่ เดิม แดว (ประกาศ ลง วันที่ ๕
พฤ ศ จิ กาย น พ.ศ. ๒๕๖๕) ต่อ มา ก็ ได ประกาศ ตั้ง เจ้า พน กงาน จด ทะเบียน

แต่ ออกไป อนุญาต ตาม พระราชบัญญัติ นั้น (ประกาศ ลง วันที่ ๓๘
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๕) นายทะเบียน ตามประกาศนั้น ส่วนมากตกเป็น
นายช่าง นายด้าน ภาคกลาง นอกจาก นั้น ก็เป็น นาย ช่างทาง แด
นายตรวจ ทางเอก เข้าใจว่า แดวแต่จะมี เจ้าพนักงานชั้นใด อยู่ในท้องที่ใด
มีเจ้าพนักงานไปรษณีย์ ในที่นั้น ๆ เป็นผู้ ช่วย ถือเอาที่ทำการไปรษณีย์
เป็นที่ จดทะเบียน

แม้จะได้ ประกาศ ตั้ง เจ้าพนักงาน จดทะเบียน แต่ พฤษภาคม พ.ศ.
๒๔๖๕ แต่โดยมากจังหวัดมิได้ เริ่มตั้งมือจดทะเบียน แต่เมษายน พ.ศ. ๒๔๖๐
บางจังหวัด เริ่มตั้ง เอาเดือน กรกฎาคม ก็มี ทั้งนี้ เพราะ นายช่าง ต่าง ๆ
อื่น เป็น นายทะเบียน นั้น มิได้ มีตัวประจำ อยู่ ทุก แห่ง สุดแต่มี นาย ช่าง
ประจำอยู่ เมืองใด ก็รวมเมือง หาดาย ๆ เมืองในแถบ นั้นให้นายช่าง ที่ประจำ
นั้น เป็นผู้ จด นอกจากไป จด ทะเบียน จังหวัด หนึ่ง แดวต้อง เสีย เวลา
เดิน ทางไป อีก จังหวัด หนึ่ง จึง ทำให้ ชักช้า แดว งาน จด ทะเบียน รถ
เป็นงาน อุดแรก งานที่ สำคัญ ที่ต้อง เป็น ห่วง นั้น คือ งานทำ แดวรักษา
ถนน หนทาง ฉะเพาะ เขตที่ ทกรมได้ มอบหมายให้ อยู่ในหน้าที่ ของนายช่าง
เหล่านั้น ส่วน นายไปรษณีย์ อันตาม ประกาศให้ เป็นผู้ ช่วยนั้น ข้าพเจ้า
ยังไม่เห็น ว่าได้ ให้ จดทะเบียนแทน อาจเป็น เพราะ เจ้าพนักงานไปรษณีย์
ไม่มีความรู้ ในเรื่อง เครื่อง ยนต์ก็ได้ นายทะเบียน บางคน ที่อาณาเขต
มาก ๆ เช่น นายช่าง นายด้าน ภาค กลาง เป็น ต้น ทำให้ไม่ไหว ถึง ตั้ง
เจ้าพนักงาน ตำแหน่ง อื่น อื่น นอก ประกาศให้ ทำการแทน อีกต่อ หนึ่ง ก็มี
เพราะเหตุว่า การจด ทะเบียน รถยนต์ แต่ละคนชั้น นั้น มิใช่ ว่า
จดแล้วจะไม่มีการ เปลี่ยนแปลงเลย จนตลอดปี ก็ยังมีได้ ในระหว่าง ปี
ย่อม มีการ เปลี่ยนแปลง เป็นธรรมดา เปลี่ยน เจ้าของ รถ บาง คนชั้น

เจ็บป่วย หรือออกต้องเปลี่ยนคนใหม่ และเป็นคนใหม่จริงหรือใบอนุญาต
 ชาติอายุ ซึ่งจะต้อง จดทะเบียน ก่อนบ้าง สำหรับ เมืองที่มีนายช่างผู้ เป็น
 นายทะเบียน อยู่ประจำ ก็คงไป จดทะเบียนได้ สะดวก แต่เมืองที่ไม่มี
 นายทะเบียน ประจำ มีมาก กว่า จะ จดทะเบียน เปลี่ยนแปลง แต่ ละคราว
 เป็นความลำบาก ยากยิ่ง ต้องรอ โดยไม่มีกำหนด ว่าเมื่อใด นายทะเบียน
 ท่านจะ มาโปรด รถใช้เองไม่เดือดร้อน เท่ารถรับจ้างบรรทุก คนแต่
 ดิ้นค้า เพราะรอวันหนึ่ง ก็ขาดผลประโยชน์ที่จะได้ รวมทั้ง ค่าได้หัย ที่ต้อง
 เสียหาย สืบบาท แต่ทั้งการเดิน รถยนต์ ตาม หัวเมือง นั้น มีใช้เดินได้
 ทุก ฤดูภาค พอถึง ฤดูฝน ก็ต้องหยุด เสียโดยมาก ทั้งนี้ ก็เนื่องจากทาง
 ไม้ดี ในเวลาที่รถเดินได้ แต่ต้อง หยุด ๆ ยั้ง ๆ เพราะไม่ใช่ ความผิดของ
 เจ้าของรถ ก็ดูน่าเห็น ออกเขา ที่ชาวเจ้า กล่าวมานี้ มีใช้กล่าว ดวงหน้า
 ก่อนมีเหตุ แต่ได้ กล่าวเมื่อ มีเหตุการณ์ ดังนี้ เกิดขึ้นแล้ว เช่น
 มีพ่อค้าเดิน รถยนต์ รับจ้าง คนหนึ่ง อยู่ใน จังหวัด หนึ่ง พระเอิน
 คนขับรถ ของเขา มีความจำเป็น ต้องหยุด ชั่วคราว เขาหากคน ขับแทนได้
 แต่ พระเอินผู้นั้น ยังไม่มี ใบ อนุญาต ขับ รถ เขาได้ ไป ขอ อนุญาต ต่อ
 นายไปรษณีย์ อันเป็นผู้ช่วยก็ได้ รับผิดชอบว่า ออกใบ อนุญาตให้ ไม่ได้ ต้อง
 รอ นายทะเบียน ไม่มีกำหนดว่าจะมาทำธุระ ให้เมื่อใด (ที่จริงรายหนึ่งสองราย
 นายทะเบียน จะวิ่งข้าม มาทำธุระ รายได้ ค่า จด ทะเบียน ก็เห็น จะไม่คุ้ม
 กับ รายจ่าย) เจ้าของ รถผู้นั้น จะรอ อยู่ไม่ได้ เพราะตกตง รับสินค้า
 คนโดยด่วนไว้แล้ว จึงต้องให้รถออกเดิน พอถึงเช้าเขตต์ ออกจังหวัดหนึ่ง
 ก็ถูกจับ แต่ถูก เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ ใน จังหวัด นั้น ปรับเสีย ๕๐ บาท
 แต่เมื่อปรับแล้ว ก็ไม่สามารถจะออกใบ อนุญาตให้ ได้ เพราะในจังหวัดนั้น
 ก็มี บัญหา เรื่อง เจ้าพนักงานผู้ ทำการ ออกใบ อนุญาต เช่นเดียวกับที่กล่าว

แต่ตัวข้างต้น เจ้าของรถผู้ไม่ได้พยายาม นักหนา ถึงเสียค่าค่า โทรวเดช
 ขอให้เจ้าพนักงาน จดทะเบียนมา ก็ไม่ได้ รับผิดชอบ สัมหมาย ในที่สุดเมื่อ
 ได้เสียเวลาเคี้ยว รถขาด ประโยชน์ไปบ้างแล้ว จะทนต่อไปไม่ได้ ก็ต้อง
 ตาม คนขับ ซึ่งตาไป ชุระนน กดบ

อีกรายหนึ่ง ในจังหวัด เดียวกับ ตกถ้าว มาแล้ว ผู้หนึ่ง มีรถ อยู่
 ก่อนมีการ จดทะเบียน แต่อยู่ใน อำเภอ นอก เมือง เมื่อ เจ้าพนักงาน
 จดทะเบียนไป จดทะเบียน ที่ จังหวัด นั้น เป็นฤกษ์ฝนไม่ สามารถ จะนำ รถไป
 จดทะเบียนได้ แต่พอ ฤกษ์แดง นำรถเข้าไป จดทะเบียน ต่อ นายไปรษณีย์
 ก็ไม่สำเร็จ โดยเหตุผล ตกถ้าว แล้วจะรอ อยู่ที่ขาด ประโยชน์ ต้อง
 นำรถไปหา เจ้าพนักงาน ทะเบียน ยิงจังหวัด ที่ท่าน อยู่ทาง คง ๓๐๐๐ เส้นเศษ
 หนึ่งไปมา ก็ ๖๐๐๐ เส้นเศษ (อย่างทาง บ้านนอก) จึงเป็นอัน สำเร็จผล

ข้าพเจ้าได้ ถ้าวพอเป็น ตัวอย่าง ๒ เรื่อง แต่เพียง จังหวัด เดียว ผู้
 อ่าน ก็เห็นพอ จะเข้าใจ ได้แล้วว่า การ จดทะเบียน รถยนต์ หัก เมือง
 ในเวลานี้ สะดวก หรือลำบาก ยากเข็ญ เพียงไร (ใน หัวเมือง ที่มี
 เจ้าพนักงาน ประจำ คงสะดวก)

การเคี้ยวรถยนตรับคน โดยส่วนแต่สินค้าตามหัวเมืองก็เป็นประโยชน์
 แก่การค้าขาย แต่ทั้งเป็น ประโยชน์ ในการ นำสินค้า บอรรถไฟ ด้วย การ
 จดทะเบียนรถ กดี การอำนวยความสะดวก รถไฟ กดี การทะนุบำรุง การค้าขาย
 ให้เจริญ กดี ในปัจจุบันนี้ อยู่ในความ อำนวย ของบุคคล คนเดียว คือ
 กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม ความสำคัญอยู่ที่ให้ความสะดวก แก่บุคคล
 ผู้มีกิจการ เกียวข้อง อย่าให้เสียเวลา เสียผลประโยชน์ จนเขาเบื่อหน่าย
 ก็จะได้ รับความ นิยมชมชื่น และชอบ บุญคุณ จากราษฎร ผู้จำต้อง ทำงาน
 เกียวข้อง ถ้าการ จะได้ เป็นไป ตรงกันข้าม ก็น่าเสียดาย แดเสียใจ จึง

หวังในความ แก่ ไซ ของกระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม อันจะเป็นหน้าที่
รักษาพระราชบัญญัติ

ข้าพเจ้า อยากจะกล่าว เตย ไปถึง เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่ อัน
มีหน้าที่เกี่ยวข้องของแก่การนี้ คือ การตรวจตราจับกุมผู้ ตระเมิดพระราชบัญญัติ
นี้แต่ ขอบังคับ อันเป็นส่วน หนึ่ง ของพระราชบัญญัติ ถ้าหากว่า กิจการ
ทางฝ่าย รัฐบาล ยังทำให้เขาไม่ได้ หรือได้ แต่ไม่ พร้อมมูล จึง เป็นเหตุ
ให้เขาทำผิด ลงด้วยความ จำเป็น อันเกี่ยว แก่ผิดได้ ผิดเสีย ของเขา ถึงว่า
เจ้าพนักงาน จำเป็นต้อง รักษาอำนาจ พระราชกำหนด กฎหมาย ก็ไม่
ควรผ่อนผัน หรือตดตาวาค้อกปรบปรุกัน เพียงยอมเยาะ เบามอบ้างหรือ?
หรือ เกรงว่า กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม จะรุก ดูกี่ไม่ น่าจะเป็นได้
เพราะการ ที่ ต้องผิด นั้น จะลงโทษ แต่ ฝ่าย เจ้าของ รถ ฝ่ายเดียว ก็ไม่
เป็นธรรม เราจะไม่ควร เขาการกระทำ อันไม่ควรบงกช ให้ เป็นความผิดชัด
แก่ เจ้าของรถ ของเจ้าหน้าทผู้ จดทะเบียน มาเป็นเครื่อง ตดหย่อนผ่อน โทษ
เจ้าของรถ บ้างหรือ ?

เมื่อได้ กล่าวมา ถึงเพียง นี้ จึงกล่าว กิจการ เล็กน้อย อันเกี่ยว
แก่การ จดทะเบียนรถ เสียด้วย ที่เดียว การจด ทะเบียนรถ แด คนขับ รถ
หัวเมือง นี เมื่อมา อยู่ใน หน้าที่ ของเจ้าพนักงานผู้ทรงไว้ ซึ่ง วิชชาข้าง
คิดว่า จะได้ รับการ ตรวจตราโดย ถี่ถ้วน ตดอดจน คนขับ ก็ น่าจะ ถูก
ได้เพียง หรือสอบได้ โดย ตระเอียด แต่ ก็ ดัดอก ที่ท่าน โปรด ผ่อนผัน ให้
ความสะตอก เป็นอันมาก หากต้องซักไซ้ อย่างที่หนักไม่

อักษร ย่อนามเมือง แดเดชดำดับ ทะเบียน รถยนต์ ซึ่งตดท้ายรถ นั้น
ก็ดูน่า สะดุดใจ อยู่ คือ อักษร ย่อนามเมือง เป็น อักษรไทย แต่ ตัวเดช
ดำดับ ทะเบียน เป็นตัวเดช ฝรั่ง เช่น จังหวัด อ่างทอง แผ่นป้าย ตดท้าย รถ

ก “อ.ท. 0001 อ.ท. 0002 ฯลฯ” เลขป้าย ติดท้ายนี้ เข้าใจว่า
 มีใช้ แต่เลขลำดับ ทะเบียนให้รู้ ว่ามรดกเท่าไร แດวอย่าง เดียว แต่ประสงค์
 จะทำ ความหมายรู้ แก่คน ทวไป เพื่อได้ ดั่งเกตง่ายในเมื่อ รอดคน นั้น ๆ
 มีเหตุการณ์ เกยวของ คนตาม ชนบท มนอยคน ที่จะอ่าน เลข ฝรั่ง เป็น
 เว้นแต่เด็ก ซึ่งได้เรียน แต่ปฐุมปีที่ ๓ ไปแล้ว แต่ถ้าใช้ เลขไทยแล้ว ทั้ง
 เด็ก ทั้งผู้ใหญ่ จะอ่านออกทวกัน แดจะไม่ ข้างหน้าเป็นไทย ท้ายเป็นฝรั่ง
 ซึ่ง ดูชอบกต แต่ผู้นอนจะเห็น เป็นเก้ ข้างเจ้าจะ ครไป อย่างไร นั้น

ขอ อภัย

แผนผัง

สำหรับหัวเมือง

ถึงเวลาควรตำริจตบ้างหรือยัง?

(จากหนังสือ พิมพ์ ไทย ฉบับวันท ๑๘ มีนาคม ๒๔๗๐)

แผนผังสำหรับ มณฑล, จังหวัด อำเภอ ตาม หัวเมือง น่าจะมี เป็น
ยุคมา แล้ว นม นาน เพราะ ความ เจริญ ใน การ ก่อ สร้าง และ การ
เพาะปลูก ย่อมก้าวหน้าไป โดยรวดเร็ว เมื่อการก้าวหน้าในการก่อสร้าง
เคหะสถานบ้านเรือนไปเท่าใด การตัดถนนหนทางอันเป็นเครื่องประดับ
บ้านเมืองให้งดงาม แต่เป็นความสะดอกในการไปมาค้าขาย ทั้งการ
ปลูกสร้างสถานต่าง ๆ สำหรับราชการก็เป็น การตัดขาดยากเข็ญจน เพราะ
จะต้องเสีย ค่าเสีย หายในการ รื้อ ถอน เคหะสถาน บ้านเรือนของประชาชน
มากมาย แต่จะทำเพียง ฉะเพาะ อานุภาพ ของ เจ้าพนักงาน ปกครอง ท้องที่
ก็จะไม่สำเร็จ ในที่สุด ก็ต้อง ทุ่ม โคน โป้ช โดยอาศัย พระบรม เสด็จอานุภาพ
คือ ประกาศพระราชกฤษฎีกา การเพียงไม่มากแต่เมื่อ ยังไม่มีเหตุอันควร
ก็ คงไม่เป็น พระราช ประสงค์ที่จะแผ่ พระบรม เสด็จอานุภาพตงนให้ พุ่มเพอย
ขอให้ ตูแต่ในพระมหานคร ใน ปัจจุบัน เป็นตำราเกิด กว่าจะตัดถนน
ได้ แต่ ตะสาย โดยมาก ต้อง พระ อคินเดช ช่วย ต่าง ฝนาญ แล้ว จึงได้ มี
พระราชกฤษฎีกา ตาม เเนอง ๆ ถ้าได้ มี แผนผัง เสีย แต่เมื่อ ๓๐ ปี เศษ
ล่วงแล้ว ครัง ยงต้อง เสด็จ พระราช ดำเนิร ทอดพระเนตร การ ได้ ซึ่งช้า
ที่ หน้าวัด สุกศัน โดย กระบวน ช่างพระทนต์ บ้าน นการ ถนน หน ทาง แต่
ความ งดงาม ของ กรุงเทพ พระมหานคร จะมี ก้าวหน้าไปไกลกว่าบัดนี้

หรือ ก็เมื่อควอดอย่าง มืดงั้น จึงทำให้ ชาวเจ้า คิดว่าเป็นการสมควรอย่าง
 ึ่ง ที่จะให้มี แผนผัง สำหรับ มณฑล, เมือง และ อำเภอ เสีย แต่ เวदान ซึ่ง
 เป็น เวดา ที่ยังไม่ ส่าย เกินไป

นอกจาก ปัญหา ที่ จะต้องให้ ค่า เสีย หายใน การ รื้อ ขน ปลูก สร้าง
 เคะระ สถานที่ บ้านเรือน แพง สำหรับ การเพาะ ปลูก ก็แน่ ว่าไม่มี เวดาชุด
 อดย หรือ คงที่ ึ่ง วัน ความเจริญ ก็ ึ่ง จะวิ่งไป ข้างหน้า ราคาที่ดิน
 ึ่ง จะยังสูง จน จน ถึง ดิบดิว ใน เวदान ทคน ึ่งว่างอยู่มาก แต่ ถึง
 ึ่ง ึ่งไม่ว่าง ราคา ก็ ึ่งไม่ สู้กระไร ถ้าได้ แผนผัง ให้ ยุติแล้ว หวงห้าม
 ึ่ง ทคน ึ่งจะเป็น ถนน ถนนทาง แต่ เป็น ที่ สำหรับ ก่อสร้าง สถานที่ ราชการ
 แต่ ตำราณ ประโยชน์ ึ่งไว้ เสีย แต่ใน เวदान ึ่ง ก็จะเป็น ความ สะดวก ทง
 ทางราชการ แต่ ประชาชน ที่จะไม่ ต้องได้ แต่ ถูกได้ ที่ แต่ เสีย เงิน มาก
 ึ่ง ด้วยกัน เมื่อ ถึง เวดา ต้องทำ ใน ึ่งหน้า การ ทำนุ บำรุง ก่อสร้าง บ้าน
 ึ่ง เมือง ึ่งจะเป็น ไป โดย ถูก ต้อง ด้วย ลักษณะ ตำราณ สู้ สะดวก กว่าไม่มี
 ึ่ง แผนผัง ดัง ใน เวदान ึ่ง เป็น แน่นนอน

เพราะ เหตุ ที่ไม่มี แผนผัง สำหรับ เมือง ให้ เป็น ยุติ นอกจาก ที่ จะ เห็น
 ึ่ง ได้ ว่า ต้องมี โทษ ในอนาคต ดัง กดาวแล้ว ใน อดีต จนถึง บัคยุบนั้น ก็ ได้ เกิด
 ึ่ง โทษ มาแล้ว เป็น เอนก เพราะ เกิด แผนผัง อีก อย่าง ึ่งหนึ่ง คือ แผนผัง
 ึ่ง ในใจของ ผู้ไป เป็น ึ่งใหญ่ เป็น ประชาชน ใน ึ่งนั้น ึ่งใจ บุคคล ไม่ เหมือน กัน
 ึ่ง เห็น ดี เห็น งาม ต่าง กัน ึ่งมีความ สะบาย ต่อ บาป มาก บ้าง น้อย บ้าง
 ึ่ง ต่างกัน ึ่ง ทงการ เป็ดยณ แปลง ตัว บุคคล ผู้ปกครอง ท้องที่ ก็ บ่อย ึ่ง จึง
 ึ่ง เป็น เหตุ ให้ การ ทะนุ บำรุง บ้าน เมือง ึ่งมีการ ทำถนน ถนนทาง เป็น ต้น ึ่งอันควร
 ึ่ง จะ กาว หน้า ไป มาก แล้ว นั้น ึ่งกลับ ต้อง เป็น อยู่ เพียง เท่า ที่ เรา เห็น
 ึ่ง อยู่ใน เวदान ึ่ง เพราะ การ ดำเนินการ เป็น ไป ตามใจ บุคคล เทศา,

ผู้ว่าราชการจังหวัดคนนั้นมาเห็นควรตัดถนนหนทางไปทางนั้นจะเป็น
 ประโยชน์แก่การไปมาค้าขายของประชาชน ดงมือตัดไปโดย
 เกณฑ์แรงราษฎร (ในเวลาดังนั้นจะเกณฑ์ได้) ทำไปครั้ง ๆ งดงาม
 ย้ายตัวบุคคลเทศาผู้ว่าราชการจังหวัดอีกคนหนึ่งมา ความเห็นไม่
 ดงรอยกัน เห็นควรตัดไปอีกทีหนึ่งไม่ต่อของเดิม คงเกณฑ์ราษฎร
 ทำถนนหนทางไปใหม่ตามใจตน ของเดิมก็โทรมของใหม่ก็ไม่ทัน
 แล้วย้ายตัวบุคคลอีก ผู้มาใหม่ไม่เห็นประโยชน์ในการทำถนนหน
 ทางยิ่งกว่าการนั่งรถ ๆ เขียน ๆ อยู่กับที่ทำการ การถนนหนทางที่
 ทำค้างก็เคยดับเดือนคนไม่ไ้บ่หมยาจนเป็นป่าไป หนักมือเข้าอายุพรม
 คือราษฎรก็เหนื่อยเปล่าไม่ได้รับประโยชน์อันใดจากแรงที่ตนได้ทำไป
 ทำให้บังเกิดความเบ้อหน่ายในการบังคับบัญชาของเจ้าพนักงานท้องถิ่น
 เท่ากับสอนให้ราษฎรกระด้างจน การที่เป็นไปทางนี้ถ้าเกิดชนด้วยความ
 เห็นโดยสุจริตในใจก็ทำเนา ชาวเจ้าขอรับประทานโทษ บางทีถนน
 ที่ตัดไปนั้นมันจะไปทางทิศใดทิศหนึ่งอยู่จนทำให้เสียความงดงามของ
 บ้านเมืองไปก็มีเป็นที่น่าเสียดาย บรรรมย์เป็นเมืองหนึ่งในอีกหลาย
 เมืองที่เบียดงั้นจนรถไฟถึงสถานีบรรรมย์ แล้วยังแต่ไม่เห็นว่ามีเมือง
 อยู่ที่ไหน เพราะถนนจากสถานีนั้นได้ตัดวกเวียนไปในทิศของเอกชน
 ยิ่งกว่าที่ตัดปรารถนาจะตัดไปจากสถานีให้เชื่อมกับตัวเมือง
 ที่ชาวเจ้ากล่าวมาแลดู ยกตัวอย่างแต่ถนนหนทางอย่างเดียวก
 แม้การอย่างอื่นมีการบิดทำนบ บำรุงเหมืองฝาย เป็นต้น ก็มักจะ
 เป็นไปในทำนองเดียวกัน เป็ดย่นตัวบุคคลผู้ซึ่งคนหนึ่งมักจะปรวน
 แปรไป อีกอย่างหนึ่ง ความสวยงามของบ้านเมืองก็เสียไป บางทีต้อง
 ไปค้างแรมอยู่ไม่รู้จากแต่ราษฎรก็ไม่ได้รับความสุข แต่ประโยชน์

ใน เรี่ยวแรง ของคน เองที่ลงไป อัน การ กะเกณฑ์ แรง ราษฎร นั้น ถ้าผู้
 ทำ ๆ เพื่อประโยชน์ แต่ ความสุข แก่ราษฎร เอง แต่ รู้จัก การผ่อนผัน
 กะเกณฑ์ กันพอ เหมาะ พอดี แก่ เวลา อย่าให้ ชาวแก่ถูกกด ทำมา
 หากิน ของเขา อย่ารุนแรง แก่เขาเกินไป อย่าทำให้ เขาระแวงสงสัย
 ว่าการ กะเกณฑ์ นั้น เหลื่อม ถ้าไปใน ประโยชน์ ส่วนตัว ถึง ว่า เมื่อเขา
 ก่าตง ทำงาน ทกะเกณฑ์ นนอยู่ จะรู้สึก เดือด รอน เพราะ ต้องเห็นจ เห็นอย
 แต่ ถ้าการนั้นได้ บันดู สำเร็จ เป็น ผลให้บัง เกิด ความ สุข ความ สะดวก แก่
 ราษฎร ได้จริง ความเดือดร้อน ก็ยอม อดตายไปในเมื่อได้ เห็นผล คือ
 ความ สุข ความ สะดวก อันเกิด แต่เรี่ยวแรงที่ตน กระทำนั่นเอง

นอกจาก ถนนหนทาง ยังสถานที่ทำราชการ บ้านข้าราชการ ฯลฯ
 ก็ อีกเหมือน กัน คนน มาเห็น ควรทำ ตรงนี้ ส่งวน ที่ดิน และกะการ
 ไว้ แม้แต่ คนใหม่ ที่มาจะได้ ทราบ ความคิด ความอ่าน ของ คนเก่าแล้ว แต่
 โรค ที่ไม่ ทำตาม หรือ ต่อ กันคิด สันดาน บ้าง โรค เห็นแก่ ประโยชน์
 ส่วน ตัว เป็นยิ่งใหญ บ้าง การ ก็เปลี่ยนแปลงไปไม่ คงตาม ความ คิด
 เห็น ของ คนเดิม และ ถึงเป็น เหตุให้ งานค้าง เตง อยู่ไม่รู้ แล้ว จนตัวไม่
 ตัวได้ พัดดี พลายศูนย์หายก็มี บางที่ถึงเป็น เหตุตัดประโยชน์และความ
 สะดวก ของ คนหมู่ มาก ด้วยซ้ำ จึงดู ที่ ว่าการอำเภอพนม สำนคาม
 จังหวัด ฉะเชิงเทรา เดียวกัน เกิด ว่า เหตุใด จึงย้ายมาจาก หมู่บ้านท่าเกวียน
 อัน เป็นบ้านใหญ่ ซึ่ง มีตลาด คบคอง มาตั้ง ใน ตำบลคน แต่โปรด สืบ
 ประวัติ การ ที่ว่าการ อำเภอ โดย มาก อำเภอใน มณฑล นครชัยศรี และ
 โดย ฉะเพาะใน จังหวัด สุพรรณบุรี เกิด ว่า เป็น มา อย่างไร และที่ ที่เป็นตลาด
 ข้าง อำเภอ นั้น เป็น ของใคร มา ก่อน ทั้ง นี้ ก็ เพราะ เราไม่ มี แผนผัง
 สำหรับ มณฑล เมือง แต่อำเภอให้เป็น ยุติ จะควร อย่างไร เป็นไปตาม

ใจ บุคคล นอกจาก การทำงานไม่ ติดต่อกันแล้ว ยังเป็นภัยแก่ผู้ ใจเซดา
 อีก ด้วย บางแห่ง ผู้ อำนวยการ ก่อ สร้าง แม้ จะทำ ด้วย ความสุจริต แต่
 เพราะ มิได้ แດดู การ โทด ถึง คราว จำเป็น หรือ มีเงินต้องสร้าง แต่ณะเพาะ
 ศาสดากดาง ก็ไม่ดู นึก ว่า เราจะมีการ ก่อสร้าง อะไร ต่อไป ภายหน้าอีก
 สุดแต่ จะมท ก็แห่ย ดงไป เป็น เหตุให้ การ ก่อสร้างไม่ เข้า แถงเข้า แถง กัน
 ก็เคย มีมา แดว

ถ้า แม่ กระจะ ทรวง มหาตไทย แน่ ว่า ควร ทำ แผน ผัง สำหรับ มณฑล
 เมือง แด อำเภอ แดวก็ ไม่ ควร ดิม จุงเอา กระจะ ทรวง พาณิชย และ คมนาคม ซึ่ง
 อำนวยการ รถไฟ แด ทางไป เข้า เกดยว ด้วย อีก กระจะ ทรวง หนึ่ง เพราะ
 เหตุว่า ทางรถไฟ หดวง ไดผ่าน มณฑล เมือง แด อำเภอ ไป แดวก็ มาก ก่าตั้ง
 จะผ่าน ไป อีก ในอนาคต ก็มี แดะ เพราะ เหตุว่า กรมรถไฟ ก็ถือ เป็น รัฐพาณิชย
 เลี้ย จริง ๆ แผน ผัง ของรถไฟ กับ มณฑล จังหวัด แดะ อำเภอ จึง ไม่
 ดู จะดง รอย ติดต่อกัน ได เดย เช่น ที่ สุรินทร์ สถานีใหญ่ แด โรง พัก
 ดินค้ำ น่าจะ อยู่ ที่ เมือง สุรินทร์ อัน เป็น เมือง อยู่ แดว แดะ เป็น จุด ทาง รวม
 คอ ทาง เกวียน ที่ จะขน ดินค้ำ มา จาก อุมต ชุขันธ์ รอยเอ็จ มหาสารคาม
 กาฬสินธุ์ (สองเมือง ข้างต้น ถ้า ทางรถไฟ เบ็ด ไป ถึง ก็ เป็น อันหมด บัญหา)
 ถ้า ได ดงหน เมือง สุรินทร์ ก็ จะ ครก ครน วนอก แต่ การ กดบตรง กันข้าม
 ที่ พก รถจักร โรง เก็บ ดินค้ำ ฯลฯ กดบ ไป อยู่ ตาชี คง อยู่ ที่ สุรินทร์
 แต่ สถานี กับ เวื่อน นายสถานี หดง นำ เอ็น ดู อยู่ สอง หดง เดย วน ทราบ
 แวด ๆ มา ว่า กรม รถไฟ ก่าตั้ง ตาชี จะ ย้าย โรง เก็บ ดินค้ำ มา ไว้ ที่ สุรินทร์
 เพราะ อยู่ ที่ ตาชี ไม่ มี ดินค้ำ จะ เก็บ

การ ส่ง วน สัตหิ ทดิน ของ กรมรถไฟ นั้น นอก จาก ที่ อัน เป็น ชาน
 ทาง รถไฟ แด ชาน สถานี แดว บางแห่ง ยัง ส่ง วน สัตหิ ไว้ มาก ๆ ราษฎร

คนใด ต้องการ ปลูกสร้าง ก็ต้อง เข้า จาก กรมรถไฟ ดัง เช่นที่ บริเวณ
 สถานี ห้วยทับทัน เป็นต้น แม้ทางราชการ กรมใดจะพึงประสงค์ เพื่อ
 ประโยชน์ราชการ หรือ สาธารณประโยชน์ ถ้าเป็นที่ที่ กรมรถไฟ
 สงวนสิทธิ์แล้ว ก็คงแล้ว แต่ความพอใจของ กรมรถไฟ แต่ก็ดูเหมือน
 กรมรถไฟไม่มีความประสงค์ที่จะแต่ดู ประโยชน์ของสาธารณชน หรือ
 ประโยชน์ราชการทั่วๆ ไปให้ ไกลเกินกว่า ประโยชน์ของกรมรถไฟ ออก
 ไปนัก ดังจะยกมา กล่าวในที่นี้พอเป็น ข้อพิจารณา ก็น่าจะเรื่องหนึ่ง คือ
 ที่ว่าการ อำเภอเมือง พิษณุโลก แผนผังการก่อสร้าง แต่เดิม เมื่อรถไฟยังไม่ชั้ไปถึง ความเจริญในการไปมาค้าขาย
 อยู่ทางด่านน้ำ น่าน การปลูกสร้าง ที่ว่าการ อำเภอ จึง หันหน้าออกไป
 ทางหน้า ครั้นทางรถไฟ ชั้ไปถึง แล้ว ความเจริญก็ ไต่ตามหน้า
 เป็นหลัง ที่ว่าการอำเภอ เป็นไม้ ไม่มี วิทยาลัย กลับหลัง หันไม่ได้เอง
 จึง กลายเป็น กลับ หลังหันให้ทางรถไฟ แต่ก็เข้าเขตต์ ชะวภาพ จนคน
 ไม่หาญ ชั้ไป ทำงาน หรือ ทำกิจ ชุระ บนนั้น เป็นอันต้อง ปลูกโรงทำ
 งาน กั้น ข้างต่าง เมื่อ ประมาณ ๕-๕ ปี มาแล้ว กระทรวงมหาดไทยให้เงิน
 สร้าง ที่ว่าการ อำเภอใหม่ จึงได้เตรียม การ ก่อสร้าง หันหน้า หาดทางรถไฟ
 แต่ ถ้าว่า ด้วย ความ สบายงาม ของ อำเภอแล้ว จะต้อง คัด ถนนแยก จาก
 ที่นี้ จาก ด่านน้ำ มาสถานีรถไฟชานไป กับทางรถไฟ ผ่านหน้าที่ว่าการ
 อำเภอ แต่ที่ว่างที่ อยู่หา พอที่จะเป็นถนน พองามไม่ สุ่มหเทศาภิบาล
 มณฑลพิษณุโลก จึงบอก ขอ อนุญาต คัดถนน กั้นเข้าไปในที่ ๆ กรมรถไฟ
 สงวนสิทธิ์เพียง เด็ก น้อย (ดูเหมือน กว้าง ประมาณ ๓๐ ศอก
 ณะส้ม กับที่ดินนอกเขตต์ เป็น ๕ วา) เมื่อ มี ใจหมาย เตือน กรมรถไฟ
 หาดยหน้าแล้ว ก็ได้รับตอบว่าได้ ให้พ่อค้าเช่า ปลูกห้องแถว เสียแล้ว ดังนี้

จึง เห็น ว่า การ จัด การ แผนผัง สำหรับ มณฑล เมือง แด อำเภอนั้น ควรให้
มี ผู้ บัญชา การ กรมรถไฟ แด กรม ทาง เป็น กรรมการ พิจารณา วาง รูป ให้
เกี่ยวเนื่อง กันไป อย่าให้ รัฐบาล มหาด ไทยไป อย่าง หนึ่ง รัฐบาล นิชย์ ไป
อย่าง หนึ่ง

เมื่อ ได้ กำหนด แผนผังไว้ แด จะ ต้อง กวดขัน มิให้ ใคร แก่ ไข เพิ่ม
เติม ให้ ผิดไป จาก แผนผัง นั้น ก่อน ได้ รับ อนุญาต จาก กระทรวง มหาด ไทย
หวัง ว่า ถ้า การ จะ ได้ เป็น ไป ได้ ตง บัณชาน อัน ขำ พเจ้า ตังไว้ นความ บกพร่อง
ต่าง ๆ ที่เป็น มา ซึ่ง ได้ พรรณนา มา โดย ยืด ยาว น่า ทำ ให้ ผู้ อ่าน เกิด
ความ ว่า คาญ น กคง จะ หมด สั้นไป การ งาน กคง จะ ได้ ทำ ติดต่อกัน แด
คืบออก ได้ สะดวก

ใน ที่ สุด นี้ ขอ ตัง ปวารณา อีก อย่าง หนึ่ง ว่า พระราช บัญญัติ
แผนผัง ซึ่ง ทราบ ว่า ได้ ร่าง มา นาน แด นั้น คง จะ ถึง ที่ สุด แห่ง ความ เป็น
ร่าง กดับ เป็น ตอจริง ขน สักครา หนึ่ง

ความเป็นไป

ในเรื่องป่าไม้ กับความเป็นอยู่ของราษฎร

กล่าวตามมติของ “ จันทรภา ”

ผู้หมายส่งเสริมประโยชน์อันงามให้แก่ชาติ

(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๗๓)

ในบรรดา ภูมิสมบัติ อันเกิดขึ้นเองใน ประเทศ สยาม มีป่าไม้ เป็น
มิ่งขวัญ ของ ประเทศ อยู่อย่างหนึ่ง ซึ่ง อำนาจ ความสมบูรณ์ พูนทรัพย์
ให้แก่ ประชาชนนับแต่ บันดาลให้ พนแผ่นดิน ชุ่มชื้น ควร แก่การ เพาะปลูก
และให้ความสะดวก ในการ ปลูกสร้าง เคหะสถาน บ้านเรือน ตลอดจน เป็น
ประโยชน์ แก่ การ กสิกรรม ในที่สุด เป็น ดินค้า ใช้ออก รายใหญ่ รอง
แต่ ดินค้า เข้า ดงมา รัฐบาล ของ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้ เอาใจใส่
ให้ความ อารักขา แก่ การ ป่าไม้ มา แต่โบราณ กาด แต่การให้ความ
อารักขา นั้น ย่อม ยิ่ง หย่อน ตาม กาด ตลอดจน ถึง บัดนี้ เพราะป่าไม้
เป็นรัฐสมบัติ สำคัญของ ประเทศ และ เกี่ยวแก่ประชาชน ทั่วไปตั้งกาดมา
รัฐบาล ผู้ ให้ความ อารักขา จึง มี การ เกี่ยวพัน แก่ ราษฎร ใน เรื่อง นี้
เป็น ส่วนใหญ่ อยู่อย่างหนึ่ง ซึ่ง วิธี ดำเนินการ บางอย่าง ข้าพเจ้า เห็น
ว่าไม่สู้ จะ เป็นไป ใน ความ พอ ดึงัก ข้อใด บทใด ที่ การ ปฏิบัติใน
ระหว่าง ประชาชน กับ เจ้าพนักงาน เป็น วิธี ที่ ตึงเครียด เกินไป ขอนน
บทนั้น ถ้า หาก จะได้รับ ความ ลดหย่อนผ่อนผันหาความ สะดวกพอสมควร

แก่สภาพของประชาชนผู้มี ความจำเป็น ต้องใช้ไม้ท่วไปบ้าง ก็จะเป็น
บุญคุณ แก่ ประชาชน เป็นอันมาก

ข้าพเจ้า จะ พูด ถึง ไม้สัก เพียง เด็ก น้อย เพราะถึง ไม้สัก
เป็นไม้มีค่า และ เป็น สินค้า ขาออก อย่างดี แต่แหล่ง ที่ เกิด ส่วน มาก
ก็ใน มณฑล แลพ เหนือ แต่ เป็น ไม้ที่ รัฐบาล ให้ ถูก ขาด ไป แล้ว โดย มาก
จึงมีส่วน เกี่ยวพัน แก่ การ เติงชีพ ของ พสกนิกร ทั่ว ไป น้อยกว่า ไม้ กระจา เตย
แต่ จะ ไม้ ก่อตัว ถึง เลี้ย บ้าง เดย ก็ ดู จะ ขาด ไป

แต่ เดิม มา เมื่อ การ ปกครอง มณฑล ภาค พายัพ ยัง จัด เป็น เมือง
ประเทศราช อยู่ นน บรรดา กิจการ ต่าง ๆ ใน พน บ้านเมือง รวม ทง เงิน
ผล ประโยชน์ ทเก็บ ได้ ก็ ยอม สัก ขาด อยู่ใน เจ้า ผู้ ครอง นคร ทง สัน ตอด
จน การ ไม้สัก ก็ เช่น เดียว กัน เป็น แต่ ถึง งวด คราว ก็ ให้ ถวาย ต้น ไม้ เงิน
ทอง แต่ เครื่อง ราชบรรณาการ ตาม ที่ กำหนด ไม้ เป็น ราชประเพณี ก็ เป็น
อัน ได้ ราชการ แม้ การ คอบคุม การ ทำ สัญญา กับ ชาว ต่าง ประเทศ
ใน การ ให้ เช่า ถิ่น ภูมิ สัมบัติ บาง อย่าง มี การ ไม้ เป็น ต้น ก็ ดู เหมือน
จะ รวม ๆ อยู่ใน เจ้า ผู้ ครอง นคร นน ๆ ทาง รัฐบาล กต่าง ดู แต่ ไป ไม้
ใคร ทง ถึง แต่ ทง มี ได้ มี การ ห้าม หวง มี ให้ เจ้า ผู้ ครอง นคร ทำ สัญญา
ดง นน ด้วย

การ ทำ ไม้สัก ใน ยก ที่ ก่อตัว ถึง นี ส่วน มาก ตก อยู่ใน มือ คน
พนเมือง อัน ได้ รับ อนุญาต จาก เจ้า ผู้ ครอง นคร ให้ ทำ ตาม จำนวน
อัน พอ แก่ ก่อตั้ง และ ความ สามารถ ผล แห่ง กิจการ ที่ มอง เห็น ใน
คณ น คอ.—

๑ เมื่อ ผู้รับ อนุญาต ให้ ตัด พนชัก ดาก ไม้ เป็น คน พนเมือง กรรมกร
ซึ่ง เป็น ลูกจ้าง รับเงิน หรือ รับ ไม้ เป็น ส่วน แบ่ง ก็ เป็น คน พนเมือง จึง

เป็น ความ สะดวกใน การ แสวง หา อาชีพ ส่วน น ของ คน พน เมือง ทัว ไป

๒ ไม่ท อด พ้น ชักตลากมา ได้ ๆ จำหน่าย ใช้ ในกิจการ สำหรับคน พนเมือง มี การ ปลูก เคหะสถาน บ้านเรือน แวดวง อาาราม เป็น ต้นเลยจน พอ แก่ ความ ต้องการ เหลือเท่าใด จึง ต้อง ลงมา จำหน่ายกรุงเทพ ฯ เคหะสถาน บ้านเรือน ของ คน พนเมือง ใน ยุคนั้น ที่ ยัง เหลือให้เห็นใน เวदान จึง เป็นไม้ สัก อย่าง มั่นคง ตอดจน หลงคา ก็ มุง ด้วยไม้ สัก

๓ สิ้นค้าไม้ สัก ฆาออกน้อยไปไม้ สักที่อยู่ในป่าลึก ๆ ออกได้น้อย เพราะ การ กระทำ เป็น การ ฉะเพาะ แรงคน กับ แรงช้าง

ต่อมา เจ้า ครอบ นครได้ทำ สัญญาให้ บริษัท ชาว ต่าง ประเทศ เข้าบ้าง ใน ยุคนั้น เป็น ยุคที่ รัฐบาลกลาง กาดัง เริ่ม จะ จัดการปกครอง มณฑล ทางภาคเหนือ ตามกาดสมัยที่ จะ เป็นไปได้ การ บำไม่รัฐบาล จึงได้ เริ่มจัดเอง ทัวไป โดยแบ่งส่วน ตดแต่ค่าตอให้ แก่ เจ้า ผู้ ครอบนครพอ สสมควรไม่น้อย กว่า จำนวน ที่เคยได้ อยู่ ซึ่งไม่ เป็นการ ตัด ประโยชน์ ของ เจ้านาย ฝ่ายเหนือ เหล่านั้น การที่ รัฐบาล จัดการ นน ส่วนมาก ก็ ให้ผูกขาด แต่ ผู้ ครอบ นครนั้น ส่วนมาก เป็น บริษัท ต่างประเทศ ผลใน ตอน น ปรากฏ คือ.

๑ การทำป่าไม้ส่วนมากตกไปอยู่ในมือคนต่างประเทศ กรรมกร ผู้ ครอบ จ้าง พวก ชมู, เกวียง, พะม่า, ๆ ต ๆ ก็ เข้ามา แทน คน พนเมือง เป็นอัน นบว่า อาชีพ ของคน พนเมือง ในส่วนนี้ ผิดตง

๒ เงินรูบิอันไหล เข้าเมือง ภาคนี้ ตามสายสินค้า บ้างแต่ การ บำไม้ก็ช่วยให้ เป็นสายใหญ่ จนเงินบาทต้านทานไม่ไหว อนึ่งยังเป็นปัญหา ที่ กระทบวงพระคลัง ยังชบไม่แตก จนทกวนน

๓ เพราะความมุ่งหมาย ของชาวต่างประเทศผู้ ครอบป่าอันเป็นส่วน

สำคัญ นั้น มุ่ง จำหน่ายไม้ ไป ต่าง ประเทศ โรงเตี้อยู่ที่ ตง ซน ก็ อยู่
 กรุงเทพฯ ฯ ซึ่งไม้ ลัก ทงหมด จึง ถูกส่ง ลงมา กรุงเทพฯ ฯ การปลุกสร้าง
 เคหะสถาน บ้านเรือน คตอดจน วัดวาอาราม จึง กลายสภาพ เป็น ไม้
 อย่างอื่น ซึ่งถ้า เราจะไปดู การ ปลุกสร้าง ใน จังหวัด ภาคเหนือ เรา จะ เห็น
 ผิดกัน เป็น ยุค ๆ ที่เคยดู ทงน เพราะการหาไม้ ลัก ยาก เข้า ในปัจจุบัน
 นเอง ถ้าจะหาไม้ ลัก ใน พนเมือง สำหรับ การปลุกสร้าง ที่ เชียงใหม่ หาได้
 ยาก และ แพงกว่า กรุงเทพฯ ฯ ข้าพเจ้า ได้ เคยถาม เจ้าพนักงาน ไม้
 คน หนึ่ง ว่า ทำไม ใน ไม้ ก็ พ้นไป จาก ความ ต้อง การ ของ ผู้รับ อนุญาต
 คิดค้น แล้ว จะ อนุญาต ให้ ราษฎร ถาก ทำ กระบอง มุงหลังคา จะ มีดีกว่า
 ปล่อยให้ ไฟป่าไหม้ เสีย หรือ ได้ รับตอบ ว่า ถ้า อนุญาต เช่น นั้น ตรวจยาก
 เป็นอัน ปล่อยให้ ไฟไหม้ ดีกว่า

๔ ไม้ ลัก ที่ อยู่ใน ไม้ ลัก ๆ ได้ ออก มา เบ็ด โฉม อด ผรัง ให้ ผู้
 ผูกขาด คิด เป็น ราคา สิ้นค้า ซาออก มากจน เป็น ตาเต่ง อัน มี นานัก
 กววง สิ้นค้า ซาเข้า อยู่บ้าง แต่ ถ้า ระวัง ให้ ซึ่ง ลงไป อีก ชั้นหนึ่ง ก็ จะ เห็น ได้
 ว่า เงิน ค่าไม้ ลัก ผ่าน เข้ามา ใน เมืองไทย จริง แต่ ก็ กลับ ไหล เข้า
 กระเป๋า ชาว ต่างดาว และ คตอด จน เงิน ค่าจ้าง กรรมกร ก็ กลับ เป็น
 ประโยชน์ แก่ กรรมกร อัน เป็นคน ต่างดาว ซึ่ง น่า จะ นึก ว่า เส้น โลหิตใหญ่
 ของเรา จางไป เส้นหนึ่ง เพราะ คัดประโยชน์ ตั้งแต่ กรรมกร ขึ้นไป

จะเป็นด้วย เหตุนี้ กระทบ ใน ตอนปลาย รัชชสมัย พระบาทสมเด็จพระ
 พระพุทธเจ้าหลวง บิรมหาราช รัฐประศาสนเทพ ทราบ ว่า ได้ ทรง พระ
 ราชดำริ ที่ จะ เปลี่ยนทาง ดำเนินการ คือ ไม้ ใด ที่ หมดอายุ สัญญา แล้ว
 จะ ไม่มีการ ต่ออายุ สัญญา อีก รัฐบาล (กรมป่าไม้) จะ เข้า จัดการเอง
 แต่ ก็ ทำ มา แล้ว เป็น บาง ไม้ เช่น ไม้แม่แจ่ม จังหวัด เชียงใหม่

เป็นต้น ปรากฏว่าได้ผลดีกว่าให้ผูกขาดมาก แต่จะเป็น เพราะ
 รัฐบาล ทำเอง ชาติ ประโยชน์ ณะเพราะ บุคคลไปหรือ เพราะรัฐบาลทำเอง
 ประโยชน์ ที่ได้ อกจากการผูกขาดไม่คุ้มความลำบาก อย่างใดอย่างหนึ่ง
 หรือ ทั้งสองอย่าง รวมกัน การ ดำเนิน รัฐบาล ประสงค์ ใน เรื่อง ดัง กล่าว
 มากได้ โดยเสด็จ พระบาท สมเด็จพระ บิรมหาราชไป ด้วยด้วยใน คราว ที่
 พระองค์เสด็จ ลี้ สวรรคต ต่อมา เมื่อรายได้ หมดอายุสัญญาที่ทราบ ว่า
 รัฐบาล อนุญาตให้ ต่อ อายุ เสมอ

ข้าพเจ้าได้ กล่าว ถึง บำไม่ สัก เป็น เตา ๆ พอ ควร แล้ง บัด นี้
 จะได้กล่าว ถึง บำไม่ กะยา เคย ต่อไป

บำไม่ กะยาเคย นี้ มี อยู่ เกือบทั่ว ไป เว้น แต่ใน ท้องที่บางจังหวัด
 อัน เป็น ที่ ราบ ดุ่ม ดัง เช่น จังหวัด พระนคร ศรีอยุธยา, อยุธยาบุรี, มิน
 บุรี, เป็นต้น เท่านั้น นอกจากไม้ อัน มี ประโยชน์ เช่น ไม้ดำ, แดง,
 เต็ง, รัง, ตะแบก, ฯลฯ แล้วยัง มี ของบำ อีก แขนกหนึ่ง ซึ่ง เป็น
 ประโยชน์ แก่การ อาชีพ ของ ราษฎร เช่น หวาย, เว้า, กะวาน,
 ชัน, นามนยาง เป็นต้น ไม้ แด ของบำ ทั้งหลาย เหล่านี้ ประชาชนได้
 อาศัยพวกนี้ นับแต่ ปดุงสร้างเหยาเรือน, ประกอบการ กสิกรรม เช่น ทำ
 คันไถ, ทำ รั้ว, ตัดอด จน แลวง หาไป แลก วัตถุ อื่น ๆ เช่น เครื่อง
 นุ่งห่ม เป็นต้น แต่ ความ ที่ ราษฎร ล้วนมากไว้ การ ศึกษา ชาติ ความ
 คิด ที่ จะ รักษา ภูมิสมบัติ สำคัญ นี้ ให้ เป็น ประโยชน์ ยด ยืนไป เป็น มฤตก
 แก่บุตรหลาน เห็นแต่ประโยชน์ ในปัจจุบันแต่ณะเพราะ คน การตัดฟันไม้
 ประกอบกิจส่วนตัว จึงไม่เข้าไปในความพอดีแก่ประโยชน์ ที่ตนจะพึงได้
 แต่ไม่พอดีแก่ความต้องการ เช่นอยากได้ พริกก็ตัดฟันไม้เอาไฟ สุ่มทำไว้
 พริกซึ่งจะได้ ราคาอย่างมาก ๑๐๐ บาท แต่ไม่ ทัดฟันแต่เผาเสีย ถ้า การ

คมนาคมดพอกที่ จะส่งไป ขายได้ ราคา นับจำนวนตั้ง ๓,๐๐๐ บาท ถึงปีที่
 ทำ อีก ก็ ตัดฟันไม้ ค่อยไปใน ที่ใหม่ ที่ เดิม ก็ ทิ้งไว้ ด้วย หมายาคา ซึ่ง
 เกิด เป็น เชื้อเพลิงใหม่ บ้างใน บริเวณ นั้น ซึ่ง เรา เรียก ว่าไฟ บ้าง ตกดิน
 ของบ้ำ ซึ่ง เป็น โภค ทรัพย์ อีก จำนวน หนึ่ง ที่ ประชาชนได้ อาศัยให้ หมด
 เป็ดองไป อยากรู้ ได้ กิ่งไม้ กิ่ง อื่น ๆ ทำ กงเกวียน สัก กิ่งเดียว แต่ จะ ตัด
 ฉะเพาะ กิ่ง จะ ลำบาก เพราะ จะ ต้อง บ้ายบน ขึ้นไป ตัด โคน ดง เดี่ยว
 ทงคน แด่ ตัด แต่ ฉะเพาะ กิ่ง เหลือ นน ทง แห่ง เป็น เชื้อเพลิง บ้าง อีก
 ต่อหนึ่ง ดึงเป็นต้น ภูมิ สัมบัต อนันตคาน เป็นของ พังสงวน เพื่อประโยชน์
 แก่ ประชาชน ทวไป เมื่อ บุคคล ผู้ ใช้นี้ ไม่ รู้จัก สงวน ตามควร เช่น
 ทารกไม่ รู้จัก ค่า ของทรัพย์ ที่ เป็น ประโยชน์ แก่คน รัฐบาล ซึ่ง เป็น
 ดึง บิดา มารดา จึง จำ ต้อง ปก บัง รักษา แด่ เป็น ดึง นมาแต่โบราณ กาด
 ดึงมีใน กฎหมาย เบ็ดเสร็จ มาตรา ๓๓ เป็น ต้น แต่ กฎหมาย บทนี้ ยัง แคร
 ไม่พอ แก่ ที่ จะ สงวน ภูมิ สัมบัตส่วนนี้ ได้ จริง รัฐบาล จึงได้ ตราพระ
 ราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงระเบียบกษาไม้ กะยาเตยร.ศ. ๑๑๘ ในพระราชบัญญัติ
 นนมาตรา ๘ ให้ อานาจแก่เสนาบดี ที่จะตั้งกฎข้อบังคับสำหรับ กำกับ การ
 ตัดฟันไม้ เพื่อ ประโยชน์ แก่การบำรุงรักษา ไม้ ตามสมควร และต่อมา
 ถึง พ.ศ. ๒๔๖๕ ก็ ได้ ตรา พระ ราชบัญญัติ รักษา ไม้ ซึ่งเป็น หลัก ตาม
 พระ ราชบัญญัติ นั้นให้ อานาจ แก่ เสนา บดี ผู้ บัญชาการ กรม ไม้ ไม้ ออก
 กฎข้อบังคับ เพื่อกำรักษา ไม้ คือ.

๑ ห้ามไม่ให้ตัดฟัน, เจาะ, เผา, กาน, ตีไม้ ไม้ หาของ ไม้
 ในที่ แห่งใด ๆ ตลอดจน การ อนุญาตให้ ทำ สิ่ง ที่ ว่านี้ ได้

๒ กำหนด วิธี การ ที่ จะห้าม หรือ อนุญาต ตามที่ กล่าวใน ข้อ ๑

๓ กำหนด ชนิด แด่ ขนาดไม้ ที่จะตัดฟัน ทง อัตรา ค่าภาคหลวง

แต่ การ ดัดหย่อน ยกเว้น ค่า ภาคหลวง แต่ ของบ้ำ ซึ่งบุคคล นำไปใช้
 ใน การ กุศล แต่ ประกอบกิจ ของ ตนเอง เช่น การ ปลูก สร้าง บ้าน เรือน,
 การ กสิกรรม แต่ การ จับสัตว์ นำ เป็นต้น

๔ กำหนด วิชา การ หา ของบ้ำ, วิชา ตัดเดียด, วิชา นามัน แต่
 เมาถ่าน

๕ ห้าม การ จุดไฟ อื่น เป็นเหตุให้ ไฟไหม้ บ้ำ กับ กำหนด การ
 อนุญาตให้ ถาง ที่ ทำไร่

พระราชบัญญัติ นี้ ให้ อำนาจ แก่ เลขาธิการ ที่จะ กำหนด โทษ ผู้ กระทำผิด
 ดงไว้ ใน กฎ ได้ ไม่เกิน ๖ เดือน หรือ ไม่เกิน ๕๐๐ บาท หรือ ทั้ง ๒ อย่าง

โดย อำนาจ ที่ พระ ราชทานไว้ ใน พระราชบัญญัติ นี้ เลขาธิการ
 กระทรวงมหาดไทย ซึ่ง ใน เวลา นั้น เป็น ผู้บัญชาการ กรมบ้ำไม้ ได้
 ออก กฎ ลงวันที่ ๓๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๖ ใจความ ใน กฎ นั้น ณะเพาะ
 ที่ เกี่ยว แก่ ประชาชน ทั่วไป ก็ คือ ถ้า ประกาศ ใช้ กฎ ใน เมือง,
 มณฑลใด สมุหเทศาภิบาล จะต้อง พิจารณา ดู ถ้า เห็นสมควร จะ ใช้
 กฎ ข้อยกเว้น ณะเพาะ ใน เขตต์ อำเภอบ้าง หรือ ตำบลใด ให้ ออก ประกาศ
 ให้ ราษฎร ใน อำเภอบ้าง หรือ ตำบล นั้น ทราบก่อน ไม่น้อยกว่า ๓ เดือน จึง จะ
 บังคับ ตาม กฎ ได้ (กฎ ข้อ ๒) ใน ข้อนี้ แปลว่า เมื่อ เลขาธิการ ได้
 ประกาศ ใช้ กฎ แล้ว ยังไม่ สำเร็จ ผล ใน การ บังคับ บัญชา ตาม กฎ
 เทศาภิบาล ซึ่ง อยู่ไกล แต่ ทราบ ความ เป็นไป ใน การ หา เดียง ชีพ ของ
 ราษฎร จะต้อง พิจารณา ดู ความ สมควร แต่ ออก ประกาศ ของ
 มณฑล อื่น จึง จะ สำเร็จ ผล ใน การ บังคับ ได้

นอกจากข้อความ ทว่าน ก็แบ่งประเภทไม้ เป็น ๒ ประเภท คือ ไม้
 หวงห้ามไม่ให้ ผู้ใด ตัดฟัน, กาน, ติ, เจาะ, ชักตาก, เดื่อยโดย

มิได้รับอนุญาต , ไม้หวงห้าม ๑ แด แบ่งไม้ประเภท หวงห้ามเป็น ๓
 ชนิดคือ ไม้หายาก ๑ ไม้มีราคามาก ๑ ไม้ไม้สู้มีราคา ๑ เด่นาบดีเป็น
 ผู้กำหนดชนิด ขนาด และ อัตรา ค่า ภาค หดวง ไม้ชนิดที่ ๑ นั้นห้าม
 มิให้อนุญาตให้ตัดฟัน นอก จาก จะ เป็น โดย คำสั่ง ของ สุ่มุห เทศาภิบาล
 หรือพนักงาน บำไม้ ประจำ มณฑลให้ ตัด ฟัน เพื่อ เป็น การ ทดลอง หรือ
 เป็น การ พิเศษ

การ ตัดไม้ ไซ้ ส่วน ตัว เช่นการ ปดุงสร้าง บ้านเรือน, ประกอบ
 กสิกรรม, จับสัตว์น้ำ, กับ เพื่อ การ กุศล ต้อง ขออนุญาต แต่ ยกเว้น
 ค่า ภาคหวง ถ้า เป็นไม้ ชนิด ที่ ๒ อนุญาตให้ ไม้ เกิน คราว ละ ๔ ต้น
 แต่ สุ่มุห เทศาภิบาล เมื่อได้ รับ อนุญาต จาก เด่นาบดี แล้ว มี อำนาจ ที่ จะ
 ประกาศ เว้นไม้ บาง ชนิด หรือ กำหนด จำนวนไม้ บางชนิด ที่ จะอนุญาต
 ให้ ตัดฟัน โดยไม่ต้อง เสีย ค่าภาคหวง นี้ได้ ไม้ ชนิด ที่ ๓ อนุญาตได้
 ตาม ส้มควร (กฎ ข้อ ๗-๘)

การ อนุญาต ตัดฟัน ซักดาไม้ ชนิด ที่ ๒ แด ที่ ๓ นั้น เป็น หน้าที่
 พนักงาน บำไม้ ประจำ มณฑล ประจำ จังหวัด ต่อ เมื่อไม่มี พนักงาน
 บำไม้ ประจำ จึง เป็น หน้าที่ กรมการ อำเภอ ทำแทน

นอกจาก ขอความ ทักตวงน ก บัญญัติ จรการออกใบอนุญาต ซึ่ง
 จะขอ ยกเว้น เสียไม้ น้ำ มากต่าง

ที่ ชาวเจ้า นำเอาใจความใน พระราชบัญญัติ แด กฎ มากต่างโดย
 ยดยาวนาน ก็ เพราะขอความ ที่ จะกล่าวต่อไป ถึงการปฏิบัติ ของเจ้าพนักงาน
 เกียวของ กน ถ้า จะไม่ กล่าว ขอความ เหล่านี้ไว้ ก็ จะ ทำให้เข้าใจ
 ขอความ ที่ จะ กล่าว ต่อไป ยาก ถ้า จะ ทำให้ผู้ อ่าน ราวคาญ บาง ก็ขอ
 ได้ เข้าใจ ตามขอแก่น แด โปรดให้ อภัย แก่ ชาวเจ้า ด้วย

การมีพระราชบัญญัติรักษาป่าแต่เมื่อความเสียหายของป่าไม้
 ยังไม่ เป็นไป เกินควร ดังนี้ เป็นการ สัมควร อย่างยิ่ง แต่ เพราะ ป่าไม้
 เกือบแก่ ความสุข แด อาชีพ ของ บุคคล ทั่วไป ความ เดือดร้อน หรือ
 ความ ร่มเย็น อัน มี แก่ ประชาชนใน เรื่องนี้ อยู่ที่การ ตัดหย่อน ผ่อนผัน
 หรือ การตั้งเครื่อง ของเจ้าหน้าที่ผู้ ปฏิบัติการ ตั้งแต่เสนาบดีผู้ บังคับบัญชา
 กรม ป่าไม้ ดังไป เมื่อ พิจารณา ดู พระราชบัญญัติแล้ว จะ เห็น
 ว่า เบ็ดทางให้ เสนาบดี ออกกฎไว้ กว้างขวาง จะ ตัดหย่อน ผ่อนผัน
 อย่างไร พอ มีให้ ประชาชน ทั่วไป เดือด ร้อน แดให้ การ รักษา ป่าไม้ ได้
 เป็นไป สัม พระบรมราชประสงค์ดัง พระราชปวารณใน ต้นพระราชบัญญัติ
 นั้น ก็ ทำได้ สดวก และ เมื่อ พิจารณา ดู กฎ ระเบียบ ลง วันที่ ๑๖
 กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๖ ดู ก็ ยัง ผ่อนผัน ห็นหา ความ สดวกให้ ประชาชน
 อยู่บ้าง ดัง ยกเว้นไม่เก็บค่าภาคหลวงแก่ผู้ตัดฟันไม้ ชนิดที่ ๒ แต่ที่ ๓ ใช้
 ประโยชน์ส่วนตัวเป็นต้น ต่อไปนี้จะได้อีกถึงวิธีดำเนินการบางประการ
 ของเจ้าพนักงาน เพื่อเป็นทางพิจารณา ว่าให้ ผลอย่างไร แก่ประชาชนบ้าง
 ในประเภทไม้ อะไร บ้าง ที่ควร หวงห้าม นั้น เสนาบดี ต้องประกาศ
 เป็น มณฑล ๆ เป็น ขรรดมา ที่ เสนาบดี อยู่ ห่าง ประชาชน และ ห่าง
 ป่าไม้ ประกาศ ของเสนาบดี จะให้ เหมาะแก่ความ เป็นอยู่ ของประชาชน
 และสภาพของป่าในที่นั้นได้ ยาก ประกาศของ เสนาบดีจึงมีผล เพียงบอก
 ซอว่าไม้นั้น ๆ ควรห้าม ความสำคัญจึงตกอยู่ที่ประกาศ สัมเหตุค่าภินาต
 จะคงดอกเฟ้น เหลือไม้อะไรไว้ ให้ราษฎร ใช้ สอย โดยไม่ต้อง ขออนุญาต
 และไม่ต้องเสียค่าภาคหลวงบ้าง ถ้าตั้งนั้นได้ ก็ไม่สู้ จะ เดือดร้อน ปานใด
 แต่ พฤติการณ์ ที่ เป็น มา ประกาศ เสนาบดี ก็ จาระนัย ซอไม้ ดังไป เสีย
 หมดต้น เกือบ จะ เหลือ แต่ ต้นหญ้า ข้างฝ่าย เจ้าพนักงาน ป่าไม้ อัน

เป็นเจ้าหน้าที่ประจำมณฑล ก็ คิดอ่าน ทำประกาศของมณฑลขึ้นจำกัดอง
 ษะนิตใหม่ ตาม ประกาศ ของ เสนาบดี โดย มิได้ คัดทอน ฝ่าย สุ่มหเทศา
 ภิบาล เต่า ข้าพเจ้า ขอ ประทาน โทษ ที่ จะ กล่าว ว่า พอ เห็น ประกาศ
 เสนาบดี เข้า ก็ ชัก จะ ตัน ประกอบ ทง เห็น จะไม่ ได้ พิจารณา อำนาจ อัน
 แฝง อยู่ใน กฎ ข้อ ๒ ให้ ถัดจน นึก เมื่อ ถูก เจ้า หน้า ที่ ทำ ประกาศ
 มา เสนอ ตงนน ก็ เห็นไป ครั้น เมื่อ เกิด ผล คือ เดี๋ย ราษฎร เดือดร้อน
 นึก เข้า ท่าน ก็ เบน แต่ หนึ่ง บัน ใน ที่ สู้ ตเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้ มี
 สุ่มหเทศาภิบาล บางท่าน นำไปปรารภในที่ ประชุม เทศาภิบาล ทงหลาย ๆ
 ภิบาล ใน ความ เดือดร้อน ของ ราษฎร อยู่ ทงกัน แต่ เมื่อ มี ผู้ ช ชน
 ว่า ใน กฎ ข้อ ๒ ให้ อำนาจ แก่ เทศาภิบาล ที่ จะ ประกาศ ใน เขตต์ แหวงอำเภอ
 หรือ ตำบลใด ก็ ได้ แต่ ถึง แม้ จะไม่ มี ข้อความ ชัด แต่ เทศาภิบาล อาจ
 ยกเว้น ไม่ อะไร ใด ไม่ ประกาศ ตงไป ก็ ได้ เพราะ ความ สำเร็จ ผล ในการ
 บังคับ ไม่ ได้ อยู่ ที่ ประกาศ เสนาบดี อยู่ ที่ ประกาศ เทศาภิบาล เรื่อง ที่
 พดกัน ก็ เบน อัน เดงเฮย กัน เพียง นน ยังไม่ เห็น ว่า ท่าน เทศา ต่าง ๆ
 ที่ เคย บัน กัน มา แดง ว่า ราษฎร เดือดร้อน ใน เรื่อง นี้ ได้ ประกาศ ผ่อน ผัน
 ใหม่ อย่างไร ทง ท้อง ที่ ๆ ประกาศ หวงห้าม ไม่ มาก ษะนิต จน เป็น เหตุ
 เดือดร้อน จริง ๆ ถ้า จะ คิด ผ่อน ผัน แก่ ไช ประกาศ ใหม่ ก็ น่า จะ ได้
 จึง ขอ เสนอ ความ เห็น น เพื่อ ท่าน สุ่มห เทศาภิบาล ได้ โปรด พิจารณา
 ดู ตาม เหตุผล ที่ ควร

ว่า กัน ด้วยการ ปกครอง ท้องที่ ทงไป การ เก็บเงิน รัชชูปการ
 การ ทำ ทะเบียน คน เช่น สำมะโนครัว และ ทะเบียน ทหาร เหล่า นี้ เป็น ต้น
 ความ สะดวก อยู่ ที่ คน ทงไป มี ภูมิ ตาเนา เป็น หลักฐาน ไม่ อพยพ ง่าย
 การ ปดุง สร้าง เคหะ สถาน บ้าน เรือน ของ ราษฎร ใน หัว เมือง ที่ โกด ๆ

พระมหานคร แม้จะ อยู่ไกล ๆ บ้าง โดยมาก จะหา เคหะสถาน ถึง ฝา
 กระดานมุงกระเบื้องไม่ ก็หาได้ โดยยาก เว้นแต่ที่ในเมือง หรือไกลเมือง
 ไกล อำเภอก็ เพราะ ฉะนั้น คน ที่ อยู่ในเมือง ที่ ห่างไกล พระมหา นคร
 มาก ๆ จึง มี การ อพยพ ง่าย สุด แต่ มี อะไร ขัดข้อง เข้า สัก เด็กน้อย
 ก็ ทง ถน ไป อยู่ ที่ อื่น อัน ทำความ ลำบาก ให้ แก่ การ ปกครอง แดการ
 ทำ ทะเบียนคน มี ใช้น้อย จึง เป็น ความ ปรารถนา นัก ของ ผู้ บังการ
 ท้องที่ ๆ อยากให้ ราษฎรมีเคหะสถาน เป็นบึกแผ่นหลักฐาน เพื่อให้ ทงถน
 ยาก เข้า สักหน้อย แต่เดิม เราปลด้อย กัน ตามใจ มา ครัง ต่อมา เรา
 รู้ สัก ลำบาก ใน การ ที่ ราษฎร ทงถน อพยพ ได้ ง่าย แด เห็น กัน ว่า
 เป็นเหตุที่ราษฎรมี เคหะสถานไม่ เป็นบึกแผ่น อย่างหนึ่ง ในเหตุอีกบางอย่าง
 นั้นแน่ ในระหว่าง ที่กำลัง ยิวหาอุบายหรือด้อให้ ราษฎรสร้างเคหะสถาน
 เป็น บึกแผ่น นเอง พระราชบัญญัติ รักษาป่า พ.ศ. ๒๔๕๖ เกิด ขึ้น ถึง
 กระ นัน ใน กฎ กระทรวง มหาดไทย แผนก ป่าไม้ ข้อ ๗ แด ข้อ ๘ ก็ ยิง ให้
 โอกาส ที่ ราษฎร จะตัดฟันไม้ ใช้น้อย ล้วนตัว หรือ เพอ การกุกัดได้ โดย
 ไม่ ต้อง เสีย ค่า ภาคหลวง แม้ว่า จะ อนุญาต เพียง บ้าง เป็น จำนวน
 น้อย ก็ ยิง ดี กว่า ที่ จะไม่ อนุญาต เสียเลย แต่ ดู เหมือน จะไม่ เป็น ที่
 พอใจ ของ หัวหน้า กรมป่าไม้ ใน เวลานั้น แต่ เพราะ ขัด เจ้ากระทรวง
 ไม่ได้ ก็ จำต้อง อนุ โดม ครัน เมอ การ ป่าไม้ ได้ โอน มาอยู่ใน บังคับ
 บัญชา ของ กระทรวง เกษตร อัน เป็น กระทรวง ซึ่งไม่ต้อง รับผิดชอบ
 ใน การ เป็น อยู่ ของ ราษฎร ก็ ได้ มี ท้องตรา กระทรวงเกษตร สั่งเป็น
 ทำนอง อธิบาย กฎไป ว่า การ ยกเว้น ค่า ภาคหลวง ตาม กฎ ข้อ ๗
 ข้อ ๘ นั้น ให้ ถอว่า จะได้ รับการ ยกเว้น แต่ ผู้ อนุญาต ที่ไม่ มี เงิน แด
 ทรัพย์ สัมบัติ พอ จะ เสีย ค่า ภาคหลวงได้ เมอ ดงน ก็ เสมอ ว่า ได้ สั่ง

ยกเด็ก ความ ครอบงำ แก่ ราชฏรใน ส่วนนั้น อัน มี อยู่ใน กฎ เสนาบดี ข้อ ๑
 แด ข้อ ๕ เสีย ที่เดียว เพราะ ว่า คน อนาคตา ดังว่า นั้น หรือ จะ มา ขอ
 อนุญาต คัด พัน ไร่ ทำ เกษะ ไร่ถาน บ้าน เวื่อน หรือ เพื่อ ทำ การ กสิกรรม
 การ จับ สัตว์ นาน การ กสิศต ข้าพเจ้านัก ประหตาดใจ ว่า คำ อธิบาย ของ
 กระทรวงเกษตร ดังว่าน เหตุใดจึง ไป โทด กับ ความ ประสงค์ ใน กฎ เสนาบดี
 ซึ่ง ตงชน โดย พระบรมราช โองการ น มากนัก

ข้าง ฝ่าย วัด ก็ ไม่ใช่ เด่น เดิม มา วัดใด ที่ เจริญ รุ่ง เรือง ด้วย การ
 ก่อสร้าง พระอธิการ วัดนั้น ต้องมี คุณ พิเศษ ๒ อย่าง คือ เป็นผู้ ที่
 ทายก ทายิกา นบถอ มาก ๑ เป็นผู้ เอาใจ ได้ ใน การ ก่อสร้าง ซ่อมแซม
 เสนาสนะ ๑ ข้าพเจ้าได้ เคย เห็น พระ อธิการ วัด บางวัด ที่ เอาใจ ได้ ใน
 ก่อสร้าง ซ่อมแซม เสนาสนะ จริง ๆ พอ ออกพรรษาแล้ว ถึง ไป ค้างบ่า
 อำนวย การ คัด พันไม้ เอง ครั้น ต่อมา จะ ด้วย เหตุผล กตใด ก็ เหลือ ทราบ
 ส้ม เตจ พระมหา สมนะ เจ้า กรมพระยา อธิญาณวโรรส ได้ ทรง มี มหา
 สมนานต์ ว่า พระภิกษุ จะ ขอ อนุญาต คัด พันไม้ ต้อง ให้ บอก ทาง คณะ
 สังก์ โดย ตำดับ เมื่อใด พระอนุญาต แล้ว จึง จะ ขอ ร้อง จาก ฝ่าย
 อาณาจักร ได้ อานาจน เดียว น ตก อยู่ แก่ ส้ม เตจ พระสังฆราช เจ้า
 เมื่อ การ ต้อง พิ โยก พิ เกณฑ์ ตาบาก ยาก เขญุดงน จึง เป็น เหตุ ให้
 ความ เพียร ของ พระภิกษุ ผู้ เอาใจ ได้ ทะนุบำรุง เสนาสนะ ใน หัวเมือง เลื่อมตง
 ข้าพเจ้า เคย ได้ ยิน พระเถระ หัวเมือง บางรูป บ่น ว่า ไม่ควร เป็น ดงน เตย

เมื่อ เหตุการณ์ ที่ เป็น มา แล้ว ปราบกฎ ว่า เป็น การ เข้มงวด กวดขัน
 ทงทาง อาณาจักร และ พุทธจักร เกินไป แต่ การ เข้มงวด กวดขัน ดงน
 ปราบกฎ ว่า มี โทษ คือ ให้ ความ เตือดร้อน แก่ ราชฏร ให้ ความ ตาบาก
 แก่ การ ปกครอง ใน อนนท จะ หาทาง ให้ ราชฏรม เกษะ ไร่ถาน เป็น บก แผ่น งาม

เป็นการ คัดทอน ความเจริญในการ ปลูกสร้าง ซ่อมแซม วัดวา อารามอยู่
 มากกว่า คุณ คือ การได้ เงิน ค่า ภาคหลวง ดั่งนี้ กระทรวงเกษตร จะ
 โปรด มรดก ประโยชน์ รวบรวม ทิ้ง ๆ ไป อย่า มอง แต่ ประโยชน์อื่น จะ
 พังมี ฉะเพาะ กระทรวง โปรด ลดตา ฉากอกให้ ตรงไป ตรงมา ตามกฎ
 เสนาบดี อย่า นึก ว่า ประเทศ พะม่า เขา ทำ กั้นได้ เพราะ เราไม่ใช้
 แต่ไม่มี สภาพ อย่าง พะม่า ก็ จะ เป็น คุณ แก่ ราษฎร แต่ เป็น ความ
 สะดวก แก่ การ ปกครอง ส่วนหนึ่ง ทางฝ่าย คณะสงฆ์ ก็น่า จะ กำหนด
 ชั้น ที่ ขอ อนุญาต อย่า ต้อง ให้ ผ่าน พระเถระ หลายนั่น นึก ก็ จะ เป็น
 ความ สะดวก แก่ พระภิกษุ ผู้ ใด ที่ ต้องการ บำรุง เสนาดีนะ

การ คัด พ้น ชัก รากไม้ จะ เป็น ประเภท ที่ ต้อง เสีย ค่า ภาค หลวง
 หรือ มี ต้อง เสีย ค่าภาคหลวง ก็ ตาม ตาม กฎ เสนาบดี ขอ ๘ บัญญัติ
 ว่า เป็น หน้าที่ ของ พนักงาน บ้าไม้ ประจำมณฑล ประจำจังหวัด ต่อเมื่อ
 เจ้าพนักงาน ที่ว่า ไม่มี ประจำใน จังหวัดใด จึง ให้ กรมการ อำเภอก
 กระทำ การ แทน ตาม ข้อ บังคับ และ คำสั่ง ของ พนักงาน บ้าไม้ ถ้า ว่า
 ตาม ความใน กฎ นี้ แล้ว ใน ท้องที่ จังหวัด ซึ่ง ไม่มี พนักงาน บ้าไม้ ประจำใน
 การ ออก อนุญาต คัด ต้นไม้ กรมการ อำเภอก ต้อง พัง คำสั่ง ของ พนักงาน
 บ้าไม้ โดย มี ต้อง สั่ง ทางเทศา แต่ ผู้ว่าราชการจังหวัด อันเป็น สายบังคับ
 บัญชาโดยตรง ซึ่ง แสดง ความ อิดสัระ ของ พนักงาน บ้าไม้ แต่ความ
 เป็น ผู้มี นายมากหลาย ของ กรมการ อำเภอก ที่จริง แม ใน ที่ ที่ เจ้าพนักงาน
 บ้าไม้ การ ปฏิบัติ การ ใน เรื่องนี้ ทาง แผนก บ้าไม้ ก็ สั่ง กั้น ตรง มี ใคร
 ต้อง ผ่าน เทศาภิบาล และ ผู้ว่าราชการ จังหวัด

การ ออก อนุญาต ให้ คัด พ้น ไม้ นน เมื่อ อนุญาต แล้ว ตาม ปกติ ก็
 ยังมี สำเร็จผล ในการ ที่ ผู้รับอนุญาต จะ คัด พ้น ต้อง รอ ให้ พนักงาน

บ้าไม่ไปตรวจและตัดคราก่อนจึงจะตัดฟันได้ เว้นแต่ในท้องที่
 มีทางต้องผ่านไถ่ด้านข้างของพนักงาน บ้าไม่ บางทีก็ผ่อนผันตัด
 คราให้เมื่อชักลากไม้ผ่าน มาไถ่ข้าง การเป็นเช่นนั้นเป็นความลำบาก
 และไม่สะดวกแก่ราษฎรผู้อยู่ไถ่ด้านข้าง บ้าไม่ แต่ไถ่บ้าซึ่ง
 ต้องการตัดฟันไม้เป็นจำนวนเล็กน้อย เพราะพนักงาน บ้าไม่ โดยมาก
 มีแต่ประจำจังหวัด ละ ๒-๓ คน ราษฎรมาขออนุญาตคน ๑-๒ คน
 จะออกไปตัดคราให้ก็ไม่มีพนักงานพอ และเสียเวลาของเจ้าพนักงาน
 แต่เสียเวลาของราษฎรอย่างไรไม่ตอ้งคำนึงถึง ต้องขอให้มาขอ
 ตัดฟันในป่าเดียวกันมาก ๆ รายเจ้าพนักงาน บ้าไม่ จึงจะออกไปตัดคราให้
 กว่า ราษฎร จะตัดฟันชักลากไม้ไปทำประโยชน์ก็ ต้อง รออยู่ ๓-๕
 เดือน บางแห่ง ๖ เดือนก็ถึง เช่นที่อำเภอ นครไทย จังหวัด พิษณุโลก
 ทางที่ราษฎร เดิม มาขอ อนุญาต ตัดฟันไม้ถึงจังหวัด ตั้ง ๕-๖ วัน ทั้ง
 ไปมากก็ ๓๐-๓๒ วัน ได้รับอนุญาตไปแล้วต้องไปรอพนักงาน บ้าไม่
 โดยประการดังกล่าวจนอดทนหา ระอาใจ ด้วยประการนี้จึงเป็นเหตุ
 ให้ราษฎรในท้องที่เช่นนั้นตัดฟันไม้ โดยไม่รับอนุญาตมากขึ้น พนักงาน
 บ้าไม่ ไปพบปะจับส่งกรมการ อำเภอ ฝ่ายกรมการ อำเภอ เห็นออก
 อยู่ว่า ราษฎรลำบากเข็ญในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตาม ก็เปรียบเทียบกับ
 แต่เพียงพอรักษาอำนาจพระราชบัญญัติและกฎเสนาบดี ในที่สุด
 ท่านกระ โทน ท้องพระโรง ก็ถูก บัณฑิต ว่าไม่ เป็น ขระจับกุม และเปรียบ
 เทียบเปรียบน้อย ที่เป็นดังนี้สำหรับราษฎรผู้ต้องการใช้ไม้คนละเล็ก
 ละน้อยทั่วไป ถ้าเป็นผู้ขอ อนุญาต ตัดฟัน ไม้ รายใหญ่ ๆ เพื่อการ
 ค้าขายก็ไม่เป็นปัญหา
 เหตุการณ์ที่เป็นอยู่ดังว่านี้ ถ้าหากว่าเจ้าพนักงานผู้ใหญ่

ใน กรม บำ ไม้ จะ เห็น ออก ราชฎร หรือ คิด ว่า ถ้า คน เป็น ราชฎร ถูก เข้า
 ดงหน บ้าง จะ เตือดร้อน เพียงใด เตือดก็ ไม้ สู้ ยาก ที่จะ แก่ ไซให้ เป็น ความ
 สะดวก ชน ตามควร จะ หวง อำนาจ ซึ่ง รั อยู่ ว่า ไม้ เป็น ความ สะดวก
 แก่ คน หมู่มาก ไร่ ทำไม ปลูกให้ อำเภอ ทองที่ ซึ่ง อยู่ โกด ราชฎร ช่าง
 แบก บ้าง จะ ไม้ เป็น ความ สะดวก แก่ ราชฎร คิด ว่า หรือ

การ ให้ ผูกขาด บำ บ้าง แห่ง ก็ เป็น ภัย ใน การ หา เตียง ซัพของ ราชฎร
 เหมือนกัน ตาม ทกดาว เตือดว่า นอก จาก เมือง แลกดาว บ้าง เมือง เช่น
 อุษยา เตือด ใน หัวเมือง เตือด อำเภอ ต่าง ๆ โดยมาก มี บำ ไม้ ราชฎร มาก
 หตาย ผูก ดง ถน ถน อยู่ โกด บำ ได้ เคย อาศัย ตัด ไม้ เตือด หา ของ บำ
 เป็น อาชีพ ใน สมัย ที่ ออก พระราชบัญญัติ รักษา บำ พ. ศ. ๒๔๕๖ เตือด
 ถึง ต้อง ขอ อนุญาต เตือด เตือด ค่า ภาค หดวง บ้าง ก็ ไม้ เป็น การ เตือด ร้อน
 ปานใด เพราะ การ ตัด ไม้ เตือด หา ของ บำ นั้น เป็น การ ทำ เพื่อ ประโยชน์
 ใน การ ซอขาย ก็ จำต้อง เตือด เตือด ถวาย เป็น ราชพลี อน เป็น หัก การ
 เตือด ภาษี อากร ทวไป ผู้ ซายไป เตือด เตือด จาก ผู้ ซอ เตือด เตือด แต่ การ ที่
 กรม บำ ไม้ ให้ มี ผูกขาด บำ นำ พิเคราะห์ ถึง ทาง เตือด ทาง เตือด ของ ราชฎร
 เตือด มาก ซึ่ง ประโยชน์ ที่ รัฐ บาด จะ พึง ได้ เตือด บ้าง ซำพเจ้า เตือด เคย เห็น
 บำ ไม้ ที่ โกด ๆ ราชฎร เช่น บำ ไม้ ใน อำเภอ เมือง กระบิรินทร์ เป็น ต้น
 นำ จะ เตือด ไร่ ให้ ชาวบ้าน โกด บำ เตือด นั้น เตือด อาศัย ทำมา หากิน บ้าง แต่
 เจ้า กระทรวง ผู้ บัญชาการ กรม บำ ไม้ ได้ ให้ มี ผูกขาด ไป เตือด ผด มี
 แก่ ราชฎร อย่างไร ? พวก ราชฎร ได้ รั อนุญาต เตือด เตือด ค่า ภาค หดวง
 แก่ เจ้าพนักงาน เตือด แต่ จะ เข้าไป ตัด ไม้ ใน บำ ที่ คน เคย อาศัย ไม้ ได้
 เพราะ เป็น บำ มี เจ้าของ เข้า ตัด โดย ไม้ ได้ รั อนุญาต จาก ผู้ รั ผูกขาด
 อาจ มี ผิด รัฐน ดก ทว พัย จะ ไป ตัด บำ อน ที่ โกด เกิน ก่าดง ที่จะ พยายาม

ไปถึง จึงต้องไป ขออนุญาต จาก ผู้ผูกขาด อีกต่อหนึ่งถึงได้ ครอบอนุญาต
 ก็ ต้องให้ สัญญา ด้วย ความจำใจ ว่า ไม่ ทัด ได้ ต้อง ขาย ให้ แก่ ผู้
 ครอบผูกขาด โดย กำหนด ราคา ตาม ความพอใจ ของ ผู้ครอบผูกขาดนั้น ตาม
 ขรรพดา พอจะขายได้ ๓๐ บาทก็คงเหลือ ๒ บาท ๗ บาท เหตุการณ์ จึงเป็น
 ว่า เท่ากับให้ ผูก ขาด ไป ๆ ลง เอา เงิน แก่ ราษฎร หมู่มาก ครั้น ว่า เหตุ
 ปรากฏ ว่า เป็น ความเดือดร้อน ของ คน หมู่มาก จน เจ้ากระทรวง ผู้
 บัญชาการ กรม บำไม่ ก็มี ทาง ออก ว่า การ ที่ให้ ผูก ขาด ไป ก็ เพราะ
 ราษฎร ขรรพดา สามารถ คัด พัน ชัก ดากไม้ ได้ แต่ ฉะเพาะ ขาย บำ ใด ๆ
 ไม้ มี ก่าตั้ง สามารถ จะ คัด พัน ชัก ดากไม้ ที่ อยู่ ใน บำ ดัง ๆ เข้าไป อีก
 ประการหนึ่ง ก่อน ที่จะได้ ผูกขาดก็ได้ ถาม สุ่มหเทศาภิบาล แล้วได้ ครอบ
 ว่าไม่ ขัดข้อง จึงได้ ให้ ผูกขาดไป ทาง ออกนี้ ก็ ดู พอฟัง การ ถาม
 สุ่มหเทศาภิบาล ก็ คง ถามจริง แต่ มี อะไร มา บังใจ บังตา ท่าน สุ่มหเทศา
 ภิบาล บางท่าน หรือ คำ ตอบว่า “ไม่ขัดข้อง” เป็น คำ ที่ เคยชิน ปาก
 ซินหู ซินมือ เช่น จึง บันดาล ให้ เกิดเบเคตม ตอบไปก่อน ที่ จะ พิจารณาการ
 ได้ ผล เด็ด ผล ของ ราษฎร ครั้น เมื่อ ปรากฏ ว่า ราษฎร เดือดร้อน ท่าน
 ก็ ทราบ แต่ จะ แก่ อย่างไร การนั้น ก็ ส่าย เด็ดแล้ว

ส่วน ข้อ ที่ ว่า “ราษฎร ขรรพดาไม่ ก่าตั้ง พอที่จะ คัด พัน ชัก ดาก
 ไม้ ใน บำ ดัง ๆ ออกมาได้” ก็ เป็น ความจริง แต่ ก็ มี ทาง ที่ จะ
 แก่ ไขให้ เป็น ความ สะดวก ด้วยกัน ทั้งสอง ฝ่ายได้ โดยไม่ ยาก คือ บำ ใด
 ที่ ราษฎร ใน ถิ่น นั้น ได้ เคย อาศัย หา ของ บำ และ คัด พัน ไม้ เป็น อาชีพ ก็
 ควร กำหนด แบ่ง เขต ครอบอนุญาต เสีย เท่าที่ เห็น ว่า ราษฎร ขรรพดา สามารถ
 คัด พัน ชัก ดากได้ ส่วน ที่ เหลือ ตก เข้าไป ซึ่งต้อง ไข ก่าตั้ง และ ทุนรอน
 มาก จึง จะ คัด พัน ชัก ดากได้ กำหนด เป็น เขต ผูกขาด คง นดู ก็ จะ ไม่

เรื่องราวคาร็อง

อาจเป็นเหตุให้อำนาจการปกครองเสื่อมหรือไม่

“จันทรภา” กล่าวว่า ผู้ร็องไม่ต้องเสียเงินมากมายเท่าใด
ถึงจะกล่าว ฝืดๆ ฤกๆ ก็ไม่มีภัย

(จากหนังสือ พิมพ์ ไทย ฉบับวันท ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๓)

อัน การ บังคับ บัญชา คนหมุ่มมาก ถ้าไม่ ระวงให้ เป็นไป ตามลำดับ
ชั้น สุด แต่ว่า งานมา ฉะเพาะ หน้า ก็ บัญชาไป โดย มิได้ นึก ถึง ว่า งาน นั้น
ควร จะถึงใคร อันเป็น เจ้าหน้าท ร็อง ฤกลงไปจาก คนก่อน ก็ไม่ต้อง
สงสัย ว่า งานต่าง ๆ จะไม่ ชำม จาก ผู้น้อย ชน มาหา ผู้ใหญ่ จนทำไม่ไหว
การ บังคับ บัญชา สำหรับ พนักงาน ชั้ร็อง จะถึง ความ บั่นบั่น ความ
ล้มคค สำหรับ หมุ่ม คน จะถึง ชั้ ความ สดาย การงาน ทงสิ้น จะ หมกหมม
คงนห จึง เป็น ขอ สำคญ ที่ผู้ ใหญ่ จะ ต้อง รักษา การ บังคับ บัญชาให้ เป็น
ไป ตามชั้น โดย กวด ชน ใน ราชการ ท่าน เข้มงวด กวด ชนใน เรื่องน ทน
หนักหนา ในฝ่าย พตเว็อน แดยง เป็น เจ้าพนักงาน ปกครอง ทองท คอย
แแต่ กหน้า จะ เข้ม งวด กวดชน ระวง รักษา อำนาจ การ บังคับ บัญชา
อย่าให้ ชำม กรายกัน อัน จะเป็น เหตุให้ ผู้ ร็องลงไป เสียอำนาจไม่้อย
กว่า ทใด เข้มงวด กวดชนอยู่ทาง ทหารเพราะ นายอำเภอ กทำงานเกยวของ
แก่การ บังคับ บัญชาคนหนบ ๓๐,๐๐๐ ผู้จวราชการจังหวัด มหนาทเกยวของ
แก่ คนหนบ ๓๐๐,๐๐๐ ยง เทศำภบาต คอย กหนบ จำนวน ๓,๐๐๐,๐๐๐ ถ้าไม่
รักษาอำนาจ บังคับบัญชาให้ เป็นไป ตามชั้น ตาม ลำดับให้ คกแก่ ว่าความ

ยุ่งเหยิง จะต้อง มีไม่มาก ก็น้อย แต่แทนที่ จะ เข้มงวด กวดขัน ดุก็จาง ๆ
กัน อย่างไรอยู่

ข้าพเจ้าได้ สังเกต มา หนักหนา ดูเป็นธรรมดา นิสัย มนุษย์ ถ้า
จะ บิน ขน ไปถึง ที่ สูงสุดได้ เพียง ไດ ก็อยาก จะ กระโดด ขน ไป ให้ถึง ที่
สูงสุด โดย มีได้ คำนึง ถึงว่า จะ ขน ไป ตาม ขน ที่ควร ขน เช่น ราษฎรตาม
ธรรมดา มี ขระ เด็กน้อย พอจะ แลว กัน ที่ กำนัน ได้ แต่ ถ้า นาย อำเภอบ เปิด
โอกาส ให้ ข้าม ก็ ข้าม เขาจริง ๆ โดยไม่ นึกว่า มี กำนัน อยู่ใกล้ แต่ ถ้า
ผู้ว่า ราชการ จังหวัด เปิด โอกาส ก็ ข้าม จาก นาย อำเภอบ ถึง ผู้ว่า ราชการ
จังหวัด ถ้า สุ่มห เทศาภิบาล เปิด โอกาส ก็ ข้าม จาก ผู้ว่า ราชการ จังหวัด
ถึง สุ่มห เทศาภิบาล ที่ เดียว เวียง เป็น เช่น น เมือง ที่ ตง มณฑล แด
อำเภอบ ที่ ตงเมือง จึงมัก จะ บ่น กันว่า บังคับ บัญชา ยาก ที่ จริง ก็ เป็น
ความยาก อยู่ เพราะ ใน เมือง เต็ม ไป ด้วย ผู้ สนับสนุน แดะ หมอ ความ
แต่ ที่ เพิ่ม ความยาก ให้ ยง ขน นน คือ การ ไม่ รักษา อำนาจ การ บังคับ
บัญชา ให้ เป็น ไป ตาม ขน ตามลำดับ ด้วย ทางออก ของ ผู้ ใหญ่ ก็ มอยู่
เช่น เทศา ก็ ว่า ขอให้ ใคร ๆ คิด เกิด เป็น ถึง เทศา ราษฎร มี ขระ มาหา
ทงท จะต้อง ให้ กลับ ไปหา ผู้ว่า ราชการ จังหวัด อีก โดย ตน ไม่ บัญชา นน
ดู กระไร อยู่ หรือ นี แหะระ ที่ ทำให้ ราษฎร บิน ข้าม นาย อำเภอบ ผู้ว่า
ราชการ จังหวัด ขน ไป ถึง เทศา เด่มอ แดะ ด้วย ประการ นีเอง ที่ ทำให้ เป็น
เรื่อง บ่นกัน ว่า เมือง ที่ ตง มณฑล บังคับ บัญชา ด้าบาก แดะ ถ้า ต่างคน
ต่างสั่ง โดย ไม่ รู้ กัน เมื่อ คำ สั่ง เกิด ไป ตรง กัน ข้าม ฝ่าย ผู้ว่า ราชการ
จังหวัด อน เป็น ผู้น้อย เป็น ผู้ เดียว อำนาจ แดะ เป็น เหตุ กระทบ กระ เทือน ถึง
ด้ามคคกรรม ถึง อำเภอบ ที่ ตงเมือง ก็ เป็น ไป ใน ท่านอง นี จริง อยู่
เป็น ถึง เทศา ผู้ว่า ราชการ จังหวัด เมื่อ ราษฎร มี ขระ มาหา จะ ไม่ บัญชา การ

แต่ จะกดบสั่งให้ ไปหา ผู้น้อย ตาม ลำดับ การ บังคับ บัญชาอีก ดูกระไร อยู่
 แต่ ราษฎร ผู้มาหา ก็จะต้อง กดบไปเปล่า เป็นการ เสียเวลา มา แต่
 เมื่อ การ บัญชาไปนั้น เสียทางการ ทำให้งาน มาทับถม ผู้ใหญ่ มากจน
 ทำให้ การ บัญชาการไม่เป็น ระเบียบ ทำให้ราษฎร ช้ามกราย นายอำเภอ
 หรือ ถ้าเป็นชน มณฑล ก็ช้ามกราย ผู้ว่าราชการ จังหวัดด้วย รอฟังแต่
 การ บังคับ บัญชา ที่จะตก มา แต่ ที่สูง เป็น เหตุให้ ราษฎร ใน ท้องที่
 กระ ด่าง กระ เดียง ต่อ การ บังคับ บัญชา ของ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด หรือ
 นายอำเภอ และ เป็นเหตุให้ อาจ กระทบ กระเทือน ถึง ความ สัมพันธ์ใน
 ะวาง ผู้สั่ง ต่อผู้สั่ง ด้วยกัน ดังว่ามาน ใน การ ที่บัญชาการ โป่งๆ ไป
 มี โทษ มากกว่าคุณ มิใช่ หรือ การงาน ซึ่งเป็น หน้าที่ ของ นายอำเภอ
 ถ้าเขา ช้ามมา ถึงผู้ว่าราชการ จังหวัด ใดๆ จะชี้แจงให้เขาทราบ ถึง เหตุผล
 ที่เขาควรปฏิบัติ และให้เขาไปหา นายอำเภอ ก่อน ต่อเมื่อนายอำเภอ
 ไม่ทำ ชุระให้ หรือ ทำแต่ผู้ร้องไม่ได้ รับ ความ พอใจใน ความยุติธรรม
 จึงให้ มา ถึง ผู้ว่า ราชการ จังหวัด ทำดังนี้เสียสัก ๒-๓ ราย ก็คง เป็น
 ธรรมนิยม การช้าม กราย ก็คงหมดไปเอง ใน ะวาง เทศาภิบาล กับ
 ผู้ว่าราชการ จังหวัด ก็น่า จะเป็น ดังนั้น เว้นแต่เป็นชุระ วัชรอน จะ
 ให้ย้าย ลง ไป ตาม สาย บัง คับ บัญชา จะ ไม่ทัน การ จะ บัญชา ไป ก็ ควร
 แต่ ก็ ควร ให้ เขา ทราบ ว่าที่ ถูกเขา ควรไป หาใคร แต่ ถ้าไม่มี การคิดชด ก็
 ควรให้ ผู้ร้องลงไป ทราบ ถึง การ ที่ได้ บัญชาไป แล้วอย่างไร เพื่อจะได้
 ไม่ บัญชาให้ตรง กันช้าม และ การงาน ก็ จะ เชื่อม กันได้สนิท

ยังการ รับคำร้อง (คำร้อง ที่เป็น หนังสือ) ถ้าง่าย นึก และ ไม่
 ร้อง ตาม ลำดับชน การ บังคับ บัญชา และ ทง ยังไม่พิเคราะห์ บุคคล คือ
 เจ้าพนักงาน ที่คน ไซ อนุถูก คำร้อง นั้น ว่า ตามพฤติการณ์ ที่เป็น มา

เป็นคน ปฏิบัติราชการ มาอย่างไร มีความ สัตย์ ซื่อเทียงธรรม อย่างไร
 ไม่พิเคราะห์ ถึง เหตุการณ์ ที่ กาดัง เป็น อยู่ใน ท้อง ที่ นั้น ว่า เป็น อย่างไร
 ไม่พิเคราะห์ ดูเรื่อง ทყนว่า เป็น ความทุกข์ รอนของ ผู้ ยื่น หรือไม่ สุดแต่
 ได้ รับ คำร้อง ก็ จะส่ง สอบสวน กัน ตะพึด ตะพือไป แดง ก็แท้ ว่า คำร้อง
 จะ ชาวไป ทว ทง บ้าน ทง เมือง นายอำเภอ ผู้ว่าราชการ จังหวัด จะต้อง เป็น
 จำเลย แก่ คำร้อง ไม่เว้น แต่ ตะวัน อำนาจ การ บังคับบัญชา ใน ที่นั้น จะ
 เสื่อม ทรามลง คิด ชน เปรียบ เทียบ ตาม อำเภอ จะ ดำ เจริญ ได้ ยาก ชน
 เป็น เหตุ ให้ คิด เด็ก น้อย ถึง ค่ำ ตม มาก ชน

การงาน ใน หน้า ที่ กรมการ อำเภอ แต่ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด นั้น มิได้
 เป็น ไป ใน ทาง ที่ เป็น พระคุณ แก่ ราษฎร อย่าง เดียว ส่วน มาก เป็น พระเดช
 ดัง เช่น การ เร่งรัด จัดเก็บ ภาษีอากร การ จับกุม ผู้ กระ ทำ ผิด เป็น ต้น
 พดเมือง ทปกรอง อยู่ นับหมื่น นับแสน ย่อม จะ มี ใจ รัก บ้าง โกรธ บ้าง
 เฉย ๆ บ้าง ถ้า เปิด ช่อง รับ คำร้อง แตะ ใต้ ส่วน ตะพึด ตะพือไป โดย
 ไม่ เดอก ว่า ข้อความ ใน คำร้อง นั้น เป็น ความเดือด รอน ของ ผู้ ยื่น หรือ ไป
 เทยว เก็บ ตก หัด น มา โดย มิ ไซ้ ชุระ ประบั้ง ของ ผู้ ยื่น ก็ ยง จะ มี คำร้อง ซ้อน ๆ
 กัน ไม่ หยุต หยุอน เพราะ การ ยื่น คำร้อง ไม่ ต้อง เสีย เงินทอง เท่า ไหร่ นัก
 ถึง จะ ก่อ ทำ ผิด ๆ ถูก ๆ ก็ ไม่ มี ภัย เพราะ ถ้า ผู้ ถูก คำร้อง จะ พ้อง
 ร้อง บ้าง เมื่อ การ สอบ สวน ไม่ ได้ จริ่ง ตาม คำ ร้อง ก็ กตาย เป็น จอง เหว
 ราษฎร อัน อยู่ใน บังคับ บัญชา ประกอบ ทง ชคราน ใน เรื่อง เป็น ถ้อย เป็น
 ความ ดวย จึง ไม่ ปราบกฏ ว่า มี ใคร ร้อง พ้อง ใน เรื่อง เช่น นี เรื่อง จึง เจง เยบ ๆ
 กัน ไป คด้าย กับ ว่า ไม่ มี คำร้อง ฉะบบใด ที่ ไม่ มี มุต เดย ที่ จริ่ง คำ ร้อง ดัง
 งาม มี มาก ใน ๓๐ ฉะบบ จะ หา ที่ มี มุต ดัง ฉะบบ ๓ ก็ ทง ยาก

ตาม พฤติการณ์ ที่ เป็น มา ชาว ราชการ ปกครอง ท้อง ที่ บาง คน

ทถูก ยืน คารอง แมแต่ได้ส่วนไม่ได้ ความจริง แต่ ถ้าถูก คารอง บ่อย ๆ
 ก็ถูก ย้าย โดยไม่ใคร่ คำนึง ว่า ผู้ นั้น ได้ ประโยชน์ ราชการ ใน ที่ นั้น
 อย่างไร และ ทำการ ติดต่อกับ ราษฎร ส่วน มาก เป็นอย่างไร เรื่อง
 จึงกลาย เป็น ว่า ราษฎร ๒-๓ คน แม้ ไม่พอใจ ผู้ ว่า ราชการ จังหวัด
 นายอำเภอ ก็พยายาม ก่อกรรม ทำ เชื้อ ใน ทางที่ หาเหตุ เก็บตก หัดน มายิน
 คารอง ก็ ย้าย ผู้ ว่า ราชการ จังหวัด แล นายอำเภอ ได้ แต่ เป็น สาเหตุ
 หนึ่ง ที่ ทำให้ การปกครอง ใน ที่ นั้น ยากขึ้น และ ผู้ ไปรับ ตำแหน่ง
 ใหม่ ก็ ชวน จะ ฆาตกรรม ทำอะไร ใจ จ้อง ๆ ไป เพราะ เห็น ตัวอย่าง คน
 เกา ที่ ถูก ย้าย ไป อยู่แล้ว แต่ ก็ เป็น การดี อย่างหนึ่ง เหมือน กัน เพราะ ถ้า
 ไม่ ย้าย ผู้ ใหญ่ เมื่อ เห็น ความ บริสุทธิ์ ก็ ต้อง หนุหนุ ดิ่ง ถ้า ไม่ หนุหนุ ดิ่ง
 สุด แต่ มี คารอง ก็ จะ ได้ ส่วน ตะพัด ไป ก็ เท่า กับ แกล้ง ทง ให้ เจ้าพนักงาน
 ผู้ นั้น ตกอยู่ใน ห่วง อันตราย แต่ ประโยชน์ เพียงเท่า นั้น จะ คำนึง กับ ความ
 เสีย ททำให้ อานาจ การ ปกครอง เต็ม คั่งกต่าง แล้ว หรือ ไม่

ต้อง เป็น ที่ เข้าใจ อีก อย่างหนึ่ง ว่า ใน ปัจจุบันนี้ ราษฎร เรายัง
 รั้ง หนึ่ง สิบ พอ เขียน คารอง หรือ เรื่อง รวดอำเภอ หนึ่ง จังหวัด หนึ่ง มีไม่กี่คน
 แต่ ทั่ว ไม่กี่คน หนึ่งเอง เป็นผู้ หากิน บนหลัง ราษฎร ในการ รับ เขียน คารอง
 และ เรื่อง รวด โดย คิด ค่าจ้าง แต่ ถ้า ระเบียบ เดียวกัน มากคน กงยงดี เพราะ
 เพียง แค่ คน ตะบาท สอง บาท ตาม คน กัก ได้ มาก ๆ ถ้า ราษฎร อยู่ เจ็บ ๆ
 เขา ไม่ได้ เงิน เพราะ ฉะนั้น เขาเอง จึง เป็นผู้ หา เรื่อง ได้ ปาก ราษฎร ให้ ร้อง
 และ ถ้า เรื่อง ที่ ร้อง ถึง อวด สำน เสีย เวล เงิน ก็ได้ น้อย ไป จำ ต้อง พยายาม
 ให้ ยืด ยาว ตั้งแต่ คารอง เรื่อง รวด กระทบ งบ ถวาย ฎีกา แต่ ยัง มี เด็ด
 กระเท่ห์ เรี่ยราย เงิน ลง ไป พัง เรื่อง รวด ฎีกา ณ กรุง เทพ ๆ ด้วย ออก ราษฎร
 ผู้ เซดาก็ จ่าย เงิน ไป ที่ สุด ก็ ไม่ สำเร็จ ผล คง เสีย เงิน เปตา โดย มาก

เมื่อความเป็นไปได้ในเรื่องนี้ เป็นอยู่ดังนี้ ในชั้นอำเภอแต่ชั้น
จังหวัด จึงไม่ควรรับคำร้อง (ที่เป็นหนังสือ) จากราษฎรเสียทีเดียว
เพราะนายอำเภอ ผอ.ราชการจังหวัด เป็นหัวหน้าผู้ปกครองราษฎรฯ
มีทุกขรอน ควรให้มา ร้องเรียนได้ โดยสะดวกใจ เมื่อจำเป็นจะต้องจัด
จัดให้ และเมื่อควรช่วยเหลือทำอะไรให้ ได้ก็ทำด้วยความตั้งใจ ไม่
ควร จะเกี่ยงให้ยื่นคำร้อง จึงจะทำให้ อันเป็นวิธ กินเมือง อย่างโบราณ
ซึ่ง เป็นวิธ ที่เจ้าพนักงาน ผู้ปกครอง กับราษฎร ห่างจาก ความ เป็น ก็นเอง
คิดไปในฐานะ นาย กับ บ่าว อันไม่เป็น วิธ ที่พึงประสงค์ ในสมัยนี้ ถ้า
ราษฎร กับเจ้าพนักงาน ปกครอง เป็น ก็นเอง แลถึงปากต่อคำกันได้ ความ
ยุ่งเหยิง อันจะเกิด จากพวก เพราะเรื่อง หรือที่เรียกกันว่า พวกต้นโรงต้นศาล
ก็คง ดัดน้อยลง ที่จริง ก็มี พยาน เห็นได้ อยู่แล้ว เช่น ความ แ่ง ที่
อำเภอเดิม เมื่อไม่ห้าม การ รับ คำร้อง ด้วย หนังสือ การ เปรียบ เทียบ
ความ แ่ง ที่ อำเภอ ไม่ใคร่ ตกตง กันได้ เลย ครั้น เมื่อ โจทก์ จำเลย มา
ร้องเองแก่เอง อำเภอ จัดให้ การ เปรียบ เทียบ ความ แ่ง ตกตง ง่ายแต่
เร็ว ชน เป็น อัน มาก ราษฎร ก็ไม่ ต้อง เสีย เงิน อันไม่ จำ เป็น ต้อง เสีย
นอกจาก ค่าธรรมเนียม อันจะต้อง เสียตามกฎหมาย

ในลัทธิ มณฑล แต่กระทรวงนั้น เพราะอยู่ไกล ราษฎร จำเป็น ต้อง
รับ เรื่องราว เป็นทาง หนังสือ อยู่เอง แต่ว่า จะจำกัด การยื่น ให้ เป็น ไป
ตาม ลำดับชั้น เพียงใด และ จะควร สอบสวน ทุกเรื่อง ทุก ราย หรือ จะ
วาง หลักเกณฑ์ อย่างไร ข้าพเจ้าไม่ หาญ ที่ จะ กล่าว เป็น แต่เพียง
ขอเสนอว่า มีทั้งทางได้ ทางเสีย ดังกล่าว มาแล้ว ข้างต้น

๘ ความเห็นเอกชน

เรื่องตำแหน่งปลัด มณฑล และมหาดไทย มณฑล

“จันทรภา” แกล้งกำเหน็จราชการบางตำแหน่ง
ในวงราชการมหาดไทย

(จากหนังสือพิมพ์ไทย ฉบับวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๔๗๑)

ในยุคที่ พัน ตัง ตำแหน่ง มหาดไทย มณฑล ขึ้น ใหม่ ใน ภาย หลัง
ศตวรรษภาพ มีความ เห็นเอกชนใน หนังสือพิมพ์ กต่างขวัญ ถึง ตำแหน่ง นี้
อยู่หลาย คราว ความเห็น ทงหลาย เอียงไป ใน ทาง ข้างไม่ควรร ติง ๆ ขึ้น
เพื่อประดับเกียรติมณฑลให้เทศาภิบาลมีบ่าวใช้ มาก ๆ แต่มีอะไรค้ออะไร
อีกหลาย ประการ ข้าพเจ้าคิดว่า จะต้องเขียน บาง แต่มีอะไร บอกไม่ถูก
บางที จะเกยของ ดวยฤกษ์ ไม่อำนาจให้แก่มอ ทจะเขียน เรืองน ไต่ กระมัง
นึกแล้ว จึงมีอะไร บันดาลให้ เดยไปเดย ฟังมาจบนก ก็เขียนทเดียว ครอง น
แต่ขอกล่าว เดยดวยว่า มิได้ มีความ ประสงค์ ทจะแยงถอยคำ ของท่านผู้ ไต่
ทไต่ เขียนเรื่อง นลงใน หนังสือพิมพ์ ทแล้ว ๆ มา

เดิม เมื่อเริ่ม จัดมณฑล เทศาภิบาล (ร.ศ. ๑๑๔) กองมณฑล
มีข้าหลวงต่าง ๆ เป็นผู้ช่วยเทศาภิบาล เช่น ข้าหลวงมหาดไทย ข้าหลวง
สรรพากร ยกกระบัตร มณฑล (อัยการ มณฑล) ข้าหลวงยุติธรรม
(ศาล ๆ เวदानัน ขึ้นกระทรวงการปกครองท้องถิ่น แต่ได้มีข้าหลวงพิเศษ
จัดการ ศาล ยุติธรรม หัวเมือง กอง หนึ่ง เมื่อ ข้าหลวง พิเศษได้ ไป
จัดการ ศาลไต่ เป็น ระเบียบ เรียบร้อย จึง ประกาศ โอนศาล นั้นไป ขึ้น

กระทรวงยุติธรรม ฯลฯ แปลว่า พอดี มณฑล คน ข้าราชการ ต่าง ๆ
 มีข้าราชการ เป็นต้น ก็ไปตั้ง ลงในเมือง ที่กำหนด เป็น ทว่าการ
 มณฑล (ใช้ คำตามที่เรียกในเวลานั้น) ส่วนคนเมือง มีผู้ว่าราชการเมือง
 เป็นต้น ก็คงแยก อยู่อย่าง เมืองธรรมดา มณฑล มีราชการ อย่างไร
 เกี่ยวแก่ จังหวัด ก็ ต้อง ส่งกัน ด้วยทาง หนังสือ ไม่พอที่จะเดิน เพลงยาว
 กัน ก็ต้องเดิน แต่เมื่อในทศวรรษก่อน ม.อ. บัญชาการ ท้องที่ อยู่ด้วยกัน
 ถึง ๒ คน ถ้า เป็นผู้ ทรงไว้ ซึ่ง อำนาจ ไม่ยอมที่จะทำใจ เย็นเสีย ข้างหนึ่ง
 ในเมื่อถูกเสียอำนาจ ก็อยู่ด้วยกัน เรียบร้อยไม่ได้ เมื่อมีผลเสียเกิดขึ้นแล้ว
 จึงได้ เปลี่ยน วิธีการใหม่ เมื่อ ประมาณ ร.ศ. ๑๑๗ หรือ ๑๑๘ ที่ มณฑล
 อยุธา (กรุงเก่า เวลานั้น) เป็นปฐม คือ เดิมตำแหน่งผู้ว่าราชการเมืองที่
 ตั้งมณฑลหรือจะเรียกว่าเปลี่ยนชื่อก็ได้ มาเป็น ปลัดเทศาหรือปลัดมณฑล
 ทำหน้าที่ ก็ คือ ผู้ว่าราชการ เมืองที่ตั้ง มณฑล นั้นเอง แต่ให้มาอยู่ใน
 รั้วมบึกเทศาเสีย จริง ๆ ไม่เป็นอิสระ ตั้งแต่แรก รวบรวม เมืองกับมณฑล
 เข้าด้วยกัน กองเมือง นับแต่ ปลัดเมือง, เจ้าเมือง, ซึ่ง เป็น ข้าราชการ
 แผนกมหาดไทยรวมในกองข้าหลวงมหาดไทย ยกกระบัตรเมือง (อัยการ
 จังหวัด) รวมในกอง ยกกระบัตร มณฑลผู้ช่วยราชการเมือง (ตำรวจ
 จังหวัด) รวมใน ตำรวจกรมมณฑล ฯลฯ การเสนอ ตำรวจหนังสือของ
 แผนกต่าง ๆ ทั้งหนังสือเมือง แด่มณฑล ข้าหลวง เป็นผู้เสนอในที่ประชุม
 มณฑล (ประจำวัน) ซึ่งมีเทศาภิบาล เป็น ประธาน ปลัดเทศาภิบาล
 เข้าประชุมด้วย เมื่อเทศาภิบาล บัญชาในที่ ประชุม อย่างไร ก็ถือเหมือน
 ดังว่า เมืองที่ตั้ง มณฑล นั้นได้ รับคำสั่ง แล้ว ไม่ต้องมี คำสั่ง ตั้ง เมือง
 อิสระ อีก เจ้าหน้าที่รับคำสั่งมา ถ้าเป็นหนังสือ ที่จะต้องส่ง ถึงเมือง
 อื่น ๆ ก็มาถึงอำเภอ ที่ตั้งมณฑล ก็ทำไปด้วยกัน หนังสือถึง อำเภอใน

เมืองที่ตั้ง มณฑล ก็เสนอปลดมณฑล (ข้าพเจ้าขอเอานามนี้ เขียนต่อไป
แทนคำ ปลัดเทศา ซึ่งจะเรียก เป็น ๒ ชื่อในตำแหน่ง เดียวกัน จะทำให้ผู้
อ่าน
งง) เช่น หนังสือ ถึงเมืองใน มณฑล ก็ เสนอข้าหลวง เทศาภิบาล เช่น
พฤกการ เป็นมาตงน จงขอรวม ประโยชน์ ที่ได้ ในการแยก การบัญชา การ
เมืองที่ตั้ง มณฑล เป็น คนละส่วน กับมณฑล หรือ รวมบัญชาการ เป็น
อันเดียวกัน ตามอดีตโนมตี เห็นว่า ได้ ผล คือ

การรวมบัญชาการ

๑. งานไม่ซ้ำ เพราะพอ ประชุม สัก แล้ว ก็ เป็น อนว่า เมือง ที่ ตั้ง
มณฑลได้ รับผิดชอบ มาปฏิบัติ ทเดียวกัน แต่ พ้นจาก ความ น่าเกลียด ทว่า
อยู่กัน แค่มุม จะจดถึงกัน พุดกันไม่ได้

๒. ในเมืองที่ตั้ง มณฑล เป็นอนคตงาน ซึ่งจะต้องสั่ง กันด้วยคำสั่ง
รวบรวมคา ซึ่งเปิดองเวตา แต่เปิดอง คำใช้ ส้อย

๓. ข้าราชการกองเมืองแตกของมณฑลได้รวมกำลังช่วยกันทำงาน
ได้ สั้นท เพราะ ต่างต้อง มีหน้าที่ ช่วยกัน แลแทนกัน

๔. ในเวตาที่ ข้าหลวงเทศาภิบาลไม่อยู่ ปลัดมณฑลบัญชาการ
แทน ก็ไม่ งมงาย ใน การงาน ที่ เป็นมา สำหรับ มณฑล เพราะใน เวตา
ข้าหลวงเทศาภิบาล สั่งการใน ที่ ประชุม ประจำวัน ปลัดมณฑล มีหน้าที่
เข้าประชุมได้ รับผิดชอบ ได้ รู้ การงาน ของมณฑล ว่า เป็นมา อย่างไร ถึง
เจ้าหน้าท กองเมือง ที่จะแทนเจ้าหน้าท กองมณฑล ก็ได้ รับผิดชอบอย่าง
เดียวกัน

๕. ความ กระทบ กันใน ระวัง อำนาจ ข้า หลวง เทศาภิบาล กับ ผู้
ว่าราชการเมือง ที่เปลี่ยนชื่อมาเป็น ปลัดมณฑล น้อยลง

นี่เป็น ประวัตการ อย่างหนึ่ง ที่เกิด ตำแหน่ง ปลัดเทศา หรือ ปลัด
มณฑล ขน

เมื่อก้าวถึงประวัตการปลัดมณฑลดังนี้ ก็ชอกตัวถึงประวัตการ
ของปลัดมณฑล อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งนอกจาก ปลัดมณฑล ที่จะเปลี่ยนนาม
จาก มหาไทย์มณฑล อันจะก้าว ถึงในต่อไป

ตามทาง รัฐประศาสน์ การปกครอง หัวเมือง แต่ เดิม หัวเมือง
ชนนอกเราได้จัดให้เป็นเมืองประเทศราชบ้าง หรือไม่เป็นเมืองประเทศราช
ก็ปล่อย อำนาจ และอื่น ๆ ให้ของหัวเมือง ประเทศราช ครั้นเมื่อเปลี่ยน
จัดการ ปกครอง พระราชอาณาจักร ใหม่โดยรัฐบาดกตางเอง บัญชาการ
ไปทั่วถึงทุกเดยว เจ้าประเทศราช และเจ้าเมืองเหล่านั้น เป็นรุ่นเก่า จะ
ปล่อยให้จัดการ อย่างเป็น เจ้าเมือง ก็มี ความรู้ ความสามารถไม่ทันสมัย
ครั้น จะเอาออก ก็เป็นหัก ตามพรา ดวยหัวเขา และ ทังบางแห่ง ก็ขาดแต่
ความสามารถในการงาน ตามสมัย แต่ความ สามารถในฐานะ เป็นพ่อบ้าน
แม่เมือง ดียง เพราะคนในพนเมือง เคยนิยม กตวเกรง กันมาเดี่ย ชวบู และ
บิดา จึงได้ ตั้งข้าหลวง เข้าไป แชงไว้ เรียก ข้าหลวง ประจำนคร บ้าง,
ประจำเมือง บ้าง. มีในภาคพายัพ ภาคอีสาน และมณฑลปัตตานี
แล้วต่อมา จึงเปลี่ยน จากข้าหลวงเป็น ปลัด มณฑลประจำจังหวัด ที่แท้ก็
คือ ผู้ทำงานใน ตำแหน่ง ผู้ว่าราชการ จังหวัด นั้นเอง แต่ ปลัด มณฑล
ประเภทนี้ นับวันแต่ จะน้อยลงไปทุกทีแล้ว ในที่สุด ก็คงหมดสิ้นไปในเมื่อ
ได้ ผ่าน พันไป เดี่ยจากทางที่ รัฐประศาสน์ จะพึง ประสงค์ เช่นนั้น ตาม
บรรยาย มา น ประมวญได้ ว่า ปลัดมณฑล เกิดขึ้น ด้วย ดกษณะ
งาน ๒ อย่าง คือ

๑. เกิดขึ้น จาก ความ ประสงค์ เพื่อ ระวัง การ เกียง แแยง หรือ

กระทรวงศึกษาธิการ ข้าหลวงเทศาภิบาล กับ ผู้ว่าราชการ เมือง ที่ ตั้ง
มณฑล อย่างหนึ่ง

๒. เกิดขึ้น โดยทาง รัฐประศาสน์ ที่ จะไม่ หักหาญ ผู้ เป็นใหญ่ ใน
บางท้องถิ่น ๆ เราปล่อยให้ ปกครองเมือง อย่างประเทศราช หรือ นื่องจาก
ประเทศราช อย่างหนึ่ง

ข้าพเจ้า ยังมี ได้ กล่าว ถึง ตำแหน่ง ข้าหลวง มหาดไทย ตลอดจน
ข้อความ ที่ได้ เขียน มา โดย ยศยานนี้ บัดนี้ จะ ได้ กล่าว ถึง ตำแหน่ง ข้าหลวง
มหาดไทย ต่อไป

ตำแหน่ง ข้าหลวง มหาดไทย นั้น โดยหน้าที่ เป็นผู้ ช่วยเทศาภิบาล
ในทาง อำนาจ ระเบียบการ มหาดไทย ทั่วไป ใน มณฑล เช่น การทะเบียน
ต่าง ๆ การดำมะ โนครัว เป็นต้น รับผิดชอบของ ทหารเรือ แดตรวจตรวจงานอำเภอ
แต่งงานเมือง ในแผนก มหาดไทย แดการ ปกครอง ท้องที่ ทั่วไป ใน มณฑล
มี หน้าที่ ทำการ ติด ต่อ กับ กรมพลำกิ่งค เช่นเดียวกับ ข้าหลวง สรรพากร
รับผิดชอบตรวจตรวจระเบียบ การแผนก สรรพากร แดการ เก็บภาษีอากร
มี หน้าที่ ติดต่อกับ กรม สรรพากร ฉะนั้น นอกจาก งานที่เป็น หน้าที่ โดยตรง
ดังว่ามานี้ งานอื่นใด ที่ไม่ เกี่ยวแก่ หน้าที่ อื่น ๆ โดยตรง หรือ ที่ไม่มี
เจ้าแผนก เป็น เจ้าของงาน ประจำมณฑล งานนั้น ก็มา ตกเป็น หน้าที่
ข้าหลวงมหาดไทยทั้งสิ้น งานในหน้าที่ข้าหลวงมหาดไทย จึงค่อนข้างหนัก
เงิน เดือน ข้าหลวง ต่าง ๆ นอกจาก ยก กระทบตม มณฑล ใน เวลานั้น คง แด
๒๐๐ บาท ไปหา ๓๕๐ บาท เป็นอย่าง สูง เพราะ งานใน หน้าที่ ข้าหลวง
มหาดไทยออกจะหนัก แดแยกจาก กองบัญชาการมณฑล ทำงานแต่เฉพาะ
แผนกไม่ได้ ดู เหมือน กระทรวง มหาดไทย เคยคิด จะยก ฐานะใน เรื่อง
เงินเดือน ข้าหลวง มหาดไทยให้ สูงเท่า ยกกระทบตม มณฑล (คือ ขึ้นสูง ถึง

๕๐๐ บาท) มาตั้งครั้งหนึ่ง แต่ไปติดด้วย ถ้าชน ข้าหลวง มหาตไทยได้
 ข้าหลวง ต่าง ๆ เหตุใด จึงจะไม่ สัมควร ชนบ้าง เรื่องที่จะ กระเถิบ ชน
 เงินเดือน ข้าหลวงมหาตไทยให้ สูงขึ้นใน เวณานัน จึงระงับไป

พ.ศ. ๒๔๕๖ ได้ ประกาศ แยกงานเมือง ที่ตั้งมณฑล ให้ เป็นคน ละ
 ส่วน กับ งาน มณฑล ท่านอง เมือง อีสต์ระ เดิก ข้าหลวง มหาตไทย
 ตั้งตำแหน่ง ปลัดมณฑล ชนเป็นผู้ช่วยเทศาภิบาล ในการงานแผนกมหาตไทย
 การ เปลี่ยน ดงน ตามความ เห็น ของข้าพเจ้าว่า ผลที่ได้ รับน น ตรงกัน ชาม
 กับผลที่ได้ รับ ในยุครวมงานเมือง ที่ตั้งมณฑล เขากับงานมณฑล ดังกล่าว
 แล้ว ชางคน กับ เดือน ชน ข้าหลวง มหาตไทยให้ สูงเท่า ชน ผู้ว่าราชการ
 จังหวัด ได้ ดำเนินผล โดยอาการ เปลี่ยนชื่อ เป็นปลัดมณฑล เดี่ยวแต่เป็น
ปลัดมณฑล อีกลักษณะหนึ่ง จากปลัดมณฑล ๒ อย่าง ที่กล่าวมาข้างต้น

ในยุคเดียวกันนี้ ได้ประกาศให้เลิกใช้คำว่า "ข้าหลวง" สำหรับ
 ตำแหน่ง เจ้าพนักงาน ประจำท้องที่ เดี่ยว เป็น สุ่มเทศาภิบาล อัยการ
 มณฑล สรรพากร มณฑล คตงมณฑล ฯลฯ

ในการ แยกงานเมือง ที่ตั้งมณฑล ออกไป บัญชาการ ต่างหาก จาก
 งาน ของ มณฑล นั้น บางที่ ผลที่ได้ รับ จะดีสุดใจ กระทรวงมหาตไทย
 อย่างไร บ้าง กระมัง เมื่อ ประชุมเทศา ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ เจ้ากระทรวงได้ มี
 คำถาม ชนในที่ประชุม นั้น เป็นใจความ ว่า "การแยกงานใน ระวัง จังหวัด
 กับมณฑล เท่าที่ได้เห็น ผล ได้ ทราบ บางมณฑล ก็ยังรวมกันอยู่ บาง
 มณฑล ก็ แยกชุดกัน บาง มณฑล ก็แยกกัน บ้าง แต่ไม่ได้ แยกอย่าง
 เด็ดขาด เป็น แต่แยก หนึ่งชื่อ ราชการ ใช้ จำเป็น คนละส่วน จึงขอทราบ

๑. มณฑลใดแยก การงาน กัน โดยสถานใด

๕. ขอให้ แสดงความว่าแยกกัน หรือรวมกัน เป็นผลดีชั่ว อย่างไร

๓. ทางที่ต่อไปควร จะแยก หรือ รวมกัน ขอให้ถือเอาผล ของ
 การงาน เป็นหลัก

เป็นอันได้ความว่า “การแยกงานมณฑล กับเมืองที่ ตั้งมณฑลนั้น
 ได้ แยกแต่ เพราะ สรรพหนังสือ ต่าง ๆ ที่แยก กันทำ แต่ แบ่ง เจ้าพนักงาน
 เป็นชุด มณฑล แต่จังหวัด แต่ยังคงรวมกัน ทำการใน สถานที่ แห่งเดียวกัน
 แต่เมื่อ เวลา งาน ฉุกเฉิน ก็ ระดม ช่วยกัน ทำได้ แต่ มณฑล อยุธยา
 นคร ชัยศรี ได้แยก สถานที่ คณะ แห่ง เพราะ ความจำเป็น แต่เทศา
 ทงหลาย ยุคคิดว่า เป็นการสะดวกอยู่” เมื่อมีงานฉุกเฉิน ก็ระดมกันทำได้
 ข้าพเจ้า ประหลาดใจใน ความยุดติ ของเทศาตั้งนี้ เพราะเหตุผลดังต่อไปนี้
 เมื่อแยกงานเมือง ที่ตั้งมณฑล กับมณฑล แต่เมือง เป็นคณะแผนก
 การที่จะรวม กันม ช่วย ทำงาน นั้น โดย คำสั่งจากผู้ มีอำนาจ ใคร เด่า
 จะคิดว่า คนคณะ ส่วนไม่มา อย่างว่าแต่ เมืองที่ตั้ง มณฑลเลย เรียก
 ใครต่อใครในเมือง ที่ไม่ตั้ง มณฑล มากได้ แต่ว่า คนที่ ต้องช่วยกัน เสมอ
 ทั้งใน เวลาปกติ แต่เวลา มีงานมาก ย่อมได้ประโยชน์ ในราชการ แต่รู้งาน
 ทำการ ติดต่อกัน ได้ดีกว่า คนที่ เข้ามาช่วย เป็น ครั้งคราว อัน จะต้อง
 มางมมาย อยู่พัก หนึ่ง เพราะไม่รู้งานมิใช่ หรือ

ตาม กระแสพระบรมราช โองการ เรื่องให้ แยกงาน เมือง จาก
 มณฑล เดิม ข้าหลวง มหาตไทย ตั้งตำแหน่ง ปลัดมณฑล ขึ้น นั้น มี
 ข้อความว่า “ถ้าสมุหเทศาภิบาล จะบัญชาการ มณฑลไม่ได้ ด้วย ความ
 จำเป็น อย่างไร ให้ผู้ว่าราชการ จังหวัด ที่ตั้งมณฑล หรือ ปลัดมณฑล
 แล้วแต่ใครจะหาได้ ในทางยศ หรือบรรดาศักดิ์เป็นผู้ว่าราชการแทน” ถ้า
 การจะได้ เป็นไป ตามประกาศ นี้ สะดวก แล้ว ผู้ว่าราชการ แทนเทศา
 ก็คง ตกอยู่แก่ผู้ว่าราชการ จังหวัด โดยมาก มณฑล เพราะ ส่วนมาก ผู้ที่

เป็น ปลัด มณฑลในขณะ เป็น ผู้ ชนใหม่ โดยการ เปลี่ยน ชื่อ จาก ข้าหลวง
 มหาดไทย หรือชน จากหน้าท อำเภอ แดปลัดกรม จึงมี อาวุโส ต่ำกว่า
 ผู้ว่าราชการ จังหวัด แต่เพราะ ผด แห่ง การแยก การบัญชา งาน ผู้
 ว่าราชการ จังหวัด แทนเทศา บัญชางาน ตำบาค เพราะ ราชการ บางอย่าง
 ต้องทราบเรื่องเดิม ก่อนบัญชาไป แต่ผู้ว่าราชการ จังหวัดไม่ทราบ ต้อง
 ตรวจ เรื่อง เดี่ยว เวลดา การ รักษาการ แทน เทศา จึงกตายเป็น ตำแหน่ง
 ปลัดมณฑล อันมี อาวุโส ต่ำกว่า เป็นผู้แทน แดด้วย ประการ นี้ เป็น
 จุดอันหนึ่ง ในจุด อีกหลายจุด ที่ทำให้ ปลัดมณฑล กับผู้ว่าราชการ จังหวัด
 ที่ตั้งมณฑล ก็นเกิดยว กันไม่ สนิท

เมื่อ ครัง ยังเป็น ตำแหน่ง ข้าหลวง มหาดไทย อยู่ นั้น กระทรวง
 มหาดไทยได้ กวด ชน หนัก หนา ทให้ ข้าหลวง มหาดไทย ต้องไป ตรวจ การ
 มหาดไทย จังหวัด (ปลัดจังหวัด เป็นเจ้าหน้าท) แดอำเภอในบี่หนึ่ง ต้อง
 ให้ถึง แดได้ ตรวจทุก จังหวัด แดทุก อำเภอไม่น้อย ครัง หนึ่ง ถ้า เห็นงาน
 อย่างไม่ บกพร่อง จากหน้าท กระทรวง หรือมณฑลได้วางไว้ ก็ให้จัดการ
 แก่ ไช หรือ อย่าง น้อย ก็ ทำให้ เป็น ตัวอย่าง แด กำหนด เวลดาให้ เจ้าหน้าท
 ทางจังหวัด ทางอำเภอ จัดทำ นอกจาก ตรวจ ระเบียบการ แดว ย่อมเป็น
 หุตา ของเทศาภิบาล ดูการปกครอง ทั่ว ๆ ไป เป็นการ ผูกมัดไปในตัวด้วย
 แดวต้อง รายงาน การตรวจ พร้อมด้วย ความคิด ความเห็น เสนอเทศาภิบาล
 แด ส่งรายงาน จนถึง กระทรวง ถ้า ข้าหลวง มหาดไทย คนใด บกพร่อง
 ในเรื่อง นี้ ย่อม ถูกตำหนิ บางที ถึง งดบำเหน็จ ก็มี ใน เวลดา นั้น
 สายบ้าน ของระเบียบ การปกครอง แด กรมการ เจ้าหน้าท การปกครอง ถูก
 ไม่เทียบทาบ จนถึง จรดดิน

ครัน สมัย เบ็ดียน ฐานะ ข้าหลวง มหาดไทย เป็นปลัด มณฑล แด

ปลัดมณฑล เป็นตัวเด่น ที่จะต้อง แทนเทศา แต่เทศาใน สมัยที่มี ปลัด
 มณฑล เป็นผู้ แทน นี้ ดูท่าน มี ราชการ ต้องไป อยู่ กรุงเทพฯ เสีย จริง ๆ
 ท่านปลัดมณฑล ก็แทนไปไม่รู้ จักรอด ข้างกระทรวงมหาดไทยในเวลานั้น
 ก็ดูเหมือนว่า จะเห็น บารมี ท่าน เทศาภิบาล จะเบียด อย่างไร ๆ อยู่ ไม่
 กตภา ขบ เรื่องที่ จะให้ ปลัด มณฑล ออกไป ตรวจตรา ระเบียบ การ แต่ การ
 ตรวจตรา อย่างแต่ก่อน สุดแต่แต่น้ำใจของ ปลัดมณฑล เมื่อเป็นดังนี้
 ปลัดมณฑล ส่วนมาก ก็เลือกเอา ฐานที่ ฐานรักษา ครอบครอง เมื่อ เทศา ใช้
 ให้คนประจำที่ทำการ ก็ต้องเลือก เอาทางที่ไม่ รังแกใจเทศา หรือออก
 อย่างหนึ่งไปตรวจมา ถ้า โดนเรื่อง เขาตาย เขาเข้ม เขา ไม่เป็นที พอใจ
 เทศาก็ไม่รู้ว่า จะไป ฟังใคร ปลัดมณฑล จึงกลายเป็นทำตนให้ มีค่าน้อย
 กว่า เมื่อครั้งเป็น ข้าราชการมหาดไทย แต่ซึ่งเป็น ราคาค่า คนบางคน อันอยู่
 ภายนอกวง การปกครอง เห็นว่าไม่มี เจาหน้าที่แผนกใด หรือการ
 มี เจาหน้าที่แผนกใด เปิดองเงิน นอกจากมีไว้ ประดับบารมี เทศาภิบาล
 ระเบียบ การ อำเภอนั้น แผนก ปกครองได้ เขตต์ แห่ง ความ หย่อน เทียบ ทาบ
 แต่ เวลา ไป เพราะ ถึง เจาหน้าที่ กากบการ น รอง จาก กรมพดุงรังค์
 ก็ ค่อยมี ครัง ๆ เพราะ เออมไปไม่ใคร่ถึง อธิบดี หรือเจ้ากรมพดุงรังค์
 ในเวลา นั้นเอง ก็ดูเห็นการที่จะไป ตรวจตราไม่สู้ ได้ ประโยชน์ เดย กลายเป็น
 เป็น พนักงาน ประจำที่ทำงานไป ตามกัน การ งานใน แผนก ปกครอง
 จึงเท่ากับ เกือบขาด กองบัญชาการกลาง ยิ่งบ้าง หย่อนบ้าง แต่แต่
 เทศาภิบาล หรือ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด คนใด จะ เอาใจใส่ เพียงใด หรือไม่
 ข้าง ฝ่าย ความคิด เทศาภิบาล แต่ ผู้ว่าราชการ จังหวัด ใน เรื่อง นี้ ก็ ต่าง ๆ
 กัน เช่น กต่าง เป็น เทศาภิบาล ผู้ว่าราชการ จังหวัด หน้าที่ สำคัญ ใน
 การตรวจ คือ การพิจารณา การปกครอง ทั่ว ๆ ไป ส่วน หน้าที่ ตรวจ

ระเบียบ เป็นส่วนของ เจ้าหน้าที่ ดงนี้ แด้วเคยไม่ แยะแต่ เดี่ยวเคย แก่ระเบียบ
 การใน ที่ทำการ แต่การ ปกครอง ทัวไป ตามที่ว่า มีหน้าที่ จะพิจารณา นั้น
 ผู้ ที่คอย มองดูผิด ก็ไม่ ทราบว่า ท่านพิจารณา ตลอดปรอด ไปรังไป แค้ไหน
 บางท่านก็ขาดการ พิจารณาการปกครอง ทัว ๆ ไปถือเอาการตรวจระเบียบ
 การ เป็นใหญ่ ข้าพเจ้าได้ เคยเห็น ท่าน เทศาภิบาล พอ ออกจาก มณฑล
 ก็ มุ่งตรงไป ที่ว่าการอำเภอ แต่ จากที่ ว่าการอำเภอ นึกมุ่งตรงไป ยัง ที่
 ว่าการอำเภอหนึ่ง หนึ่งตรวจระเบียบ สอบจำนวน ต่าง ๆ ที่อำเภอทำ ตลอดจน
 การ นับใบเสร็จ สอบ ค่า ธรรมเนียม ซึ่ง เจ้า หน้าที่ ไม่ต้อง ตรวจ อีก ก็ได้
 ความ ดุ่ม ๆ ดอน ๆ ในเรื่อง ระเบียบ การ ปกครองใน ยุค นั้น มติง นี แต่
 เดียวนี้ เด่า เหตุการณ์ดงวาน หมดไป หดะ หรือ

ก็ เมื่อการ ทำ ประโยชน์ตาม หน้าที่ ตามตำแหน่ง ของ ปลัดมณฑล
 ย่อหย่อนลงไป เห็นปาน นี้ แทน ที่จะยับ ยั้งในความผิดพลาด แต่ เข้มงวด
 กวดขันให้ สายบ้านตงชน เท่าระดับเดิมหรือดีกว่า กลับคิด สายบ้านปล่อย
 ให้ปลิวไป ตาม ยถา กรรม คือ ส้มยี่ที่ รัฐบาต จะ คิด ทอน เงินให้เข้า สู้
 คุณภาพ ตำแหน่ง มหาเด็ก รายงาน กับ ปลัด มณฑล ก็เป็น ตำแหน่ง นำ
 หน้าที่ ท่าน คณะ กรรมการ พิจารณา การ คิด ทอน ของ กระ ทรง มหาเด็กไทย
 ได้ดง ความเห็น ให้ยุบ แต่ก็ได้ยุบตาม ความเห็น นั้น โดย โอน งานแผนก
 มหาเด็กไทยมณฑล มาสู่ผู้ ให้ผู้ วิจารณ์การ จงหวัด ที่ดงมณฑลเป็นผู้ แยก

เป็นความจริงอยู่อย่างหนึ่งว่า งานแผนกมหาเด็กไทยนั้น ถึงจะทรุด
 เพียงไร คน ภายนอก ก็เห็นผิด ทันทได้ ยาก เปรียบ เหมือน เรือนที่ ถูก
 มอดกัด ถ้า เจ้าของ เรือนไม่รีบ แก้ ไขบองกัน ทงไว้จนปรากฏ การ ซุด โขม
 แก่คน ภายนอก ก็ แปลว่า เรือน นั้น โขม เต็มที่ ซ่อมแซมไม่ไหว แด้ว การ
 อย่างอื่น เช่น การ โจรผู้ร้าย เปรียบ เหมือน ไฟไหม้ ปรากฏ แก่ตา คน

ภายนอก ทน ท ด้วย ประการ น กระมัง การใน แผนก น จึงหยุด ๆ ยิง ๆ
 คตอดจน ความร ัดกของ คน ภายนอก ก็ดู คต้าย ๆ กับว่าไม่ม้งาน อะไร
 เจ้าหน้าท แผนกน เพียงประดับ เกียรติยศ เทศ้า และซึ่งเป็น ตำแหน่งแรก
 ทกรรมกร พิจารณา ดุตยภาพของ กระทบวง มหาดไทยได้ ตงความ เห็นให้
 เด็กเดี่ยว ถ้าจะมี คนหว่า ซ้าพเจ้า อวดดี กรรมกร ท่านไม่รู้ จัก หรือ ว่า
 งาน มหาดไทย หัวเมือง มีอะไร ซ้าพเจ้า ขอ ปฏิเสธว่า จะได้ คตอวดดีห้ามได้
 และ ก็มีได้ ดุถูก กรรมกร พิจารณา การดุตยภาพ ของ กระทบวง มหาดไทย
 ว่าไม่รู้ การมหาดไทย หัวเมือง ด้วย เพราะคนอื่น เป็นกรรมกร ก็ทำเนา
 ดงท ซ้าพเจ้าทราบ อธิบติ กรมพต่าภังคยคนน ก็ เป็น กรรมกร กับเขา ด้วย
 จะว่าไม่ทราบ งาน มหาดไทย หัวเมือง อย่างไร ซ้าพเจ้า คตแต่เพียง ว่า
 บางท ท่านจะเห็นว่า การพิจารณา คตทอนเงิน เพื่อ ดุตยภาพ เป็นของ
 ธิบติวง งาน มหาดไทย หัวเมือง ถึง จะ โขมไป บ้าง ก็เหมือน ถูกมอด กัด
 กว่า จะเห็น ผลของการ ชุค โขม ก็นาน จึงขอ พอให้ แด้ว กนไป ที่ แด้ว
 จึงคิตแก ไชภาย หตง

คตไปนี้ ความพิจารณา ถึงผลท ยกงาน มหาดไทยมณฑล มาให้อยู
 ในความดุต ของผู้ จาราชการ จงหวด ทตง มณฑล ว่าได้ ผลเพียงไร
 ผล ประการที่ ๑ นน เมื่อ ผู้จาราชการ จงหวด ทตง มณฑล คตง
 บัญชางานในแผนก มหาดไทย มณฑล ด้วย ก็แปลว่าผู้จาราชการ จงหวด นน
 เป็นเจ้าหน้าท กองมณฑล ดงยอกแผนกหนึ่ง เงาแห่งการ รววมการมณฑล
 กับ การ เมือง ทตง มณฑล ก็ฉาย ปรากฏ ขน อัก ถึง จะไม่มีใคร ดง
 ใครประกาศรูปการ ก็ไปทำนองน แต่หน้าจะเป็น แต่เพียงม้งานชุก ก็ช่วยกัน
 คงยังไม่รวม อย่าง แด้วก่อน สนิท

ผล ประการ ที่ ๒ เมื่อ คตผู้รักษากร แทนเทศ้าภิบาล คือ ปลตติ

มณฑลหมดไป ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งทำงานแทนเจ้าหน้าที่ของ
มณฑลด้วยอีกตำแหน่งหนึ่ง กับเจ้าหน้าที่รักษาการแทนเทศาภิบาล
ด้วยเป็นงานตามตัวแต่ก็แทนได้สนิท เพราะรู้งานของมณฑล

ผลประการที่ ๓ ดังได้กล่าวแล้วว่า การงานในตำแหน่งข้าหลวง
มหาดไทยหรือที่เปลี่ยนมาเป็นปลัดมณฑลนั้น ต้องทำงานออฟฟิศ
อันเป็นงานในหน้าที่ของตนโดยตรงด้วย งานมณฑลแผนกอื่นที่ไม่มี
เจ้าแผนกประจำ แลงานบางอย่างที่ไม่เป็นงานของแผนกอื่นอันมี
เจ้าแผนกรับผิดชอบโดยตรงก็ต้องทำด้วย ยังมีหน้าที่ตรวจแต่จัดระเบียบ
งานมหาดไทยเมืองแต่อาณาเขตทั่วไปในมณฑลนั้น ฝ่ายผู้ว่าราชการ
จังหวัดที่ตั้งมณฑลแต่ การที่ จะบัญชาแลควบคุมการตั้งจังหวัด
ทุกแผนกให้ขึ้นไปโดยเรียบร้อยก็เป็นการหนักอยู่แต่อย่างใด ยังมีหน้าที่
ตรวจตราป้องกันปราบปรามโจรผู้ร้ายให้สงบ และคุ้มครองความเจริญ
ให้เกิดมีในท้องที่ ๆ ตนรับผิดชอบอีกด้วย เมื่อต้องรับงานอีกแผนกหนึ่ง
อันไม่ใช่ก่อนเดิกันน้อยมาทำ จะทำให้ได้ผลดีเรียบร้อยทั้ง ๒ อย่าง ๆ ไรได้
เมื่อทำให้ดีทั้ง ๒ อย่างไม่ได้ ก็ต้องเอียงข้างงานที่ตนรับผิดชอบมาก
คือ งานทางจังหวัดเป็นธรรมดา ส่วนงานของแผนกมหาดไทยมณฑล
ก็เพียงแต่จะรักษางานโต้ตอบหนังสือพออย่าให้ค้าง งานทะเลเบียน
บัญชีห่างออกไปอีกหน่อย งานตรวจตามจังหวัดแต่อาณาเขตในหน้าที่
มหาดไทยนอกจากจังหวัดของตนแล้วไม่ปรากฏว่ามีทีเดียว

ความหย่อนในการงานแผนกอื่นจึงปรากฏผลเด่นให้เจ้ากระทรวง
เป็นที่ควรร้อนใจ ด้วยประการนี้แต่จึงเกิดมีตำแหน่งมหาดไทยมณฑล
ในยุคนั้นขึ้นอีก

ตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วว่า เจ้าหน้าที่ประจำมณฑล

แต่ก่อน เว้น แต่ อัยการ มณฑล แล้ว เงิน เดือน อย่าง สูง ก็ ๓๕๐ บาท
 แต่ใน ระหว่างเด็ก มหาดไทย มณฑล มีตำแหน่ง ปลัดมณฑล ชนน อัครา
 เงินเดือน ของเจ้าหน้าท มณฑล ก็ ชนไปเทียบ เท่า ๆ ชน ปลัดมณฑลเกือบ
 ทุก ตำแหน่ง ยิ่ง แต่ ขบวนการ มณฑล แทนท ทม ชน เงิน เดือน ค่า แต่
 เมื่อ ตง มหาดไทย มณฑล ชน อีก เอา ชน เงิน เดือน เมื่อ ๒๕ ปี มา แล้ว
 มาใช้ มหาดไทย มณฑล จึง มี เงิน เดือน ต่ำกว่า เจ้าหน้าท ทง ปวง ถ้า
 การ แทน สุ่มเทศาภิบาล ถือ ตาม เกณฑ์ อาวุโส ใน เรื่อง ยศ บรรดา ศักดิ์
 มหาดไทย มณฑล ก็ ยังมี ผู้ บงหน้า อยู่ หลาย ตำแหน่ง คง ได้ มี เวลา
 ปลัดจากงาน ออฟฟิศ ไปตรวจการมหาดไทย เมือง แดอำเภอ อันเป็นหน้าท
 ทง พิจารณา ถึง การ ท้อง ททว ๆ ไป เป็น การ ผูกมัด ไป ด้วย ใน ตัว ได้ มาก
 ถ้า ดง นน ก็ น่า จะ ได้ ผด ควร พอใจ แต่ จะ เป็น การ ควร หรือ ไม่ ที่
 เจ้ากระทรวง จะ พินเอา ระเบียบการเดิม ซึ่ง ให้ มหาดไทย มณฑล ออกตรวจ
 การ ชน มา ซึ่ง อีก เพื่อ มี ให้ มหาดไทย มณฑล กลาย เป็น เจ้าหน้าท
 ประจำ ออฟฟิศ เสียถ่าย เดียว อันน่า วิตก ว่า จะ เป็น ดง นน นอกจากน
 ข้าพเจ้า ยัง ปวิจตก อยู่ อีก อย่าง หนึ่ง เกรงว่า มหาดไทย มณฑล จะ กลาย
 เป็น ชน อีก ชน หนึ่ง พอ พัก ใน ระวาง นาย อำเภอ กับ ผู้ว่า ราชการ จังหวัด
 เพราะ เทาท สังกศต มา บาง ท่าน ไป เป็น มหาดไทย มณฑล กนหม้อ เข้า
 ยังไม่ ทน จะ ดำ เดย แต่ ทง ยัง ไม่ เห็น ผด ใน การ งานท กระทำ ใน หน้าท
 มหาดไทย มณฑล ด้วย ก็ กระเถิบ ไป เป็น ผู้ว่า ราชการ จังหวัด
 ข้าพเจ้า เขียน เรื่องนี้ ก็ เพราะ มี ผู้ กตาด ขวัญ ถึง การ ตง ตำแหน่ง
 มหาดไทย มณฑล ดง ที่ ได้ ปวารภ มา ใน ตอนต้น ถ้า ไม่ ได้ โปดง ออก มา
 เสีย บ้าง มัน ไม่ โด่งใจ จึง เขียน มา เพื่อ ผู้อ่าน ถ้า ว่า เมื่อ จะ นึก ว่า
 มหาดไทย มณฑล ควร มี หรือ ไม่ ถ้า ท่าน ไม่ ตม ขอ ความ ทข้าพเจ้า เขียน
 ก็ คง ได้ รับ เกียรติยศ ใน การ ประกอบ ความ นึก ของ ท่าน บ้าง

จำแนก
“อาชีพพน” เป็น ๓ ประเภท

แต่บัดนี้ ได้ ผู้เขียน ไป ๒ ประเภทแล้ว

“ชาวต่างประเทศ ตั้งใจ ฝากชีวิต จิตต์ใจ ทรัพย์สินสมบัติ
ไว้ในเมืองไทย สักเท่าใด ?”

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย ฉบับ วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๗๑)

ข้าพเจ้าได้อ่าน ความรำพึง ของ หนังสือพิมพ์ ไทย ที่ ตก เดือนให้
พวก เรา ชาวไทย ช่วยกัน ระดม “อาชีพพน” อย่าให้ ตกไป เป็น ของ ชาว
ต่าง ประเทศ โดย นึก ถึง แต่ ประโยชน์ คน เป็นใหญ่ ยิ่ง กว่า ประโยชน์
รวม แต่ทั้ง ได้ แปร ความคิด เห็น เรื่องนี้ จาก บาง กอก ไท้ม มา ลง ไว้ ด้วย
นั้น ทำให้ ข้าพเจ้า ผู้สนใจ ใน การ อาชีพ พน ของ พด เมือง อยู่ บาง อด นึก
อดคิด อดขีด เขียน มิได้ จึง ได้ เขียน ส่ง มา ยัง หนังสือพิมพ์ ไทย ถึง ว่า ความ
คิด ความนึก ทชด เขียน มา น จะ เป็น ธรรมดา ก็ หวัง ว่า คง จะ ไม่ เปด่า
ประโยชน์ เสีย ที่ เดียว

“อาชีพพน” ทนบว่า สิ่ง สำคัญ ของ เมือง ไทย ก็ คือ การ ทำนา
เป็น ที่ ๑ การ ทำป่าไม้ และ เหมืองแร่ เป็น ที่ ๒ ข้าพเจ้า จะ งด การ ทำนา
ไว้ กต่าง ภาย หลัง จะ ขอกต่าง ถึง เรื่อง ป่าไม้ และ เหมืองแร่ แต่ โดย ย่อ
ก่อน

เรื่อง ป่าไม้ นั้น ข้าพเจ้า ได้ เคย กต่าง มา ครั้ง หนึ่ง ใน หนังสือพิมพ์
น ลง วันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๗๑ จวบ หน้าที่ เรื่อง ว่า “ความเป็นไป ใน
เรื่อง ป่าไม้ กับ ความ เป็น อยู่ ของ ราชนคร” ใน ที่ นี้ จึง จะ ไม่ กต่าง ซ้ำ

ข้อความ เดิมอีก ขอ กล่าวย่อ ๆ ให้ เขา เค้า เรือง อันได้ ปรารภ ชนแล้ว
ข้างต้น

๑- การป่าไม้

ป่าไม้ เป็น ภูมิสมบัติ สำคัญ ของ ประเทศสยาม อย่างหนึ่ง ซึ่ง
นอกจากได้ อาศัย เป็นประโยชน์ ในการ ปลูกเคหสถาน บ้านเรือน และ
ใช้ เป็นเครื่อง ประกอบในการ หาเลี้ยงชีพ บางอย่าง มีการ กัดกรรม และ
การ จับสัตว์ ในบาง วิช เป็นต้น ที่เรา เห็น กัน อยุ่ว่า เป็น ประโยชน์
อย่าง สำคัญ ยงหน กคือ เป็นสินค้า ใช้ออก รายใหญ่ อย่างหนึ่ง ซึ่งถ่วง
ตาเค็ง ราคา สินค้า ของเรา อยู่เป็น จำนวนไม่น้อย แต่ เมื่อหวน ระลึกไป
ว่า ใครเป็น เจ้าของ สินค้าไม้ ไม้ อยู่ใน กำมือใคร ดั่งนี้ แล้วก็น่า ใจหาย
บริษัทใหญ่ ๆ ที่ทำป่าไม้เป็นของ คนไทยแท้ ก็ราย ขอ ให้ช่วยกัน พิจารณา
ให้ ถกถวน เกิด จะเห็นว่า เป็น ของ ชาว ต่าง ประเทศ เป็น ส่วนมาก ถึง
จะ ปรากฏ ว่า ไทยได้ รับ อนุญาต ให้ทำ ป่าไม้บ้าง แต่ก็ ใคร จะ รับ
ประกันได้ หรือไม่ว่า บริษัทใด ที่ทุน รอน ของ ชาว ต่าง ประเทศ จะไม่ แฝง
อยู่ ข้างหลัง โดย สัญญา วรรัง ให้ ไม้ ทดคดง เป็นของ เจ้าของทุน

โดย ฉะเพาะ เรื่อง ป่าไม้สัก ใน ยุคกลาง ที่ รัฐบาล อัน เป็นที่
เคารพยั้ง ของเรา ได้ เห็นเหตุ อัน จะปล่อย ปล่อย ละเลย เสียมิได้ ในการ ที่จะ
ให้ เจ้าผู้ครอง นคร มีสิทธิให้ ใคร ๆ เข้า ก็ได้ และได้ เข้าไป กำกับ จัดการ
เสียเอง (ดัง ชาวพเจ้า เคยกล่าว มาแต่ ครั้งก่อน) ถึงว่า กรรมกร ใน
เวदानน จะม ชม, เกรียง ๑๓๑ เขา มา แทนที่ คนพนเมือง ๆ ก็ยังมีอยู่
บ้าง ที่เบ้น กรรมกร เจ้า ของ ช้าง และผู้ แหก โพน ช้าง ก็ยัง พอ หา
ประโยชน์ ได้ บ้าง ใน ฐาน ที่ ชาย ช้าง หรือ รับจ้าง ังค และ ชัก ตาก ไม้ ชุง
เดียน นี้ ความ เจริญ ของ โลก ใน ทาง วิทยาศาสตร์ กำ ตั้ง กะ โตด โตด โผน

เครื่องจักร เครื่องยนต์ ได้เข้ามาแทนที่ในการตัดไม้ และ ชัก ดาก หรือ
 บรรทุกไม้ ซึ่ง ความต้องการ กรรมกร และ ต้องการ แรงช่าง ก็ ลด
 น้อย ถอยลงไป ความยากจน ของคน พนเมืองจึงย้อม เพิ่ม จำนวน
 ชน เป็นเงา ตามตัว จน กว่า จะมั่งงาน อย่างอื่น เข้ามาแทน ที่ยัง ต้องการ
 กนอยู่ เป็นล้นมาก ก็เพราะ แต่ เจ้าของป่า ที่เบยน้อยหอยน้อยไม่สามารรถ
 จะมี เครื่องจักร เครื่องกล ให้ เป็น อุปกรณ์ แก่ การงาน ของตนได้

ยังพวกเด็ยไม้ และตั้งไม้ ไปจำหน่ายนอกประเทศนั้นเด้า เจ้าของ
 โรงเด็ย เจ้าของ เรือ บรรทุก ก็คือ เจ้าของ ผู้รับผูกขาด บายอย ก็คือ
 ก็น้ำได้ ค้อก พวกนั้น นนเอง

ข้าพเจ้า ของดกด้าว ถึงเรื่อง ป่าไม้ ใจ เพียงนพดาง จะหวงไป
 พิจารณา ถึงการ เหมืองแร่ ต่อไป และ โดย ฉะเพาะ แร่ดีบุก ซึ่ง เป็นสินค้า
 ชาติออก รายใหญ่ รายหนึ่ง ถ่วง ราคาสินค้า เข้าเมือง

๒-การเหมืองแร่

แร่ ดีบุก ที่ตรวจพบ และ ทำกัน อยู่ โดย มากใน พระราช อาณาจักร
 นี้ ใน ท้องที่ ๓ มณฑล นั้น คือ มณฑลภูเก็ต, นครศรีธรรมราช แด
 บัตตานี ประเภท เหมือง ตาม ที่ แบ่ง ชื่อ ตาม ลักษณะ ของเหมือง ออก
 ไป คือ

๑ เหมืองคด้า, เป็นเหมืองอยู่ บนภูเขา การ ขุด ต้อง พัง ภูเขา
 โดยมาก มัก หาน้ำ ดำงแร่ได้ ยาก ล้นมาก จึง สะดวก แต่ ในฤดูฝน

๒ เหมืองร หรือเหมืองปล่อง เป็นที่ ๆ มีแร่ อยู่ลึก แต่ไม่มาก
 พอที่จะขุดคนอนทบ หน้าอยู่ให้ พอคุ้มค่า โส่หุ้ยได้ จึงขุดพอเป็นรูตงไป
 แล้ว ไปขุด ทะดวง ล้นกวาง เขา ภายใต้ ดิน สำหรับ เอาแร่ และ ดิน
 อยู่ได้ ไม่ ยุบโดยวิธี เอาไม้ ค้ำ

๓. เมืองใหญ่ เป็น เมือง ที่ มี แร่ มาก พอ ที่ จะ ขุด คุด ดิน ขน ให้
 หมด แด ขุด เอา แร่ ถึง ตาน้ำ ก็ ใช้ เครื่อง จักร ดูป เอา น้ำ ขน ทำ
 สะพาน ลง ไป ให้ กรรมกร หาบ แร่ เป็น สาย ๆ ใช้ กรรมกร มาก ราย
 หนึ่ง คง ๕๐๐—๖๐๐ ก็ ถึง

เมือง ชะนิตน เอง ภายหลัง มา เกิด คง เครื่อง จักร ขุด ทำนอง เวือ
 ขุด ก็ เคย เป็น เมือง เครื่อง จักร รวม ทั้ง เมือง ที่ อยู่ใน ทะเล ซึ่ง
 เดิม คน ทำ ไม่ได้ จน มี เวือ เครื่อง จักร มา ขุด ส่วน ชื่อ เมือง ใหญ่ ตั้ง เกิด
 ตาม ที่ ผู้ จด ระยะเวลา ทาง เสด็จ พระราชดาเนิร ครอง ณ ดู เหมือน จะ กตายน ชื่อ เป็น
 เมือง หาบ ไป

๔. เมือง แถ่น เป็น เมือง ที่ มี แร่ ใหญ่ มา จาก ที่ สูง ตาม สาย น้ำ
 อยู่ กับ ผิด ดิน มี บาง ๆ ไม่ มาก

ข้าพเจ้า ก่อ ดำ ถึง ประ เภท เมือง มา ทง น มี ได้ มุ่ง ที่ จะ
 ก่อ ดำ ถึง วิชการ ทำ เมือง เพราะ ยง มี วิชา มาก มาย อน ข้าพเจ้า ก็ ตั้ง สัตย์
 ตัวเอง ว่า จะ ก่อ ดำ ได้ โดย ถูก ต้อง ครบถ้วน หรือ ไม่ ตั้ง ใจ ก่อ ดำ แต่ พอ
 ให้ ทราบ ชะนิต เมือง พอ เป็น เตา ๆ เพื่อ ผู้ อ่าน จะ ได้ เข้า ใจ ข้อ ความ
 ที่ จะ ก่อ ดำ ต่อ ไป น ชัด เจิง เข้า สัก หน่อย

เมือง แถ่น เดช ๓ ถึง เดช ๓ นั้น ต้อง ลง ทุน ลง แรง มาก บุคคล
 ณะ เพาะ คอง หรือ ณะ เพาะ ครอบ ครว ไม่ สามารถ จะ ทำ ได้ เมือง เหล่า นี้
 จึง ตก ไป อยู่ใน กำมือ ของ ชาว ต่าง ประเทศ มี จีน และ ฝรั่งเศส เป็น พัน มี
 คน ไทย เป็น นาย เมือง บาง ก็ ไม่ ต้อง ตั้ง สัตย์ ว่า ทุน รอน ของ ชาว ต่าง ประเทศ
 จะ ไม่ เข้า แผลง อยู่ ข้าง หลัง แต่ ต้อง ทำ การ คิด ต่อ ค่า ขาย กับ บริษัท ฝรั่ง
 แร่ อัน ไม่ ใช้ หรือ ไม่ มี บริษัท ไทย เคย

ส่วน คน พัน เมือง โดย ทง ๆ ไป นั้น ได้ ภาษี เพียง รอน ห้า แร่ ใน

เหมือง ชนิดที่ ๔ โดยรับ อาชญาบัตรไว้ก่อนแล้วเป็น รายตัว รายได้พอ
 นับว่าหา เข้า กินค่า ส่วน กรรมกร สำหรับ ทำเหมืองแร่ ๓ ประเภท
 ข้างต้น นั้น โดยมาก เป็นจีน เกือบไม่ มีคนไทย เลย เพราะ ฉะนั้น
 ในเมือง ที่มี เหมืองใหญ่ ๆ มาก ๆ กรรมกร จีน จึง มาก ยิ่งจังหวัด
 ภูเก็ต แล้ว ตาม ลำมะ โนครวัด ทั้งหมด คน จีน มาก กว่าไทย และ มลายู
 รวมกัน ดังนั้น สำหรับ การ ทำเหมืองแร่ ทั้ง โภคทรัพย์ ที่จะ ได้ จาก ค่า
 ขายแร่ และ ค่าแรง กรรมกร จึง ยัง เป็น การ ผ่าฟาง สำหรับ ชาวเจ้าใน
 เรื่องที่จะเห็นเป็น ประโยชน์ แก่ คนไทย พันเมือง เพียงใด การ ขุดแร่ใน
 ปัจจุบัน สมัย กาดัง นิยมใช้ เครื่องจักร เครื่องยนต์ เพราะทำงานได้
 มากใช้ กรรมกร แต่ น้อย ท่อนค่าใช้ จ่าย แต่ กรรมกร ผู้ที่ อาศัย แรง
 เป็น อาชีพ ก็ โขม ลง ไปด้วย สำหรับ การ ทำเหมืองแร่ มี กรรมกรจีน
 เป็น ส่วนมาก ถ้าการใช้ แรงคน โขมไป เขาก็ไม่ เข้าเมือง หรือเขา
 เขาก็ยกกักไปหากินใน ทางอื่น แต่ถ้า เป็นงาน ที่คนพื้นเมือง เป็นกรรมกร
 แล้ว เหตุการณ์ เป็น ดังนี้ น่าจะ กวนใจ รัฐบาล มาก ที่เดียว
 ตาม ขรรพดา ความ มั่งคั่ง สมบูรณ์ ของประชาชน ก็คือ ความ มั่งคั่ง
 สมบูรณ์ ของประเทศ ความ มั่งคั่ง ของประเทศ นั้นเอง เป็นทาง สะดวก
 ในการ รักษา ความ อีสสระภาพ แต่เมื่อ พิจารณา ถึง พฤติการณ์ ใน เรื่อง
 บ้าไม้และ การค้าไม้ ในเรื่อง การ ทำเหมือง แร่ และ การ ค้าแร่ ดัง
 กล่าวมานี้ จะควร เป็นที่ พอใจ ของพวกเรา ชาวไทยแล้ว หรือ ? เราได้
 เห็น ราคา ดินค้า ขาออก สูง กว่า ขาเข้า ซึ่งน่าเป็น ที่พอใจ ว่า บ้านเมือง เรา
 มั่งคั่ง สมบูรณ์ ชน เพราะ ประเทศ เรา ซ่อเขาน้อย ขายเขามาก แต่
 ฉะนั้น ดินค้า สองประเภท ที่ กล่าวนี้ ถึงราคาเงินจะได้ ผ่านเข้าประเทศ
 เรา แต่ ทรัพย์ เหล่านั้นไป ตกกระเบื้องใคร ไม่ตก กระเบื้องคนที่ เขาทำ

เขาค้า ดอก หรือ ? เมื่อ คนที่ ทำ ทค้า เป็น ชาว ต่าง ประเทศ ราคา
 เหล่า นน กตก กระเบา คนต่าง ประเทศ หนึ่งเอง ชาว ต่างประเทศ เขา ตง
 ใจ ฝาก ชีวิต จิตต์ ใจ ทพย สัมบัติไว้ ในเมืองไทย สักเท่าใด เรา จะไม่
 ต้อง พิจารณา เท่าใด ก็เห็น ได้ดังเช่น พวก เศรษฐี, คฤหบดี ชาวภูเก็
 ที่ไม่ใช้ คนไทยแท้ เขาม บ้าน ที่ มหาดกรูบ้าน มนคง อยู่ บึง กิราย มี
 ทพย สัมบัติ ล้วน มาก ฝาก ธนาคาร บึง กิ ราย เป็น จำนวน เท่าใด แด
 มาเหตยว เทียบ กันดูเถิด กับ การ ที่เขา ตง รกราก เช่น นน ใน เมือง
 เรากิราย ดั่ง สยว่า จำนวน จะผิดกันมาก ที่เคยว ดงนน เรา จะ เชื้อหรือ
 ว่าเขา จะร่วม ทุกข์ สุข จนตาย พร้อม กับพวกเรา

๓-เข้าเป็น "อาชีพพน" สำคัญยิ่ง

เหตุการณ์ เป็นมา ดังนไม่ใช้ แต่ วนสองวัน เป็น มา นานหนักหนา
 ที่เคยว ทงน จะว่า เป็น ความผิด ของพวกเรา ก็ไม่เถียง เพราะ เรา
 ขาด ทุกสิ่ง ทุกอย่าง นับ แต่ความรู้ ความ สามารถ ลงไป เดียวน เรา
 ชวนกันรู้ สัก บ้าง แต่ เขาก็ไปหน้า เรา โทศ เกิน กว่า ที่เรา จะ ยอแยงเสีย
 แดว จึง หน้าจะ กำหนดไว้ว่า สายบ้าน ใน เรื่อง โภค ทพย อัน สำคัญ
 ซึ่งมี เกิดยวใหญ่ เป็น กาดง อยู่ ๓ เกิดยว นน ได้ ผู้เบือย เสีย ๒ เกิดยว แดว
 ยังมี หวง ออก เกิดยวเดียว คือ การ เป็น เจ้าของ ทนา และการ ทำนา

ใน เรื่อง การ เป็น เจ้าของนา และ การ ทำนา นี้ ข้าพเจ้า ขอ กถาว
 แต่ โดยย่อ เพราะ ช่อมุ่ง มิได้ คิด จะ กถาว ถึง ชาวนา ใน สัมัย ก่อน แต่ น
 ยากจน เพราะ เหตุการณ์ อย่างไร ดั่งยเห็น ว่า ก็ ทราบ กัน อยู่ แดว และ ทง
 จะ ทำให้ การ ที่มุ่ง จะ กถาว ออก นอก วง โทศ เกินไป ใน สัมัย ก่อน แต่ น
 ๒-๓ ปี ขึ้นไป ถึงแม่ เนื้อ ที่ นาจะ ค่อย ตกไป เป็น ของ ผู้มเงิน มาก จน
 ทุก ๆ ที่ เพราะ ชาวนา ต้อง เสีย ดอกเบือย แวง เสมอ ว่า ถูก ฝน แดง อยู่

เป็น นิตย กิต ความสนใจ ของ ผู้ ทหวง ด คอ บ้าน เมือง และ เพื่อน ร่วม
 ชาติ ก็ยัง มีความ ร้อนใจ พอเป็น ธรรมดา เพราะ เป็น ภัย ใน วงแคบ
 ด้วย ว่า ผู้ มั่งเงิน เหล่า นั้น ส่วนมาก เป็น คน ไทย อัน เป็น เจ้า ของ ถิ่นเอง จะ
 เป็น อยู่ ก็ แต่ ชาว นา อัน เป็น คน ไทย เหมือน กัน แต่ เป็น คน หมู่มาก ยาก จน
 คน แคนดง ถึง กระนั้น ก็ยัง มีความ หวัง การ ทะนุ บำรุง จาก รัฐบาล ของ
 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้เป็น บิดามารดา เช่น หวัง ความ อุดหนุน
 ใน ทาง สหกรณ์ ใน ท้องที่ ๆ การ ทำไร ไร ไร ไร อุดม สมบูรณ์ และมี เอกสาร
 สำหรับ ที่นา เป็น หลักฐาน แล้ว ครั้น มา ใน ราว ว่าง สอด ลาม บิน โดย
 ความ จำเป็น ทร รัฐบาล อัน เป็น ทศกรรพ ต้อง ทำ สัญญา แลก เปลี่ยน
 สิทธิ บาง อย่าง โดย ให้ คน ต่าง ชาติ บาง ชาติ ถอน สิทธิ ใน ที่ ดิน ได้ และ บาง
 ชาติ ก็ ให้ ถอน สิทธิ ใน เรื่อง เข้า อาศัย ผู้ ใฝ่ใจ ใน ความ สำคัญ ของ บ้าน เมือง ใน
 เรื่อง นี้ จึง เอาใจ ได้ ดู เหตุการณ์ อยู่ ด้วย ความ กระวน กระวายใจ แม้
 พอ เริ่ม ต้น เมื่อ ๒-๓ ปี มา น ราชทูต ของ ประเทศ หนึ่ง ได้ ไป ตาม
 หวงเมือง และ ชน ไป เมือง เหนือ ก็มี ชาว ด้อ ว่า ไป ดู แล ที่ ดิน ควร แก่ การ
 เพราะปลูก โดย คน ของ ประเทศ นั้น จะ ดัน กัน เข้า มา ทำ มาหากิน และ ลง
 ทุน เป็น จำนวน กี่สิบ คอ กี่สิบ ล้าน เหยียด ทำให้ พวก เรา เกิด ความ
 ประวิตก เพราะ เขา พร้อม ทั้ง ความ รั และ ทุน รอน ไป หน้า เรา โทกนัก แต่
 แล้ว ก็ เงียบ กัน ไป ไม่ ดู ปรากฏ ว่า ได้ มีการ จับจอง หรือ ขาย ซ้อ เป็น การ
 ซ้อ นาว เพียงไร ฟัง มา ปรากฏ ชน ตาม ที่ หนังสือ พิมพ์ ไทย ได้ ลงข่าว และ
 แสดง ความ ประวิตก เริ่ม ต้น แต่ ใน หนังสือ พิมพ์ ประจำ วันที่ ๓ ๕ กุมภาพันธ์
 พ.ศ. ๒๔๗๓ เป็น ต้น มา ชาว เจ้า ผู้ ระดก ถึง เรื่อง นี้ แต่ เดิม มา แล้ว จึง
 ทำให้ คิด ไป ว่า ที่นา แถว โกด ๆ ใน บริเวณ การ ทด นาน เช่น ที่ อำเภอ
 ใน จังหวัด ฌญญบุรี ผู้ ทำนา ไม่ ใช่ เจ้า ของ นาเอง เป็น ผู้เช่า เขา ทำ เจ้า

ของนา เป็น เจ้านาย ขุนนาง, กฎหัด ทันา หมดทงอำเภอไม่ มีเจ้าของ
 ก็ราย จริง อยู่ ถึง ทันเหต่านน จะมี ทวิพย ด้มบัต แต่ ก็มีเหตุผลอยู่
 หตาย ปรการ ทัเกรง ว่า ทันเหต่านน จะนึ่งถึง ความด้ดวก ด้สำหรับ
 ทัน และ ทง นำเงิน กอนใหญ่ไปหา ดอกเบีย ใน ทางอื่น ซึ่ง ด้ดวก กว่า
 เก็บ ค่าเช่านา อื่น เป็นการ ด้บาก ซึ่งไม่ได้ บ้าง ได้ไม่ ด้ดวกบ้าง แต่
 ชาย ทันา ด้ย ใน โอกาส ทัจะขายได้ ราคาดี เหตุผลใน ข้อ ทันาจะได้ ด้ย
 เพราะ นาด นาเปรยวอย่างไร ทัพเจ้า ขอยกไว้ ให้เป็นภาระ ของ กรม
 ชตปรทาน ทัจะชบปัญหา และ ซึ่ง ทราบว่า ก่าตั้งชบ อยู่ แล้ว แต่
 ปัญหาด้าคัญ ทัแต่เห็น อักอย่างหนึ่ง นน การ ทันาใน ทงแถบ น ทัทำกัน
 ได้ มาก ๆ ก็โดย อาศัย กรรมกร ทั เป็นไทย ทาง ภาคอิสาน ลงมา ด้จ้าง
 ด้ย ราคาไม่แพง แต่ใน เวต่าน ทางรถไฟ ทางภาค นน ก่าตั้งคิบ ขยายตัว
 ออกไปโดย รวดเร็ว เมื่อรถไฟ ขยาย ตัว ออกไป ถึง แถบใด เข้าใน
 แถบ นน ก็เกิด เป็น สันค้ำ ขน การชุด ทันาใน แถบ นน ก็มาก ขน ทัดิน
 ว่าง เปด่าใน แถบ นน ยงมี มากพอที่จะ ด้รับของ คนพนเมืองแม่จะมากขนกวาน
 อักเท่าหนึ่ง การ ลงมา ด้จ้าง ทาง ใต้ ของทะเลหะถาน ด้ครอบครวลงมา
 ก็เมื่อ โอกาสเปดให้ ความด้ดวก แก่การ ทัจะทำกัน อยู่กับบ้านหรือ โกด บ้าน
 ใครเล่าจะ ด้ละ มา นอก จากจะ ทันาของตัวเองแล้ว การ ด้จ้าง ใน ท้อง ทั
 อื่น เป็น ภูมิด้าเนา ก็คง ด้ดวก ขน ด้ย ด้ย ปรการ นี กรรมกร ชาวนา
 ทัจะ ลงมา ด้จ้าง ทันาทาง แถบ ใต้ นี จึงนับวันนับแต่ จะน้อย ลงไป ทุก ทั
 จึงเป็น การ นำ จะ ถึง เวลาคือ ชาวนา ทาง นี จะ ค่านึง แล้วว่า จะหา แรง
 กรรมกร ทัใด มาแทน หรือ จะหา อะไร แทนแรง กรรมกร กรรมกร
 ทัจะได้ จาก ทางอื่น ก็ยงแต่ไม่เห็น ใช้ กรรมกร จีนหรือ ? จีน ยงไม่
 เคย ทันา หรือ ถ้าจีน ทันา ก็ไม่ เป็น ลูกจ้าง อยู่ กวน คงกลายเป็น

เจ้าของนา หรือ เซ่านา ทำได้เอง   ดั่งนั้น ก็คง ซ้ำร้ายไม่สู้ผิดแผก อัน
 ใด กับ ปัญหา ที่เรา วิตก กันอยู่   ปัญหา จึง รวม ลง ไป ถึง เครื่องจักร
 เครื่องยนต์ แต่เครื่องจักรเครื่องยนต์เหล่านั้นจะใช้ ได้เหมาะแก่ภูมิประเทศ
 ของเรา แถบนี้ ทุกอย่าง และทุกแห่งไป หรือไม่   ชาวนา เราทุกคน จะมี
 ทุน รอน มี ความ สามารถ พอที่จะ สร้าง และใช้ เครื่อง จักร เครื่อง ยนต์
 เหล่านั้นได้ ทด ถึง หรือไม่   เหล่านั้นเป็นเรื่อง ที่น่า ระลึก ทงต้น ถ้าจะ
 ใช้ เครื่องจักร เครื่องยนต์ ไม่ได้ ทดถึง   กรรมกร ก็หายาก เข้า ที่นา
 อันมี อยู่ มาก จะหา เข้าได้ เต็ม ภาค ภูมิ   หรือ ราคา ค่าเช่าให้ดี เหมือน
 เดิมได้ยาก   ประกอบ กับที่ เป็น หัวต่อ อัน ชาว ต่างประเทศ ผู้ สามารถ
 ด้วย กำลัง ความคิด กำลังทรัพย์   มีสิทธิ ที่จะ ซอ ทดิน เป็น เจ้าของที่ดิน
 ได้   จะนำ นอนใจได้เพียงใด ว่า   เจ้าของนา เหล่านั้น จะใจแข็ง พอที่
 จะไม่ขาย ที่นา ของ ตน เสีย   เมื่อมีเงินก้อนใหญ่ ๆ เข้า มาต่อใจต่อคา
 ตามธรรมดา ของ มนุษย์ ย่อม เป็นดัง คำ โคลงที่ว่า   “ดินสีกาจ สอดจาง
 แขงเท่าแขง เงินาง อ่อนได้ดังใจ”   ตาม เหตุ ที่กล่าว มา เป็นเรื่อง
 นี้ก็ เดา ดวงหน้า   ซึ่งอาจ ผิดถูก อย่างไร ก็ได้   แต่ ความ เป็นจริง ก็
 โผล่ ขึ้น ใน เวदान แล้ว ว่า ได้มี ข้าราชการ ชั้นผู้ ใหญ่ได้ ขายที่ไป แล้ว แก่
 ชาว ต่างประเทศ ซึ่งเรา หวน กัดถึง สองราย   จึงอยาก ขอ อ่อนวอนผู้
 ทมิไร ณา อยู่มาก ๆ ให้ ระลึก ดูเมือง เรา และ เพื่อนไทย เรา เอง ในวงกว้าง
 ไปรด ผูกใจไว้ ให้ มั่นว่า โภค ทรัพย์ ของ เราใน ๓ เกิดยว   เหลือ เป็น
 ของเราแท้ อยู่ เกิดยวเดียว คือ “การ เป็น เจ้า ของ ที่ นา และ การ ทำ นา”
 ถ้า อีก เกิดยว หนึ่ง น เราได้ ช่วย กัน ปลดปล่อย ให้ หุด ดอยไป ในมือ ของ คน
 อื่นอีกแล้ว   การ ทรู ฐิ ฐาต ลงทุน ทุ่มเท ลงไป ใน การ บังคับนา   เพื่อ
 เป็นการ บำรุง พวกเรา ก็จะได้ ผล ตรง กันข้าม   กตายเป็น ผู้ อ่อนมาได้

ผดแต่ก็จริงก็เกิดว่า ถึงเราจะมีร่างกาย อยู่ก็เหมือนมีแต่ร่างกระดูก
 ส่วนเลือดเนื้อได้ถูกผู้อื่น สักกิน สิ้นแล้ว ในเวลาที่ยังเหลือเลือดเนื้อ
 อยู่บ้างนี้ พึงช่วยกันส่งวนไว้ ให้เป็นเลือดเนื้อของเราเอง อย่าอุททิศ
 เลือดเนื้อ ทุ่มน้อยใหญ่ อนุ ซึ่งความจริง ก็ไม่น่า จะมีให้อยู่แล้ว
 ส่วน การค้าเขานั่น ใคร ๆ ก็ทราบ อยู่แล้วว่า ไม่ใช่เรา แต่
 เมื่อโอกาสยังไม่อำนวยให้ เป็นของเรา ก็พึงพยายาม หาโอกาสไปพดาง
 เรา อาจมี ความ สามารถ หนึ่งก็ควรหนึ่ง

วิจารณ์ เรื่อง คลังออมสิน

ซึ่ง ตี มา ๑๖ ปี แล้ว

ทาง การ บางอย่าง ที่ หน้า พิจารณา

(จาก หนังสือพิมพ์ ไทย ฉบับ วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๔๗๒)

ตาม ที่ ทรงพระกรุณา โปรดเกล้า ฯ ให้ ตรา พระราช บัญญัติ คลัง ออมสิน พ.ศ. ๒๔๕๖ ก็ เพื่อ พระราชประสงค์ ที่จะ ให้ ประชาชน ผู้ หาทรัพย์ ได้ เป็น รายย่อย จะ ได้ มี โอกาส ออมทรัพย์ โดย วิถี นำฝาก คลังออมสิน อัน เป็น การ มั่นคง ครอง ละเอียด ละเอียด แต่ จะ ได้ เกิด ดอก ออกผล บาง ดี กว่า จะ เก็บ ไว้ กับ ตนเอง ซึ่ง ไม่ มี การ เกิด ดอก ออกผล มี แต่ ทาง ที่ จะ หมาด เป็ด อด ไป โดย เจ้าของ เงิน ยับยั้ง ใจ ในการ จ่าย เด็ด จ่าย น้อย ใจ ไม่ อยู่ และ เป็น ทาง สอน ใจ ให้ คน รู้ จัก ออมทรัพย์ ทง น ย่อม เป็น พระมหากรุณาธิคุณ แก่ ไฟร์ ฟา ชา แผ่นดิน เป็น ดิน เกด ฯ ฯ ตั้งแต่ เริ่ม ตรา พระราชบัญญัติ และ จัด การ รับฝาก มา ใน หน้า ที่ ของ กระทรวง พระคลัง มหาสมบัติ มา เป็น เวลา ๑๖ ปี โดย วิถี กระทรวง พระคลัง เอง กับ คลัง มณฑล คลัง จังหวัด แต่ ขอร้อง ให้ กรมการ อำเภอบน ชั้น ใน พระนคร ช่วย ทำ หน้า ที่ ในการ รับฝาก จำนวน เงิน ที่ รับ โดย ลำดับ มา ถึง ปี พ.ศ. ๒๔๗๐ ยัง อีก ปี เดียว ก็ จะ ถึง ปี สิ้น ท้าย ที่ การ นี้ อยู่ใน ความ อำนาจ ของ กระทรวง พระคลัง เป็น เงิน ๒,๓๕๖,๕๐๕ บาท อัน ยัง เป็น จำนวน น้อย ความ สำคัญ ใน เรื่อง นี้ อยู่ที่ เมือง ไทย เรา หาก ง่าย ไม่ ดู ปรากฏ การ ยาก จน ชั้น แค้น จน ถึง อด ตาย เมื่อ ธรรมดา คือ อยู่ ด้วย การ อด ไซ แค้น แค้น ยัง ไม่ บังคับ การ กัด อด

ค่ายยังไม่ม้ใน หมู่คนไทย จึง ชินมา ด้วย อากา รหาเช่า แคพอ ๆ ก็นัก
 ว่างหาใหม่ได้ แม้ ใน บั ตยบ น ก็ หนว่า เมืองไทยได้ ก้าว หน้ ชนสู่
 ความเจริญ มากแล้ว แต่ พวก หากิน วนหนึ่ง แล้ว หยุตเตี้ย ล่องตาม วน
 จนกว่า เงินที่หาได้ ในวันแรก หมดแล้ว จึงหาใหม่ ก็ยังมี เป็นจำนวนไม่น้อย
 ก็ เมื่อความ เป็น อยู่ ของพลเมือง ล้วนมาก เป็น ดงนี้ การ ออมทรัพย์ ไว้
 เป็นประโยชน์ ของตน ในวันหน้าจึงยังเป็นความรู สักของพลเมืองใน จำนวน
 น้อยถึงได้ ทรงพระกรุณา โปรด เกด้า ๆ ให้ตั้ง คตงออมสิน เป็นเวदानานับ
 แต่ จำนวน ทมผู้ ฝาก มีได้ เพิ่มชน เป็นท พอใจเลย ทั้งนี้ ก็ เพราะ จำนวน
 บุคคล ผู้ ฝาก เงิน เป็นไป ในวงแคบ ล้วนมาก เป็น ข้าราชการ กับนักเรียน
 ดังจะเห็นได้ จากจำนวนผู้ ฝากเงิน ในปีพ.ศ. ๒๔๗๐ รวมทั้งสิ้น ๓๕,๘๔๗ ราย
 แยก เป็น นักเรียน ฝาก เตี้ย ๘,๘๓๘ ราย เป็น หญิง ๓,๒๕๔ ราย เป็น
 ชาย ๕,๕๘๔ ราย ใน จำนวน ชายนี้ เป็น ชาวล้วน เพียง ๘๘ ราย ชาวนา
 ๒๔๑ ราย คนค้าขาย ๔๔๓ ราย นอกนั้นเป็น ข้าราชการ ทั้งสิ้น ในส่วน
 นักเรียน ด้วย ความ แนะนำ ของครู ยิง ถูก เตื่อ เตื่อได้ คราเป็นข้อบังคับ
 ในการ เตื่อน ชน ถูก เตื่อ ทีเดียว ดังเช่น จะเตื่อนชน จาก ถูก เตื่อ โท เป็น
 ถูก เตื่อ เอกได้ นอกจาก วุฒิ อย่างอื่น ต้อง มีเงิน ฝากคตงออมสิน เป็น
 จำนวนไม่น้อยกว่า ๕ บาท บัญหาที่ควร คำนง หรือ ที คำนง อยู่แล้ว ก็คือ
 จะทำอย่างไร จึงจะให้ราษฎร ผู้ เบยน้อย หอยน้อย รุ จก ออม ทรัพย์ และ รุ
 จก ค่า ของ คตง ออมสิน ว่า เป็นที ฝาก เก็บอัน มนคง พน อันตราย แต่
 บังเกิด ผต งอกเงย บ้าง ดังว่า เก็บเอง ซึ่งไม่มี ทาง เกิดคอก ออกผต
 และ มีทางหมดได้ สะดวก เพราะ หยบง่าย โดย ตามใจ ตน บัญหาที่จะ
 ให้ราษฎร รุ จก ออมทรัพย์ นน เมื่อ ธรรมดา ยังไม่ บังคับ ดังกล่าวมา
 ขางตน ก็เป็น การยาก ทีจะให้คน เหล่านน ระตักได้ ถึงความ เป็นไป ในส่วน

รู้จัก กระหมัด กระแห่ม แต่ เริ่มแรกท เป็นเด็ก ถึงว่า จะทำ ตาม เพราะ
 จำต้อง ทำดังพวกตุ๊กเต้อ โทฝากเงิน & บาทไว้ เป็นการทำวินัยกรรมพอเป็น
 ตุ๊กเต้อเอก ก็ถอน ก็ตาม แต่ผู้ที่ เห็นคุณไม่ ถอน ก็มอยู่ จึงผู้ ปกครอง
 เด็กควร จะช่วย อุดหนุน โดย อากาฯ ช่วย ตัก เตือน เด็ก ของตนใน ทาง บ้าน
 แต่ ก็ควร จะ ระวัง เหมือนกันว่า ให้ เด็กได้ ฝากเงิน ราชวัน ซึ่ง ผู้ ปกครอง
 ได้ ให้ แตะ เหลือ โดย กระหมัด กระแห่ม ของตนอย่า ให้ เป็นว่า สดต่างค์
 ที่ ผู้ ปก ครอง ให้ ก็ ไซ้ หมด แดง กวน สดต่างค์ จาก ผู้ ปก ครอง เพิ่ม สำหรับ
 ฝาก คดงออมสิน เพราะ ถ้า เป็น คดงน แดง จะหา ไซ้ เป็น วิธ ผัก หัด ให้
 เด็ก รู้จัก กระหมัด กระแห่มไม่ นอก จากนี้ ก็ อาศัย เจ้าพนักงาน อหัม
 หนาท เกยวพณ แก่ ราชฎร จะ พัง ไซ้ แฉง อีก บาง

ความ สำคัญ ยังมี อีกอย่างหนึ่งก็คือ ให้ ราชฎร ได้ ฝากเงินง่าย ถอน
 ง่าย โดย มี สถานที่ รับ ฝาก แพร่ หาดาย ให้ ราชฎร ไปมา ฝาก ถอน ได้
 สะดวก มีระเบียบการไม่ซับซ้อน ในส่วน ระเบียบ การนั้น ดูเหมือนจะง่าย
 พอ สัมควร อยู่ แดง ส่วน สถานที่ รับ ฝาก ซึ่ง ตาม หัวเมือง ส่วนมากมีแต่
 คดงจังหวด แห่ง เดียวนั้น พอ ให้ ความสะดวก ตาม สัมควร ละหรือ ? ดูแต่
 เฝิน ๆ ก็ต้อง ตอบว่า น้อย นัก ควร จะมี ให้ มาก กว่านั้น แต่ ถ้า นึกถึง
 จำนวนผู้ ฝาก ว่ามี จำพวกใด บ้าง ? ดังกล่าว มา แดงว่า ส่วนมาก เป็น
 จำพวก เด็ก นักเรียน กับตุ๊กเต้อจำพวกนี้ ส่วน มากอยู่ในเมือง และ อยู่ใน
 ความ ปกครอง ของ ข้าราชการ, พ่อค้า, คหบดี, สำหรับ พดเมือง สำนัญ
 เป็น จำนวนน้อยที่ จะมี ค่า ไซ้ สร้อย ให้ เป็น ราชวันแก่เด็กใน ปกครอง ของตน
 ซึ่งไป ใน โรงเรียน จำนวน ที่ มาก รอง จากเด็ก ก็ จำนวน ผู้ ชาย ก็ เป็น
 ข้าราชการ มากกว่า ราชฎร สำนัญ อีก เมื่อ ทางเตช บ่งว่า ใน จำนวน
 ผู้ ที่ ฝาก เกยวของแก่ ข้าราชการ โดยตรง กับ เด็ก ที่ อยู่ใน ความ ปก ครอง

ของ ข้าราชการเป็นล้นมาก ดั่งนี้ สถานที่ รับฝากแม่ จะมีที่คดงแห่งเดียว
 ก่อน ก็ เป็น ทาง สะดวก แก่ คน ที่ เกี่ยว ของ แก่ การ ฝาก เงิน คดง ออมสิน
 เป็นล้นมาก เพราะ พอเบิกเงินเดือนก็ได้ ฝากที่เดียว ไม่ต้อง นำเงิน
 มา จากบ้าน หรือ หอบเงินไปบ้านแล้วต้องหอบ กลับมาอีก ซึ่งความจริง
 หอบไป บ้าน เป็นการ ง่าย กว่า เมื่อ หอบไป แล้ว จะ หอบ กลับ มาอีก มาก
 แต่ ทงน ชาวเจ้ามีได้ หมายถึงที่ฝากเงินออมสิน มีมากแห่งจะไม่ดี ยิ่งมาก
 แห่ง โดยไม่ต้อง มีรายจ่าย ดังที่คดง ทำ มาแล้ว หรือ คดง มี รายจ่าย แต่
 ต้องให้ เป็นการ แน่ว จะ มี รายได้ พอ คู่ทุน ถ้า ดงน มีมาก แห่ง ก็ยัง
 เป็นการดี

จะเป็น ด้วย รัฐบาล เห็นว่า คดงออมสิน ที่ อยู่ กับคดงนั้น สถานที่
 รับ ฝาก จำกัด น้อย แห่ง นี้ หรือ จะ เห็น ว่า การ น ควร เกี่ยว ของ เป็น
 รัฐพาณิชย์ หรือ จะ เห็น ว่า นา ๆ ประเทศ เขา รับฝาก กัน ที่ ๆ ทำการ
 ไปรษณีย์ เราควร ตาม เขา ประการใด ประการหนึ่ง หรือ ทง ๓ ประการ
 รัฐบาล จึงได้ ให้ โอนการ รับฝาก เงิน ออมสิน ไป อยู่ใน ความ อำนวยการ
 ของ กระทรวงพาณิชย์และคมนาคม และได้ สั่ง การ โอนนี้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๑
 แต่ กระทรวง พาณิชย์ จะ พร้อม ที่ จะ ลงมือ อำนวย การ แต่ พ.ศ. ๒๔๗๒
 เป็น ต้นไป

ใน ข้อที่ว่า โอนไป เพราะ เป็น รัฐพาณิชย์ ดูกี่ไม่ ผู้ตรงนัก ดั่งที่
 ควรเป็น รัฐพาณิชย์ โดยตรงกว่า เช่นการจัดตั้งรายาณ กระทรวงพระคดง
 ก็ ยัง อำนวยการ มาได้ และ ยังคง อำนวยการ อยู่ อนึ่ง การหมุน เงิน
 ซอไปบอนด์ ต่าง ๆ เพื่อทำให้ เงินงอก ดอกงอก ผล กระทรวงพระคดง
 ก็ เป็นหน้าท อยู่ เป็นล้นใหญ่ เช่นการ หมุน ทุนสำรอง ธนบัตร เป็นต้น
 เพราะฉะนั้นการ โอนเรื่องนี้ไปให้ กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคมจัดการก็คง

เนื่อง มาจาก ที่จะ เผยแผ่ให้ มี ทั่ว ทั่ว ทั่ว เป็น ความ สะดวก ชน แก่ ผู้
ฝาก เป็น ส่วน ใหญ่ ถ้า ความ มุ่ง เป็น ดัง ว่า นี้ ก็ จะ ได้ พิจารณา ถึง สถาน ที่
ซึ่ง กระทรวง พาณิชย และ คมนาคม จะ พึ่ง ประดิษฐาน เป็น ที่ ฝาก เงิน คง
ออมสิน ว่า มี อยู่ แล้ว อย่างไร

ที่ ๆ กระทรวง พาณิชย และ คมนาคม เคย ถือ เอา เป็น ตำแหน่ง งาน สำหรับ
กิจการ อัน กระทรวง น อำนวย มา แล้ว ตาม หัว เมือง ก็ คือ ที่ ทำ การ ไปรษณีย
โทรเลข ๆ สำหรับ ใน กรุง เทพ ๆ นั้น มี มาก แห่ง จริง แต่ สำหรับ หัว เมือง
โดย มาก มี แต่ ที่ เมือง แห่ง เดียว ถ้า อาศัย ที่ ทำ การ ไปรษณีย โทรเลข
เป็นที่ ทำ การ คง ออมสิน ด้วย ก็ แปล ว่า มี เมือง ละ แห่ง เช่น เดียว กับ
เมื่อ อยู่ ใน ความ อำนวย การ ของ กระทรวง พระ คง ต่าง แต่ เปลี่ยน จาก
ที่ ทำ การ คง ออมสิน อยู่ ใน ศาลา กต่าง ไป ทำ ณ ที่ ทำ การ ไปรษณีย แด
การ ทำ ชุระ วัป ฝาก ก็ เปลี่ยน มือ จาก พนักงาน คง ไป ตั้ง พนักงาน แผนก
คง ออมสิน ชน อีก แผนก หนึ่ง เมื่อ ดั่ง นี้ เรา มา พิจารณา ดู ผล ได้ ผล เดียว
ใน ราว ก ที่ การ น อยู่ กับ กระทรวง พระ คง กับ โอน มา อยู่ กระทรวง พาณิชย
และ คมนาคม เทียบ เคียง กัน ว่า จะ แตก ต่าง กัน อย่างไร การ เทียบ เคียง น
บาง อย่าง ก็ เป็น การ ทำ นาย กาด ดอง หน้า เพราะ ใน ปี พ.ศ. ๒๔๓๑
กระทรวง พาณิชย และ คมนาคม มี ได้ รับ โอน กิจ การ แห่ง คง ออมสิน จาก
กระทรวง พระ คง มา ทำ โดย เต็ม ที่ และ ทราบ ว่า จน เวลา ที่ กาด ดอง เขียน
อยู่ น การ รับ มอบ หมาย การ งาน ส่วน นี้ ก็ ยง มี บัญญัติ ที่ กระทรวง คง คง
กัน ได้ ยาก อยู่ บาง อย่าง แต่ จะ ไม่ พยายาม เทียบ เคียง ด้วย เหตุ ผล
อัน จะ ไม่ ผิด ความ จริง มาก ไป

เทียบผลของการ

- ๑. ที่ ทำ การ วัป ฝาก เงิน คง ออมสิน คง จะ เป็น รวม กับ ที่ ทำ การ

ไปรษณีย์ โทรเลข ^{๒๕} ทงต้น การ ^{๕๕} ส่วนนี้ ^{๕๕} ที่ ^{๕๕} แต่เดิม เคย ^{๕๕} เกี่ยว ^{๕๕} แก่ ^{๕๕} อำเภอ ใน
จังหวัด พระนคร และ ^{๕๕} ชนบุรี ^{๕๕} เคย ^{๕๕} ช่วย ^{๕๕} เหลือ ^{๕๕} มา ^{๕๕} แล้ว ^{๕๕} คง ^{๕๕} จะ ^{๕๕} เลิก ^{๕๕} ไป ^{๕๕} เพราะ ^{๕๕} การ
^{๕๕} เกี่ยว ^{๕๕} ของ ^{๕๕} กับ ^{๕๕} ข้าราชการ ^{๕๕} ทะ ^{๕๕} บวง ^{๕๕} การ ^{๕๕} อื่น ๆ ^{๕๕} กระทรวง ^{๕๕} พาณิ ^{๕๕} ชัย ^{๕๕} และ ^{๕๕} คมนาค ^{๕๕} ม
^{๕๕} ดู ^{๕๕} เหมือน ^{๕๕} จะ ^{๕๕} ถือ ^{๕๕} อยู่ ^{๕๕} มาก ^{๕๕} โดย ^{๕๕} อ้าง ^{๕๕} หัก ^{๕๕} ว่า ^{๕๕} งาน ^{๕๕} ของ ^{๕๕} กระทรวง ^{๕๕} นี้ ^{๕๕} เป็น ^{๕๕} งาน
^{๕๕} ประเภท ^{๕๕} วิชชา ^{๕๕} ผู้ ^{๕๕} ไม่มี ^{๕๕} ความ ^{๕๕} รู้ ^{๕๕} ความ ^{๕๕} ชำ ^{๕๕} นาน ^{๕๕} ใน ^{๕๕} วิชชา ^{๕๕} ฉะ ^{๕๕} เเพาะ ^{๕๕} มา ^{๕๕} เกี่ยว ^{๕๕} ของ
^{๕๕} ด้วย ^{๕๕} เป็น ^{๕๕} การ ^{๕๕} เกะ ^{๕๕} กะ ^{๕๕} กัด ^{๕๕} ขวาง ^{๕๕} เพียง ^{๕๕} แต่ ^{๕๕} เทศ ^{๕๕} าร ^{๕๕} ร้อง ^{๕๕} กัน ^{๕๕} อยู่ ^{๕๕} ถึง ^{๕๕} อำ ^{๕๕} นา ^{๕๕} จการ
^{๕๕} บัง ^{๕๕} คับ ^{๕๕} บัญ ^{๕๕} ชา ^{๕๕} ข้าราชการ ^{๕๕} หัว ^{๕๕} เมือง ^{๕๕} ว่า ^{๕๕} แยก ^{๕๕} แตก ^{๕๕} กัน ^{๕๕} อย่าง ^{๕๕} ไร ^{๕๕} และ ^{๕๕} คง ^{๕๕} จะ
^{๕๕} รว ^{๕๕} ม ^{๕๕} ฉะ ^{๕๕} เเพาะ ^{๕๕} การ ^{๕๕} บัง ^{๕๕} คับ ^{๕๕} บัญ ^{๕๕} ชา ^{๕๕} ให้ ^{๕๕} เป็น ^{๕๕} ก ^{๕๕} ด ^{๕๕} ม ^{๕๕} ก ^{๕๕} อ ^{๕๕} น ^{๕๕} อัน ^{๕๕} เชื่อ ^{๕๕} ว่า ^{๕๕} จะ ^{๕๕} เป็น ^{๕๕} ผล ^{๕๕} ดี
^{๕๕} แก่ ^{๕๕} ราช ^{๕๕} การ ^{๕๕} ร้อง ^{๕๕} ดัง ^{๕๕} นี้ ^{๕๕} มา ^{๕๕} หดา ^{๕๕} ย ^{๕๕} ก ^{๕๕} ร ^{๕๕} ึง ^{๕๕} ๆ ^{๕๕} หด ^{๕๕} ง ^{๕๕} นี้ ^{๕๕} ใน ^{๕๕} ที่ ^{๕๕} ประ ^{๕๕} ช ^{๕๕} ม ^{๕๕} เทศ ^{๕๕} าร ^{๕๕} ภิ ^{๕๕} ษ ^{๕๕} าด
พ.ศ. ๒๔๗๓ และ ^{๕๕} ซึ่ง ^{๕๕} กระทรวง ^{๕๕} มหา ^{๕๕} ด ^{๕๕} ไทย ^{๕๕} รับ ^{๕๕} เจา ^{๕๕} ร ^{๕๕} ากับ ^{๕๕} เจ้า ^{๕๕} กระทรวง ^{๕๕} ต่าง ^{๕๕} ๆ
^{๕๕} เป็น ^{๕๕} อัน ^{๕๕} ตก ^{๕๕} ด ^{๕๕} ง ^{๕๕} กัน ^{๕๕} เพื่อ ^{๕๕} สะ ^{๕๕} ด ^{๕๕} ก ^{๕๕} แก่ ^{๕๕} วิ ^{๕๕} ติ ^{๕๕} การ ^{๕๕} บัง ^{๕๕} คับ ^{๕๕} บัญ ^{๕๕} ชา ^{๕๕} โดย ^{๕๕} มาก ^{๕๕} ได้ ^{๕๕} ตก ^{๕๕} ด ^{๕๕}
^{๕๕} กัน ^{๕๕} แต่ ^{๕๕} ดู ^{๕๕} เหมือน ^{๕๕} จะ ^{๕๕} ไม่ ^{๕๕} ตก ^{๕๕} ด ^{๕๕} ง ^{๕๕} กัน ^{๕๕} ก็ ^{๕๕} แต่ ^{๕๕} กระทรวง ^{๕๕} พาณิ ^{๕๕} ชัย ^{๕๕} และ ^{๕๕} คมนาค ^{๕๕} โดย
^{๕๕} เหตุ ^{๕๕} ที่ ^{๕๕} ก ^{๕๕} ิจ ^{๕๕} การ ^{๕๕} กระทรวง ^{๕๕} นี้ ^{๕๕} เกี่ยว ^{๕๕} แก่ ^{๕๕} แผน ^{๕๕} ก ^{๕๕} วิชชา ^{๕๕} เป็น ^{๕๕} ส่วน ^{๕๕} มาก ^{๕๕} นั้น ^{๕๕} เอง ^{๕๕} แต่
^{๕๕} ก็ ^{๕๕} คง ^{๕๕} เป็น ^{๕๕} ส่วน ^{๕๕} ด้ ^{๕๕} ของ ^{๕๕} กรม ^{๕๕} การ ^{๕๕} อำเภอ ^{๕๕} อัน ^{๕๕} มี ^{๕๕} ภา ^{๕๕} ระ ^{๕๕} มาก ^{๕๕} จะ ^{๕๕} ได้ ^{๕๕} แบ่ง ^{๕๕} เบา ^{๕๕} งาน
^{๕๕} ส่วน ^{๕๕} นี้ ^{๕๕} ไป ^{๕๕} บ้าง ^{๕๕} ถ้า ^{๕๕} ดัง ^{๕๕} นั้น ^{๕๕} ส ^{๕๕} ถาน ^{๕๕} ที่ ^{๕๕} รับ ^{๕๕} ฝาก ^{๕๕} เงิน ^{๕๕} ออม ^{๕๕} ส ^{๕๕} ิน ^{๕๕} ก็ ^{๕๕} คง ^{๕๕} เป็น ^{๕๕} ที่ ^{๕๕} ทำ ^{๕๕} การ
ไปรษณีย์ โทรเลข ส่วน ^{๕๕} เด ^{๕๕} ย ^{๕๕}ว ^{๕๕} สำหรับ ^{๕๕} ใน ^{๕๕} ร ^{๕๕} วม ^{๕๕} พระ ^{๕๕} นคร ^{๕๕} คง ^{๕๕} มี ^{๕๕} ที่ ^{๕๕} ทำ ^{๕๕} การ
ไปรษณีย์ อยู่ ^{๕๕} หดา ^{๕๕} ย ^{๕๕} แห่ง ^{๕๕} คง ^{๕๕} อำ ^{๕๕} น ^{๕๕} ว ^{๕๕} ย ^{๕๕} ความ ^{๕๕} สะ ^{๕๕} ด ^{๕๕} ก ^{๕๕} ใน ^{๕๕} ที่ ^{๕๕} ราช ^{๕๕} ฎ ^{๕๕} ร ^{๕๕} จะ ^{๕๕} ฝาก ^{๕๕} เงิน
^{๕๕} ออม ^{๕๕} ส ^{๕๕} ิน ^{๕๕} ได้ ^{๕๕} ตาม ^{๕๕} ค ^{๕๕} ว ^{๕๕}ร ^{๕๕} แต่ ^{๕๕} อำเภอ ^{๕๕} รอ ^{๕๕} บ ^{๕๕} น ^{๕๕} อ ^{๕๕} ก ^{๕๕} พระ ^{๕๕} นคร ^{๕๕} และ ^{๕๕} ชน ^{๕๕} บุ ^{๕๕}รี ^{๕๕} โดย ^{๕๕} มาก
^{๕๕} ไม่มี ^{๕๕} ที่ ^{๕๕} ทำ ^{๕๕} การ ^{๕๕} ไป ^{๕๕} ร ^{๕๕} ษ ^{๕๕} น ^{๕๕} ย ^{๕๕}ี ^{๕๕} โทร ^{๕๕} เลข ^{๕๕} จึง ^{๕๕} เป็น ^{๕๕} บ ^{๕๕} ัญ ^{๕๕} หา ^{๕๕} ใน ^{๕๕} ความ ^{๕๕} สะ ^{๕๕} ด ^{๕๕} ก ^{๕๕} น ^{๕๕} อ ^{๕๕} ก
^{๕๕} จาก ^{๕๕} จะ ^{๕๕} เหา ^{๕๕} เงิน ^{๕๕} เชา ^{๕๕} ท ^{๕๕} ุ ^{๕๕} ม ^{๕๕} ทำ ^{๕๕} ที่ ^{๕๕} ทำ ^{๕๕} การ ^{๕๕} ช ^{๕๕} น ^{๕๕} โดย ^{๕๕} ฉะ ^{๕๕} เเพาะ ^{๕๕} และ ^{๕๕} โดย ^{๕๕} ไม่ ^{๕๕} ค ^{๕๕} ำ ^{๕๕} น ^{๕๕} ึง ^{๕๕} ถึง ^{๕๕} การ
^{๕๕} ษ ^{๕๕} าด ^{๕๕} ทุ ^{๕๕} น ^{๕๕} ถ้า ^{๕๕} ดัง ^{๕๕} นั้น ^{๕๕} ก็ ^{๕๕} นำ ^{๕๕} ผ ^{๕๕} ิด ^{๕๕} ห ^{๕๕} ด ^{๕๕} ก ^{๕๕} การ ^{๕๕} พาณิ ^{๕๕} ชัย ^{๕๕} อยู่ ^{๕๕} ไม่ ^{๕๕} น ^{๕๕} อ ^{๕๕} ย ^{๕๕} แม้ ^{๕๕} จะ ^{๕๕} ถ ^{๕๕} ือ
^{๕๕} ว่า ^{๕๕} การ ^{๕๕} น ^{๕๕} เป็น ^{๕๕} รั ^{๕๕} ฐ ^{๕๕} พาณิ ^{๕๕} ชัย ^{๕๕} และ ^{๕๕} ความ ^{๕๕} ม ^{๕๕} ง ^{๕๕} ของ ^{๕๕} รั ^{๕๕} ฐ ^{๕๕} ษ ^{๕๕} ษ ^{๕๕} าด ^{๕๕} ม ^{๕๕} ง ^{๕๕} ที่ ^{๕๕} จะ ^{๕๕} อ ^{๕๕} ด ^{๕๕} ห ^{๕๕} น ^{๕๕} ุ ^{๕๕} น ^{๕๕} ราช ^{๕๕} ฎ ^{๕๕} ร

เพราะพวก นายหมวด หมูไปรษณีย์ เงินเดือนน้อย ฐานะไม่ดี ถ้าจำนวน
เงินที่ฝาก มาก ก็ไม่ เป็น ที่น่าไว้ใจ จึง ต้อง เปลี่ยน วิธี เป็น ทำ ใบ ส่ง
คลัง ให้ ผู้ ฝาก ชนาณัติ นำ เงิน มา ส่ง คลัง แล้ว นำ ใบ รับ ของ คลัง ไป
แสดง จึง ออก ใบ ชนาณัติ ให้ สัมประสงค์ เพราะ เหตุ ที่ เจ้าพนักงานคลัง
ยอม สิ้น เงิน เดือน น้อย ฐานะ คง ไม่ ดี ไป กว่า นายหมวด หรือ หมูไปรษณีย์
วิธี การ รับ ฝาก เงิน ออม สิ้น สำหรับ หัก เมือง จึง ต้อง ระวัง ที่ จะ ไม่ ให้ เงิน ที่
เขา ฝาก ตก เวีย เสีย หาย จึง นำ เทียบ เคียง ด้วย การ รับ เงิน ฝาก ชนาณัติ
คือ ผู้ ฝาก เงิน ต้อง นำ เงิน ส่ง คลัง แล้ว นำ ใบ รับ คลัง ไป แสดง แก่ เจ้าพนักงาน ๆ
จึง จัด การ ลง บัญชี รับ ฝาก อีก ต่อ หนึ่ง เทียบ ด้วย เมื่อ ฝาก เงิน ออม สิ้น
อยู่ กับ คลัง พอ นำ เงิน มา ถึง คลัง ก็ สำ เร็จ ผล ในการ ฝาก ไม่ ต้อง ย้อน
ไป ย้อน มา ถ้า เหตุ การณ์ จะ เป็น ไป ดัง ก่ ด่าง นี้ ความ ปราถนา ที่ จะ
เพาะ ความ นิยม ให้ เกิด แก่ ผู้ ฝาก โดย วิธี การ ง่าย ๆ นั้น จะ กลาย เป็น เกิด
ผล ตรง กัน ซ้ำ ม ^{๕๕} . ทั้งนี้ คำนวณ ดู ว่า มี ท่า ทาง ที่ จะ เป็น อยู่ มาก มิ ได้
ปรัก ปรำ ว่า จะ ต้อง เป็น ถ้า หาก ว่า การ ฝาก เงิน ผู้ ฝาก จะ ได้ รับ การ
ระ ดวก ยิ่ง กว่า เมื่อ ยัง เป็น หน้า ที่ ของ คลัง หรือ เต็ม อ ก น ซ้ำ พ เจ้า ขอ
อนุ โมทนา

๔. อันว่า กิจการ ไม่ว่าจะ การ ค้าขาย หรือ ราชการ ย่อม ปราถนา
ใน ทาง ข้าง จ่าย น้อย แต่ ได้ ผล มาก การ คลัง ออม สิ้น เมื่อ อยู่ กับ กระทรวง
พระคลัง กระทรวง พระคลัง ให้ เจ้าพนักงาน คลัง จังหวัด ทุก จังหวัด เป็น
เจ้าพนักงาน คลัง ออม สิ้น ไป ใน ตัว โดย มิ ต้อง จ่าย เงิน เดือน เพิ่ม จาก เงิน เดือน
ใน ตำแหน่ง พนักงาน คลัง อื่น ใน ครัง นั้น นอกจาก ค่า แบบ พิมพ์ ต่าง ๆ จึง มี
รายจ่าย น้อย แต่ ผล ที่ได้ เท่า ที่ เรา เห็น และ ทราบ กัน อยู่ จาก รายงาน คลัง ออม สิ้น
ของ กรม พระคลัง มหา สัม บั ตี พ. ศ. ๒๔๗๐ แล้ว จึง ท่วม รายจ่าย และ มี

เป็นส่วนสำคัญยิ่งกว่าแสวงหากำไร แม้กระนั้น การที่ไม่ขาดทุนคงดี
กว่าขาดทุนมิใช่หรือ ?

ตามหัวเมืองทั่วพระราชอาณาเขตรวมเกือบไม่ถึง ๕ เมือง ที่มท
ทำการไปรษณีย์โทรเลขแยกเป็นเมืองละ ๒ - ๓ แห่ง มีแห่งเดียวแต่
ที่คงเมืองเกือบทั้งหมด (ไม่นับสถานีรถไฟ) ถ้าเทียบผลในข้อที่ว่ามี
ที่ฝากมากเป็นการสะดวกขึ้นหรือไม่ ดังนี้ ทางเลขบอกว่าคงไม่มาก
น้อยกว่ากันเท่าใด เหตุการณ์เป็นแต่เพียงเปิดขึ้นสถานที่รับฝาก
จากที่ทำการคลังจังหวัดมาเป็นที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเท่านั้น

๒. ตามที่กล่าวมาแล้วว่า จำนวนบุคคลที่นำเงินฝากคลัง
ออมสิน ส่วนมากเป็นเด็กบุตรหลานข้าราชการ และเป็นตัวและ
ครอบครัวข้าราชการเอง เมื่อการยังไม่เปิดขึ้นมือไปจากคลังจังหวัด
พอถึงสิ้นเดือนชนเดือนใหม่เบิกเงินเดือนแล้วก็ได้จัดการฝากกันเสีย
เสร็จไปทีเดียว ไม่ต้องหอบเงินมาบ้านแล้วกลับไปฝากออมสินอีก
ซึ่งเป็นการหอบไปยาก แต่เมื่อต้องไปฝากยังที่ทำการไปรษณีย์ก็
แปลว่าทำความสะดวกของพวกที่นิยมฝากให้กลายเป็นความยากขึ้น

๓. ตามทางการของกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ในเรื่องการ
รับจ่ายเงิน มักใช้วิธีเปิดเครดิตให้หัวหน้าการเบิกจากคลัง และรับ
จากประชาชนโดยกำหนดจำนวนเงิน ดังเช่นเงินเดือนและค่าใช้สอย
ในแผนกไปรษณีย์โทรเลข เปิดเครดิตให้แก่ นายไปรษณีย์ภาคเบิก
ไปเป็นก่อน นายไปรษณีย์ภาคไม่ได้อยู่ตามที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข
ทุกแห่งในภาคของตนจึงต้องเซ็นฎีกาเชื่อล่วงหน้าให้แก่ นายไปรษณีย์
หมวดหรือหมู่อื่นอยู่ประจำจังหวัดนั้น ๆ รับจากคลังไปจ่าย การรับ
เงินเช่นเงินชานาคีก็เช่นกัน จะให้นายไปรษณีย์หมวดหรือหมู่รับ
เงินชานาคีมาก ๆ แล้วจึงนำส่งคลังเป็นโอนตัวเงินกันก็ไม่ไว้ใจ

ก้าวไร พ.ศ. ๒๔๗๑ เริ่มว่าจะเปลี่ยนมือการรับฝากเงินคลังออมสินจาก
 กระทรวงพระคลังมาเป็น กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม แต่ยังไม่ทันรับ
 มอบการงานกันโดยสิ้นเชิง นัยว่าจะมอบกันในวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒
 นี้ ใน พ.ศ. ๒๔๗๑ นั้นก็ได้มีข้าราชการกระทรวงพาณิชย์ และคมนาคมทั้ง
 ผู้ใหญ่ผู้น้อยไม่น้อยกว่า ๒ - ๓ คนไปดู แดไปฝึกหัดงานคลังออมสิน
 จากต่างประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนหลายปีที่กระทรวงพระคลังทำมา
 ไม่เคยเปิดอกรายจ่ายในประเภทนี้เลย ส่วนในประเทศเองก็รับคน
 สัมคร และให้ไปฝึกวิธีการจากคลังจังหวัดต่าง ๆ โดยได้รับค่าเบี้ยเลี้ยง
 หรือเงินเดือนคนหนึ่งเดือนละ ๓๐ บาท เป็นอย่างน้อย

การจัดทำข้าราชการไปดูไปเรียนวิธีการจากต่างประเทศนั้น ถ้า
 จะนึกถึงว่าเขาได้เริ่มมาก่อน และคงจะได้ประสพความชัดของ และได้แก
 ไขให้ผ่านพ้นความชัดของมาแล้ว เป็นอันมากเขาจึงกำลังเจริญ เราไป
 เรียนไปดู ก็อาจได้ความรู้มาแก่ไขการงานอันไม่ชัดแก่ กาดะเทศะในบ้าน
 เมืองเรา ข้าพเจ้าขอหวังเอาว่า จะได้ประโยชน์ในอนาคตจากการ
 ที่ไปดูไปเรียนคุ้มค่า แต่ก็ขอกถ่างไว้ในที่นี้ว่า ความสำคัญมิได้ อยู่
 ที่ระเบียบการ ออฟฟิศ อยู่ที่ปลูกฝังความคิดเห็นพดเมืองให้รู้จักค่า
 และนิยมในการออมสิน ถ้าไม่ดังนั้นถึงจะส่งเจ้าพนักงาน คังโหด ๆ
 ไปดูระเบียบคลังออมสินในต่างประเทศ ประโยชน์ที่น่าจะได้ก็น่าเป็น
 เพียงได้เบ็ดตาของผู้ที่ไปมา

ส่วนในการที่จะต้องตั้งคนขึ้นเป็นพนักงานออมสินนั้น จะต้อง
 จ่ายเงินเดือนเพิ่มขึ้นจากเดิมซึ่งไม่ต้องจ่ายนั้น จังหวัดหนึ่งอย่าง
 น้อยมีเจ้าพนักงานคนหนึ่งเงินเดือน ๖๐ บาท ถ้าเบ็ดทุกจังหวัดคิด
 อย่างหยาบ ๆ ๕๐ คน เป็นเงินเดือนละ ๕,๗๐๐ บาท บัดละ ๕๗,๖๐๐ บาท

ถ้าเพิ่มเจ้าพนักงานมากกว่า จังหวัด ตะคน รายจ่าย ก็คง มากกว่านี้ และ
 การถม ทงท จะมีเจ้าพนักงาน กองกลาง ขึ้นในกระทรวง และ เงิน ค่าใช้
 ปล่อย ด้วย แล้ว จำนวน เงิน ก็คง สูงกว่านี้มากทีเดียว

ตาม วิธี ประมาณรายได้ รายจ่าย ควรจะเห็ดยวไปพิจารณา รายได้
 ปีที่แล้ว ๆ มา เทียบ กับ รายที่ ประมาณ จะจ่ายในปีต่อไป แต่เรา
 จะทราบได้ แต่เพียงรายได้ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๐ เพราะเราได้ เห็นรายงาน
 ประจำปี นั้นแล้ว ปรากฏว่า มีรายได้ ทงต้น ๑๐๓,๒๓๘ บาท ๑๗ สตางค์
 จ่ายให้ เป็น ดอกเบี้ย แก่ ผู้ฝาก ๕๒,๘๔๑ บาท ๘๘ สตางค์ จ่ายดอกเบี้ย
 ให้ แก่ ผู้ฝาก ซ่อ สบปี ๑,๖๐๘ บาท รวมจ่าย ๕๔,๔๔๙ บาท ๑๘ สตางค์
 รายจ่าย อย่างอื่น ไม่ปรากฏว่ามี จึง คงมีกำไร ๔๘,๖๘๘ บาท ๑๘ สตางค์
 สำหรับ พ.ศ. ๒๔๗๒ ถ้า รายได้ ไม่ สูง กว่านี้ อีก เท่าตัว ก็คงจะต้อง
 เพิ่ม รายจ่าย คือ เงิน เดือน และ ค่า ใช้ ปล่อย ขึ้น เป็น จำนวน ไม่ใช่ น้อย ซึ่ง
 แต่ก่อน ไม่ ต้องจ่าย แล้ว จะหวัง ได้ กำไร หรือ เสมอตัว อย่างไม่ ได้ ถ้า
 ขาดทุน ก็ น่า จะเป็น เพราะ เรา คับ ความเจริญ ไป หน้า พดเมือง เร็ว เกิน ไป
 กระจ่าง

อย่างไร ก็ตาม เดือน เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ก็ ต้อง เข้ามา หลาย
 วัน แล้ว ทราบว่า การ รับมอบ การ ใน ใระวาง กระทรวง พระคลัง ๆ กับ
 กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม ยัง หาดกตงแล้ว เด็ดจ กันไม่ และ การมุ่ง ที่
 จะ แก่ ใจ เพิ่ม เต็ม พระราชบัญญัติ คดง ออมสิน บาง มาตรา ซึ่ง มุ่งหมาย
 ว่า จะ ออกได้ ใน ต้น เดือน เมษายน นี้ ก็ เป็นอัน เจียบหาย ไป ด้วย ทราบ
 ชาว แล้ว ว่า ข้อ สำคัญ ใน การ ไม่ ตกตงกัน ได้ นั้น มี บาง ประการ ซึ่ง เรา
 เป็น คน ภายนอก ก็ หน้า คัด เช่น กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม จะ รับ แต่ การ
 รับฝาก ส่น การ หาผล นั้น จะ ให้ กระทรวง พระคลัง เป็น ผู้ จัดการ ผลที่

หากมาได้ต้องรวมชน บัญชี รายได้ ของ กระทรวงพาณิชย์ แต่ ถ้าขาดทุน
 จะต้องจ่ายใน เงิน กองกลาง คือ เงินรายได้ ของ แผ่นดิน ดงน ถ้า ขาดท
 ทรามา เป็นการ ถูกต้องดู ก็ชอบ กต อยู่ และ เหตุการณ์ ดูประหนึ่งว่า
 กระทรวงพาณิชย์ และคมนาคม ก็ไม่แน่ใจว่า การทรมมาจัดนั้น จะสามารถ
 จะ จัดการ ให้ ได้ ผิดคนก หรือ มิได้ แต่อย่างไร ก็ตาม ถ้า ฝ่ายหนึ่ง เป็น
 ผู้ จ่ายเงิน ออก ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ หาแล้ว ก็น่า จะเกิด ชัดทอด กันชนเมื่อขาดทุน
 ฝ่าย ผู้จ่าย ก็คงชัด ผู้หา ผิดว่า กระทำ การไม่ ดี จึงได้ ผิดไม่พอจ่าย ฝ่าย
 ผู้หาผิด ก็คง ชัดว่า เพราะ ผู้จ่าย รั้งรั้ง ไม่ ระวัง จ่าย ตาม กำลัง
 ท หาได้ จะให้ ผู้หา ๆ มาให้ โหด อย่งไร ถ้า การ จะได้ เป็นไป ตาม
 กาดนี้ จะ สุ่มอบ ให้ ผู้รับ ผิดชอบ ทั้ง การหา การจ่าย ใน กระทรวง
 เดียวกันไม่ต้อง ชัดทอดกัน ภายหลัง จะมีดี กว่า หรือ ?

อนึ่ง เป็นการสมควร ที่จะประมวล ข้อความในคำแถลงการณ์ แห่ง
 พระราชบัญญัติงบประมาณ พ.ศ. ๒๔๗๒ บาง ตอนที่ เกี่ยว แก่ เรื่อง
 คัดง่อมสิน น มาดงไว้ ด้วย เพื่อ เป็นความ ทรงจำ และ สังเกตผล วัฒนธรรม
 หรือ หายนะ ของ การน ต่อไป ภายหน้า

ใน คำอธิบาย รายจ่าย แห่ง พระราช บัญญัติ งบประมาณ หมายถึง
 เดช ๓๓ ปรากฏ ว่า รายจ่าย กรมไปรษณีย์ โทรเลขในปี พ.ศ. ๒๔๗๒
 ได้ เพิ่ม จาก พ.ศ. ๒๔๗๑ เป็นเงิน ๒๖๕,๐๐๐ บาท โดย อรรถาธิบาย ว่า
 “เนื่อง จาก การงานได้ ขยาย ตัวขึ้น และ เนื่อง จากเหตุ รับ โอน คัดง
 ออมสิน ” ดงน

ดงเป็นก เข้าใจกันว่า การทกเกี่ยวแก่ รัฐพาณิชย์ นั้นรายจ่ายได้จ่าย
 จรกเงิน รายได้ ทเดียว ผิดกับ รายจ่าย ของ ทะบวงการ อื่น ๆ ซึ่งรายได้
 จะ ต้อง ส่ง โดย ครบถ้วน รายจ่ายก็เบิก เอา เท่า ที่ มี ประเภทใน งบ

ประมาณ จะเฉไฉไป ซ้อ อะไร ที่ไม่จำเป็น ดังเช่น ซ้อ วิทย์ ไทรศัพท
 สำหรับ เติร ทางไป ฟัง มโหรี ที่มี อยู่ใน กรุงเทพฯ ฯ เต้น กตาง ทาง เป็น ต้น
 กระทรวงพระคลัง ฯ หายอมจ่ายไม่ เงิน รายจ่ายกรมไปรษณีย์ ไทรเดช
 พ.ศ. ๒๔๗๒ ที่เพิ่มขึ้น ๒๖๕,๐๐๐ บาท โดย อรรถา ชิบายว่ามี รายจ่าย
 คลัง ออมสิน อยู่ ด้วยนี้ อยาก จะขอ ห่วง เตี้ย แต่ตน มีว่า คงจะได้ เห็น
 บัญชี รายจ่าย จริง ใน รายงาน ประจำปี แยก คนละแผนก กับ กรมไปรษณีย์
 ไทรเดช เป็น ของ คลังออมสิน โดย ฉะเพาะ เพื่อ เทียบ กับ รายได้ ว่าผล
 ก่าไร จะเจริญ ชน หรือ เลื่อมตง อย่างไร

ข้าพเจ้าได้ กตางเรื่องน มาพอสมควรแล้ว แต่ก่อน ที่จะจบตงอยาก
 จะทำ ความเข้าใจไว้ ใน ทนอก เล็กน้อยว่า มิใช่ ข้าพเจ้าไม่พอใจ ในการ
 เปลี่ยนแปลง ข้าพเจ้า ชอบ การ เปลี่ยนแปลง ทุกอย่าง ที่ เป็นไป ใน ทาง
 ช้าง วิฒน เช่น เดียว กับ ความ พอใจ และ หวัง อยู่ ของ เพื่อน ร่วม ชาติ โดย
 มาก ด้วย ความ พอใจ และ ความหวัง อยู่ ดงน จึงได้ ไม่ใจ ดูการ เปลี่ยน
 แปลง บางเรื่อง ก็เกิด ความ วิจารณ โดยอัตโนมัติ อันอาจถูก หรือ อาจ
 หตง ผิดไป ก็ได้ การ บนทก เรื่องน ก็ ดงทกตาง แต่ คิด และ บนทกไว้
 แล้ว ทั้งเตี้ย ก็ไว้ ประโยชน์นี้ ก็ เตี้ยตาย จึงส่งให้ หนังสือพิมพ์ไทย

พิมพ์ที่
โรงพิมพ์แห่งสือพิมพ์ไทย

